י״א תשרי תשמ״ג 29.9.1982 מספר: 2352
76 עמודים
שנה 47 המחיר: 40 שקלים (כולל מ.ע.מ)

העולם הזה

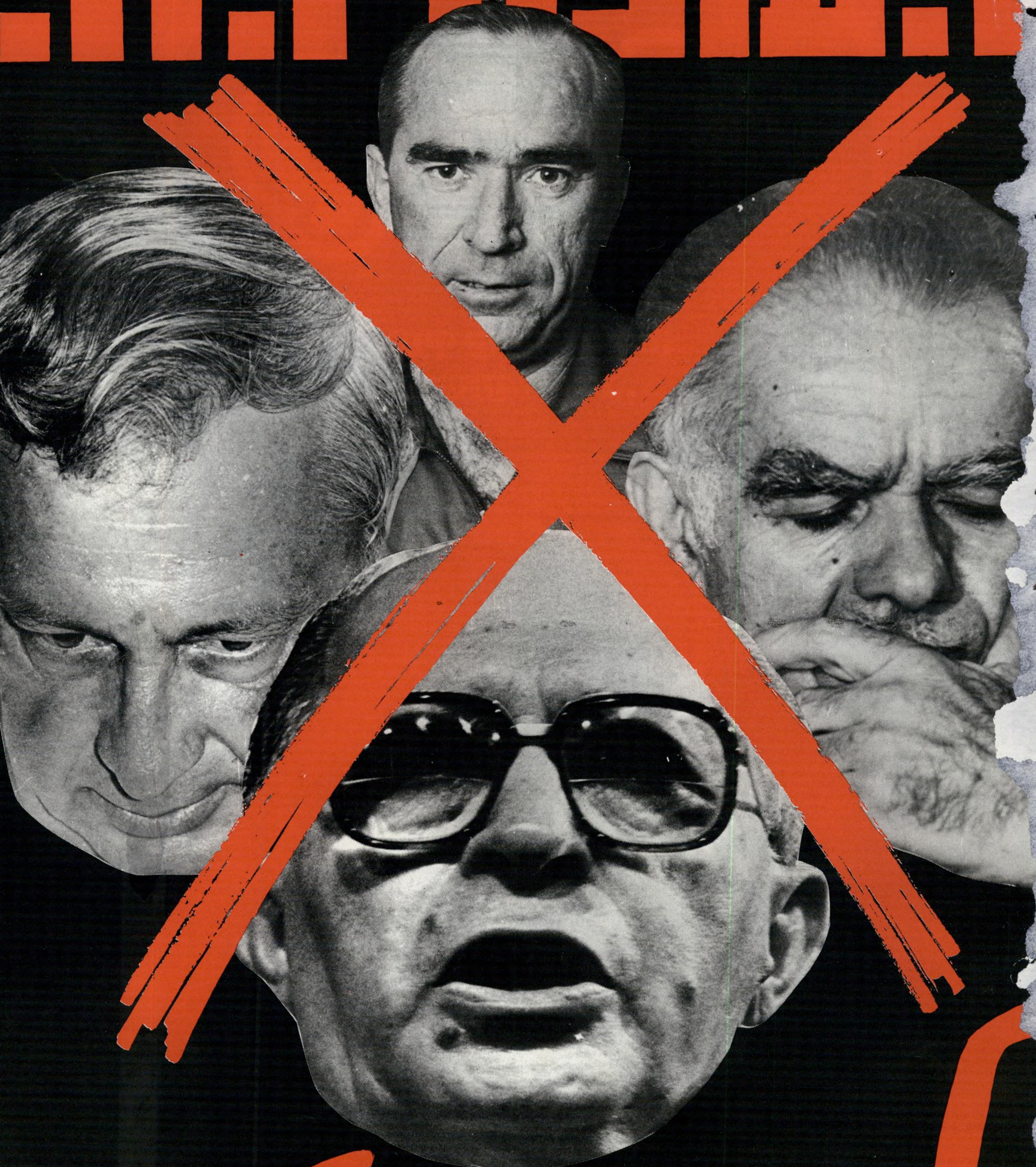

להתפטר!

וימר יעקבסון טמיר

קוקולד
חטיף קוקוס מצופה
בשוקולד חלב.

קורא יקר.

מי האשמים בטבח ביירות?

כנופיות־המרצחים המכונות פאלאנגות, ו„לוחמי" המייג'ר סעד חדאד.

מי עוד?

ראש־הממשלה ושר־הביטחון, אשר החליטו להפקיר אוכלוסיה אזרחית פלסטינית חסרת־מגן בידי כנופיות אלה, שאומנו, שחומשו ושהולבשו על־ידי ישראל.

מי עוד?

הקצינים שידעו על המתרחש ושלא נקפו אצבע כדי למנוע את הזוועה או להפסיקה, במשך 36 השעות הארוכות של הפוגרום.

מי עוד?

העיתונות הישראלית.

הרצחת וגם ירשת?

אני קורא ברגשות מהולים מאוד את המאמרים הנרגשים של עתונאי ישראל על הטבח, את המאמרים הראשיים בעיתונים, את דברי הגינוי והקיטרוג והזעם.

ואני שואל את עצמי: מי המקטרגים? מי הזועמים?

יש בין הכותבים אנשי אמת ומוסר, שהתנגדו כמונו למילחמה, שהזהירו כמונו מפני התוצאות, שחשפו כמונו את השקרים. כל הכבוד להם.

אך האחרים — אותם שהצדיקו את המילחמה; שהתפלשו בעפר לרגליו של אריאל שרון ושהפכוהו אליל; שהתחנפו אל מנחם בגין; שחזרו על כל השקרים כאילו היו פרי מחקרם המעמיק; שהעלימו את האמת ביודעין ושהפיצו את השקר ברצון — מה להם כי יבואו עתה לקטרג ולגנות?

כל אלה שהתפרנסו אתמול מרימום בגין־שרון־רפול, שזכו בשל כך בסקופים ובראיונות מייוחדים ובהזמנות למסיבות־קוקטייל — האם יתפרנסו עתה מניפוץ בגין־שרון־רפול, ויזכו בכבוד של אנשי־מוסר ומנהיגי דעת־הקהל?

הרצחו וגם ירשו?

מי הרוצחים?

אך לא זה העיקר. על חולשות אנושיות כאלה אפשר, אולי, למחול. אשמת העיתונות הישראלית, ברובה המכריע, גדולה ועמוקה הרבה יותר.

אחרי שהתגלו ברבים זוועות הנאצים, התעורר הוויכוח לגבי האשמה. לא ויכוח מופשט, אלא מוחשי מאוד: את מי יש להעמיד לדין? את מי יש לשפוט בנירנברג? את מי יש להוציא להורג?

אנשים טובים רבים — ובראשם האמריקאים — טענו: אפשר לשפוט רק מי שעשה מעשים. מי שהחליט על הזוועות, מי שנתן את הפקודות, מי שמילא את הפקודות. אך אי־אפשר לשפוט אנשים בשל דיעותיהם. מי שכתב, מי שהטיף, מי שפירסם ספרים ועיתונים אינם בני־עונש.

וזהו העיקרון שהתקבל. איש לא נענש מפני שכתב בעיתונים כי היהודים הם תת־אדם, או מפני שצילם סרטים שבהם נראו היהודים בדמות עכברושים נושאי־דבר, או מפני שצייר קריקטורות שבהן נראים יהודים מכוערים עקומי־אף אונסים נערות גרמניות בלונדיות. אלה היו „בעלי דיעות".

וכך הוצאו להורג קלגסים קטנים מ־אושוויץ, פרימיטיביים ושטופי־מוח, שנאמר להם במשך שנים כי היהודים הם תת־אדם, שהם פישפשים, שהם מרעילים את העמים, שהם זוממים להשמיד את גרמניה, שיש לטהר את אירופה מן הגזע היהודי הארור כדי לקיים את הגזע הארי הטהור.

הם קראו זאת יום־יום בעיתון. הם שמעו זאת בוקר, צהריים וערב ברדיו (עוד לא היתה אז טלוויזיה). כך נאמר להם על־ידי סופרים ועיתונאים, מנהיגים ומחנכי־הדור.

האם כל אלה לא היו אשמים, ורק הקלגס הקטן, איש האיינזאץ־קומנדו, היה אשם?

האם יש צדק במצב שבו הקלגס הקטן הוצא להורג, ואילו הסופרים והעיתונאים חיים עתה באושר ובעושר, מקבלים פנסיות ממלכתיות או ממשיכים לכהן כמחנכי־הדור, כותבים ומטיפים מוסר בכלי־התיקשורת הדמוקרטיים?

דם ודיו

רוצחי הפלאנגות והחדאד לא קראו, מן הסתם, את עיתוני ישראל.

אבל החיילים שהיו עדי־ראייה לזוועות בשאתילא ובצברה, הם קוראים. והקצינים, שלא נקפו אצבע ביום השישי הנורא, קוראים. והמנהיגים, שקיבלו את הדיווחים ולא עשו דבר, קוראים.

הדפוסים הנפשיים, שאיפשרו התנהגות נוראה זו מול פני הטבח, עוצבו על־ידי אלפי מאמרים, ידיעות, שידורים ותוכניות בעיתונים, ברדיו ובטלוויזיה. וכל מי שהיה לו יד בכך, הוא אשם. אשם כמו אחרון הרוצחים בפלאנגות.

אשמים מי שעזרו במשך שנים לשלול מן הפלסטינים את דמותם האנושית, מי שהפכום לתת־אדם, למיפלצות, לפישפשים, לחיות.

אשמים מי שדיברו וכתבו במשך שנים על „מחבלים", „מנהיגי המחבלים", „מחנות המחבלים", „קיני המחבלים" — כאילו מאות המנהיגים המדיניים של העם הפלסטיני, ואלפי לוחמי הכוחות הפלסטיניים, ורבבות פעילי התנועה הלאומית הפלסטינית ומוסדותיה, הרופאים, האחיות, המורים, הפקידים, הכלכלנים, ומאה אלף הגברים הפלסטינים בלבנון, וחצי מיליון הפליטים הפלסטינים באותה ארץ, זקנים וילדים, נשים וגברים — כולם אינם אלא חבורה אחת של „מחבלים", טרוריסטים, זדים, פושעים.

אשמים עורכי כל העיתונים, לא רק מעריב וידיעות אחרונות, אלא גם ג'רוסלם פוסט והארץ, אשר במשך שנים, מדי יום, בעמוד הראשון של החדשות, דיברו על „מנהיגי המחבלים" שהופיעו „במחנות המחבלים" ושכינסו „כינוסי מחבלים" ושביקרו ב„בתי־החולים של המחבלים" או ב„בתי־הספר של המחבלים", ושנתנו הוראות ל„נציגויות של המחבלים" בעולם.

אשמים כל מי שהשתמשו אי־פעם במושג־ההסתה טעון־הרגש „מחבלים" כשהם מתכוונים לאוכלוסיה פלסטינית, למיפלגות פלסטיניות ולמוסדות אזרחיים פלסטיניים. כי „מחבלים" הם רוצחים, „טרוריסטים", ודינם מוות.

אשמים מי שכתבו אי־פעם על „מחנות מחבלים", כאשר כוונתם היתה למחנות־פליטים, מגורשי ארץ־ישראל מלפני דור, כי בכך התירו את דמם של מאות אלפי נשים, ילדים וגברים.

אשמים מי שכתבו על „קיני מחבלים", כאילו היה מדובר במאורות של חיות־טרף, (ותוך מישחק במילים „קינים" ו„כינים"). חיילי־אוייב נלקחים בשבי. מחבלים נהרגים בו במקום.

אשמים מי שהשתמשו במילים „לטהר", כאשר הכוונה היתה להרוג. מי שדיברו על „כתישה" ועל „הידוק החגורה", כאשר הכוונה היתה להשמדה ללא־אבחנה של גברים, נשים וילדים בהפצצת עיר. מי שהשתמשו במילים כמו „לבער", „לחסל" ושאר מילות־תועבה, כדי שלא לקרוא לדברים בשמם המפורש והמבעית: להרוג, לרצוח, לקטול.

עמדתי לא פעם על התופעה הנוראה הזו של שטיפת־מוח רצחנית, הנעשית בחדרים נוחים וממוזגי־אוויר בתל־אביב ובירושלים, בידי עיתונאים טובי־לב, שלא יכלו להרוג זבוב, האוהבים ילדים וכלבים, והמחייכים חיוכים נחמדים במסיבות־קוקטייל. ידעתי שהם מכינים טבח בלתי־נמנע.

וכל החיילים והקצינים שהיו ביום החמישי, השישי והשבת ושעשו מה שעשו — או שלא עשו מה שלא עשו — יכולים לשלוח אצבע מאשימה, גדולה וארוכה, לעבר עיתונים אלה ועיתונאים אלה.

למילים יש הגיון פנימי. מילים יכולות להרוג, לרצוח, לגרש ולהמיט אסון על המוני־אדם. מי שכותב כיום על „יהודה ושומרון וחבל־עזה", תחת לכתוב על השטחים הכבושים של הגדה המערבית ורצועת־עזה, מוביל לסיפוח שטחים אלה, שיהיה מלווה ב ה כ ר ח בפוגרומים ובגירוש המוני. ואל יבואו, בבוא היום, להתרגש, לזעוק, להאשים אחרים.

כתבות השערים:

ההתקוממות

בעצרת־המחאה הגדולה ביותר שנערכה אי־פעם בישראל, שימשו הנואמים המיפלגתיים כקישוט בלבד. הגיבור היה הקהל, שהפגין תופעה ישראלית מובהקת: התקוממות עממית. אם לא ידעך הגל הציבורי, הוא יסחוף ויפיל את הממשלה המתנדנדת.

5

8

לחקור!

מדוע ביקר שרון ליד גיא ההריגה במהלך הטבח, ומדוע נמשכה הזוועה עוד 24 שעות? העולם הזה מציג 172 שאלות ודורש לחקור אותן.

6

האמיצים

תת־אלוף עמרם מיצנע, מפקדו ומורהו של אלי גבע, הלך בעיקבות פקודו. אהדת הקצינים לחבריהם המתפטרים דוחקת את אריק שרון אל קיצו הפוליטי.

72

אש בנצרת

תושבי נצרת הערבים התכנסו לעצרת אבל ומחאה. המישטרה התערבה, פתחה באש, ערכה פוגרום קטן, ד' טענה: „ירינו כי לא היה לנו גאז מדמיע!"

73

הכזבים והסיבות

לכל אחת משבע מילחמות ישראל עילות מוצהרות, השונות מסיבותיהן האמיתיות. תחקיר היסטורי־השוואתי על החללים, המטרות, התירוצים.

10

„אנו מונהגים על־ידי פושעים!"

בראיון חושפני להעולם הזה מדבר המחזאי יהושע סובול על המצב המוסרי החמור בישראל, מזהיר מפני השמדת־עם וד' טוען: „אני עוסק בתיאטרון פוליטי!"

59

נשיא כשר

הנשיא יצחק נבון ורעייתו סעדו במיסעדה סינית, למרות שהמיסעדה לא קיבלה את הכשר הרבנות.

49

„אני זונה!"

לפני ארבע שנים היא טענה בלהט: „אינני זונה!" והיום היא מרדה: „אני נהנית מזה!"

56

ערבייה או יהודייה?

נערה ישראלית, שאמה היהודיה התגלתה ב־1967 בעזה ושאביה הערבי בא בעיקבותיהן והתגייר, מטיחה בחברה הישראלית: „אני סובלת מאפלייה!"

52

קולנוע תשמ"ב

סרטים, בימאים, שחקנים, הצלחות וכישלונות של השנה. מדורי חים: עדנה ודן פיינרו.

38

המרעילים

פטנט חדש לפיתרון סיכסוכי שכנים בתל־אביב: פקחי העירייה באים להרעיל, על פי הזמנה, את חיות־הבית של המתקוטטים.

50

סכין מלובנת

מי גרם לכוויות בגופה של הצעירה? היא עצמה או מאהבה, שרצה לגנוב את תכשיטיה?

43

בת 29

וידויה של ילדת־מעברה והיפית שהפכה לאשת־עסקים, צעירה שטרם השלימה עם נשיותה.

44

מדורים קבועים:

תשקיף	4	אנשים בעולם	35
במדינה	5	לי לה לו — מסאז' מיקצועי	46
אנשים	14	נמר של נייר	54
בלונים	16	רחל המרחלת	62
עולם קטן — בריטניה, ברית־המועצות ולבנון	17	מדריך שידורים	66
פורום — יעקב גוטרמן מגרש את בגין למידבר	21	שידור — השקרים של רון בן־ישי	67
מיכתבים — על הפוגרום	22	מה הם אומרים — רוני מילוא, רעיה הרניק, ריאד נאצר, יצחק ברמן, מגי ברתנא וג'וליאן מאניהון	68
תשבץ	24	לילות ישראל — אופירה נבון בלהקת כרמון	70
הורוסקופ — מזל מאזניים	28	חשבון עובר ושב — הידועה בציבור כשואה	74
זה היה העולם הזה שהיה	31		
יומן אישי — על אלי גבע	33		

דף תשקיף

אש"ף התכוון לשחרר את אחיעז באמצעות אשתו

עמאד שקור, עוזרו הראשי של יאסר ערפאת, סיפר שיושב־ראש אש"ף התכוון לשחרר את הטייס השבוי, אהרון אחיעז מהשבי, כמחווה לאשתו, אילו באה לביירות הנצורה, על פי הזמנתו. בארץ לא התייחסו להצעה ברצינות.

חיילים נגד שתיקה בביירות

גם אם לא תוקם ועדת־חקירה לבדיקת זהות האחראים לטבח ב־ביירות, יקבל הציבור מידע מפורט על שהתרחש שם.

„חיילים נגד שתיקה", וביניהם קצין בדרגת סרן, עושים תחקיר עצ־מאי בשטח, והם מתכוונים לפרסם את המידע או להעבירו אישית ל־120 הח"כים ולאנשי־ציבור אחרים.

מדוע לא גוייסה החטיבה

החטיבה שאליה התכוון אריק שרון בראיון בטלוויזיה, שהוא והרמטכ"ל החליטו לא לגייס אותה, אחרי שהתברר שחיילי־המילואים מתנגדים לצאת ללבנון, היא חטיבת צנחנים.

הליכוד למסע שיסוי

צמרת הליכוד החליטה לצאת למסע מאורגן נגד המערך, כדי לגרום לשינוי לרעה בדעת־הקהל כלפי האופוזיציה.

שר־הביטחון אריק שרון, מתכוון לחשוף עוד פרטים על מעשים אפלים ששימעון פרס ויצחק רבין היו מעורבים בהם כביכול, כאשר היו בשילטון.

ראש־הממשלה, מנחם בגין, ייצא בהתקפות ישירות נגד ראשי־המערך, ולא מן הנמנע שיופיע לפני ההמונים בערים שונות עוד לפני בוא החורף. בתחום התיקשורת יואץ הטיפול בהקמת ערוץ שני פרו־ממשלתי, ובהוצאת יומון הליכוד.

החוק הנורבגי יוחזר

לא מן הנמנע שהליכוד יעביר את הצעת־החוק, הקרוי „החוק הנורבגי", שבעיקבותיו יתפטרו השרים מחברותם בכנסת, ובמקומם ייכנסו ח"כים חדשים.

בצמרת הליכוד דנים בכך כדי למנוע שאם יפרשו ח"כי הליברלים, דרור זייגרמן ויצחק ברמן, מהקואליציה, אפשר יהיה להפיל את הממשלה או להכביד עליה בגלל העדר שר אחד או שניים מהצבעות בכנסת.

החתמה נגד שרון

כמה פעילים מ„המישפחה הלוחמת" במרכז חרות יוזמים החתמה, הקוראת לפיטורי שרון מתפקידו כשר־ביטחון, והוצאתו מתנועת החרות.

הנימוק הוא, ששרון משחק במעשיו לידי המערך, ועלול להחזיר את הליכוד לאופוזיציה.

ארידור לצד שרון

בניגוד לגירסה שמפיצים אנשי שר־האוצר, יורם ארידור, כאילו הוא עומד בתנועת־החרות בראש המתנגדים לשרון, עומד ארידור מאחורי אירגון הפגנת־התמיכה של הליכוד בבגין ובשר־הביטחון בפרשת הטבח בלבנון.

לחץ טלפוני אמריקאי

לא רק שר־הפנים, יוסף בורג, נשאל בטלפון, על־ידי האמריקאים, מה הם הסיכויים להפיל את ממשלת בגין־שרון.

כמעט כל שרי הממשלה וגורמים בעלי־מעמד בכנסת קיבלו קריאות טלפון בהוולות בראש־השנה ומייד אחריו, ובהן נשאלו על־ידי פקידים אמריקאיים איך אפשר להפיל את ממשלת הליכוד.

בזיזות בנמל ביירות

מהסנים בנמל־התעופה של ביירות נבזזו, וציוד רב הועבר משם במאורגן, ולאור יום, ליחידות צה"ל עורפיות בלבנון.

השלל המדעי – בניגוד לחוק

כמות ענקית של חומר מדעי הוצא על־ידי צה"ל ממוסדות־מחקר פלסטיניים בביירות, בניגוד לאמנות בינלאומיות שעליהן חתומה ישראל.

בניגוד לטענה שזהו חומר מודיעיני, מרבית החומר הוא של המוסד לעיונים פלסטיניים, גוף אקדמי שיש לו חסות של אוניברסיטת כוויית, ובעל מוניטין בינלאומי.

צה"ל מתכונן לשהייה ארוכה

כל הסימנים בשטח מעידים שצה"ל מתכוון לשהות ארוכה ביותר בלבנון.

הצבא משקיע כוח־עבודה וכסף רב בהנחת רשתות טלפונים, צנרת מים מסועפת וסככות־קבע.

ישראל מחוץ לאינטרטוטו

ישראל תוצא כנראה ממישחקי ה־אינטרטוטו של השנה הקרובה, טור־ניר הכדורגל הרביעי בחשיבותו ב־אירופה. הלחץ שמפעילים האירופים להוצאת הישראלים נובע מזעמם על אירועי־ביירות.

אם תתקבל ההצעה, צפויים קשיים לקבוצות ישראליות, בכדורגל וב־כדורסל, גם בטורנירים אחרים.

רום – שר האנרגיה

ח"כ חרות, יוסף רום, עשוי להחליף את ח"כ יצחק ברמן, שהתפטר מתפקידו כשר האנרגיה והתשתית.

בליכוד שוררת תחושה שהתיק לא יחזור לליברלים. ניסיונותיו של השר־ללא־תיק, יצחק מודעי, לקבל לידיו בחזרה את תיק האנרגיה, נתקלים בביטול בלישכת ראש־הממשלה.

הכנסיות – גוף מישפטי

בית־המישפט העליון נתן פסק־דין תקדימי לפיו הפטריארכיה היוונית־אורתודוכסית היא גוף מישפטי על־פי החוק.

בכך הוא קיבל את עירעור הפאטריארכיה, שתבעה את עיריית רמלה לתשלום פיצויים. בית־מישפט מחוזי מחק התביעה על הסף.

משמעות פסק־הדין הוא שהכנסיות בארץ יכולות לתבוע ולהיתבע בבתי־מישפט ישראליים.

יו"ר הוועדה – שמגר?

סביר להניח כי נשיא בית־המישפט העליון, יצחק כהן, ימנה כיו"ר ה־וועדה הממלכתית לחקירת טבח ביי־רות את שופט בית־המישפט־העליון מאיר שמגר.

שמגר היה הפרקליט הצבאי הראשי והיועץ המישפטי לממשלה, ועל כן הוא עולה על שאר שופטי בית־המישפט בהבנת הנוהלים הצבאיים והקשר שבין הדרג המדיני והדרג הצבאי.

הפשע המאורגן לבורסה

הנהלת הבורסה עוקבת בדאגה אחרי התארגנות של כמה משקיעים גדולים, הידועים בקשריהם עם הפשע המאורגן.

התארגנות זו מצליחה להריץ בבורסה בחודשים האחרונים מניות מסויימות, לגרוף הון ולהשאיר מספר לא מבוטל של משקיעים תמימים ללא אגורה.

בבורסה יודעים, שבפועל אין הם יכולים למנוע זאת.

דו"ח מחדלי ספרד מעוכב

הדו"ח שהכין עוזר מנכ"ל רשות־השידור, נקדימון רוגל, על מחדלי הרדיו מאליפות העולם בכדורגל בספרד, מעוכב.

מסקנות הדו"ח מטילות דופי חמור בהנהלת הרדיו.

אחת הטענות שהושמעו, ושבעיקבותיהן נחקרה הפרשה, היתה שכתבי הרדיו דיווחו לישראל באמצעות טלוויזיה מחדרם במלון.

עורכי־דין נגד לידסקי

כמה עורכי־דין צעירים עומדים לפנות במכתב לוועדת־האתיקה של לישכת עורכי־הדין בקריאה שזו תבקש מעורך־הדין, צבי לידסקי, להסביר כיצד מופיע שמו בסרט הישראלי מתחת לאף.

עורכי־הדין טוענים כי גם אם לידסקי לא ידע על הזכרת שמו ומיקצועו בסרט, עליו לדאוג לכך ששמו ימחק מפס־הקול, שכן כל יום נוסף שבו מוקרן שמו בסרט מביא לו פירסומת־חינם, המנוגדת לכללי האתיקה של לישכת עורכי־הדין.

הקץ לתנועות הנוער החילוניות

בסקר שהוגש לראשי המערך מתברר שמיספרי החניכים בתנועות־הנוער של השומר הצעיר, התנועה המאוחדת, דרור, מחנות־העולים וגם הצופים קטן משנה לשנה בקצב מדאיג. באיזורים שהיו פעם מוקדי תנועת־העבודה נסגרים קינים מחוסר מדריכים וחניכים.

לעומת זאת עולה בצורה מסחררת כמות המצטרפים משנה לשנה לתנועת־הנוער הדתית, בני־עקיבא.

במדינה

העם

יום־כיפור בלי מחילה

בגין ושרון התנהגו כמו חיות פצועות שנדחקו לפינה — והם רק החמירו את מצבם.

בשביל מנחם בגין ואריאל שרון, ום־הכיפור תשמ״ג היה יום של צלה.

אמנם, שרון אינו דתי, והדתיות ול בגין היא יותר לצורכי־חוץ אשר לצורכי־פנים. אך אם לא שניים ביום זה במחילה מ־ ומיים, הם זכו לפחות בפסק־זמן לי־אדמות.

ערב יום־הכיפורים הגיעו השניים עברי־פי־פחת. ההפגנה הגדולה יותר בתולדות המדינה דרשה את תפטרותם (ראה עמודים 8—9). נסיונם הנואש למנוע את מינויה ול ועדת־חקירה ממלכתית לחקירת בת־ביירות הם הגיעו להצעה ה־ גוחכת למנות את נשיא בית־ משפט העליון כבודק מטעם הממ־ ולה — וגם הצעה זו עלתה על ירטון.

פגיעה בשופט. עצם פירסומה ול החלטה זאת הוכיח כי בגין שרון הגיעו לידי יאוש. ההצעה יתה בגדר התחכמות תפלה: היא ציעה חיקוי של ועדת־חקירה, מבלי ...ות ועדת־חקירה. אך גם הגשתה יתה בלתי־מכובדת בצורה שלא־ יאמן: בגין לא שאל כלל את נשיא, יצחק כהן (מתחרז עם נגן), פני שפירסם את ההחלטה.

היתה זאת פגיעה קשה בשופט. א זה בלבד שאין זה מקובל ל־ ציע פומבית הצעה כזאת מבלי שאול קודם לכן אם האיש מסכים כך, אלא שהיא גם העמידה את שופט הראשי במדינה במצב חמור. וא מצא את עצמו במרכז של חלוקת פוליטית ומוסרית ממדרגה אשונה. כהן סירב.

הבחירה. כך הגיעה הממשלה חזרה לנקודת־האפס. היה עליה בחור בין מינוי ועדת־חקירה, ש־ ..., שרון ואיתן התנגדו לה בתוקף בזעם מהרגע הראשון, ובין הת־ יצבות מול הסערה הציבורית ה־ וברת, שאיימה להטביע את הממ־ ולה (ראה מיסגרת).

היתה זאת בחירה קשה מאין מוה. ועדת־חקירה ממלכתית, בעי־ ת סמכות מלאה על פי כתב־המינוי שעליו צריכה להחליט הממשלה, פי החוק), תשאל בהכרח את שאלות הנובעות מפרשת הטבח ראה עמודים 6—7). כמעט בטוח ראש, על־פי מה שכבר פורסם, י המסקנות תהיינה חמורות ב־ ותר, ולא יותירו לשרון, ואולי גם בגין, ברירה אלא להתפטר. אך ... לא תמונה ועדה, אם תנסה ממשלה להתחמק מהבעייה על־ די ניסוח מצומצם של כתב־המינוי, יא רק תגביר את הסערה.

קש אחרון. שני האישים הגיבו חיות, שנדחקו לפינה, והיודעים י חייהם (הפוליטיים) נתונים ב־ כנה. הם תקפו בכל עבר, הכפישו השמיצו את הציבור שתבע מהם ז״ח, המציאו תחבולות עלובות גיבבו שקרים על גבי שקר.

לדוגמה: השבוע הפיצו תועמלני ממשלה בכל העולם שהאשמה אמיתית לטבח רובצת על הכוח רב־לאומי, האמריקאי־צרפתי־אי־ ולקי, שנטש את ביירות מייד חרי צאת אנשי־אש״ף, תחת לש־ ור על האוכלוסיה. היתה זאת ענה חצופה מאין כמוה, כי היתה את ממשלת־בגין עצמה שתבעה שהכוח הרב־לאומי יסתלק מייד אחרי צאת „המחבלים״.

כיום גם ברור מדוע: הכוונה יתה לאפשר לצה״ל לפלוש ל־ מערב ביירות ללא־קרב.

...ך במצב הנואש של בגין ושרון, ם היו מוכנים להאחז בכל קש ול שקר.

ההתקוממות

זוהי תופעה ישראלית מובהקת: ההתקוממות העממית.

זה קרה שלוש פעמים בהיסטוריה הקצרה של המדינה. ובכל פעם היה זה תהליך בלתי־צפוי, כמעט בלתי־מובן — תהליך מיסתורי שפרץ ממעמקי התודעה הלאומית, באופן ספונטאני, מבלי שאיש היה מסוגל להסביר לאחר־מכן איך זה קרה, מי גרם לכך. מנהיגי ההתקוממות עלו מתוך הציבור, ולמחרת היום נעלמו.

פרשת לבון

הפעם הראשונה: פרשת לבון.

איש אינו יודע בבירור איך זה התחיל. הדברים נגעו למאורעות שקרו בקיץ 1954: העסק־ביש ה־ מפורסם של המחתרת היהודית ב־ מצריים, שגוייסה על־ידי שליחי אמ״ן ושהופעלה כדי להניח פצצות בבתי־קולנוע ובמוסדות אחרים ב־ קאהיר ובאלכסנדריה. ולאחר מכן: הדחת עדים לעדות־שקר, זיוף עדויות, העלמת־האמת.

כעבור חמש וחצי שנים פרץ העניין לפתע החוצה. אחד המעו־ רבים, אברי זיידנוורק, הזכיר את העניין כמעט באקראי, במישפט שנערך לו על רקע שונה. השופט בנימין הלוי היפנה את תשומת־לב הממשלה לעניין. דויד בן־גוריון ניסה לטפל בפרשה, ואז התגלגל העניין ככדור־שלג. היו הפגנות ברחוב, התפתח ויכוח לאומי עצום. הממשלה פוטרה על־ידי בן־גוריון, נערכו בחירות חדשות.

בן־גוריון נשאר בשילטון, אך ההתקוממות הציבורית הרסה את מעמדו. האליל התנפץ. כעבור שנתיים התפטר לצמיתות.

הסיסמה: „מי נתן את ההוראה ?״

גימגום ברדיו

הפעם השניה: ימי־החרדה שלפני מילחמת ששת־הימים.

בארץ גברה החרדה לקיום ה־ מדינה, בעיקבות ריכוז הצבא ה־ מצרי בסיני. החרדה גברה מיום ליום, ונראה כאילו אין ראש־הממ־ שלה ושר־הביטחון, לוי אשכול, שולט במצב ומסוגל לקבל החלטות. הוא דחה מיום ליום את ההחלטה הבלתי־נמנעת למנות שר־ביטחון אחר. כאשר גימגם בנאום ברדיו, היה זה הקש ששבר את גב הגמל.

נערכו הפגנות המוניות. נשים נרגזות („נשות וינדזור העליזות״) הפגינו מול בניין מיפלגת־העבודה ברחוב הירקון.

לוי אשכול נשבר ומינה את משה דיין, איש האופוזיציה דאז, כשר־הביטחון.

הסיסמה: „מנהיג כריזמאטי״.

בהזדמנות זו נכנס גם מנחם בגין בפעם הראשונה לממשלה („ממשלת ליכוד לאומי״) וקיבל את ההכשר הציבורי, שפלס את דרכו לשילטון כעבור עשר שנים.

הסיסמה: המחדל

הפעם השלישית: נפילת גולדה ודיין.

מילחמת יום־הכיפורים זיעזעה את הארץ. מייד לאחריה נערכו בחירות, ושילטונה של גולדה ניצל. אך המוני אזרחים, וביניהם הוריהם של חללי־המילחמה, הפגינו ברחו־ בות נגד דיין, שהיה אשם באי־גיוס המילואים לקידום פני ההתקפה המצרית. קצין בשם מוטי אשכנזי קרא להפגנות, שממדיהן הלכו ו־ גדלו. פירסום הדו״ח של ועדת־ החקירה הממלכתית („ועדת אג־ רנט״), שטיהר את משה דיין וש־ הטיל את כל האשמה על קציני־ צה״ל, גרם לזעזוע ולזעם ציבורי.

גולדה יכלה להקריב את דיין, אך איחרה את המועד. היא נאלצה להתפטר. דיין, שהיה במשך שבע שנים אליל ההמונים, התגמד.

הסיסמה: „המחדל״.

סתימת העורק

בכל הפרשות האלה היו מעורבים גם אינטרסים מיפ־ לגתיים. אך הפוליטיקאים רק רכבו על גל, שהם לא יצרו אותו. משהו התפרץ ממעמקים, ואיש לא היה מסוגל לעמוד מולו.

אף באחד מן המיקרים האלה לא היתה נפילת הממשלה או החלפתה מחוייבת־המציאות, על פי התהלי־ כים הפוליטיים המקובלים. בן־גור־ יון ניצח בבחירות 1961, אחרי „הפרשה״, אך התפטר כעבור שנ־ תיים. אשכול יכול היה לפתוח במילחמה גם בלי דיין, ומאומה לא היה משתנה. גולדה יכלה להמ־ שיך בתפקידה, אחרי שניצחה זה עתה בבחירות, שנערכו למחרת המילחמה.

מה קרה? משהו שאינו נראה לעין: התפוררות הממשלה מבפ־ נים. האמון הציבורי בממשלה התי־ ערער באופן ששוב לא איפשר לה לתפקד, אף שהיה לה רוב יציב בכנסת.

אמון זה זורם בעורקי ה־ מישטר המדיני כמו הדם ב־ עורקי האדם. כאשר נסת־ מים העורקים, מתה הממ־ שלה.

שחצנות ופחד

האם זה קורה עתה שוב?

לפי כל הסימנים, החל הגל לגאות, בדיוק כמו בשלושת המיק־ רים הקודמים. שוב יש התקוממות ציבורית. שוב יש הפגנות ספונ־ טאניות. שוב מנסים הפוליטיקאים לרכב על הגל, שהם לא יצרו אותו, ושאין להם שליטה עליו.

כמו במיקרים הקודמים, גואה הגל ומתעצם מיום ליום, ככל ש־ הממשלה דוחה את ההכרעה. מע־ שים שהיו בולמים את התהליך, אילו נעשו בעוד מועד, באים ב־ איחור, כששוב אין בהם כדי להועיל לראשי השילטון.

אין פירוש הדבר שמה שקרה בעבר, חייב לקרות גם הפעם ב־ צורה דומה. הגל יכול להישבר באמצע, לפני שהוא יתעצם ויקבור תחתיו את הממשלה. יכולים לקרות דברים שיסיחו את דעת ההמונים, ושיצילו את הממשלה ברגע ה־ אחרון.

אך הסימנים הראשונים של תהליך־ההתפוררות כבר ברורים לעין. פוליטיקאים ממולחים בקואליציה מת־ חילים לחרוד, שמא יטבעו. כמו העכברים האגדתיים ב־ אוניה, הם רוצים להציל את עצמם. רסיסים קואליציוניים כבר מתחילים להתפורר.

כל זה לא היה קורה, אילו מינה מנחם בגין מייד, במוצאי ראש־ השנה, ועדת־חקירה ממלכתית. ה־ החלטה היתה דוחה לפחות את ההכרעה — אף כי יתכן כי מסקנות ועדה זו, כעבור כמה שבועות או חודשים, היו מכריחות את בגין ו/או שרון להתפטר.

אבל בגין לא רצה למנות את ועדת החקירה.

פוליטיקאי ממולח, החש במתרחש, היה מניח עוד ב־ אותו יום לאריאל שרון ליי־ פול. בגין הוא פוליטיקאי ממולח. מדוע בכל זאת לא מינה ועדת־חקירה? מדוע לא הכריח את שרון להת־ פטר?

יש לכך כמה הסברים אפשריים — ויתכן שכולם נכונים.

בין השאר:

- **השחצנות של בגין,** ה־ בטוח כל־כך בשליטתו בציבור ו־ ביכולתו לשלהב את ההמונים ב־ כיכרות. הוא לא העלה על דעתו שהוא עומד מול התקוממות, שלא יוכל לבלום אותה.
- **החשש מפני הגילויים,** העלולים להתגלות בחקירה אמי־ תית מטעם ועדת־חקירה בלתי־ תלויה.
- **הפחד מפני שרון,** העלול לגרור עימו לתהום גם את בגין עצמו, אולי בעזרת מידע המצוי בידו על אחריותו האישית של ראש־הממשלה למהלכים הרי־האסון.

ניכסון ובגין

יש דמיון רב בין התנהגותו של בגין במשבר זה ובין התנ־ נהגותו של ריצ׳ארד ניכסון בפרשת ווטרגייט.

מובן שאין להשוות בין הגור־ מים לשני משברים אלה. ניכסון נאשם בסך הכל בחיפוי על פשע תמים למדי — התפרצות למיש־ רדים של מיפלגה יריבה. ואילו המשבר הישראלי נגרם על־ידי טבח מחריד.

אך התנהגות של שני ה־ אישים אחרי מה שקרה דו־ מה מאוד.

ניכסון יכול היה לשים מייד קץ לכל העניין, אילו הקריב שניים־ שלושה אנשים מפמלייתו. הוא יכול היה לשרוף את סרטי־ההקלטה, שבהם היתה ההוכחה היחידה ל־ מעורבותו האישית. אולם הוא היסס. הוא פיטר את האשמים העיקריים כשזה כבר היה מאוחר מדי. הוא התנגד לחקירה בלתי־תלוייה, עד שהסכמתו לעריכתה שוב לא הו־ עילה לו. הוא לא שרף את הסרטים בעוד מועד.

כך, מדחיה לדחיה, ממעשה־ מאוחר־מדי, למעשה־מאוחר־מדי, הידרדר ניכסון במידרון, עד שקמה דרישה לאומית, כמעט מקיר אל קיר, להדחתו. העכברים נטשו את אונייתו בהמוניהם, תומכיו ומלחכי־ פינכתו נטשוהו, עד שבסוף לא נותרה לו ברירה אלא להתפטר, כדי להינצל לפחות מהדחתו הרש־ מית ומהעמדתו לדין פלילי, שהיה עלול להביאו אל בית־הסוהר.

אותה תערובת של שחצ־ נות, אי־נכונות להכיר ב־ מצב, היסוסים והחמצת שעות־הכושר להישרדות ני־ כרת עתה גם במעשיו וב־ מחדליו של מנחם בגין.

תוך כדי כך קורה לבגין מה שקרה בהתקוממויות העממיות ה־ קודמות לדויד בן־גוריון, ללוי אשכול ולמשה דיין: הוא מתגמד מיום ליום. הוא נשאר אליל בקרב האספסוף הזועק „בגין! בגין!״ — אך בכך לא די כדי לקיים ממשלה בישראל, כל עוד לא קם בו מישטר דיקטטורי, המבוסס על כוח גס, מישטרה חשאית ומחנות־ריכוז.

כשם שההורים השכולים צרו על ביתו של דיין ותבעו את הסתלקותו, וצרו לאחר מכן על ביתו של בגין כאשר זה מינה את דיין כשר־ החוץ — כך צרו השבוע על אריאל שרון. הורים שכולים קמו עליו בטכס־אזכרה לצנחנים, צעקו לעו־ מתו „רוצח״ ו„מיפלצת״.

שרון, האליל־בדרך, נשבר. ה־ ציבור והצבא קמים עליו. הוא חש בכך בעצמו, והדבר ניכר היטב בשינוי סיגנונו בהופעות הפומ־ ביות. דמותו של בגין, כאליל, נשברה בקרב חלק מן הציבור — ודווקא בקרב החלק הקובע בדעת־ הקהל, במערכת הפוליטית והרו־ חנית.

בוקר אחד קם עם־ישראל וחש שממשלה זו לא תוכל להנהיגו — כי החבורה של בגין, שרון, שמיר ואיתן אי־ נה ראוייה לאמון, לכבוד ו־ לשילטון.

תירגומה של הרגשה כזאת לשפה פוליטית של נפילת הממשלה אינו אוטומטי. אצל אשכול זה ארך ימים, אצל גולדה חודשים, אצל בן־גוריון שנים. אך אחרי שקרה מה שקרה ברור כבר דבר אחד — בגין ושרון שוב אינם מה שהיו. גורלם הפוליטי נחרץ. במוקדם או במאוחר, תוך ימים, שבועות או שנים, הם יפלו גם מבחינה פולי־ טית.

מרחיקי־הראות חייבים עתה לשאול את עצמם: מה יהיה לאחר מכן?

אורי אבנרי ניסח 172 שאלות

לחקור עד תום

כאשר תתמנה ועדת־חקירה ממ־לכתית על פי חוק, לבדיקת ה־מאורעות הקשורים בעריכת הטבח במחנות־הפליטים בביירות, עליה לחקור, בין השאר, את השאלות הבאות:

● הכניסה לביירות

● מה היו הסיבות האמיתיות להחלטתם של מנחם בגין ואריאל שרון, בלילה שבין ה־14 וה־15 בספטמבר, להכניס את צה״ל לביירות המערבית?

● האם הסיבה שפורסמה למחרת היום, כאילו נכנס צה״ל לביירות כדי למנוע אנדרלמוסיה בעיקבות רצח בשיר אל־ג׳מייל היתה שקר, כפי שטען לאחר מכן אריאל שרון בעצמו?

● האם היתה הסיבה „לחסל את המ־חבלים", כפי שטען שרון לאחר מכן?

● אם כן, מה היתה הכוונה של המילה „מחבלים" בהקשר זה — לוחמים מזויינים הממשיכים להלחם, או חברים לא־לוחמים של אש״ף, או גברים פלסטיניים אחרים?

● אם כן, האם הכוונה של המילה „לחסל" היתה „להרוג"?

● **האם הכוונה האמיתית היתה להשתלט על ביירות המערבית כדי להכתיב לפרלמנט הלבנוני בכלל, ולחברי־הפרלמנט המתגור־רים במערב־ביירות בפרט, לבחור בנשיא חדש אשר ייקבע על־ידי אריאל שרון?**

● האם היתה הכוונה להביא לבריחת המוני הפליטים הפלסטיניים ממחנות־הפליטים מיזרחה.

● אם כן, האם היתה כוונה זו המשך למה שבוצע על־ידי אריאל שרון במחנות־הפליטים הפלסטיניים בדרום־לבנון, כגון עין־אל־חילווה, ראשידיה ועוד?

● **אם כן, האם היתה כוונה זו כרוכה כבר בתוכנית המקורית להסתער על ביירות המערבית, אשר מימושה סוכל על־ידי ההת־נגדות הפנימית (אלי גבע ועוד), ההתנגדות האמריקאית והתנגדות הלוחמים הפלסטיניים?**

● האם היתה הכניסה לביירות המע־רבית הפרה של התחייבות אשר ניתנה על־ידי ממשלת־בגין לנשיא ארצות־הברית, באמצעות פיליפ חביב?

● מי החליט אחר־מעשה להפיץ את הסיפור על „2000 המחבלים המזויינים" שהושארו בעיר על־ידי אש״ף „בניגוד להסכם"?

● **האם היו בכלל לוחמים פלס־טיניים מזויינים בביירות בעת כניסת צה״ל, ואם כן — היכן הם עכשיו?**

● כיצד נקבע המיספר של „2000 מחבלים מזויינים" שהופיע בהודעות של שרי ישראל, שעה קלה אחרי שהרמטכ״ל, שנשאל על כך, השיב: „אני לא יודע כמה יש! לא ספרתי!"?

● האם כל הסיפור הזה על „המחבלים המזויינים שהושארו" היה שקר גס, ש־הומצא כדי להצדיק בעיני הציבור היש־ראלי והעולמי פעולה שהיו לה מניעים שונים לגמרי (ראה לעיל)?

● **מי החליט לפרוק את הנשק מן המיליציות המוסלמיות המקו־מיות (המוראביטון ואחרים) שנש־ארו בביירות כדי להגן על האוכ־לוסיה האזרחית?**

● האם החליט אריאל שרון לפרוק את נשקן של המיליציות אלה כדי לאפשר לפלאנגות להשליט מישטר של טרור ב־מחנות־הפליטים הפלסטיניים?

● **כמה חיילי צה״ל נהרגו ב־מהלך הכניסה לביירות המערבית והלוחמה במוראביטון ובשאר ה־מיליציות?**

● כמה חברי המוראביטון ושאר המי־ליציות נהרגו במיבצע זה, כמה נלקחו בשבי ומה קרה להם מאז?

● כמה פלסטינים נהרגו במיבצע זה, וכמה נלקחו בשבי ומה קרה להם מאז?

● הקשר עם הפלאנגות

● מתי התחיל הקשר בין ממשלת־ישראל עם תנועת־הפלאנגות?

● מה היה טיבו של הקשר הזה מראשיתו והלאה?

● מה היה חלקם של האמריקאים ביצי־רת הקשר הזה?

● כמה אנשי פלאנגות הובאו במשך השנים לישראל והתאמנו כאן?

● אילו כמויות של נשק הומצאו לפלא־נגות, ומתי?

● כמה פעמים ביקרו מנהיגי הפלא־נגות בישראל?

● מה עשו כאן ועם מי התראו?

● כמה פעמים ביקרו מנהיגים פוליטיים של ישראל אצל הפלאנגות בלבנון?

● עם מי התראו שם?

● כמה פעמים ביקרו קציני־צה״ל אצל הפלאנגות בלבנון, מה עשו שם?

● האם היו אלה ביקורים חטופים, או שקציני־צה״ל שהו תקופות ממושכות, או בדרך קבע, אצל הפלאנגות כמדריכים, כיועצים או בתפקידים אחרים?

● האם היה קשר כלשהו בין צה״ל ו־בין הפלאנגות בתקופה שבה בוצע על־ידי הפלאנגות, בראשית 1976, הטבח של תו־שבי מחנות־הפליטים קאראנטיין ודבאייה בביירות (שבתגובה עליו נערך הטבח של דאמור בידי הפלסטינים)?

● **האם היה קשר כלשהו בין צה״ל ובין הפלאנגות בתקופה שבה בוצע על־ידי הפלאנגות וה־סורים, בקיץ 1976, הטבח הגדול של תושבי מחנה־הפליטים תל־אל־זעתר, גברים, נשים וילדים, שב־מהלכו הוצאו להורג גם מאות לוחמים פלסטיניים שנכנעו ריש־מית?**

● מה היה תפקיד המישלחת של צה״ל, בראשות תת־אלוף בנימין („פואד") בן־אליעזר, ששהתה אצל הפלאנגות סמוך לאותו טבח, מתי הגיעה לשם ומתי יצאה?

● האם בעיקבות מעשי־טבח אלה חל שינוי כלשהו ביחסים שבין ממשלת־יש־ראל ו/או צה״ל ובין הפלאנגות, האם צומ־צם מישלוח הנשק לפלאנגות או הופסקו הביקורים ההדדיים ואימון אנשי־הפלאנ־גות בישראל?

● האם נכון שאותה היחידה שביצעה את הטבח בביירות הובאה בשעתו מלבנון דרך ישראל למובלעת של המייג׳ור חדאד, אך הוצאה משם אחרי שביצעה שם מעשי־זוועה?

● האם נכון שיחידה זו ויחידות אחרות שהוכנסו על־ידי צה״ל למחנות הפליטים בביירות ביצעו, במהלך מילחמת־הלבנון, מעשי־זוועה כלפי האוכלוסיה הדרוזית וציבורים אחרים, ושצה״ל ידע על־כך?

● **מה היה טיב המגעים בין ממשלת־ישראל ובין מנהיגי ה־פלאנגות לפני פתיחת מילחמת־הלבנון?**

● **מה דובר במגעים אלה, וה־אם הוסכם בהם, בצורה מפורשת או אילמת, לגרש מאדמת־הלבנון את חצי מיליון הפליטים הפלסטי־ניים שגרו שם במחנות, באמתלה של הריסת תשתית המחבלים"?**

● ההחלטה להכניס את הפלאנגות למחנה

● מי החליט להכניס את הפלאנגות ל־מחנות, שהיו מוקפים על־ידי חיילי צה״ל?

● מתי הוסכם על כך בין אריאל שרון ומנחם בגין?

● **האם ביקש מנחם בגין בשיחה זו ערובות כלשהן למניעת מעשי־טבח, מאחר שהיה ידוע לו כי אותן הפלאנגות כבר ביצעו מעשי־טבח המוניים בכל מחנות־הפליטים הפלסטיניים, שהם נכנסו אליהם בעבר?**

● מתי סוכם הדבר בין שרון ו/או הרמטכ״ל וראשי הפלאנגות?

● מה דובר בשיחה זו לגבי האפשרות של עריכת־טבח או הצורך למנוע טבח?

● מתי הובאה החלטה זו לידיעת הממ־שלה, ומה נאמר לחברי־הממשלה בשעה שנדרשו לאשר — מראש או בדיעבד — החלטה זו?

● אם נאמר לחברי הממשלה, כפי ש־טען השר זבולון המר, כי הפלאנגות נכ־נסו כדי „לבער מחבלים" — למה הת־כוונו המילים „לבער" ו„מחבלים"?

● האם הכוונה של המילה „לבער" בהקשר זה היתה „להרוג"?

● האם עלה בדעת מישהו כי הפלאנגות לא יהרגו את „המחבלים", ואם כן — אילו הכנות נעשו כדי לקחת אותם בשבי ו־להחזיקם בשבי?

● האם הכוונה של המילה „מחבלים" בהקשר זה היתה ללוחמים מזויינים, ל־לוחמים־לשעבר, לאנשי־מינהל אזרחיים של אש״ף, לחברים בלתי־לוחמים של אירגוני־אש״ף (רופאים, אחיות, מורים, פקי־דים, עסקנים פוליטיים וכו׳), או לכל ה־אוכלוסיה הגברית הבוגרת במחנות?

● האם בעת הדיון בממשלה עורר מי־שהו בכלל את השאלה הזאת?

● אם כן, אילו תשובות ניתנו לו?

● האם השאלות האלה התעוררו במגעים בין מפקדי צה״ל ומפקדי הפלאנגות?

● האם נכון, כפי שטען אריאל שרון, כי קציני צה״ל תבעו ממפקדי הפלאנ־גות, לפני הפעולה, שלא לפגוע ב„נשים, בילדים ובזקנים"?

● **אם אכן נכון הדבר, האם אין בכך הזמנה מפורשת לרצח כל הגברים הבוגרים במחנות?**

● האם נתן אריאל שרון, במפורש או במרומז, את הסכמתו להריגת האוכלוסיה הגברית הבוגרת במחנות?

● **האם נכון הדבר שמפקדים בכירים של הפלאנגות הודיעו מ־ראש לקציני־צה״ל כי בכוונתם לערוך טבח במחנות, כפי שדיווחו עיתונאים ישראליים שונים?**

● **האם נכון הדבר כי קציני־צה״ל ידעו כי מפקדי־הפלאנגות המסויימים, שקיבלו על עצמם את המשימה, היו מעורבים בעבר אי־שית במעשי־טבח המוניים, ושאף התפארו בכך בפה מלא באוזני הקצינים הישראליים?**

● אם כן, האם דיווחו עדי־השמיעה על כך לממונים עליהם?

● האם הגיעו דיווחים אלה, אם היו, לאוזני אלוף־הפיקוד, הרמטכ״ל, שר־הבי־טחון וראש־הממשלה?

● אם כן, מה עשו כל הנ״ל כדי לוודא שאותם מפקדים לא יוכנסו למחנות?

● אם נכון, כפי שטען אריאל שרון, שמפקדי צה״ל אכן הזהירו את ראשי ה־פלאנגות מפני מעשי־טבח, האם מעיד ה־דבר על כך שהאפשרות של מעשי־טבח אכן נלקחה בחשבון, ונדונה בפיקוד הבכיר של צה״ל?

● **אם כן, אילו אמצעים מעשיים ננקטו כדי לפקח על מעשי ה־פלאנגות במחנות כדי למנוע מע־שי־זוועה?**

● האם נשלחו למחנות חוליות בקרה או מודיעין של צה״ל, כדי לשים עין על ה־פלאנגות?

● אם לא — מדוע לא?

● האם פיקח צה״ל בדרך כלשהי על הנעשה במחנות, בעת הפעולה של הפלא־נגות שאושרה על־ידי צה״ל?

● האם נערכו לצורך זה תצפיות מגג החפ״ק או ממקומות אחרים?

● **באיזו דרך נכנסו הפלאנגות למחנות ואילו עמדות־צה״ל עברו בדרכן?**

● מי ידע, ומתי?

● מתי החל הטבח במחנות שאתילא וצברה?

● מתי נודע על כך לחיילי צה״ל בס־ביבה?

● מה היה המרחק בין העמדות הק־רובות ביותר של צה״ל וזירת הטבח?

● **האם נכון הדבר כי כבר בשעה הראשונה אחרי התחלת**

נשים בהפגנה: „הוועד נגד המילחמה בלבנון"

לוועדת־החקירה הממלכתית

הטבח — במוצאי היום החמישי — נמלטו מן המחנות נשים, גברים וילדים מבוהלים, וסיפרו על כך לאנשי צה״ל?

● אם כן, האם החיילים דיווחו על כך לקצינים שלהם?

● אם לא — מדוע לא?

● אם כן, האם קצינים אלה דיווחו על כך לממונים עליהם?

● אם לא, מדוע לא?

● אם כן, האם הגיע הדיווח למפקד כוחות צה״ל בביירות?

● אם כן, האם העביר זה את הידיעה לאלוף־הפיקוד?

● אם כן, האם זה העביר את הידיעה לרמטכ״ל ו/או לשר־הביטחון?

● אם העביר לרמטכ״ל, האם הרמטכ״ל העביר את הידיעה לשר־הביטחון?

● **במהלך הלילה הראשון של הטבח, האם הבחינו הקצינים באיזור המחנות כי קולות־האש אינם מעידים על קרב, אלא על עריכת טבח?**

● מי החליט בלילה זה — בין היום החמישי והשישי — לעזור לפלאנגות בשיגור פיצצות־תאורה מעל למחנות?

● מי החליט להפסיק שיגור פיצצות־התאורה?

● מתי?

● מדוע?

● מה ראו בתצפיות שעל גג החפ״ק ובמקומות אחרים לאור פיצצות־התאורה?

● האם היה במהלך הלילה הזה איזה דיווח שהוא, בדרג כלשהו, על החשד או הידיעה כי יש במחנות התרחשויות בלתי־רגילות?

● האם יתכן בכלל כי במשך לילה שלם יהיו התרחשויות במחנות, מלוות ביריות בלתי־פוסקות, אחרי שהפלאנגות נכנסו למחנות בהסכמת צה״ל ועל פי החלטת ממשלת־ישראל, מבלי שקצין כלשהו יתעניין בסיבן, וישלח פנימה חוליות לבדיקה ולדיווח?

● **אם אכן זה היה כך, האם אין הדבר כשלעצמו מעיד על כך שהיתה מראש נכונות לכך שהפלאנגות יערכו טבח במחנות, וכי הוחלט לעצום עין?**

● יום השישי השחור:

הדרג הצבאי

● **מתי נודע, ביום השישי, ערב ראש־השנה, לכל אחד מן האנשים הבאים כי במחנות נערך (ונמשך) טבח המוני: ראש־הממשלה, שר־הביטחון, הרמטכ״ל, אלוף־הפיקוד, מפקד כוחות צה״ל בביירות, מפקד העוצבות בשטח, הקצינים הזוטרים, החיילים בשטח?**

● למי סיפרו הנשים, הילדים והגברים, שהחלו בורחים בבוקר במיספר רב מהמחנות, על הזוועות המתרחשות שם?

● איך עברו העדויות של הנמלטים בסולם הפיקוד למעלה, ולמי הגיעו?

● האם נכון שקצינים של צה״ל במקום ציוו על הנשים הנמלטות לחזור לבתיהן, בעוד שהטבח נמשך?

● אם אכן הודיע אלוף־הפיקוד או מפקד כוחות צה״ל בביירות ביום השישי לקצין־הקישור של הפלאנגות שיש לשים קץ לטבח — מתי זה היה?

● על סמך אילו ידיעות באה הודעה זו?

● מה היה הדרג הבכיר ביותר (שר־הביטחון, הרמטכ״ל, אלוף־הפיקוד) שהחליט למסור הוראה זו?

● **מדוע לא ניתנה לפלאנגות במועד זה פקודה חד־משמעית לצאת מן המחנות?**

● מדוע לא הופעל צה״ל במועד זה כדי לוודא שהוראה כזו אכן תבוצע?

● **מדוע לא נשלחו במועד זה לפחות חוליות של בקרה ומודיעין אל תוך המחנות, כדי לברר מה מתרחש?**

● מי התיר לפלאנגות לערוך ביום השישי מיסדר ראוותני בנמל־התעופה הבינלאומי של ביירות, לפני כניסת הגל השני של הפלאנגות למחנות?

● האם שמעו קציני צה״ל במעמד זה על כוונתם של אנשי־פלאנגות אלה לערוך טבח במחנות, כפי שהעיד רון בן־ישי, שנוכח במקום ושהעלים מידע זה מצופי הטלוויזיה?

● האם דווח על כך לדרגים הבכירים?

● **האם נכון כי צה״ל עצר סור זה ומנע ממנו להיכנס למחנות?**

● אם כן — מדוע?

● האם אין פקודה זו, אם אכן היתה, מעידה בבירור כי במועד זה כבר היה ידוע לפיקוד של צה״ל כי נערך טבח במחנות?

● **אם כן, מדוע לא נעשה דבר במשך קרוב ל־24 שעות נוספות כדי לעצור את הטבח?**

● יום השישי השחור:

הדרג המדיני

● מתי ביקר אריאל שרון באיזור המחנות, ערב הטבח או במהלכו, כפי שהעידו באוזני אהוד יערי חיילים לבנוניים, שראו אותו במו עיניהם?

● היכן היה שרון?

● **לשם מה בא, ומה עשה במקום?**

● מתי נודע לאריאל שרון לראשונה כי נערך טבח במחנות?

● באיזו שעה הודיע לו על הטבח רון בן־ישי בטלפון לחוותו?

● אם נכונים דיברי שרון, כי בשעה ששוחח עם בן־ישי כבר היו בידיו הידיעות על הטבח, שהגיעו אליו בדרך הרגילה — מתי שמע שרון לראשונה על הטבח?

● **מה עשה — אם עשה — אריאל שרון מאותו רגע — בליל שישי, ביום השישי בבוקר, בצהריים או אחרי־הצהריים — ועד להפסקת הטבח למחרת היום, כדי לשים קץ לזוועה?**

● האם הודיע על כך לראש־הממשלה באותו יום (יום השישי)?

● האם התייעץ על כך עם הרמטכ״ל או אלוף־הפיקוד?

● **מדוע לא טס מייד לביירות בעצמו, כפי שעשה פעמים רבות במהלך המילחמה, כאשר התעורר בעיות הרבה פחות חמורות?**

● **האם אין התנהגותו של שרון במשך 24 שעות אלה מוכיחה בעליל כי ידע על הטבח מראש, לא הופתע על־ידו והיה מעוניין בהמשכו, כדי להביא לבריחה המונית של הפליטים?**

● מתי הגיעו הדברים לאוזניו של שר־התיקשורת מרדכי ציפורי?

● מתי הודיע ציפורי על כך לשר יצחק שמיר?

● **מדוע פנה ציפורי לשמיר, תחת לפנות במישרין לראש־הממשלה?**

● על סמך מה הודיע שמיר לציפורי כי אין ממש בידיעות על הטבח — שכבר נמשך אז יותר מ־12 שעות?

● מה עשה שמיר כדי לברר את הדברים במקור ראשון — ולוא רק בשל ההשלכות הצפויות על יחסי־החוץ של ישראל?

● **האם פנה מרדכי ציפורי אל מנחם בגין, או אל אנשי לישכתו, כאשר הסתבר לו כי ליצחק שמיר לא איכפת אם נערך טבח המוני או לא, ושאין בכוונתו להתערב?**

● אם אכן פנה ציפורי לבגין במישרין, כיצד הגיב בגין?

● **מתי נודע למנחם בגין לראשונה על הטבח, ומפי מי?**

● האם שר אחר כלשהו קיבל ידיעות על הטבח בדרכים משלו, ואם כן — מה עשה?

● אנשי חדאד

● האם היו אנשי המייג׳ר סעד חדאד מעורבים בטבח?

● מי היו האנשים, שלבשו את מדיו של חדאד, אשר השתתפו בטבח, לפי עדויות כל עדי־הראייה הפלסטיניים שנשאלו?

● **האם יש סבירות כלשהי לטענה שהופצה על־ידי התעמולה הישראלית, כי אנשי־הפלאנגות לבשו את מדי חדאד כדי להבאיש את ריחו?**

● מי היה האיש מאנשי־חדאד שנורה על־ידי כוחות־צה״ל במקום, ובאילו נסיבות נהרג?

● האם הוטסו אנשי חדאד לביירות במסוקים של צה״ל, כפי שטענו כתבים זרים?

● **לשם מה הוטס חדאד עצמו לביירות בשעת הטבח, כפי שהוא הודה בעצמו?**

● מה עשה חדאד במקום?

● יום השבת

● באילו נסיבות הופסק הטבח ביום השבת בבוקר?

● מי החליט על כך מצד צה״ל ו/או הדרג המדיני הישראלי?

● מתי התקבלה החלטה זו?

● **האם נכון שצה״ל קיבל פקודה להתערב רק אחרי שצוותות־הטלוויזיה והעיתונאים הזרים כבר נכנסו למחנות והחלו מודיעים על הטבח לכל העולם?**

● כיצד בוצעה התערבות צה״ל?

● באיזה שלב תבעו הפלאנגות מצה״ל להעמיד לרשותן דחפורים, וכיצד נומקה בקשה זו?

● האם נכון שצה״ל סירב להיענות לבקשה זו?

● אם כן, מדוע?

● איך זה קרה שהפלאנגות הצליחו בכל זאת להכניס דחפור או דחפורים למחנות, והשתמשו בהם כדי למוטט בתים ולקבור תחת ההריסות גוויות ואנשים חיים, וביניהם נשים וילדים?

● **מראשית הטבח ועד סיומו — מה ראה ומה שמע כל אחד מחיילי צה״ל וקציניו שהיו ליד המחנות?**

● אחרי סיום הטבח וכניסת צה״ל למחנות — אילו פעולות נעשו על־ידי צה״ל כדי לעזור לפצועים, אם נותרו כאלה?

● האם נבדקה עדותם של עדי־ראייה כי הפלאנגות הוציאו מן המחנות, על גבי משאיות, קבוצות של אזרחים?

● לאן הם הוסעו ומה עלה בגורלם?

● אילו דיווחים הועברו על־ידי קציני צה״ל שנכנסו למחנות לממונים עליהם?

● **האם בא אלוף־הפיקוד מייד למקום?**

● **האם בא הרמטכ״ל מייד למקום?**

● **האם בא שר־הביטחון מייד למקום?**

● **אם לא נמסר מייד דיווח לראש־הממשלה, מדוע לא נמסר?**

● האם נכונה טענתו של מנחם בגין כי שמע על הטבח לראשונה משידור ברדיו ביום השבת לפנות ערב — יומיים אחרי תחילת הטבח, יותר מיממה אחרי שהדבר נודע בבירור לצה״ל ולשר־הביטחון, שעות רבות אחרי שצה״ל נכנס למחנות?

● **אם כן, מי אחראי להעלמת האמת על פרשה בעלת השלכות היסטוריות מראש־הממשלה?**

● החיפוי והשקר

● מי אחראי לתיכנון ולביצוע מערכת השקרים של ממשלת־ישראל ושל צה״ל, החל ביום השבת בבוקר והלאה?

● **מי המציא את השקר בדבר כניסת הפלאנגות למחנות ממיזרח, בלי ידיעת צה״ל?**

● מי המציא את השקר כאילו נודע לצה״ל על הטבח לראשונה ביום השבת?

● מי אחראי לכל אחת מעשרות הודעות־השקר, ובהן שקרים גסים, חצאי־אמיתות, עובדות מסולפות והעלמת־עובדות, שהגיעו לציבור הישראלי במשך השבוע ממקורות רשמיים?

● מי כפה על כתבי הטלוויזיה (רון בן־ישי), הרדיו והעיתונות לפרסם במהלך השבוע ידיעות שהם ידעו שהם שקר?

● **מדוע נמנע ראש־הממשלה מלהחליט, מייד עם קבלת הידיעות על הטבח, על הקמת ועדת־חקירה ממלכתית, לפי חוק ועדת־החקירה — דבר שהצורך בו היה מובן מאליו?**

● מדוע הוסיף ראש־הממשלה להתנגד למינוי ועדה כזאת במשך יותר משבוע?

● **האם במשך שבוע זה פעל מישהו כדי לטשטש עובדות, לחבר גירסה „מוסכמת" ושיקרית, להדיח עדים־לעתיד לעדות־שקר, להעלמת מיסמכים או לחיבור מיסמכים כוזבים?**

● מדוע נמנע אריאל שרון במשך שלושה ימים תמימים, אחרי סיום הטבח, מלמסור הודעה כלשהי או להתראיין?

● מדוע סירב שרון בזמן הזה להופיע לפני ועדת־החוץ־והביטחון של הכנסת?

● **האם נוצל זמן זה כדי להכין גירסות מפוברקות?**

● מדוע סירב הרמטכ״ל במשך תקופה זו למסור הודעות?

● מדוע סירב הרמטכ״ל להופיע לפני ועדת־החוץ־והביטחון של הכנסת?

● האחריות

המיניסטריונית

● **האם עצם ההחלטה להכניס את הפלאנגות למחנות־הפליטים, אחרי פריקת הנשק מן המיליציות שהגנו על האוכלוסיה, מחייב את מנחם בגין להתפטר, בשל אחריותו המיניסטריונית להחלטה שהזמינה את הטבח?**

● האם החלטה זו מחייבת את אריאל שרון להתפטר, בשל אחריותו המיניסטריונית?

● האם טענתו של אריאל שרון כי „לא העלינו על דעתנו שכך ינהגו הפלאנגות", אחרי שהוא בעצמו הזכיר את טבח תל־אל־זעתר שבוצע על־ידי אותן הפלאנגות, בפקודת אותם המפקדים, מפחיתה את האחריות המיניסטריונית שלו, או להיפך, מחמירה אותה?

● האם יש סבירות לטענה כי „אנחנו לא מסוגלים להבין יצרים אפלים כאלה", כשהיא באה מפי מי שביצעו מעשי־זוועה בדיר־יאסין, בקיביה ובמקרים נוספים?

● האם חלה אחריות מיניסטריונית דרמה על שר־החוץ, שלא נקט אמצעי כלשהו כדי לברר את העובדות לאשורן, אחרי ששר־התיקשורת הזהיר אותו ביום השישי, אף שצריך היה לדעת שטבח כזה ימיט שואה על יחסי־החוץ של ישראל?

● האם חלה האחריות על כל חברי הממשלה, שאישרו את כניסת הפלאנגות למחנות — הן אם ידעו שמדובר בכנופיות שכבר ביצעו מעשי־טבח המוניים הן — ואולי עוד יותר — אם לא ידעו עובדה זו, הידועה לכל בר־דעת?

● **האם נוסף על האחריות המיניסטריונית הכללית חלה על אריאל שרון אחריות ישירה ליצירת הנסיבות שאיפשרו את הטבח, ואף הפכו אותו לבלתי־נמנע?**

● האם יצירת הנסיבות שהפכו את הטבח לבלתי־נמנע מוכיחה כי היתה קיימת אצל שרון כוונה תחילה, על פי העיקרון שהכוונה של פעולה פלילית נובעת מן התוצאות הסבירות הצפויות של המעשה?

● האם חלה אחריות דומה, ואולי אף חמורה יותר, על הרמטכ״ל, רפאל איתן?

● **מהי מידת האחריות לכל אחד מן המעשים והמחדלים המסויימים, החלה על שר־הביטחון, הרמטכ״ל, אלוף־הפיקוד, מפקד כוחות צה״ל בביירות וקצינים אחרים?**

בגין ושרון-

ה'דובר האמיתי היה הציבור עצמו. הוא בא מכל חלקי הארץ, והיה מורכב מחברי כל המיפלגות: רבים באו במאורגן, רבים אחרים באו איש־איש לבדו, מיש־פחות, זוגות, יחידים.

הם באו מפני שמצפונם אמר להם שאי־אפשר להישאר בבית ביום כזה, שמוכ־רחים לעשות משהו. עצרת־ההמונים היתה ההזדמנות היחידה שניתנה להם.

הם עמדו דוממים, אי חזרו על סיסמות שנקראו ברמקול. אחדים ציירו שלטים במו ידיהם, אחרים נטלו בידיהם שלטים שהוכנו על־ידי המארגנים. הרוב עמדו סתם. רובם לא השתתפו מעולם בהפגנה פוליטית כל־שהיא.

הם הפגינו בעומדם, דוממים, זועמים, נבו־כים. עד אותו ערב האמינו רבים שהם בו־דדים, שהם האי האחרון של שפיות־הדעת בקרב עם מטורף. בכיכר מלכי־ישראל נוכחו לדעתם כי הם חלק ממחנה גדול מאוד, מחנה של מאות אלפים.

רק אברהם בורג

אי־אפשר לקלקל הפגנה כזאת. גם העסקנים שבירברו על הבימה לא הצליחו בכך.

הם עלו על הבימה בזה אחר זה, חזרו איש על דיברי רעהו, נזהרו שלא להגיד דבר העלול להרגיז מישהו.

לקהל לא היה איכפת. תחילה הפסיקו את הנואמים במחיאות־כפיים, ואף בקריאות קצובות. אך כשהתארכה רשימת העסקנים, התמעטו גם המחיאות.

היה ברור לכל כי המערך התלבש על עניין המסעיר את הציבור עד למעמקי נפשו, ומנסה להפיק ממנו תועלת פוליטית. אך זה לא הפריע לאיש. היה זה קהל אינטליגנטי, והוא הבין שאם רוצים להפיל את ממשלת בגין־שרון, אין מנוס מהעברת השילטון למערך.

לכן שררה סבלנות רבה כלפי ראשי־המערך, אף שלרבים בקהל לא היו אשליות לגביהם. הם זכרו היטב שאותו שימעון פרס, שדיבר בלהט בלתי־משכנע מול ה־מיקרופון, תמך במילחמה, הצביע בעדה ודבק בשקר של 40 הקילומטרים, גם כאשר צה"ל כבר שפך את דמו בשערי ביירות. הם זכרו כי יצחק רבין הצטלם ברחבי ל־בנון בחברת אריאל שרון, בתצלומי־תע־מולה שנועדו להדגים את „הקונסנזוס הל־אומי". כאשר 40 הקילומטרים נשכחו מז־מן. הם זכרו שאמנון רובינשטיין הצביע בעד המילחמה. הם שמו לב לכך שאיש מבין הגיבורים האמיתיים של המאבק נגד המילחמה לא הוזמן אל הבמה, מלבד אב־רהם בורג, שהתקבל בחמימות אמיתית.

קדמה להפגנה התלבטות קשה. היא היתה טמונה בעצם ההתחברות בין המערך ושלום עכשיו.

בתנועת שלום עכשיו היתה תמיד הש־פעה רבה למערך, שהפעיל בה למעשה זכות־וטו ושמנע כל פעולה שלה שנגדה את קו המערך. אך לא היה לפעילי התנועה חשק להיפיע בציבור בגלוי כאירגון־חזית של המערך.

ראשי מיפלגת־העבודה, לעומת זאת, חששו מפני התחברות גלוית עם שלום עכ־שיו. במיפלגה יש ניצים רבים, המתעבים את תנועת־השלום. המיפלגה כולה אחוזה בפחד היסטרי מפני הדמגוגיה של מנחם בגין, המסוגלת להקים נגדה את תושבי השכונות ועיירות־הפיתוח.

אילם לשני הצדדים היו סיבות טובות להתגבר על חששותיהם. הכל הבינו כי הגורם המכריע בהפגנה זו לא יהיה הרכב רשימת־הנואמים או תוכן הסיסמות, אלא מיספר הנוכחים. „העולם כולו יסתכל ב־הפגנה זו, וגודל ציבור־המפגינים יקבע את מידת הצלחתה," אמר אחד מאנשי שלום עכשיו.

המערך חשש מפני כישלון בלי השתתפות שלום עכשיו, שכבר הוכיחה את יכולתה לכנס ביחד את שוחרי־השלום מכל גווני הקשת — החל ברק"ח וכלה באנשי־ימין. ואילו שלום עכשיו ביקשה לפרוץ מגבול ה־100 אלף, בהפגנה הגדולה שלה ב־3 ביולי, ולהגיע לאפשרות של רבע מיליון.

כך, למרות החששות ההדדיים, הושגה הסכמה — שעוררה מייד בעיות. המערך הציג תנאי אולטימטיבי: שלא ישותפו ב־הפגנה אנשי של"י — חלוצי המאבק נגד מילחמת־הלבנון. הטענה של פרס: „בדיי־מונה לא רוצים באורי אבנרי". הוא התנגד גם להופעת לובה אליאב. הדבר גרם לזעם בכמה מסניפי שלום עכשיו, שבין פעיליהם יש רבים שהם חברי של"י ואוהדיה. אך הנהלת של"י הורתה לאנשיה להבליג, כדי למנוע את פיצוץ היוזמה.

בעוד שש"י הוחרמה, הופיע בין ה־יוזמים אמנון רובינשטיין, שהצביע בעד המילחמה יחד עם כל אנשי המערך — מלבד יוסי שריד, שלא הוזמן לנאום.

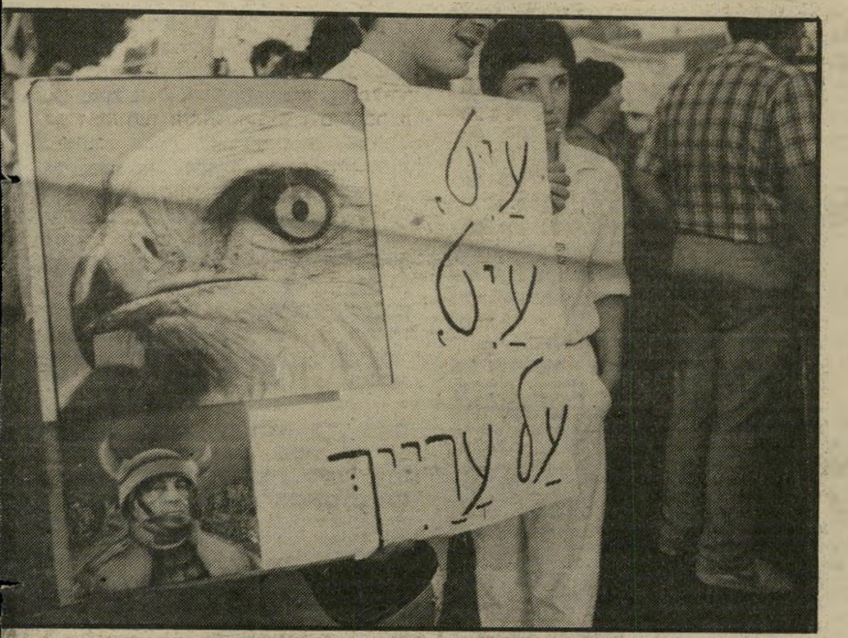

תוצרת עצמית

אחד המפגינים בתהלוכת הוועד הכין כרזה אישית, המוחה על מעורבות אריק שרון בטבח בביירות. בשולי הכרזה הדביק את השער של **העולם הזה** (2350), שבו מופיע שר־הביטחון.

אך היריבות הסמוייה בין המערך ושלום עכשיו לא נעלמה. היא התגלתה גם בהפ־גנה עצמה, מבלי שהציבור הרב הרגיש בכך. אנשי שלום עכשיו הקדימו לבוא במאורגן והניפו מול הבימה — ועשרות מצלמות הטלוויזיה מכל העולם — את שלטי שלום עכשיו. הדבר הרגיז את חיים בר־לב, שירד אליהם ותבע מהם להוריד את השלטים, „כפי שהוסכם". הרמטכ"ל לשעבר, שהצביע גם הוא בכנסת בעד המילחמה, אמר בקולו האיטי לנושאי־השלטים: „צריך להיות סדר. כך הסכמ־ני." השלטים הורדו.

דומיה לקורבנות

אנשי המערך תבעו גם לסלק שלטים אחרים, שלא הופיעו ברשימה המוסכ־מת של הסיסמות. כך הורד שלט שנשא מפגין יחיד, שצייר אותו במו ידיו „דם זה לא מים".

לא קל היה לחבר את רשימת הסיסמות המוסכמות. אנשי המערך רצו לחייב את מיבצע „שלום הגליל" (השקר של 40 הקילומטרים), כדי להצדיק את הצבעתם בעד המילחמה בכנסת. אנשי שלום עכשיו התנגדו לכך בתוקף. לבסוף הוסכם על סיסמה דו־משמעית: „שלום הגליל אינו בביירות". כל אחד יכול היה להפרש זאת כדרכו.

יתכן כי שימעון פרס החמיץ את ההז־דמנות הגדולה של חייו. בעומדו לפני 400 אלף איש, לא הצליח אלא לנאום עוד נאום

נשים בשחורים

פותחות את הפגנת **הוועד נגד המילחמה בלבנון**, ש־צעדה בשבת אחרי־הצהריים מרחבת **מוסיאון תל־אביב** לתיאטרון הבימה. כולן החזיקו בכרזות אחידות. בתום ההפגנה יצאה רבבת המפגינים לכיכר מלכי־ישראל, להפגנת ההמונים השניה שהתקיימה במוצאי־השבת להקמת ועדת־חקירה ממלכתית (למעלה מימין).

הביתה!

שיגרתי, שבו לא אמר אף מילה חדשה.

היה זה נאום של עסקן, המריח הזדמנות להפיל את הממשלה. לא היה בו שמץ של התרגשות־אמת, של זעזוע מוסרי. הוא דיבר על „הטבח הנורא", אך היתה הרגשה כי הטבח הוא נורא מפני שהוא מזיק ל־שמה של ישראל, ולא מפני שנטבחו בו גברים, נשים וילדים.

בכך קבע פרס את הנימה לעצרת כולה. כל הנואמים דיברו על „הטבח הנורא" ועל הדבר האיום שעשו בגין ו/או שרון למדינת־ישראל. הם הבאישו את ריח המ־דינה, קילקלו את יחסי־החוץ שלה, פגעו בדמותו של צה"ל, יצרו פילוג בתפוצות, וכו' וכו'.

אך אף אחד מבין הנואמים לא דיבר בהתרגשות אנושית פשוטה על הקורבנות עצמם — על הילדים המרוטשים, על הנ־שים אשר תינוקיהם נרצחו לפני עיניהן לפני שנרצחו בעצמן, על הגברים שהועמדו אל הקיר ונקצרו, על מעשי־האונס ההמוניים. לא עלה על דעת איש לבקש מ־400 אלף הישראלים הנרגשים, שהתעוררו בגלל הזוועה הזאת, לעמוד דום לזכר ה־טבוחים.

מחיאות כפיים

לאמנים שהופיעו ביום שישי בכיכר־דיזנגוף, בעצרת שפתחה את שבוע ההפגנות בתל־אביב. פעילים מסניף חרות בתל־אביב ניסו להפריע למהלך העצרת, אך ללא הצלחה. ההפגנה היתה יוזמה משותפת של המפיקה טמירה ירדני והבימאי חנן שניר. האמנים ביטאו התרגשות אמיתית, שחדרה ללב השומעים.

הפגנה יהודית־ערבית אמיתית. אלפי ער־בים, שבאו מהגליל ומהמשולש, צעדו בה לצד סטודנטים יהודיים וחיילים משוח־ררים.

הוועד היא שהגיש ראשון בקשה לעריכת הפגנה בכיכר מלכי־ישראל — ורק לאחר מכן ביקשו אנשי שלום עכשיו והמערך לערוך הפגנה באותו המקום ובאותה השעה. מפקד מישטרת תל־אביב, אברהם תורגמן, זימן ללישכתו את כל המבקשים, דחק בהם להגיע להסכמה כלשהי. אנשי הוועד היו מוכנים להפגנה משותפת, אך כשנ־ציגי המערך סירבו לכך בתוקף, גילו אח־ריות ציבורית, ויתרו על זכותם לטובת הגופים הבכירים והגדולים. תחת זאת הציע להם תורגמן לערוך תהלוכה. „זוהי תה־לוכת־המחאה הראשונה שהיוזמה לה באה מצד המישטרה," התלוצצה אחת מחב־רות הוועד.

דם בבופור

אני גוטרמן מקיבוץ העוגן, שבנה רז נהרג בקרב על הבופור, מחזיקה בכרזה מצויירת וניצבת בשורה הראשונה של המפגינים בכיכר מלכי־ישראל. לא הרחק ממנה עמד בעלה, יעקב, עם שלט דומה, ויהושע זמיר מקיבוץ עין־דור שגם בנו נהרג על הבופור.

דם על הפנים

השחקנית גבי אלדור מורחת צבע אדום על גופה ועל בגדיה. הם של רבים שבאו לעצרת האמנים נגד הטבח בלבנון. גבי לא נשארה לסיום ההפגנה שבסופה השתטחו בשולי הרחבה כמתים. היא התבקשה על־ידי השוטרים להתלוות אליהם לתחנת המישטרה.

היסכם מראש שלא ידובר על העם ה־פלסטיני. פרס דיבר על „נציגי השטחים", שיש לשתפם במשא־ומתן, ראשי שלום עכשיו דיברו על „הצד השני", ו„העם השני", כנראה כדי שלא להרגיז את אנשי המערך רק שולמית אלוני ואיש של מפ"ם העזו להזכיר בפירוש את העם הפלסטיני — אך מבלי לאמר, כמובן, שיש לו הזכות להגדרה עצמית.

היחידי שזכה בהקשבה דרוכה היה דוו־קא יצחק רבין. קשה היה להבין מדוע, כי רבין לא אמר שום דבר מיוחד. הוא חזר על הוויכוח בכנסת על תל־אל־זעתר. אך הקהל, שהקשיב רק בחצי אוזן לנאום הפאתטי של פרס, הקשיב בתשומת־לב לדבריו הפשוטים של רבין, שנאמרו בלי פאתוס, הקהל לא הפסיק אותו במחיאות־כפיים או בקריאות קצובות. 400 אלף איש הקשיבו בשקט ובדריכות. לא היה ספק כי הוא מכבד את רבין יותר מאשר את פרס

הפצצה וטבח

התרגשות אמיתית היתה בהפגנה קטנה שנערכה יום לפני כן בכיכר־דיזנגוף, ביוזמת קבוצה של אמנים.

בניגוד לסידרת הפוליטיקאים שנאמו ל־יד בית־העירייה, האמנים ביטאו התרגשות אמיתית, שחדרה ללב השומעים. הם דיברו על הטבח עצמו, לא רק על מה שזה „עשה לנו". קבוצה של נערי־רחוב, שצעקו „בגין! בגין!" רק הוסיפה מתח להפגנה זו, שבה קרא יונתן גפן וידוי מרגש, בעוד שחנה מרון קראה קטע המשווה את הפצצת ביירות לטבח שאתילא. אולי החשובה ביותר היתה הופעתו של שלמה בר, אליל עדות־המיזרח, שהזדהה בצורה חד־מש־מעית עם מחנה השלום.

גוון אחר הופגן בתהלוכת־המחאה, ש־אירגנה על־ידי הוועד נגד המילחמה בל־בנון, שבו שותפים בעיקר אירגוני־השלום הרדיקליים. היה בה ייחוד, מפני שהיתה

יחיד

אחד מהשלטים האישיים ה־רבים שנישאו בתהלוכת הוועד. בהפגנה בכיכר מלכי־ישראל הוסרו הכר־זות שלא אושרו על־ידי מארגני המערך.

לוח מילחמות

השם הרשמי

1948

מילחמת הקוממיות (השם שנקבע על־ידי דויד בן־גוריון); ידועה גם כמילחמת־השיחרור, מילחמת־העצמאות, או בפשטות, מילחמת תש״ח.

1956

מיבצע קדש; ידוע גם כמילחמת־סיני או כמילחמת־הסואץ.

1967

מילחמת ששת־הימים; ידועה גם כמילחמת יוני 67׳.

משך הזמן

1948

כשנה ושיבעה חודשים. המילחמה הארוכה ביותר בתולדות ישראל החלה למחרת ה־29 בנובמבר 1947 — היום שבו אישרה עצרת האו״ם את החלטת־החלוקה — והסתיימה בהסכמי שביתת־נשק עם ארבע מדינות ערביות הגובלות בישראל. ההסכם האחרון, עם סוריה, נחתם ב־17 ביולי 1949 (יגאל אלון, מפקד חזית הדרום, אמר אז: „ניצחנו במילחמה, אך הפסדנו את השלום...״)

1956

שש יממות, שהחלו ב־29 באוקטובר 1956, בשעת דימדומים, בהצנחת גדוד ליד המיתלה, בפיקודו של רפאל איתן.

1967

משך שש יממות, שהחלו בבוקרו של ה־5 ביוני 1967, בהתקפות מתואמות על בסיסי חילות האוויר הערביים במצריים, בירדן, בסוריה ואף בעיראק. בתוך שלוש שעות הושמדו יותר ממחצית כלי־הטיס הערביים, וישראל השיגה עליונות אווירית מוחלטת. בכך הוכרעה, למעשה המילחמה.

המטרות המוצהרות

1948

מימוש העצמאות היהודית בארץ־ישראל, על בסיס הסכמה עקרונית לחלוקתה של הארץ לשתי מדינות — מדינה יהודית ומדינה ערבית, כהחלטת האו״ם.

1956

הודעת דובר צה״ל, מה־29 באוקטובר, דמתה להודעה על פעולת־גמול גדולה: „כוחות צה״ל נכנסו ופגעו ביחידות פידאיון בראס־אל־נקב ובכונתילה ותפסו עמדות מערבה מצומת־הדרכים של נחל, בקירבת תעלת־סואץ. פעולה זו באה בעיקבות הפגיעות הצבאיות המצריות בתחבורה הישראלית ביבשה ובים, ואשר מגמתם היא גרימת הרס ושלילת חיי־השלום מאזרחי־ישראל.״

כעבור שבועיים אמר ראש־הממשלה דויד בן־גוריון בכנסת: „שלוש מטרות ראשיות הצגנו לעצמנו במיבצע סיני — (1) השמדת הכוחות שארבו כל הזמן להכריענו; (2) שיחרור שטח המולדת שנתפס על־ידי הפולש; (3) הבטחת חופש השייט במיצרי־אילת וגם בתעלת־סואץ...״

1967

להשמיד את הצבא המצרי בסיני, שאיים לכאורה לתקוף את ישראל תוך תיאום ושיתוף־פעולה עם הצבאות הסורי והירדני.

המטרות האמיתיות

1948

לשמור על גושי ההתיישבות היהודית ועל נקודות־ישוב יהודיות בודדות, בכל אתר ואתר; להדוף את התקפותיהם של ה„כנופיות״ הפלסטיניות (מוג׳אהידון — בעברית: „לוחמי הקודש״) ושל יחידות צבא־ההצלה (ג׳יש אל־אנקאד׳), בפיקודו של פאוזי אל־קאוקג׳י — שהיוו את עיקר כוחו של האויב עד ליום הפלישה של הצבאות הערביים הסדירים, ב־15 במאי 1948. מאז הפלישה ואילך, התמקד כל המאמץ בהדיפת הצבאות הערביים, ביצירת עורמק אסטרטגי ישראלי ובהרחבת השטחים הנתונים לשליטה ישראלית, תוך הקפדה על שמירת הרצף הטריטוריאלי, ותוך ניסיון לרוקן את השטחים שנכבשו מתושביהם הערביים.

1956

למגר את המישטר הנאצרי במצריים, תוך שיתוף־פעולה מוסווה־היטב עם שתי המעצמות השנואות ביותר במרחב באותה עת, אנגליה וצרפת, שהאינטרסים שלהן קופחו על־ידי גמאל עבד־אל־נאצר, בשעה שהלאים את חברת תעלת־סואץ, שהיתה בשליטתן. העיתונאי יוסף עברון, בספרו ביום סגריר (שנסמך, בין השאר, על יומניו הפרטיים של שימעון פרס), מתאר שיחה בין בן־גוריון וגי מולה, ראש־ממשלת צרפת דאז, ימים ספורים לפני תחילת המילחמה, ב־22 באוקטובר, בווילה קטנה בעיירה הצרפתית סאוור:

„בן־גוריון העיף מבט בוחן על פני איש־שיחו, כשוקל אם אפשר לתת בו אמון. נראה שהיה מרוצה ממראה עיניו, שכן פתח בזהירות: ,התוכנית שאעלה לפניכם, לגבי המיזרח התיכון, תיראה אולי כדימיונית, אולם הגיע הזמן לראות העניינים באורם הנכון...׳ והוא פירט את הצעותיו להחזרת היציבות ולהשכנת שלום של קבע באיזור.

„,אשר לתעלת סואץ,׳ הדגיש, ,יש להפכה למעבר־מים בינלאומי הלכה למעשה, ולאפשר לישראל את השליטה על מבואות־אילת. יחד עם זאת לפרז את חצי־האי סיני... בצורה זו תשוב צרפת ותיקנה לעצמה אחיזה במיזרח התיכון — באמצעות ישראל ולבנון. המערב כולו — כולל ארצות־הברית — ייצא נשכר: החדירה הסובייטית לחלק זה של העולם תופסק; האנגלים יחזירו לעצמם את השפעתם בעיראק, ויבטיחו את מקורות־הנפט שלהם — וכך נזכה לשלום בר־קיימא באיזור...״

1967

להחזיר לקדמותה את אמינות כוח־ההרתעה של ישראל, שהתערערה בשבועות האחרונים של מאי־יוני 1967. אחרי התנגשויות חוזרות ונישנות בין ישראל וסוריה, הצהיר הרמטכ״ל, רב־אלוף יצחק רבין, כי מטרתה האמיתית של ישראל היא למוטט את המישטר הרדיקלי והפרו־סובייטי בדמשק. עבד־אל־נאצר, שהאמין, כנראה, באפשרות להרתיע את ישראל מבלי להסתבך במילחמה, הזרים כוחות־צבא לחצי־האי־סיני. הוא עשה זאת באורח גלוי וראוותני, העביר כוחות בחוצות הערים, לאור היום, מתחת לאפם של הדיפלומטים הזרים. מכאן ואילך התגלגלו הדברים מבלי שלאיש תהיה שליטה עליהם. צה״ל גייס מקצת מכוחותיו, ואילו המצרים תבעו שכוח־החירום של האו״ם (אחת מתוצאותיה של מילחמת־סיני) ירוכז בשלושה מוקדים (עזה, כונתילה, ושארם־אל־שייח׳). מזכיר האו״ם, או תאנט, הגיב בהצבת ברירה קשה לעבד־אל־נאצר: או־או, או שכוח החירום יישאר בעמדותיו לאורך כל הקו או שיופנה כליל. עבד־אל־נאצר בחר מטעמי יוקרה באפשרות השניה — פינוי מלא. מצריים היתה משוכנעת שישראל עומדת לתקוף את סוריה וכי בכוחה להרתיעה ולהניאה מתוכניתה זו (עבד־אל־נאצר: „אם רבין רוצה במילחמה, אהלאן וסהלאן!״) ישראל היתה משוכנעת שמצריים עומדת לתקוף אותה. גיוסים ותנועות־צבא התחוללו באותה עת גם בירדן ובסוריה, ומצריים הודיעה על חסימת מיצרי־טיראן. ישראל לא נעתרה להצעות להמתין, כדי שכוח ימי בינלאומי יפתח את המיצרים. התוצאות בפועל: ישראל השתלטה על כל חצי־האי סיני, בואכה שארם אל־שייח׳, על כל הגדה המערבית ועל רמת־הגולן.

העילה

1948

סירובם של הערבים — וביכללם הפלסטינים — לקבל את תוכנית החלוקה של האו״ם מה־29 בנובמבר 1947 ומאבקם בפועל לסיכול התוכנית, באמצעות כוחות לא־סדירים, סדירים־למחצה וסדירים.

1956

לא היתה בנמצא. הצנחת כוחות ישראליים בקירבת תעלת־סואץ נתנה עילה בידי הבריטים והצרפתים להגיש „אולטימטום״ לשני הצדדים הלוחמים — הישראלים והמצרים — לפיו עליהם לסגת משני עברי התעלה. ישראל קיבלה כמובן את האולטימטום, כמוסכם מראש בינה ובין שתי המעצמות, ואילו מצריים סירבה, כצפוי. הסירוב המצרי שימש עילה בידי בריטניה וצרפת לפלוש למצריים.

1967

ריכוז הכוחות המצריים בסיני וסגירת המיצרים.

ישראל

מילחמת-הלבנון, המילחמה השביעית בתולדות ישראל, נראתה לרבים כמילחמה חריגה לגמרי, מבחינת מטרותיה ושיטותיה. אך למעשה היא מצטרפת למילחמות הקודמות — כשכל מילחמה נובעת מתוצאות המילחמה הקודמת.

בעמודים אלה נעשה בפעם הראשונה הנסיון לשים זו לצד זו את כל מילחמות ישראל, בלוח השוואתי, תוך חשיפת דמותן האמיתית, על פי המידע המעודכן.

הלוח הוכן תוך התייעצות עם מומחים אחדים, וביניהם ההיסטוריון הצבאי ד״ר מאיר פעיל.

1969	1973	1978
מילחמת ההתשה; ידועה גם כמילחמת 1000 הימים, או כמילחמה־שלאחר־המילחמה.	מילחמת יום־הכיפורים; ידועה גם כמילחמת יום־הדין, ואצל הערבים כמילחמת־אוקטובר או כמילחמת־הרמדאן.	מיבצע ליטאני; ידוע גם כמילחמת־הליטאני.
שלוש שנים לפי גירסה אחת; 17 חודש לפי גירסה שניה. הגירסה הראשונה: מילחמת־ההתשה החלה אחרי מילחמת ששת־הימים והסתיימה באוגוסט 1970, כשנכנסה לתוקפה הפסקת־האש. הגירסה השניה, המקובלת על המימסד הצבאי, קובעת את ראשית מילחמת־ההתשה רק במארס 1969, כשהמילחמה הסטאטית על גדות תעלת־סואץ הפכה יומיומית וקשה מנשוא.	18 יממות של מילחמה, מה־6 באוקטובר 1973, הוא יום־הכיפורים תשל״ד, עד ה־24 בו. שבועות רבים לאחר מכן התנהלה עוד מילחמת־התשה בחזית הסורית, והמתיחות המשיכה לשרור בחזית המצרית.	חמש יממות — החל ב־14 במרס 1978 וגמור ב־19 בו.
היוזמה היתה בידי הערבים, ונשיא־מצריים דאז, גמאל עבד־אל־נאצר, היטיב לתארה בנאום שנשא לרגל יום־ההפיכה, ב־23 ביוני 1969: „אינני יכול לכבוש את סיני, אבל אני יכול להתיש את ישראל ולשבור את רוחה.״ ישראל, המודרכת על־ידי פילוסופיית־הגמול הידועה, גמלה על כל מכה במכותיים, בתיקווה לשתק את המצרים, אך לשווא. מילחמת־ההתשה פשטה גם לחזיתות אחרות — בירדן ובסוריה, שבהן מילאו האירגונים הפלסטיניים את תפקיד חוד־החנית. אך ההתנגשויות בין צה״ל לבין הצבאות הסדירים של ירדן וסוריה היו בלתי־נמנעות. היו חודשים שבהם נימנו עשרות הרוגים ועשרות רבות של פצועים לצה״ל (ביולי 69׳, לדוגמה: 29 הרוגים ו־75 פצועים. מיספר שיא!) באותם ימים אמר שר־הביטחון משה דיין: „כאשר אמר הבורא לעם היהודי ,אל תירא עבדי יעקוב׳ — לא התכוון לתת להם פוליסת־ביטוח. משמעות האמירה, שנגזר עלינו לחיות במאבק מתמיד, וחלילה לנו להיכשל בפחדנות...״	מצד ישראל — להדוף את ההתקפה הערבית ולחזור לקווי־ההתחלה, כפי שעוצבו עם תום מילחמת ששת־הימים. מן הצד הערבי — היתה זו מעין מילחמת־התשה, אלא באמצעים אחרים. את מקום המילחמה הסטאטית של 1967—1970 תפסה פעולת־פתע, שנועדה להדוף את ישראל מרצועה מוגבלת, בת כמה קילומטרים, הן בחזית המיצרית והן בסורית. המטרות המוצהרות והמטרות האמיתיות היו זהות במילחמה זו — הן לגבי התוקפים והן לגבי הנתקפים. הערבים רצו „לשבור את הכלים,״ להפר את השקט שהשתרר סביב שאלת המזרח־התיכון ולכפות על המעצמות הגדולות, ובעיקר על ארצות־הברית, מדיניות של לחץ על ישראל, כדי להסיגה לגבולות הישנים של הקו הירוק. ישראל רצתה לשמור בידיה על נכסי ששת־הימים, עד שיאותו הערבים לשלום על־פי תנאיה. ב־1973 לא היו מטרות־המילחמה של הערבים לכבוש את ישראל או להשמידה.	הנחתת מכה צבאית אנושה על הכוחות הפלסטיניים („השמדת קיני־מחבלים״) בדרום לבנון, מגבול ישראל ועד נהר הליטאני, והדיפתם אל מעבר לנהר.
הערבים רצו להתיש את ישראל ולשבור את רוחה, לסכל את הכוונות הישראליות לייצב סטאטוס־קוו בגבולות החדשים („הקו הסגול״) ולהזעיק את דעת־הקהל העולמית, כדי שתדחוף את הממשלות לכפות על ישראל נסיגה מן השטחים שכבשה במילחמת ששת־הימים. ישראל רצתה „לשתק את מקורות־הירי״, ולהוכיח לערבים כי פגיעה בישראל אינה משתלמת. אולם במימסד הצבאי התעוררו ויכוחים האם רצוי בכלל לקיים נוכחות פיסית מתמדת על קו־התעלה, או שכדאי יותר להגן על איזור־התעלה באמצעות כוחות ניידים. האלופים ישראל טל ואריאל שרון נוצחו בוויכוח זה על־ידי הרמטכ״ל, רב־אלוף חיים בר־לב. הקו המאסיבי, הקרוי על שמו, הפך סימלה של ישראל החדשה, ושם נרדף למחדל של המילחמה הבאה (ראה: מילחמת יום־הכיפורים).	זהות למטרות המוצהרות (ראה לעיל).	אל המטרות המוצהרות, שהיו מטרות־אמת, התלוותה עוד מטרה, לא מוצהרת, בעלת אופי מדיני־ביטחוני: להרחיב ולהעמיק את המובלעות הנוצריות, בפיקודו של המייג׳ור סעד חדאד, עד כדי יצירת רצועה נוצרית־שיעית אחת לאורכו של כל הגבול הישראלי־לבנוני. על־ידי יצירת רצועה כזו, התכוונה ישראל להציב סכר נגד ההתפשטות וההתבססות של אש״ף בדרום־הלבנון, שהחלו שנתיים קודם לכן (ב־1976), ולסכל את היווצרותה של מיני־מדינה פלסטינית, שבתחומה יוכל אש״ף להוכיח את כושרו לנהל מיסגרת פלסטינית עצמאית.
הפרת הפסקת־האש מצד הצבאות הערביים והאירגונים הפלסטיניים.	כנ״ל.	ההתקפה על אוטובוס־נוסעים בכביש החוף („אוטובוס הדמים״), מצפון לתל־אביב, ליד עיר המכוניות. ההתקפה, שהחלה כנסיון לקחת בני־ערובה לשם שיחרור עצירים, הסתיימה במרחץ־דמים.

מיספר ההרוגים

1948
6,074; כשליש מהם נהרגו עוד בטרם פלשו הצבאות הערביים לארץ.

1956
177.

1967
803.

הרכב הממשלה

1948
קואליציה רחבה, שכללה את מפ"ם (ובה אחדות־העבודה) משמאל ואת הציונים־הכלליים מימין, „בלי חרות והקומוניסטים.”

1956
קואליציה רחבה, שכללה את אחדות־העבודה ומפ"ם משמאל ואת הציונים הכלליים מימין.

1967
ממשלת ליכוד לאומי, קואליציה מקיר אל קיר, מילבד רק"ח, תנועת העולם הזה — כוח חדש והמרכז החופשי.

עמדת האופוזיציה

1948
כמעט שלא באה לכדי ביטוי, אולם כל אימת שעלתה על סדר־היום האפשרות להרחיב את השליטה הישראלית על שטחים נוספים, זכה רעיון ארץ־ישראל השלמה בתומכים נלהבים משני צדי הקשת הפוליטית: במפ"ם משמאל ובתנועת־החרות מימין.

1956
תנועת־החרות האופוזיציונית תמכה בכל לבה במהלכי המילחמה, ואילו מפ"ם הקואליציונית, שנציגיה בממשלה דיברו נגד מילחמה יזומה מצד ישראל, תמכה בה אחרי שהחלה, בטענה ש„נפל הפור”. הקומוניסטים שללו את המילחמה ותמכו בנסיגה מלאה. כל השאר, בקואליציה ובאופוזיציה, התנגדו לנסיגה ישראלית מלאה ותמכו, לפחות, בסיפוח מלא של רצועת־עזה לישראל. עם תום הקרבות כתב בן־גוריון איגרת חגיגית לחיילי חטיבה 9 בשארם־אל־שייח', שבה בישר להם כי „יוטבת, המכונה טיראן, שהיתה עד לפני 1,400 שנה מדינה עברית עצמאית — תשוב להיות חלק ממלכות־ישראל השלישית.”

1967
רק הקומוניסטים התייצבו נגד המילחמה, שתוארה בפיהם כ„תוקפנות אימפריאליסטית,” שכוונה „נגד המישטרים המתקדמים בעולם הערבי.”

התוצאות המדיניות

1948
כינונה של מדינה יהודית גדולה יותר מכפי שנקבעה בהחלטת־החלוקה של האו"ם. סירובו של דוד בן־גוריון ערב הכרזת העצמאות לציין במדוייק את גבולותיה של המדינה העתידה לקום הוכיח את עצמו. כעבור עשר שנים סיכם משה שרת את התוצאות כך: „לפי החלטת או"ם, פסקו לנו 55% משטח הארץ ולמדינה הערבית 45% — שטח מחולק לשלושה משולשים, שחוברו בנקודה אחת. ובתוך 55% שלנו, היה הישוב הערבי צריך להוות 45% מן האוכלוסיה. זו היתה החלטת או"ם, שכל העם היהודי צהל לקראתה ויצא מדעתו מרוב שימחה: ב־29 בנובמבר 1947. גמר מילחמת־השיחרור השאיר אותנו במצב כדלקמן: לערבים 20%, לנו 80% משטח הארץ — שטח רצוף, לא־מפוצל, שהאוכלוסיה הערבית בתוכו מהווה, בקושי 15%. זו היתה התוצאה של מילחמת־השיחרור...” הבעיה הפלסטינית („בעיית הפליטים הערביים”) צצה ועלתה על סדר־היום.

1956
המיצרים נפתחו לשייט ישראלי והשקט, שהשתרר בגבול ישראל־מצריים, החזיק מעמד 11 שנים, עד לתחילתה של המילחמה הבאה (ראה: מילחמת ששת הימים). ישראל נאלצה לסגת מכל השטחים שכבשה, עד למטר האחרון, כולל רצועת־עזה. היא עשתה זאת בשלבים, עד פינוי הרצועה, ב־6 במארס ושארם־אל־שייח' ב־10 במארס 1957. הברית הצבאית־מדינית בין ישראל ושתי המעצמות הקולוניאליות היורדות, בריטניה וצרפת, חיזקה את הדימוי של ישראל כ„בעלת־בריתו של האימפריאליזם בלב העולם הערבי”, והפכה את גמאל עבד־אל־נאצר למנצח האמיתי של המילחמה — לא רק זה בילבד שלא הופל מכסאו, אלא שמעמדו במנהיג העולם הערבי, וכאחד מגיבורי העולם השלישי, עוד התחזק. כעבור כשנה פנו אליו הסורים ביוזמה של איחוד בין סוריה ומצריים (קע"ם). ישראל, מצידה, ביססה את מעמדה כ„מעצמה צבאית” בקנה־מידה מרחבי.

1967
לראשונה בתולדותיה השתלטה ישראל על כמחציתו של העם הפלסטיני — „נס הבריחה” של 1948 לא התרחש שנית — וכבשה את כל תחומי המנדט הבריטי. חזון ארץ־ישראל השלמה קרם עור וגידים ועורר את הוויכוח הלאומי הגדול, הנמשך עד היום: סיפוח מלא או נכונות להחזיר שטחים, מיקצתם או כולם, תמורת שלום. אירגון מחתרת פלסטיני, פת"ח, שהחל לבצע פיגועים בשטחי ישראל בראשית 1965, הפך גורם דומיננטי בקרב הפלסטינים ובתוך האירגון־השיחרור הפלסטיני (אש"ף). ראש הפת"ח, יאסר ערפאת, נבחר לכהונת הוועד הפועל של אש"ף והפך סמל עולמי למאבק הפלסטינים לעצמאותם. הבעיה הפלסטינית הפכה מבעיה חיצונית לבעיה ישראלית פנימית.

התוצאות הפנימיות

1948
הרעיון הציוני, בדבר ממלכתיות יהודית, קרם עור וגידים. מדינת־ישראל, שלידיה נפלו שטחי־קרקע גדולים והרבה ישובים כפריים ועירוניים „נטושים” בכל רחבי הארץ, פנתה למאמץ אדיר של קליטת עליה מכל קצווי תבל, הכפילה ואף שילשה את אוכלוסייתה תוך שנים מעטות.

1956
יוקרתו של צה"ל הרקיעה שחקים והתחזקה המגמה לכפוף שיקולים מדיניים ארוכי־טווח לשיקולים ביטחוניים וצבאיים קצרי־טווח. צעירי מפא"י, „נערי בן־גוריון” — ובראשם של משה דיין ושימעון פרס — חיזקו את מעמדם הפוליטי, בשם „האינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל” (גישה שזכתה בכינוי־הגנאי „ביטחוניזם”).

1967
מיבצעי ההתנחלות הפרטיזניים של קומץ קנאים דתיים־לאומניים הפכו למדיניות לאומית, המתבצעת בכלים ממלכתיים; גלי ההתעשרות הקלה והבריחה מן העבודה סימלו את הניוון החברתי שפשה בישראל — ואת מקומם של הפועלים היהודים תפסו המוני פועלים שחורים מן השטחים; השחצנות הלאומית, בצורת אלבומי־נצחון, דברי־רהב של פוליטיקאים ומצעים של מפלגות, שנסמכו על הכוח הצבאי, חילחלה לכל פינה ולכל תא בחברה הישראלית ויצרה את הקרקע שעליו צמח אחר־כך המחדל הידוע (ראה מילחמת יום הכיפורים). מרכז־הכובד של המפה הפוליטית בישראל נע בתאוצה ימינה, ואנשי־השוליים של הימין המטורף נתנו את הטון וקבעו עובדות בשטח. הליכוד הלאומי טישטש את התחומים שבין תנועת־העבודה ההיסטורית והמחנה הריוויזיוניסטי. תנועת־חרות, בהנהגתו של מנחם בגין, זכתה בהכשר כללי, כמי שראוייה לשילטון. נזרעו זרעי המהפך של 1977.

ולשם השוואה: מילחמת הלבנון

- **השם הרשמי:** מיבצע שלום הגליל; ידוע גם כמילחמת־הלבנון.
- **משך הזמן:** ביום הראשון, ה־6 ביוני 1982, בשעה שטורי השריון של צה"ל חצו את הגבול הבינלאומי וחדרו לתחומי לבנון, הבטיחו ראש־הממשלה ושר־לביטחון לראשי המערך, כי „המיבצע ייארך 24 שעות או לכל היותר 48 שעות.” יש המציינים את סיום המילחמה במועד שבו עזבו אחרוני הלוחמים הפלסטיניים את ביירות, לפני כחודש, ויש רבים שעדיין לא חוזים את סופה. בינתיים אפשר לקבוע כי שלב הלחימה, מתחילת המילחמה עד ראשית הפינוי של כוחות־אש"ף מביירות, ארך 77 יום.
- **המטרות המוצהרות:** בדומה למילחמה הקודמת (ראה לעיל: מילחמת הליטאני) היו המטרות המוצהרות צנועות־יחסית: שבירת התשתית של אש"ף בתחום 40 הקילומטרים שמצפון לקו־הגבול הבינלאומי ישראל־לבנון, כדי להבטיח את שלום הגליל (מכאן שם המיבצע, שנקבע על־ידי מנחם בגין לבדו). כעבור כמה ימים, כשהותירו יחידות צה"ל את קו 40 הקילומטרים מאחוריהם, הוצהרו מטרות „חדשות” (שנקבעו ותוכננו זמן רב קודם למילחמה — לדברי אריק שרון עצמו, אירע הדבר לפני כמה שנים, כשהסתיימה מילחמת־הליטאני). מטרות אלה היו מרחיקות־לכת: חיסול התשתית הצבאית והמדינית־חברתית של אש"ף בכל לבנון, התחברות צה"ל עם הפלאנגות המזויינות של בשיר ג'מייל וכינון מישטר חדש בהנהגתו, אשר יכרות חוזה־שלום עם ישראל. מטרות אלה כללו, כמובן מאליו, את סילוק הכוחות הסוריים מתחומי לבנון.
- **המטרות האמיתיות:** אל המטרות המוצהרות נתלוותה מטרה אחרת, חשובה מכל: חיסולו הסופי והמוחלט של אש"ף, כדי להותיר את הפלסטינים שבגדה המערבית וברצועת־עזה בלי הנהגה לאומית, כך שייקל על ממשלת־הליכוד לספח סופית את השטחים לישראל ו„לפתור” בדרך זו את הבעיה הפלסטינית, פעם ולתמיד. כמה ימים לפני תחילת המילחמה הצהיר הרמטכ"ל, רב־אלוף רפאל איתן, כי „יש פיתרון צבאי לבעיה הפלסטינית”. המילחמה נועדה להשיג פיתרון כזה. תוך כדי מהלך המילחמה קבע ראש־הממשלה כי למיבצע שלום הגליל, כדבריו, היתה מטרה נוספת: למחוק כליל את הטראומה של מילחמת יום־הכיפורים, שפגעה באורח חמור במוראל הלאומי וגרמה לרבים לאבד את האמון בכושרו הכל־יכול של הצבא הישראלי.
- **העילה:** ההתנקשות בחייו של שלמה ארגוב, שגריר ישראל בבריטניה, שלושה ימים לפני תחילת המילחמה. שעות ספורות אחרי ההתנקשות ערך חיל־האוויר הפצצות כבדות בלבנון. אחרי כשנה, שבה הקפיד אש"ף לשמור על הסכם הפסקת־אש בגבול ישראל־לבנון, ענו הפלסטינים על הפצצות חיל־האוויר בהפגזה מאסיבית על ישובי־הגליל. למחרת היום התחילה המילחמה. ראויה לציון העובדה, שאת ההתנקשות

1969	1973	1978
738 (מאז תום מילחמת ששת־הימים ועד הפסקת־האש ב־7 באוגוסט 1970).	2569 ב־18 ימי המילחמה, ועוד 68 בהתשה בחזית הסורית. עם מיספר הפצועים שנפטרו לאחר מכן מגיע מספר ההרוגים של מילחמת יום־הכיפורים ל־2800.	21 חיילי צה״ל נהרגו בימי הקרבות.
ממשלת ליכוד לאומי, כפי שכוננה ערב מילחמת ששת־הימים.	קואליציה של המערך (מיפלגת העבודה ומפ״ם) והליברלים העצמאיים.	ממשלתו הראשונה של מנחם בגין — 10 חודשים אחרי המהפך של 1977 — שבמרכזה הליכוד, המפד״ל וד״ש (ששבקה בינתיים חיים). ראויה לציון העובדה, שמילחמת־הליטאני נוהלה על־ידי שר־הביטחון, עזר וייצמן, והרמטכ״ל, מרדכי („מוטה״) גור. לשר־החוץ של אותם ימים, משה דיין, לא היתה השפעה על המהלכים הצבאיים.
תנועת העולם הזה — כוח חדש תבעה להציע לערבים לסגת מכל השטחים שנכבשו ב־1967 תמורת שלום מלא, ולהציע לפלסטינים כינון מדינה בגדה וברצועה, לצד ישראל. רק״ח תבעה נסיגה מיידית מכל השטחים הכבושים. המרכז החופשי תבע סיפוח מיידי של כל השטחים הכבושים („שטח משוחרר לא יוחזר!״).	מצד הליכוד, שקם ערב המילחמה: תמיכה מוחלטת בממשלה כל עוד היא ממשיכה במילחמה, וביקורת עליה בגלל נכונותה להיענות ללחץ האמריקאי להפסיק את האש ולהימנע מהתקפת־שמד על הארמיה השלישית המצרית הנצורה. עם שוך ההלם הראשון שבו הוכתה ישראל — קואליציה ואופוזיציה גם יחד — החלה האופוזיציה לבקר את הממשלה על המחדל הידוע. האופוזיציה לא הסתירה את דעתה, שתיתן תמיכה מלאה לממשלה, אם זו תורה לצה״ל לשעוט לעבר שתי הבירות הערביות, קאהיר ו־דמשק. לעומת זאת דבקה תנועת העולם הזה — כוח חדש בעמדותיה הקודמות, וכן עשתה רק״ח.	האופוזיציה הראשית (המערך) נתנה גיבוי מלא להחלטות הממשלה ולמהלכים הצבאיים. של״י, לעומת זאת, התנגדה לה, וכמוה גם רק״ח.
הערבים הצליחו להוכיח, כי מילחמת ששת־הימים לא הסתיימה, וכי אינם מקבלים את תוצאותיה. המעורבות הסובייטית העמיקה, הן במצריים והן בסוריה, ובאחד מרגעי־השיא של מילחמת־ההתשה אף אירעה התנגשות בין מטוסים ישראליים ומיגים מוטסים בידי טייסים סובייטיים. אחר־כך הוחדרו טילים סובייטיים למצריים והוצבו לאורך־התעלה. השאלה מי ניצח במילחמה הארוכה הזו נשארה פתוחה — האלופים מתתיהו פלד ועזר וייצמן גרסו כי הניצחון היה של המצרים; שר־הביטחון משה דיין והרמטכ״ל חיים בר־לב טענו כנגדם שהניצחון כולו של ישראל, וכי מצריים לא הצליחה להסיג את ישראל מן התעלה. במילחמה הבאה הוכח כי המצרים, יותר מהישראלים, הצליחו ללמוד את לקחי מילחמת־ההתשה וליישמם בקרב.	נשבר הקיפאון המדיני הממושך, לשימחתם של המצרים והסורים ולדאבון ליבה של ישראל, שנתפסה במילחמה זו שקועה בשאננותה ובלתי־מוכנה להתמודדות הצבאית שנכפתה עליה במפתיע. הופגן הכוח המשולב של הנשק, ההון והנפט הערביים, וישראל, חרף התאוששותה והצלחתה להדוף את המצרים והסורים אל מעבר לקווי ששת הימים („הקו הסגול״), נאלצה לסגת, הן מהשטחים שכבשה זה עתה והן מכמה שטחים שכבשה ביוני 1967. כוחה של ברית־המועצות ומידת־השפעתה במרחב פחתו, ואילו ארצות־הברית הגבירה חיל, בעיקר במצריים. ניבע והתרחב הקרע בין שתי בעלות־הברית־לשעה, סוריה ומצריים, ואילו השימוש בנשק ההון והנפט הערביים גרם למהפכה כלכלית עולמית, שפגעה ביסודות העולם המתועש.	המובלעות של חדאד אכן אוחדו, והתחום שמסרה ישראל למרותו הוארך, בצמוד לגבול הבינלאומי, והועמק, אם כי לא הגיע לגדת הליטאני. בתווך שבין כוחות חדאד שבדרום לבין הכוחות הפלסטיניים שמצפון הוצבו יחידות כוח־החירום של האו״ם (יוניפי״ל), למורת־רוחה המוצנעת של ישראל. ישראל מעודה לא חיבבה כוחות זרים, שיחצצו בינה לבין הערבים. ואמנם, חיש מהר התברר, שיותר משיוניפי״ל מגן על המובלעת של המייג׳ור חדאד ומשמש תריס־ביטחון לישראל (ובמיוחד לישובי אצבע־הגליל), הוא מגן על לוחמי אש״ף מפני ישראל.
קו בר־לב היה לפילוסופיה של ישראל הרשמית: הזירמת אינסוף תקציבים לעיבוי הקווים הקיימים, שעליהם יכולה היתה ישראל לנוח, ואפילו להירדם, באמונה עיוורת, חסרה כל בסיס, שהעולם יתרגל, יסכים וישלים עם המצב הקיים. ואם העולם כך, הערבים על אחת כמה וכמה. בפוליטיקה הישראלית השתרר קיפאון; העסקנים הפוליטיים מכל המיפלגות, איבדו סופית את שרידי כושר־המחשבה שלהם ואת היכולת, שלא היתה מעולם חזקה, ליזום תוכנית כלשהי, העשויה לחלץ את ישראל מן המילחמה הבאה. זו ניצבה בשער. אולם איש מן המימסד הקיים לא הבחין בה. שרות־החובה ומשך השרות במילואים הוארכו, תקציב־הביטחון הלך ותפח בצורה חסרת־תקדים, וזרם הרווחים הקלים הלך וגאה, איים להציף כל חלקה טובה בחברה הישראלית.	התעוררות תנועות המחאה המחישו יותר מכל את משבר־האמון, שהתחולל בקרב הישראלים, הן כלפי הממשלה והן כלפי הצבא. האבידות הרבות, כמו יכולתם של הערבים להפתיע ולנהל במשך כמה ימים מערכת צבאית מוצלחת כנגד צה״ל, היכו ישראלים רבים בהלם. אלה פרקו חלק מריגשות התיסכול, האכזבה והזעם שלהם על ראשו של האיש שהיה נערץ עליהם יותר מכל: גיבור־המילחמות, סמל הכוח הצבאי הבלתי־מנוצח, הגבר שבגברים — משה דיין. התפוגגות הכאריזמה שלו סימלה את קיצו של שילטון מסואב, מושחת, אטום־לב ונעדר־שכל. יחד עם דיין, נפלה למעשה, הממשלה של גולדה מאיר, ובאיחור־מה בא הקץ על שילטונה הממושך של תנועת־העבודה ביישוב הארצישראלי ובמדינת־ישראל מיום הקמתה. שילטון חדש התייצב בישראל ועימו — מילחמות מטיפוס חדש (ראה להלן: מילחמת הליטאני ומילחמת הלבנון).	הפלסטינים לא נעלמו ולא הושתקו, וישובי הצפון לא נגאלו ממכת־הקטיושות, אך לעומת זאת נפגע שמו הטוב של צה״ל, כצבא המקפיד על טוהר־הנשק. הפגיעות באוכלוסיה חפה־מפשע, כמו מראות ההרס וסיפורי ההתעללות (ראה פרשת הרשעתו וחנינתו של הסגן דניאל פינטו, שהורשע ברצח ברוטאלי של שני כפריים לבנוניים, שנראו בעיניו „חשודים״), נפוצו בעולם כולו וזרעו את ניצני אי־ההסכמה, הביקורת והמחאה שפרצו החוצה ארבע שנים לאחר מכן, במילחמת־הלבנון (ראה להלן).

הנפשעת בחייו של השגריר ארגוב ביצעו אנשיו של אבו־נידאל, שונאי אש״ף.

● **מיספר ההרוגים:** 350 חיילים.

● **הרכב הממשלה:** ממשלתו השנייה של בגין — שבמרכזה הליכוד, המפד״ל, אגודת־ישראל, התחיה ותמ״י.

● **עמדת האופוזיציה:** המערך נתן גיבוי מלא למטרות הראשונות — „עד 40 הקילומטרים הראשונים״ — והמשיך להזדנב אחרי הממשלה, עד הידוק המצור על ביירות וההסכם לפינוי הלוחמים הפלסטיניים. מלבד ח״כי רק״ח, שעמדתם מובנת מאליה, היו רק ח״כים מעטים ששללו את המילחמה ואת מטרותיה, בעיקר יוסי שריד ושולמית אלוני. תנועת של״י, שאין לה ייצוג בכנסת, פירסמה ביום הראשון של המילחמה גילוי־דעת ששלל אותה לחלוטין.

● **התוצאות המדיניות:** מוסדות אש״ף ולוחמיו פונו מביירות ומהדרום, אך נשארו ב־40% משטח לבנון בצפון ובמערב. כוחו המדיני של אש״ף לא זה בילבד שלא נשבר, אלא התחזק בהרבה. אחרי המילחמה זכה אש״ף באישור מחדש, פה־אחד, כנציג הבילעדי של העם הפלסטיני, בוועידת־הפיסגה של מנהיגי־ערב בפאס, שבה התקבל יאסר ערפאת בכבוד־מלכים ושבה מילא תפקיד מרכזי. האפיפיור ונשיא איטליה קיבלו את ערפאת, ובמוסדות בינלאומיים רבים גמלה ההחלטה להכיר באירגון. במאבק המדיני על הגדה המערבית ורצועת־עזה, מופיע אש״ף עתה ככוח חזק ויעיל יותר.

בשיר אל־ג׳מייל נבחר אמנם לתפקיד הנשיא, בעזרת ישראל, אך מייד אחרי הבחירה שינה את טעמו והשתדל להתרחק מישראל. אחרי שנרצח, נבחר אחיו וירִיבו, אמין, הידוע כבעל קשרים הדוקים עם סוריה ואש״ף. ואילו הצבא הסורי הוסיף להחזיק ב־40% משטח לבנון, ואם יפנה אותו מרצונו החופשי יהיה צורך להעניק לסוריה, בתמורה, השפעה רבה על ענייניה של לבנון. ארצות־הברית, שתמכה תחילה במילחמה, הודיעה כי מנוי וגמור עימה למנוע את הסיפוח של הגדה והרצועה לישראל, ואת המשך שליטתה של ישראל בהן. הריסת הערים, מצור־ביירות ולבסוף הטבח במחנות־הפליטים הרסו את תדמית ישראל בעולם והפכוה מצורעת בעיני העמים.

● **התוצאות הפנימיות:** ככל שהתקדמה המילחמה, כן איבדה את פופולריותה בישראל עצמה. בעוד שבהתחלה תמך רוב גדול במטרה של „שלום הגליל״, נשבר הקונסנזוס בימי המצור על ביירות. בפעם הראשונה ראתה ישראל בעיצומה של מילחמה הפגנות המוניות נגדה, עצומות של חיילי־מילואים, התפטרות של קצין בכיר, מחאות של הורים שכולים נגד המילחמה וגילויים רבים אחרים, שהעידו על קרע ועמוק ביותר בציבור הישראלי. כל הסימנים האלה החריפו פי כמה בעיקבות הטבח שערכו הכוחות הנוצריים במחנות־הפליטים הפלסטיניים בביירות, אחרי שהוכנסו לשם על־ידי ממשלת־ישראל. הדבר הביא למשבר מוסרי עמוק בישראל, לקיטוב חסר־תקדים ולתנועה של מחאה, הן בישראל והן ברחבי הפזורה היהודית, שתוצאותיה יתבהרו רק בעתיד.

אנשים

מי הבטיח מיכלאות ריקות משבויים,

האם רמת־אביב היא חלק מתל־אביב ואת

ח"כ חרות מזהים ברכבת בחו"ל

■ מייד אחרי שנרמז ש־שר־התיקשורת, **מרדכי ציפורי**, היה זה שעידכן את חברו לממשלה, **יצחק שמיר**, בדבר השמועות על הטבח בביירות, החלו אנשי שר־הביטחון, **אריק שרון**, להזכיר נשכחות מעברו של ציפורי. אחד הסיפורים קשור למילחמת ששת־הימים. ציפורי היה אז מפקד חטיבה ואחיו, **ישראל בן אמיתי**, היה קצין תותחנים ראשי, וצמוד לאוגדה של שרון.

■ בישיבת הממשלה ש־כונסה לדון בתגובת ישראל על הטבח בביירות, הועלתה הצעה שראש־הממשלה, **מנחם בגין**, ידרוש משרון שיתפטר מתפקידו, וזאת אחרי שתיקון בחוק יסוד הממשלה מאפשר פיטורי שר ללא התפטרות הממשלה כולה. ראש־הממשלה השיב, ש־העניין נתון לשיקול דעתו של שר־הביטחון, ורק הוא יכול להחליט על כך. עיני כל השרים הופנו לעברו, אך שרון המשיך לשבת בכסאו ולא הגיב כלל.

■ שעה ארוכה נאלצו העיתונאים להמתין לנשיא ה־מדינה, **יצחק נבון**, שהזמין אותם, כדי לשמוע את הודעתו המיוחדת על הטבח בביירות. נבון הזמין את העיתונאים, ו־חשב שהדרך להעביר את דעתו לציבור תהיה באמצעות שא־לות ותשובות. אחר־כך שינה את דעתו והחליט לשאת נאום בכתב. העיתונאים המתינו ב־סבלנות. נבון פרש לחדרו חי־בר את הנאום ואחר־כך הקריא אותו לעיתונאים.

■ שניים שבאו אל הנשיא לא דיברו עם עיתונאים, אך מסיבות שונות. ראש־הממשלה, שדיווח על אירועי ביירות, ה־תחמק מהעיתונאים ומצוות־טלוויזיה זר שהמתין לו. שגריר מצריים בישראל, **סעד מורתדא**, שבא להיפרד מהנשיא שעות אחדות לפני נסיעתו ל־מצריים, להתייעצויות בעיקבות הטבח בביירות, התכוון לשוחח עם העיתונאים שחיכו לו. כ־שעמד מורתדא לפתוח את פיו, היה נדמה שהוא עומד לפרוץ בבכי. הוא מיהר למכוניתו ב־לא אומר.

■ ח"כ חרות, **מאיר שיטרית**, נסע לארצות־הב־רית כדי לנוח וגם שם לא הפ־סיקו להצביע עליו ברחוב. הוא סיפר, שכאשר נסע ברכבת ב־

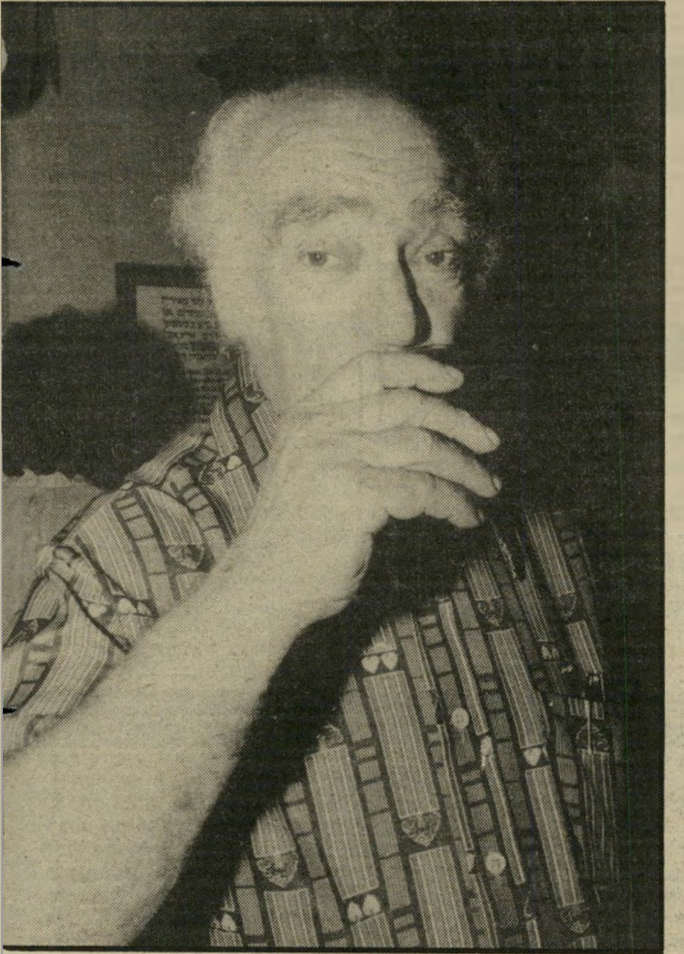

שימעון פינקל שותח לכבוד חזרתו לבימה. פינקל, שהיה מנהל אמנותי של תיאטרון „הבימה" וחיבר ספרים על תיאטרון, שב לשחק אחרי שבע שנות היעדרות מהבימה, במחזה „המכלת". כשנשאל איך הוא מרגיש, השיב: „אני מרגיש כאילו מעולם לא הפסקתי לשחק."

אברהם בורג מניף באוויר את מקל ההליכה שלו. בנו של שר־הפנים צעד בחג ברגל מבית־הכנסת לביתו. בורג נפצע באימוני חידוש צניחה, ומאז הוא הולך בעזרת מקל־הליכה. במהלך מילחמת־הלבנון הוא תבע את פיטורי שר־הביטחון, אריאל שרון.

מיכה חריש ח"כ המערך הוזמן לכינוס של ה־בונדס בגן־חיות במיאמי. אנשי הבונדס הסבירו לחריש שהקוף הוא הקמע של האירגון ושמו מיקי.

אהרון פאפו

צועד בראש קבוצת מפגינים שמחתה נגד הכפייה הדתית. פאפו, לבוש בחליפה ועונב עניבה, צולם במרס 1962 בהפגנה סוערת בירושלים. התמונה אף פורסמה ב„העולם הזה" (1278). היה זה אחרי שפאפו נאם לפני המפגינים בכיכר פאריס. אנשי הליגה למניעת כפייה דתית מחו אז נגד סגירת כביש שבין בתי־הכנסת ישורון והיכל־שלמה. באותה כתבה לא פורסם שמו של פאפו, אך הפרופסור אמנון רובינשטיין זיהה את המפגין יוצא־הדופן. במאמר שהוא פירסם ב־9 בספטמבר, הוא הזכיר את עברו האנטי־דתי, בהקשר לטענותיו של פאפו נגד מפקד גלי־צה"ל, צבי שפירא.

לוס־אנג'לס, ישב מולו זוג ולא הסיר ממנו את עיניו, עד שהוא חשש שהם רוצים לפגוע בו. בתחנה שבה הוא ירד, אזר הזוג עוז ופנה אליו בעברית: „תסלח לי, אתה לא ח"כ מאיר שיטרית מיבנה?"

■ אשתו של שיטרית, **רות**, החלה לפעול גם במישור הספורטיבי. רות, מורה לשעבר, שהחליטה שהוראה בבית־ספר יסודי אינה מטרת חייה, הפכה לאשת יחסי־ציבור של רשת מלונות גדולה, ואחר־כך גם של קבוצת כדורגל. המדובר במכבי יבנה, שעלתה השנה לליגה הלאומית. בעלה נחשב כפטרון הקבוצה ורות מטפלת בהשגת חסויות לקבוצה, גיוס כספים, ושיפור דימויה של הקבוצה.

■ הפירסומאי **דויד אדמון**, המשרת במילואים ביחידת דובר־צה"ל, נוכח לדעת שהעובדה שהוא מוכר גורמת לו, לא אחת, צרות. באחרונה הוא שירת בלבנון, וכחבר המיפלגה הליברלית, הופיע בשעות הערב באירועים שאליהם הוזמן. באחד המיקרים פנה אליו דובר צה"ל, תת־אלוף **יעקב אבן**, וביקש מאדמון הסבר מדוע הוא נמצא מחוץ ליחידתו בזמן שירות מילואים.

■ הודעה יוצאת־דופן של דובר עיריית תל־אביב, **רוני רימון**, נמצאת בגלי־צה"ל. נהג התחנה נתפס על־ידי המישטרה הצבאית ברמת־אביב. השוטר הצבאי בדק את תעודותיו של הנהג, וראה שבכרטיס־העבודה שלו מופיעה נסיעה בתל־אביב. השוטר טען שהנסיעה לא רשומה ולא חתומה כחוק, משום שהנהג יצא מתחומי תל־אביב. מגלי־צה"ל מיהרו לטלפן לרימון וביקשו את עזרתו. רימון נענה וכתב על נייר־מיכתבים של העיריה שרמת־אביב נמצאת בשטח השיפוט של העיר תל־אביב.

■ שחקן הבימה, **ניסים עזיקרי**, מתכונן כנראה לימים קשים. באחרונה הוא מארח בתיאטרון קבוצות של אסירים מכלא מעשיהו. הוא מדריך אותם לפני ההצגה על מהות התיאטרון, ואחריה הם באים ללחוץ את ידיו. כאשר הם הזמינו אותו לביקור הוא שאל אותם: „אתם רוצים שאבוא כשפוט או לביקור?" כאשר נשאל אחרי ההצגה יתוש בראש על קשריו עם האסירים, ענה בבדיחות הדעת: „שיחקתי טוב כי יש לי הרגשה שיום אחד אני עוד אשב שם. יש לי צרות במס־הכנסה."

■ השחקן רחב הממדים, **אורי אוריה**, לא רווה נחת מתפקידו בהצגה החדשה של הבימה, מכלת. הוא נאלץ לאכול בזמן ההצגה כמות גדולה של אוכל, ולדבריו ההופעה בהצגה הורסת לו את הדיאטה.

■ מי בונה את העיירה הבדואית רהט בנגב? מסתבר שבית"רים. הקבלן הבונה את המרכז המיסחרי הוא **יצחק בן־עמי**, יושב־ראש הנהלת בית"ר באר־שבע. האחראים לבניה הם אנשי שיכון־ופיתוח, ובמקום ביקר יושב־ראש הדירקטוריון, **יהושע מצא**, שבעבר היה מראשי בית"ר הירושלמית.

■ המישנה למנכ"ל שיכון־ופיתוח, **יהודה ליש**, פגש בערב ראש־השנה בשניים מחבריו שהיו ממקימי קיבוץ נחל־עוז. ליש, שבא למסיבת ראש־השנה של גלי־צה"ל, פגש שם בשני מפקדי־התחנה לשעבר, **יצחק ליבני** ו**מרדכי** („מוטקה") **נאור**, שהיו בין מקימי הגרעין.

■ איך זוכים שלושה ישראלים יוצאי צרפת, לארוחה צרפתית בסקוטלנד? **יורם בוקר, אורי טננבאום** ו**מרטין פרידמן**, יצאו באופן עצמאי לפסטיבאל התיאטרון באידנבורו, כדי להציג את תוכנית הפנטומימה שלהם. השלושה הם עולים מצרפת, שהתחנכו בשומר־הצעיר. יורם ואורי בקיבוץ חורשים ומרטין במישמר־הנגב. בעוד שאורי נשאר, עזב יורם את הקיבוץ ועבר לעיר. השלושה, שזכו להצלחה מרשימה בפסטיבאל ולהזמנות בתשלום לפסטיבלים אחרים, זכו בסקוטלנד גם לארוחת־מלכים צרפתית. לפני סיום הפסטיבל הם פגשו בישראלים לשעבר, שירדו לסקוטלנד, ומציגים עצמם שם כצרפתים, לפי ארץ מוצאם. בני המישפחה הזמינו את השלושה לארוחה, שהיתה שונה מדג וצ'יפס שהפנטומימאים נאלצו לאכול יום־יום.

■ כדי לקדם את בוא הצופים, חילקו השלושה כרזות על המופע. כאשר עוברים־ושבים ראו שאלה אמנים מישראל החזירו להם את הכרזות, והסבירו שהם נוהגים כך בגלל מעשי צה"ל בלבנון.

■ עורך־הדין הבאר־שבעי, **עמוס שיאון**, הוא איש רב פעלים. בנוסף על עריכת־דין הוא בעל תואר מאסטר בברידג' וגם אסטרולוג בן מזל גדי. את לקוחותיו הוא בוחר על פי השתייכותם למזל שאיתו הוא מוכן לעבוד, ומוותר על תיקים רווחיים אם תאריך הולדתו של הלקוח שלו אינו נראה לו.

■ שיאון צייר את מפת כוכבים של ישראל לשנה הקרובה. לדעתו, ב־10 בדצמבר תזכה כל נבחרת ספורט ישראלית שתתמודד נגד קבוצה זרה בניצחון סנסציוני.

דפנה גבע

אחותו התיכוניסטית של אלוף־מישנה (מיל') אלי גבע, באה עם אביה יוסף גבע (מימין) להצגת־בכורה בתיאטרון הבימה. דפנה נשאלה איך הגיבו חבריה על מעשהו של אחיה. היא סיפרה שהם לא מרבים לדבר על כך אך תומכים בצעדו של אלי.

דן רונן

נושק לאשתו זמירה, ובתו רונית מקבלת נשיקה מחברה יהודה ברמן. הד"ר רונן, המנהל את המחלקה לחינוך תרבות ואמנות של מישרד־החינוך, הוא חובב מושבע של ריקודי עמים. אשתו היא זמרת בלהקתו של יונתן כרמון, הבת רוקדת שם, וחברה הוא זמר.

בלונים

מאת דניאלה שמי

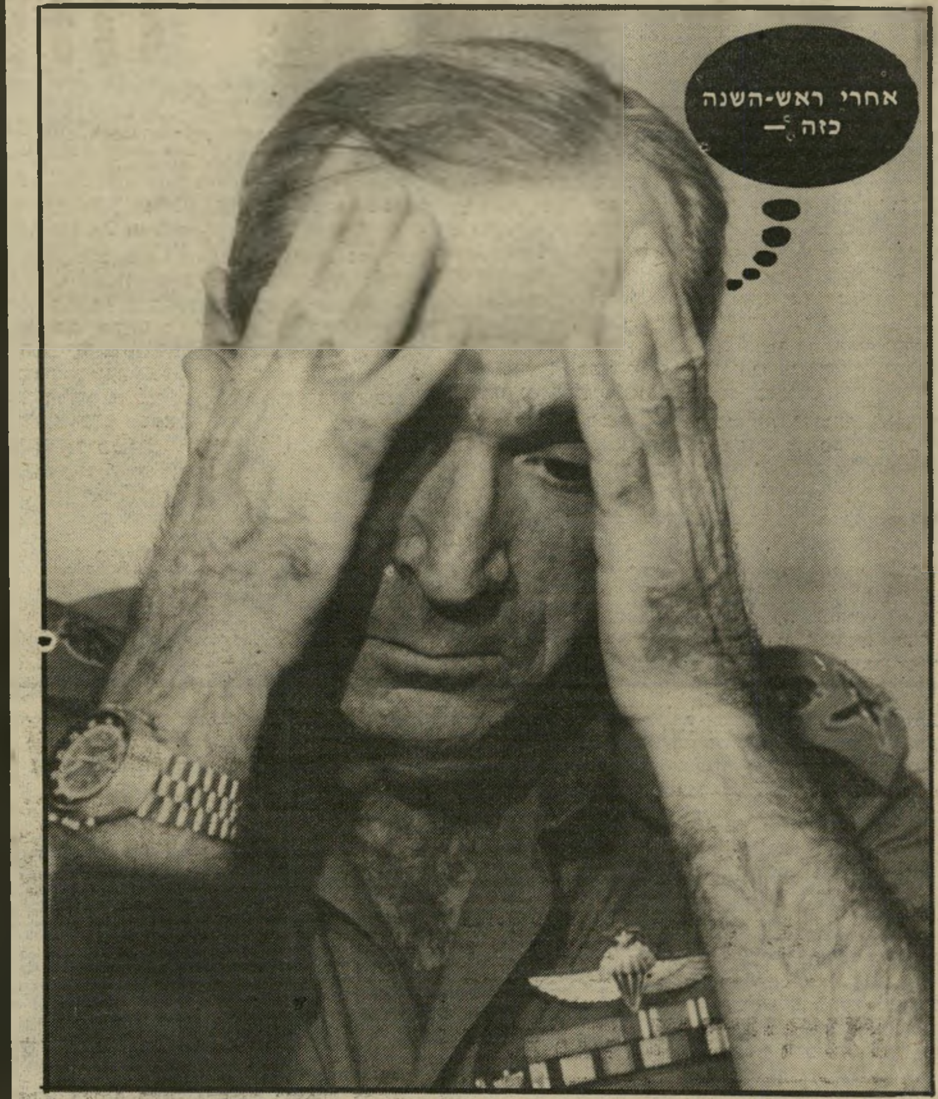

הרמטכ"ל רפאל איתן

אנשים

איך זכה ישראלי לשבת על כיסאו של קנצלר גרמניה

לכינוס שנערך על־ידי הליכוד לצעירי המיפלגה ה־רפובליקנית האמריקאית, לא הופיעו ח"כים. מארגן הפגי־שה, **יקי סקולר**, מצעירי חרות וסגן־ראש עיריית רמת־השרון, העיר: „אומנם אני לא רואה כאן ח"כים, אבל לעומת זאת אני רואה כאן ח"כים פו־טנציאליים." באולם נכחו **מי־כאל** („מיקי") **איתן**, יושב־ראש צעירי חרות לשעבר, יו־נה פלד, פעיל הליברלים העו־בד עבור **שאול אייזנברג**, ועורך־הדין הדתי, חבר חרות, **חיים שטנגר**.

כאשר שמע **אהרון זייגרמן**, הסתכסך לא־אחת עם יושב־ראש הכנסת, **מנחם סבידור**, בעניין לבושו. סבי־דור העיר לח"כ הצעיר שלא יבוא למליאה במיכנסי ג'ינס. נראה שבמושב החורף יופיע זייגרמן שוב באותו לבוש, מ־שום שאישתו, **אסיה**, פתחה בוטיק לביגדי ג'ינס בירושלים.

העיתונאי הבאר־שבעי **יצחק שתיל** מחזיק בתואר יוצא־דופן. הוא ישב על כיסאו של קאנצלר גרמניה, **הלמוט שמידט**, לפני נפילת ממשל־תו. שתיל מקיים קשרים מסו־עפים עם ראשי המיפלגה הנוצ־רית־דמוקרטית וגם עם הסוצי־

נילי מואב בתו המאומצת של הד"ר רם מואב היא מעריצת מושבעת של להקת הרוק „תיס־לס". נילי בת ה־14 הולכת לכל הופעות הלהקה, חדרה מלא בפוסטרים של „תיסלס", וגם המוסיקה שהיא שומעת היא רק של חברי הלהקה. על תקליטם הוסיפה: „התקליט הזה קדוש!"

פאפי את החלטות הקצין ה־חוקר בפרשת גלי־צה"ל, **ראו־בן גל**, הגיב: „אלף לילה ולילה ועוד לילה."

העיתונאי **אריה רייכ־מן**, שהחליף בתפקיד עורך להיטון את **דויד פז**, נשאל על תפקידו החדש. תשובתו היתה: „מאז שמונתי לעורך, נלקחו ממני שתי תאוותי הגדו־לות. אין לי זמן לנשים וכור־סת **הארצ'י בנקר** שלי כבר מכוסה אבק." רייכמן ידוע כ־משוגע לצפייה בסירטי ווידאו, שלהם הוא מקדיש שעות רבות.

ח"כ הליברלים, **דרור**

אליסטית, למרות שהוא חבר תנועת החרות. באחד מביקוריו האחרונים בגרמניה, הציעו לו חבריו ממיפלגת השילטון לבי־קר באולם 155 בקומה ראשו־נה בבניין הממשלה. באולם הם הראו לו את מקום מושבו של הקנצלר, ואף צילמו אותו כשי־הוא יושב על כיסאו.

בהמשך הסיור צולם שתיל עם שמידט, ותמונת ה־שניים תלוייה בחדרו. „אצלי במישרד הוא כבר השלים עם מנחם בגין. כאן הם תלויים זה לצד זה."

בריטניה: יהודים נגד בגין

את העיתון הלונדוני רב־התפוצה, איבנינג סטאנדארד, לא ניתן להשיג בישראל. הצהרון ידוע בעמדתו החיובית כלפי ישראל. לפחות מחצית מ־250 אלף יהודי לונדון נמנים עם קוראיו הקבועים.

כתב הגארדיאן, איאן בלאק, דיווח השבוע טלפונית לעולם קטן על קריקטורה מדהימה שהופיעה באיבנינג סטאנדארד מייד אחרי הטבח בביירות. מנהיגי המערב, רונאלד רגן, מרגרט תאצ׳ר ופרנסואה מיטראן צויירו בתוך קרון־רכבת שהוכתר בתואר: „העולם החופשי". מנחם בגין נמצא אף הוא בקרון, מנסה להידחק אליהם בכל מחיר, אבל המנהיגים סותמים את אפס מחמת הצחנה העזה הנודפת ממנו.

אין ספק שהקריקטורה משקפת מציאות חדשה. עיתון

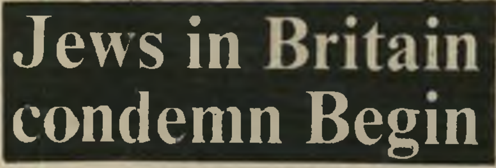
Jews in Britain condemn Begin

„טיימס" של לונדון 20.9.1982

לונדוני מיסחרי לא היה מעז לפגוע ביהודי לונדון. תגובתם על הטבח, והתיעוב שהביעו כלפי מנחם בגין ואריאל שרון היו הפעם חד־משמעיים. כל נסיונות הטישטוש של היהודים־מטעם לא הועילו, ואף הם היו מעטים ובשפה רבה ונכלמת.

פאשיסט יהודי. היומון הלונדוני רב היוקרה, טיימס, יוצא השבוע בכותר ראשית בעמודו הראשון: „יהודים בבריטניה מגנים את בגין." בין השאר מדווח העיתון על העובדות המעניינות הבאות:

● חבר הפרלמנט היהודי נאוויל סאנדלסון, מהסיעה הסוציאל־דמוקראטית, ידיד ותיק של ישראל, הביע שאט־נפש מהטבח: „בגין אשם בשחיטה, כאילו היתה אצבעו על ההדק. ברגע שישראל נכנסה למערב־ביירות היה עליה להגן על הפליטים, או לשאת באחריות לגורלם. לדעתי היתה קנוניה בין בגין ובין הימין הלבנוני לביצוע הפשע." סאנדלסון כינה את בגין בתואר „פאשיסט יהודי", והתריע שאם נשיא ארצות־הברית לא ירסנו, עלולה להתרחש התלקחות בקנה־מידה עולמי.

● מישמרת־מחאה נערכה במרכז לונדון על־ידי יהודים, ניצולי מחנות־ההשמדה של היטלר. הם הביעו מחאה וזעם על מעשי הטבח הנעשים תחת מסווה של „שלום הגליל".

● לורד מישכון, מנהיג בולט של הקהילה היהודית, ציוני מוצהר ופעיל מרכזי ברוב האירגונים הפרו־ישראליים בבריטניה, מסר לפירסום את מיברקו לבגין. בגין הוזהר במיברק שהטבח והמצור על ביירות פגעו בשם הטוב של יהודי בריטניה. „רבים מאיתנו, ציונים ואוהבי ישראל בעבר, בהווה ובעתיד, לא יסלחו לך על כך," כתב.

● חבר הפרלמנט היהודי, ליאו אבס, הכתיר את בגין בתואר „משיח שקר". אבס התריע על סכנת קרע גובר והולך בין יהודי הגולה לישראלים, אבל ציין לחיוב את עובדת קיומם של מתנגדי המילחמה בישראל, המפיחים תיקווה לעתיד.

בישראל צויין שהפדרציה הציונית הבריטית לא הצליחה לגבש עמדה ברורה בנושא. כדאי לדעת שהפדרציה המייצגת פחות מ־5 אחוז מיהודי בריטניה. היא מפוצלת, פחות או יותר, בין כל המיפלגות הפועלות בישראל, ורוב יהודי בריטניה אדישים לעצם קיומה. גם מוסד זה, הנשלט על־ידי אנשי מימסד וסוכני חירות, לא יצא בהצהרה פרו־בגינית.

ההתליך העובר עתה על יהודי בריטניה הוא קצה הקרחון של תהליכים כלל־עולמיים. יש בהם משום איום ברור על מעמדן של ממשלות ישראל שוחרות מילחמה, אך גם יותר משביב של תיקווה לתמיכה יהודית גוברת במחנה־השלום הישראלי.

ברית־המועצות:
רודפים את השמאל

מאז אוקטובר 1978 חבוש ארקאדי צ׳ארקוב בכלא סובייטי. הוא נדון לשבע שנות מאסר ועבודת־פרך בעוון הסתה אנטי־סובייטית. חברו למאבק, אלכסנדר סקובוב, מאושפז בבית־חולים פסיכיאטרי לתקופה בלתי־מוגבלת. השניים אירגנו והנהיגו קבוצה של סטודנטים מארכסיסטיים באוניברסיטת לנינגראד, שתקפה את ההנהגה הסובייטית משמאל. 200 חברי הקבוצה הוציאו והפיצו עיתון בשם פרספקטיבה, והגדירו את עצמם בגלוי כאופוזיציה שמאלית למיפלגה הקומוניסטית. שנה מאוחר יותר אסרו סוכני הק־ג־ב שלושה סטודנטים בלנינגראד, שהקימו קבוצה הקרוייה קומוניסטים מהפכנים. הפעם העדיפו להאשים אותם ב„חוליגאניזם", כדי להימנע מעימות אידיאולוגי עם רעיונותיהם.

פרשה זו, שסוקרה בעולם קטן לפני כשנתיים, נמשכת ביתר־שאת השנה, בעיקר בשל השפעת הופעת סולידאריות בפולין. מתנגדי מישטר שמאליים חושפים יותר ויותר את דיעותיהם. אישים בכירים, ממיטב אנשי־המדע ואנשי־הרוח הסובייטיים, נוטלים חלק פעיל בפירסומים המותחים ביקורת נוקבת על המישטר. הק־ג־ב מגיב בהתאם, ומסע הרדיפות נגד מתנגדי המיפלגה מופנה עתה ברובו דווקא כלפי שמאל.

חברה סוציאליסטית חדשה. השבועון ניו־סטייטסמאן, המדווח השבוע על הפרשה, מספר שהמישטרה הפוליטית הסובייטית התעוררה לפעולה לפני חודשים

עולם קטן

אחדים, אחרי פירסום בעיתון הצרפתי השמאלני ל׳אלטר־נטיב, על פעילות השמאל בברית־המועצות.

ל׳אלטרנטיב סיפר על שורה ארוכה של עיתוני־מחתרת סובייטיים, שעסקו באורח רציני ומעמיק בחיפוש דרכים חדשות לבניית חברה סוציאליסטית, תוך יצירת דיאלוג פורה עם המיפלגות הסוציאליסטיות והקומוניסטיות במערב־אירופה.

השמאל הסובייטי תמך בגלוי בסולידאריות, רואה בקיומם של איגודים מיקצועיים חופשיים עיקר אידיאולוגי סוציאליסטי, שההתעלמות ממנו תחת הביורוקראטיה המיפלגתית הקומוניסטית היא בלתי־נסבלת. מנהיגיו הצליחו להקים מערכת מגוונת של קשרים בינלאומיים עם השמאל העצמאי העולמי. הקצף במוסקווה יצא בעיקר על נסיונם המוצלח של מתנגדי המישטר לגייס תמיכה ניכרת בקרב מנהיגים בכירים במיפלגה הקומוניסטית האיטלקית. לקבוצות השמאליות יש גם קשר עם השמאל באמריקה הלטינית, הזועם על המישטר הסובייטי על שיתוף הפעולה שלו עם שליטים פאשיסטיים ביבשת (בעיקר בארגנטינה) משיקולים מעצמתיים.

הק־ג־ב פעל באכזריות רבה. פעילים רבים נעצרו, ומנהיג בולט בקבוצה, בוריס קאגרליסטקי, נדון ל־12 שנות מאסר. חומר הסברה שמאלי הוחרם, והחקירה הנוקשה של המישטרה הפוליטית הובילה לשורה ארוכה של מאסרים נוספים. רוב העצורים הם אינטלקטואלים בעלי מעמד והישגים מדעיים ראויים לציון.

● פאוול קודיוקין, 29, בוגר המכון הסובייטי לכלכלה בינלאומית ויחסים בינלאומיים. חבר האקדמיה למדעים ומומחה נודע למיפלגות שמאליות בספרד.

● אנדריי פיידין, 28, היסטוריון ומומחה לאמריקה הלטינית. פיידין הוא בן למישפחה קומוניסטית מכובדת, אביו היה חבר הוועד המרכזי של המיפלגה הקומוניסטית הסובייטית ומומחה לארצות סקנדינאוויה.

● ולאדימיר צ׳רנטסקי, 32, מדען בכיר בתחום הפיסיקה הגרעינית.

● ולאדימיר גרשוני, חבר ותיק בתנועות־מחאה, שניסה להקים איגוד מיקצועי חופשי בברית־המועצות.

משקיפים מערביים התרשמו מאוד מהיקף הגדול של הפעילות השמאלית ומגיוונה. הם מצטטים דוברים רישמיים סובייטיים שהביעו בגלוי דאגה מממדי התופעה, שהוגדרה כ„מגיפה". עד כה נעצרו 1000 אנשי שמאל, ובכך הפכה ברית־המועצות למדינה הרודפת אנשי שמאל־עצמאי במימדים ניכרים.

ארקאדי צ׳ארקוב
7 שנות מאסר

אנה פרנק היתה בת 6, ומתה בביירות

תמונה זאת, של ילדה פלסטינית כבת 6, שנטבחה בביירות, הופיעה השבוע בעשרות עיתונים בכל רחבי מערב־אירופה וארצות־הברית.

היא הפכה לסמל. כמו בפרשת השואה מתקשים בני־אדם להתייחס לרצח המוני, שהוא מעבר לתפי־

סתם. תמונה זו, של ילדה קטנה אחת, הפכה למוקד הזדהות.

כל השקרים המבחילים שהפריח אריאל שרון בכנסת ובמקומות אחרים, לא יוכלו לטשטש את הזוועה, שנחרתה עמוק בתודעה הקולקטיבית של דעת־הקהל בעולם כולו.

חיים ברעם

גן־הברושים

5 חדרים, 2 מפלסים ו־7 דונם גן

+דירת נופש חינם לכל החיים

בלבה של שכונת היוקרה בראשון־לציון — שכונת אברמוביץ, הולך וצומח פרוייקט מגורים חדשני ומרהיב של אברהם גינדי. "גן־הברושים". 5 חדרים, 2 מפלסים, שבעה דונם גן. בשכונה המעניקה שרותים ציבוריים וקהילתיים מעולים, מרכז מסחרי וקירבה אל הכביש לת"א עומד הבית הבא שלך. הוא נבנה על פי הסטנדרטים הגבוהים ביותר, משקיף למרחבי "גן־הברושים" וטובל במשטחי דשא, עצים ופינות חמד המשתרעים על פני 7 דונם. מראה עוצר נשימה. בוא אל הלב הירוק של ראשון־לציון — אל גבעת "גן־הברושים".

מה תקבל כדייר ב"גן־הברושים"?

- ★ זרמים תת מימיים באמבטיה בשיטת הג'אקוזי.
- ★ טלוויזיה במעגל סגור לזיהוי מושלם של אורחיך.
- ★ 3 כיווני אויר לכל דירה.
- ★ דירות דו מפלסיות.
- ★ חדר ארונות.
- ★ 2 חדרי רחצה עם ריצוף קרמיקה.
- ★ ארונות מטבח בסגנון אמריקני (6.80 מטר רץ).
- ★ שיש גרניט איטלקי.
- ★ מרצפות שיש גדולות בסלון (3 דוגמאות לבחירה).
- ★ שטיחים מקיר לקיר בחדרי השינה.
- ★ אפשרות 2 כניסות לכל דירה (מתאים לרופא או לבעל מקצוע חופשי).
- ★ לובי מפואר עם חדר מדרגות רחב במיוחד.
- ★ חדר תרבות וספורט הכולל ציוד ומכשירים.
- ★ תאורה דקורטיבית בחזית.

דירה ללא מלוומים

נקבל את דירתכם הישנה במחיר מלא, ההפרש ישולם באמצעות משכנתא והלוואה עד 1,500,000 שקל בתשלומים נוחים. בטחון מלא לכספי הרוכשים.

מבצע דירת נופש חינם, גם על קניית דירה במקומות הבאים:

תל־אביב

- החלה ההרשמה לבנין יוקרתי במיוחד ברח' לסל 22 בבנין בן 8 דירות בלבד. דירות בנות 3 ו־3 1/2 חדרים ודירות עם גג.
- **בצפון תל־אביב, אזור ל'.** דירות יוקרה דו־מפלסיות בנות 5 חדרים ו־5 חדרים + גג וחדר על הגג עם שכלולים לרוב.
- **בצפון הסולידי, ברח' חתם סופר 9.** דירות דו־מפלסיות בנות 4 חדרים בבנין בן 8 דירות בלבד.

רמת־השרון

- בפרויקט גני השחן, בלב רמת־השרון, דירות פאר בנות 3 ו־3 1/2 חדרים.
- דירות בנות 3 חדרים + גג + חדר על הגג.

נתניה

- **בגני ניצה מול הים,** דירות יוקרה ברמה בינלאומית בנות 2, 3, ו־4 חדרים, בריכת שחיה פרטית, מגרש טניס בחצר, חניון תת־קרקעי ועוד שכלולים רבים.
- **ברח' דיזנגוף 16־18,** בבנין יוקרתי במיוחד, דירות בנות 3 ו־4 חדרים הכוללות שכלולים לרוב.
- **ברח' ראשון־לציון מס' 5 — 3.** נותרה דירה אחת בת 5 חדרים.

פתח־תקוה

- **ברח' קלישר 11,** בנין מפואר בן 14 דירות בלבד. דירות מפוארות דו־מפלסיות בנות 4 חדרים.
- **ברח' דגל ראובן,** דירות בנות 4 1/2 חדרים וכן דירות + גג + חדר על הגג עם שכלולים לרוב.
- **ברח' כץ,** החלה ההרשמה ל־2 בנינים בני 9 דירות בלבד. דירות משוכללות דו־מפלסיות בנות 4 חדרים.

ראשון־לציון

- דירות בנות 3 1/2 חדרים במרכז השקט
- דירות בנות 4 חדרים במערב העיר (גם לכניסה מיידית).
- **פנטהאוז** — לכניסה מיידית במחיר הזדמנותי של $89.000 כולל מע"מ ופיתוח.

אברהם גינדי

תל־אביב	פתח־תקוה	רמת־השרון	נתניה	ראשון־לציון
ככר המדינה ה' באייר 10	חיים עוזר 28	סוקולוב 84	הרצל 18	הרצל 62

אברהם גינדי בונה דירות שאנשים אוהבים

"מזומן" לא מעניין אותי

פעם בשנה אני זקוק לחופש, לעשות מה שמתחשק לי, לנסוע, להתבטל, להכיר אנשים, עולם, ותאמינו לי, בשביל חופש כזה אני עובד קשה כל השנה... רגע, הרי אמרתי שמזומן לא מעניין אותי, פשוט מאד, יש לי "ויזה". אני לא מוצא את עצמי במצב המביך של "אין מספיק מזומנים", מכבדים אותי בארץ, מכבדים אותי בעולם - יש לי כרטיס אשראי מכובד ביותר - ויזה.

ויזה זה הכסף שלי כל השנה. קודם כל "ויזה" זה אומר אשראי, וזה לא הולך ברגל. אשראי, נותן לך יותר "אויר" כל חודש וגם יותר זמן. לא צריך פנקסי שיקים, לא צריך "חבילה" של מזומנים, ואני תמיד בעניינים כי הבנק מרכז לי דוח איזה פעולות כספיות עשיתי. כמו שאומרים: יש לך ויזה - הרווחת. פשוט מאד.

כספומט
ויזה
חיש בנק
הוראות קבע
ושרותי מחשב ישירים
(on line)

בנק לאומי פשוט מאד

שרותי בנק מתקדמים בשימוש יום־יומי.

בנק לאומי

גם לי יש להב
פרסום מליק
Lahav
MADE IN ISRAEL
מיני להב
אופנה לילדים ונוער
להשיג בחנויות המובחרות
וברשת חנויות להב

בגין, לך אל המידבר

ימים נוקפים, שבועות חולפים ונשמטים ורז בני איננו חוזר.

דלת חדרו נעולה, התרי״ס מוגף. מבין החרכים לא בוקעים צליליו של תקליט אהוב. רכוני־ראש וקמוצי־שפתיים עוקפים חבריו את הבית.

הלב שותת דם.

בלילות נפרשים תצלומיו על השולחן. תינוק מחוייך... ילד יפהפה, בהיר מבט וזהוב־שער, צוחק אל העולם... ממרום מיישיר עיניו התכולות אל המצלמה.

פניו רציניים. כאן כבר יתום מאם והוא אך בן ארבע.. צילומי נער תמיר ושרירי... ידו בכל ויד כל בו.. אף פיסות הנייר המצולמות הדוממות יש בכוחן לרמוז על גודל אהבתנו..

באהבה נמהל הפחד. פחדיו של אב שלא שכח את ילדותו בשואה. על המסך הקטן ראיתי איש זקן והיסטרי צורח בכיכרה של עיר: „אסאד, השמר לך, יאנוש ורפול מחכים לך!״

וכבר לבי מנבא ויודע מניין תפתח הרעה. השנה, חרף היותה הארץ שוקטת מאויביה כפי שלא שקטה מעולם, הפך הפחד לוודאות נוראה.

■ ■ ■

כחמישה שבועות אחר מותו של רז, לקחו אותנו חבריו — לוחמי סיירת גולני — לסיור בבופור, מקום הקרב שבו נפל בני וחמישה מרעיו.

דוממים וקמוצי־אגרופים ליוו אותנו, את המישפחות השכולות, אל פיתחן של התעלות המבוצרות והבונקרים.

רכוני ראש וכואבים עמדו בחורים נפלאים אלה והצביעו על המקום: זה כאן...

חמישה שבועות של רוחות, טל ורגלי המבקרים לא הצליחו למחוק מן החצץ שני כתמים כהים מאורכים.

— „כאן שכב רז... כאן שכב אביקם...״

שני רעים. שני צללים.

היו נערים חיים ומחייכים, אוהבי חיים וחולמי חלומות עתה נותרו קרשי הדם המשחירים בקרקעית התעלה במרומי בופור.

אחוז אימה, מבעד לערפל דמעות, אני מביט סביבי. לכאן הובהלו נערינו. מטיול־שיחרור עליז בנגב, הוזעקו בבהילות צפונה. יום ולילה, עייפים וטרופי־שינה נסעו ונסעו, אל הגבול הצפוני והלאה מזה, בדרך־לא־דרך אל מרגלות בופור.

והסיפור ידוע. המפקד נפצע, הטנקים לחיפוי אינם מגיעים, הערב יורד, דבר אינו מתנהל כפי שתוכנן, וגוני המפקד מבקש מממוניו לדחות את ההסתערות לשחר.

הבקשה מטפסת במרומי מכשירי־הקשר המטרטרים ממפקד אל מפקד, מעלה־מעלה, והתשובה מהירה ופסקנית: לתקוף מייד!

למישהו כנראה אצה הדרך להצטלם במרומי ההר בבוקרו של יום.

האיש, אשר המילה ,שואה׳ הפכה בפיו מטבע שחוק, נמלט מפולין, נטש את בני עמו. כשהזדמנה לו האפשרות להילחם בצורר הנאצי, פרש מן הצבא הפולני, כדי להפריע לבריטים במילחמתם בד״יך

גופות נערינו המתים מוטלות היו כל הלילה בבופור עד שהאיר היום. וביום טירטרו המסוקים. ראש־הממשלה, איש זקן וחולני, הדור בלבושו כהרגלו, מדדה על מקלו ולידו שר־ההגנה שלו, עב־הבשר ושופע נחת מעצמו, יורדים ומתייצבים מול המצלמות והמיקרופונים.

זחוחי־דעת וקורנים יבשרו לאומה כיצד הם כבשו את „המפלצת הנוראה״ ל ל א נ פ ג ע י ם. ראש־הממשלה, להטוטן המילה המשלהבת כיכרות ושווקים, זה המגלגל מטבעות — „בנינו הטהורים בנינו הקדושים״, אינו מוצא בציקלונו אלא: „איזה אוויר פסגות כאן...״

נערי סיירת גולני, אשר איבדו שישה מאחיהם, ספונים איש־איש בפינתו ומתייפחים. הורי הנערים המתים רואים בטלוויזיה את פני מנהיגיהם הקורנים מנחת במרומי־בופור, ועדיין אינם יודעים כי כבר הורים שכולים הם. והזוועה — זוועה.

הו, אל גדול ונורא, אל נקמות, אייכה?!!

אי האש שתרד מן השמיים ותאכל „את העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה״?

(מלכים א׳, י״ח, ל״ח)

אני ניצב בבופור ברגליים כושלות, כואב, חבול ומובס ומביט סביבי. הפשיסטים המקומיים הניפו על ההר את דיגלם עטור הארז. הם מסתובבים כאן כמנצחים ומדי פעם משמחים את ליבם ביריות באוויר מרובי־ציד. אני ניצב מוכה, שבור ודומע כבחלום בלהות אימתני.

כאן נפל נערי האהוב.

נערי הבהיר והתם. מאות קילומטרים מביתנו, על אדמה זרה, אדמה לא לנו, במילחמה לא לנו, בתום שנה תמימה בה שקטו גבולותינו וכל ישובי הצפון שלווים.

נער ניצול שואה, יתום מאב, נשאתי את חלומי, חלום המולדת שלי כאן, הארץ מוכת הגורל הזאת, ובנערי אהובי טוויתי את חלום־הדורות היהודיים הדוויים.

כאן, בהר הארור הזה, נרצח הנער ועמו נרצח החלום. מילחמה מיותרת. הר מיותר. קרב מיותר.

מוות מיותר.

על כורחי כמעט אני נזכר בילדותי בפולין, בשנות השואה. הצבא האדום כבר מעבר לוויסלה. אך שבועות ואולי ימים בינינו ובין הגאולה. אמי מתחננת לפני אבי שיחסו על בנו יחדו ולא ייצא לקרב.

אך אבי בסירובו. וארשה אחוזה מרד. הוא, היהודי הגאה, עד לשואת עמו, אסור לו לעמוד מנגד. בקושי רב הוא משיג נשק מן המחתרת הפולנית ויוצא לקרב ממנו לא חוזר...

כאן, בפיסגת בופור, אני מהרהר בבגין ששלח את בני ואת חבריו הנערים אל מותם.

האיש אשר המילה „שואה״ הפכה בפיו מטבע

אני יעקב גוטרמן*

בהפגנת שלום עכשיו בתל־אביב, יולי 1982

שחוק ונלעג, נמלט על נפשו מפולין אחוזת־הלהבות מיזרחה, נוטש את בני עמו, וכשמזדמנת לו הזדמנות היסטורית ללחום בצורר הנאצי, הוא עורק כמוג־לב מן הצבא הפולני, כדי להפריע לבריטים שותתי־הדם במילחמתם העקשנית ברייך השלישי.

בזעם דומע אין־אונים אני ניצב במרומי בופור, קומץ אגרופים ומהרהר על מה, למה ובידי מי נרצח בני.

■ ■ ■

...הפגנת־ענק בכיכרה של עיר.

„בגין — בגין — בגין!...״ פנים מזיעות משולבות.

„עם אחד — ממשלה אחת — צבע אחד!״

אבוי, הדס של הדברים עולה באוזניי כבאוב, מוכר ומאיים, תיזכורת מן הימים האפלים ההם...

יהושע זמיר, אשר בנו ירון נפל בבופור אף הוא, מפגין בהפגנה שקטה ודוממת בירושלים והוא מוכה בידי בירייונים שהובאו לשם בהסעה מאורגנת. המכים — בירייונים ש ל ע ו ל ם לא תמצאם בין לוחמי הסיירות...

...תערוכת נשק מגוחכת, חינם אין כסף, בגנה של עיר. ליטרת־הבשר להמונים. ללמדך, שאילמלא „מלחמת מיצווה״ זו (ג׳יהאד, בלעז), צפויים היינו להשמדה, רחמנא ליצלן.

תערוכת צילומים מאורגנת בבהילות בלב דיזנגוף. מחסני נשק „אדירים״... „חודשים רבים יובילו משאות ענק צפונה...״ (ראה „מעשיות הנורה שתאיר את כל רמת־גן״...)

מאוחר יותר אשמע מפי קצינים בכירים את האמת: נשק הגנתי מסוג מיושן, מערך הגנתי החולך ומתעבה בואך ביירותה. מפיהם אני חוזר ושומע: „סכנה קיומית למדינת ישראל?! בדיחה גסה ועלבון צורב לצה״ל!״

המילחמה שנועדה להרחיק את התותחים 45 ק״מ, דוהרת קדימה. הטריומוויראט הדורסני בגין—שרון—רפול מתפתל בשקריו ומפציץ באכזריות ערים על יושביהן. עשרות נערינו מושלכים מדי יום למולך המילחמה חסרת הטעם.

המסגרות השחורות והפנים הצעירות המחייכות מן העיתונים, פוצעים כמדקרות פגיון.

אני ניצב במרומי בופור ומהרהר.

...בעיצומם של הקרבות חוגג ראש־הממשלה את יום־הולדתו ה־69. הוא, אל עליון, איזה תאריך היסטורי חשוב!

כתבות ותצלומים בעיתונים. הכבודה זורמת לבית

אני ניצב בבופור ברגליים כושלות, והפשיסטים המקומיים מניפים דיגלם וזרים באוויר

החוגג, השולחנות עמוסים מטעמים, נשלפים הפקקים. בנו של המנהיג ניצב בפתח ולוחץ ידי הבאים (עדיין לא בחזית?!)

שעות רבות בלילה, כך אנו קוראים, מסובים החוגגים, כל „המישפחה הלוחמת״ ושרים משירי־המולדת.

ובבוקר שוב מיסגרות שחורות בעיתונים.

בגין הזחוח מדדה על מקלו ממלון אל מלון, מסעודה אל סעודה לספר לגבירים ונדבנים שבעים בפעם המי־יודע־כמה את תולדות בירכו הפגועה „שלא תתכופף״.

פציעתו „הקרבית״ היחידה בחייו — באמבטיה.

אחד משריו מש א את בתו במפואר שבמלונות. תיזמורת, שמפניה, עליצות.

צה״ל „מכתר, מהדק, כותש״. ושוב מיסגרות שחורות סוגרות לעד על נערים מחייכים, תיקוותם הגדולה, וגאוות־ליבם של יוצאי תוניסיה ומארוקו, פולין ורומניה, עיראק ובולגרה, תימן וישראל. כשלוש מאות וחמישים ענפים נגדעים מן האילן היהודי. מאות מישפחות נהרסות. השכול והיתמות נזרעים ביד רחבה.

אלוהים, אלוהים, איכה?!...

■ ■ ■

שר־הביטחון, אשר בן־גוריון כבר לפני שנים כינהו „השקרן הזה״, איש אשר בשל חוסר־כישוריו סירבו לעשותו אף רמטכ״ל, משתולל עתה ומפציץ, משתולל ומפגיז. יום אחד של „שיפור עמדות״ קובר אלפי לבנונים חפים־מפשע תחת הריסות עירם היפהפיה.

ולמחרת בעיתונינו — כמה עשרות מיסגרות שחורות חדשות.

אמהות זוקרות ידיים וזעקות אל הרקיע האילם.

מאוחר יותר הוא יגלגל בלי ניד־עפעף עלילת־דם נוראה על אלוף־מישנה אלי גבע.

רק שר־ההיסטוריה רואה ורושם לפניו: הדמים שנחסכו בידי אלי גבע האמיץ ואציל־הנפש, הותרו כמים ביד אריאל שרון.

והדמים חלים על ראשו.

כל מה שניבאו כותבי הפיליטונים לפני חדשים ארוכים, קם והיה עתה מציאות עגומה:

- מנהיגי ישראל באיוולתם רשמו במו ידיהם את האפוס המזהיר ביותר של אש״ף, עליו עוד יתחנכו דורותיו הבאים. לוחמיו לחמו בצה״ל בארוכה במילחמות ישראל והסבו לו מאות אבידות ואלפי פצועים.
- לוחמיו ומנהיגיו של אש״ף יצאו מביירות בגאון, כצבא לכל דבר, וקבעו בסיסם בארצות שתותחינו לא ישיגום.
- הם זכו לאהדת העולם ובעייתם הלאומית הועלתה לראש בעיותיו הבוערות של העולם. בעייתם זו תובעת עתה פיתרון ללא דיחוי. אך טיבעי ומובן כי המצב החדש הוליד את „תוכנית רגן״ המטילה חתיתה על ממשלת ישראל.

ראש־הממשלה ושריו הנגררים ומחוקי־אישיות משל עצמם, מתרוצצים עתה אובדי־עצות כשאף חצי תאוותם לא בידם.

- הפצצות־האימים וההרעשות הכבדות על יישובים מאוכלסים בצפיפות, בהם נהרגו ונפצעו כחמישים אלף איש, רובם אזרחים חפים מחטא, הבאישו את ריחנו בעיני העולם כולו, הרחיקו

(המשך בעמוד 64)

יעקב גוטרמן. תל־אביב

* יעקב גוטרמן הוא אביו של רז ז״ל, שנהרג בבופור.

ערפאת בוותיקן *
כך נראית ישראל

מכתבים

פוגרום 1982

קוראים מזועזעים מהטבח ההמוני בביירות, שבוצע בחסות ישראל:

קיבוץ הראל מזועזע ומביע שאט־נפש מהטבח הנפשע שבוצע במערב ביירות, על־ידי אנשי ה־פלאנגות ובחסות ממשלת ישראל.
יועמדו לדין האחראים למעשה, יסוג צה״ל מלבנון מייד, תפוטר ממשלת ישראל לאלתר!
נזכור ולא נסלח.

ליאור גורפינקל,
בשם קיבוץ הראל

ערימות־ערימות מונחות הגוויות נפוחות החום במחנות סאברה ושאתילה וזועקות לעבר בגין, שרון וחבר מרעיהם: ממשלת מוות!

מי שפלש ללבנון, מי שהתיימר ברוב חוצפתו להשליט בה „סדר חדש". מי שפירק את הנשק מעל תושבי מערב ביירות, הפקיר אותם לידי משרתיו הקלגסים ועמד מנגד — הוא־הוא האחראי הישיר לפשע המחריד, והוא אשר יישא את אות־הקין על מיצחו עד סוף ימיו.

לנוכח הדם השפוך, הזועק מ־אדמת ביירות, המילים מאבדות ממשמעותן. אין כל הבדל בין שקר ואמת, בין צדק ופשע. בעוד הקלגסים רוצחים פלסטינים באין מפריע, בלילה השחור שבין יום חמישי ושישי, ה־16 וה־17 בספטמבר, הכריז אחד רפאל איתן: „כניסתנו למערב ביירות מנעה אסון." (ידיעות אחרונות, 17 ב־ספטמבר). מה שבפיו קרוי „אסון", הוא לכל בעל מצפון בגדר נס; מה שהוא מגדיר „הישג" הוא לכל בעל מוסר — קללה.

גילה תמרי, חולון

. . . לפני כל רצח עם באה התרת הדם. דה־הומאניזאציה, הפקרות הלשון וזילות חיי־אדם הם שלב מקדים, הכרחי וידוע, לגיא־הריגה. חוט ישיר מוביל בין „מחבלים" ו„חיות דו־רגליות" ו־בין התופת בביירות.
מישהו עוד זוכר מי קרא למי „מרצחים", „גבלס" ו„היטלר"?

יפה שעשוע, רמת־גן

תירוצי ישראל מעוררים בעולם אך צחוק, צחוק מר וכואב. לא יירחק היום, שבו ירגישו אזרחים ישראליים החיים באירופה או ה־מטיילים בה; כפי שמרגישים פה לבנים מדרום אפריקה — כמצורעים.

ב־17 בספטמבר,* היום שבו בוצע הרצח המחריד בביירות, פורסמה בשבועון ההולנדי דה־טיד („הזמן"), שהוא בדרך כלל פרו־ישראלי, קריקטורה המבטאת היטב את היחס לישראל.

יוסף לווין, אמסטרדם

● ראה קריקטורה מצורפת.

בקיץ 1941 נכנסה פלוגת המחץ הגרמנית נאכטיגל, תחת פיקודו של הקצין הגרמני תיאודור אובּרלנדר, לעיר לבוב (למברג). מייד אחרי כניסתם החלו אוקראינים לאומנים מוסתים עורכים פוגרום ביהודים. בפוגרום זה נהרג אבי, הנריק השלס, העורך הראשי של העתון הציוני בשפה הפולנית CHWILA. באותו פוגרום קיפחו חייהם גם הרב לווין, רבה הראשי של העיר לבוב, וסופרים ומדענים פולנים. אומנם, אוקראינים ביצעו את ההרג, אבל מלוא האחריות רובצת, כמובן, על הצבא הגרמני הנאצי, אשר בחסותו נערך הפוגרום.

שנים רבות אחר־כך, ב־1960, נאלץ תיאודור אוברלנדר, שהגיע בינתיים למישרה הרמה של שר הפליטים בממשלת בון, להתפטר מתפקידו זה בלחץ דעת־הקהל ב־גרמניה ובעולם, אשר גם לי היה בה חלק — במיכתבי המחאה ש־התפרסמו בעיתוני גרמניה.

הרמטכ״ל רב־אלוף רפאל איתן בראיון מיוחד ל„ידיעות אחרונות":

„כניסתנו למערב־ביירות מנעה אסון"

„נישאר בעיר עד שנגמור לוודא שכל השטח נקי וסרוק ממחבלים ומנישקם ועד שצבא לבנון יוכל לקבל השטח" ● „אנו מקיפים את מחנות הפליטים: צה״ל לא נכנס לתוכם אלא

כותרת ביום הפוגרום
נס שהוא קללה

אדוני ראש הממשלה, אדוני שר הביטחון, אדוני שר החוץ: אתם החלטתם על כניסת כוחות צה״ל למערב ביירות. אתם אחראים ל־חשיפתה של האוכלוסיה האזרחית במחנות הפליטים סאברה ושאתילה לפוגרום הרצחני. אין זה משנה אם בתור „אוקראינים" שימשו ה־פלאנגות או הכוחות של מייג׳ור חדד — האחריות רובצת עליכם! עליכם לתת את הדין ולהתפטר!
המצפון היהודי והאנושי מצווה לנסיגה של צה״ל מביירות ומלבנון כולה!

יונינה השלס־אלטמן,
חיפה

הנהלת הארגון העולמי של יהודי צפון אפריקה מביעה את הזדעזעותה מהטבח הנפשע שנעשה ב־אנשים, נשים וילדים חפים מפשע במחנה סאברה ושאתילה במערב ביירות.

ההנהלה מגנה בכל לשון את גינוי את המעשה הברבארי החמור ופונה בזאת לגלות את האשמים ולהענישם בכל חומרת הדין.

אנו פונים אל ממשלת־ישראל ואל כל הגורמים המעורבים באיזור זה ושואפי־השלום, לעשות ככל שבידם כדי למנוע מעשים נוראים אלה ולהפסיק את האיבה והשינאה הבינעדתית ודתית בלבנון, הגורמת למרחץ־הדמים בין בני־אדם.

אנו פונים לכל מי שיש לאל ידו לסייע להרגעת הרוחות ב־איזורנו להפעיל את מלוא השפעתו על כל הצדדים, כדי להביא להבנה ולשלום בין כל העמים ה־שכנים באיזורנו.

שאול בן־שימחון,
תל־אביב,
בשם הנהלת הארגון העולמי

---

* חייל ישראלי אחד לשני: „זאת לא האשמה שלנו שהמחבלים מסתתרים בין הקרדינאלים!"

מנחם בגין, אריאל שרון, רפאל איתן ונושאי־כליהם בפלאנגות כבר רשמו את שמם במקום היאה להם בהיסטוריה — בחברת פושעי מילחמה כמוהם.

נותרה עדיין פתוחה רק השאלה הבאה: האם ירשמו גם אותנו לצידם? אם לא נדאג כולנו, המוני בית ישראל, לקיים את מילים ש־השמענו בחג, „להעביר ממשלת זדון מן הארץ," דינם של הפושעים יחול גם עלינו.

אסור לשכוח בהזדמנות זו את השרים יוסף בורג וזבולון המר, שלמרות דברי־ההתחסדות שהשמיעו נגד התועבה בביירות, הם שותפים מלאים למעשה, בכך ש־איפשרו לממשלה זו לבצע את זממה. בל ישמשו כיפותיהם כסות לערוותם!

אסור לשכוח בזדמנות זו את השרים דויד לוי, ציפורי ויצחק ברמן, שלמרות מחאותיהם החלושות, הפיחו רוח־חיים בממשלת־המוות. בל יהיו דברי ההתחסדות שלהם כיסוי לערוותם!

משה כ״ץ, גיבעתיים

הלב נאלם דום, העיניים יבשות.
(המשך בעמוד 24)

המרכז לייעוץ והדרכה לתכשירי קוסמטיקה טבעונית R.V.A.:
מכון קאר, רח' ה' באייר 16, תל־אביב • טל. 03-255295/6

בלונדון מלון Arosfa
מלון מודרני ונעים בבעלות יהודית.
חדרים יפים.
ארוחת בוקר עשירה.
מיקום מצוין במרחק־הליכה מהמרכז התוסס של לונדון.
AROSFA HOTEL
83, GOWER ST. WC1
TEL. 636—2115

קבלת מודעות לכל העיתונים במחירי המערכת
• שרות ת.ד
ללא תשלום
• מכבדים
כרטיסי אשראי
פרסום אידיאל
אבן גבירול 80
טל: 227117

איתן עמיחי
הדברת מזיקים בע״מ
מומחים להדברת תיקנים (ג'וקים), תולעי עץ, חרקי ספרים ובגדים.
רמת־גן, רח' מודיעין 18, ת.ד. 2272
טל. 780114-5-6 רש' מס' 21 עסק 481/75
שמירה על בריאותך ורכושך

PUB 101
בירה מהחבית
אוירה אינטימית
מאכלים מיוחדים
דיזנגוף 101
ת"א (פסג'הוד)
פתוח ערב מ־17.00

מושב העסקים הטוב ביותר בדרך לארה"ב.

מחלקת אמבסדור של ט.וו.א- שירות ללא תחרות

אין עוד מחלקת עסקים היכולה להציע לך בדרך לארה"ב נוחות גדולה יותר ושירות טוב יותר מ"מחלקת אמבסדור" של ט.וו.א.

בסגנון המחר

המושבים של מחלקת אמבסדור במטוסי הטריסטר שלנו הם רחבים, נוחים, ומעוצבים למעשה עבור המחלקה הראשונה של העתיד. בטיסה מתל־אביב לפריס יש רק 8 מושבים לרוחב המטוס, ומכיוון שהמושבים מסודרים בצמדים - אתה יושב תמיד במרחק של כסא אחד מן המעבר.

למושב שלנו אין מתחרים

את הדרך מפריס לניו יורק אתה עושה באחד ממטוסי ה-747 שלנו. רק 6 מושבים מרווחים לרוחב המטוס, ושפע של מרווח לרגלים בין השורות. את המושב אפשר להטות בזוית של 45° - יותר מאשר בכל מחלקת עסקים אחרת.

הדרך הקלה ביותר לארה"ב

בנמל התעופה קנדי יש לנו טרמינל בלעדי שלנו, גם לטיסות בינלאומיות וגם לטיסות פנים. סידורי המכס, המטען וההגירה הבלעדיים לנו מאפשרים לך להגיע במהירות ובקלות לניו־יורק או לטיסת המשך כלשהי. ט.וו.א טסה ליותר מ-50 ערים בארה"ב.

למחלקת אמבסדור של ט.וו.א פשוט אין מתחרים.

טוס אתנו ותווכח שזו תהיה הטיסה הטרנסאטלנטית הנוחה ביותר שהיתה לך אי פעם במחלקת עסקים

TWA

יהיה לך טוב אתנו.

תשבץ העולם הזה 2352

מאת אביגיל ינאי

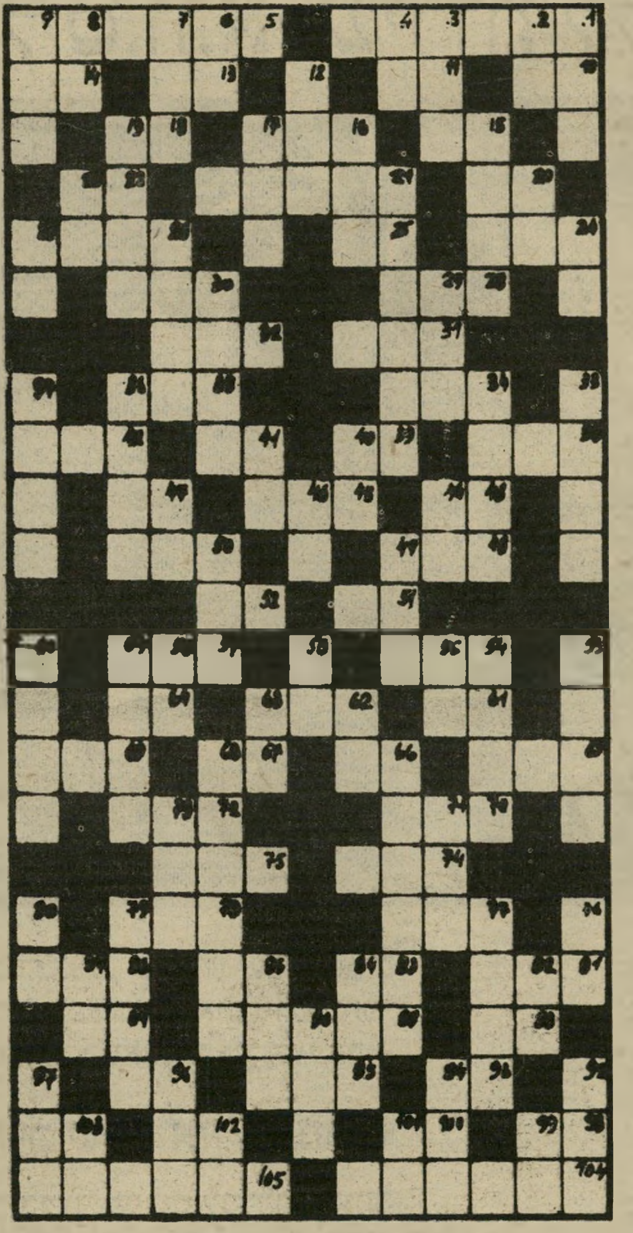

מאוזן:
1) אלסטיות; 5) משמעותיו של חג הסוכות (2, 4); 10) קריאת אזהרה במישחק המלכים; 11) מקום מגורים; 13) אדם; 14) צנום; 15) כבש מפוטם; 16) חומר לכיסוי סוכה; 18) בסולם הטונים; 20) הכלי המוסיקלי של גינתר גראס; 21) כפרה; 22) החומר שממנו עשוי מס' 20 מאוזן; 24) גרעיני שבלים צלויים; 25) מחפש; 26) הוצאה עד תם מתוך כלי קיבול; 28) קומפוזיטור ספרדי; 30) עץ־יער הגדל בר בארצות הים התיכון; 31) כלי תאורה; 32) חמר בוער; 34) שאלה של זמן; 35) חלק מן האפוד שלבש הכהן הגדול; 38) ידיעה; 39) טעם בלתי ערב; 41) כבש שלא הגיע לבגרות; 42) בקיע; 43) סימן להתוויית כיוון; 45) גידול קרקע; 47) מתנה; 48) הדרן; 50) רמש טורף; 51) עפר טיט צהוב; 52) קרבן שהיו מקריבים ביום מועד; 54) קשר קרוב; 57) דבר ה־מעורר השתוממות; 61) טול; 62) סתימה; 64) כעס; 65) שמו המקראי של חודש חשוון; 66) משענת לצולע; 67) מבושל למחצה; 69) ריקנות, עקרות; 70) ארצו של קוסם ידוע מעולם הקולנוע; 72) ברא; 74) ישלב; 75) מונח בתורת המשקל של שירת ימי הביניים; 77) כותל; 78) יצא למנוחה; 81) רזה; 83) סוף הסיפור; 85) לא מת; 86) ריב; 88) שניים; 89) אחד מה„יאחזויות" בנגב שהוקמו כעובדה במוצאי יום כיפור 1946; 91) משאבת הגוף; 93) נועם; 95) אחד מתרי־עשר; 96) החלל שבין השפתיים; 98) אביון; 100) הרם!; 102) עמד; 103) דר; 104) בבת־אחת (4, 2); 105) עיר חדשה בשומרון.

מאונך:
1) מתפללים אליו בשמיני־עצרת; 2) לשד; 3) „...אין לו רגליים; 4) תואר הולנדי; 6) יסוד חומרי של תופעת התורשה; 7) מן העצים ש־בנגב; 8) עוקץ של אשכול פירות גדול; 9) סיעה נפרדת; 12) כך כונה רובה בימי מילחמת השיחרור ע"ש ארץ מוצאו; 15) אדם המשמש תחליף לאחר; 16) קנה ומכר; 17) חיית בית מן הטורפים שביונקים; 19) הבדל; 20) ערימה; 21) נוהגים בישוב הדעת ולא בחפזון; 23) דין; 24) אחרית; 26) אנלוגיה (כתיב מלא); 27) מילת הסכמה; 29) חיבק בחוזקה; 30) אדמה המכילה מלחים מזיקים; 33) שילומים; 34) חלל האין־סוף בעולם; 36) ענק; 37) בעירה; 40) שליח; 41) מדבר, מספר; 44) עופות בחורבות; 46) בושם; 47) אשמדאי; 49) מטבע עתיק קשה כצור; 50) מכשול; 53) גן־חיות; 54) כלי־נשק; 55) פרץ, יצא; 56) זעיר; 58) מילת שלילה; 59) חבל הקשור לרסן הבהמה; 60) אירגון מרפעים; 62) ראש העדה או האומה; 63) דגן־שמים; 66) חסר סבלנות (3, 3); 68) שמו הקדום של חודש תשרי; 71) נחל אכזב; 73) החלק המבריק שבקונכיה; 76) קומפוזיטור גרמני; 77) קשה, אכזרי; 79) ביגוד הקצין בימי קדם; 80) כבר; 82) חריף, עוקצני; 84) קטל; 85) ספרה האוטוביוגרפי של גולדה; 87) בעל־חיים זוחל; 90) הבעה נפשית; 92) אחראי לתשלום חוב; 94) פמיניסטי; 96) עובד־אלילים; 97) שמו הפרטי של סופר צ'כי, ממציא המונח „רובוט"; 99) לא כאן; 100) חיית־טרף; 102) מענה נפשו, מסתגף; 103) יהיר.

המכון הישראלי לספרות נשים קוסמטיקה ופדיקור

קורסים ספרות נשים - קוסמטיקה - פדיקור מניקור
הוצאת שער בחשמל (אפילציה)
* סלון ומכון יופי

תסרוקות, תספורות, החלקות, סלסול,
צביעה, פסים, סיפול פנים, איפור.
הוצאת שיער בשעווה
* גבות כלות *
· מחירים עממיים · שרות מעולה ·

תל-אביב יורדפת 4 ליד דיזנגוף 190 226066 229388
רמת-גן הרצל 86 מול בנין אואזיס "סלון אוה"

העסק הנבחר 1982

מכתבים

(המשך מעמוד 22)
אין מילים שיבטאו את סערת־הנפש. כל הגה יישמע מטופש, דל וקטן לנוכח תוצאות הפוגרום.

לדברים של צער אין כל טעם, אך למוסר־השכל יש ויש. כמה חרפות ושיקוצים הוטלו לפני שלושה חודשים בישעיהו לייבוביץ! עתה לא נותר לקבוע כי צדק כשאמר: בישראל מתגלות תופעות של יהודו־נאציזם, על חיילי צה"ל להימנע מלשרת מעבר לקו הירוק, כי המעשים שנעשים שם הופכים את האדם לרוצח.

רחל אברהם, חיפה

...המנטאליות של דיר־יאסין הרימה שוב את ראשה. אין ספק

נביא לייבוביץ
יהודו־נאציזם

כי אריאל שרון ידע בדיוק את שהוא עושה, כשהאיר למרצחי ה־פלאנגות את דרכם לתוך המחנות. פחד הטבח ב־48 הניס מבתיהם את כל ערביי פרוזדור ירושלים, פחד הטבח בביירות — כך קיוו רבי הטבחים — יניס מאות אלפי פלסטינים מלבנון.

ישעיהו לוי, תל־אביב

● ● ●

המולך

על נגע תאונות־הדרכים, הגובה את מחירו יום־יום.

מצב הבטיחות בדרכים חמור ב־יותר. צריך לקום גוף, שיממן את האמצעים לשמירת הבטיחות ב־דרכים: שיאסוף כספים, שירתום מיפעלים שונים לעניין.

יש להקים ועדה של אישי־ציבור, היודעים להזיז דברים.

אמצעי־התיקשורת חייבים להחמיר בהבלטת העניין. העונשים חייבים להחמיר ולהרתיע.

המדובר בחיי אלפי בני־אדם מבוגרים ושלום ילדים רכים.

אחרי ביטחון־ישראל, צריך לבוא ביטחון־דרכים בישראל.

מיכל אלון, רמת־גן

במילחמה בתאונות הדרכים — הובסנו!

נדיר הוא שפוגשים נהג זהיר, נהג אשר לא מקלל את רעיו ה־נוהגים (אפילו שעוקפים אותו).

התאונות הן תוצאה ישירה של הימורים — האופטימיות שהכל בהישג־יד, ללא מאמץ מיוחד, ה־אופטימיות שאפילו אם עוברים על הפס הלבן — „לי זה לא יקרה."

הרבה מאוד אנשים מנסים מזלם בהימורים ומאמינים: „הנה, הפעם אזכה..." היצר הזה פועל גם בדרכים

האשלייה „לי זה לא יקרה" היא בעוכרינו. אנשים מאמינים וממריפים להאמין, שמה שאינו בהישג יד, כנראה יפול לידיהם: אתה נוסע בכביש דו־מסלולי ומרגיז אותך, שמיכלית קודמת לך ומכתיבה לך את קצב הנסיעה. אתה ממהר ו„חייב" לעקוף אותה, אתה יוצא מהמסלול ומגביר את מהירותך, למרות שממול כבר מתקדמת מכונית — אבל גם לך זה עלול לקרות, אתה לא מלאך, לא אלוהים, אתה בסך הכל בשר־ודם. אם הפעם הצלחת לעקוף ולהישאר בשר־ודם, דע לך שהדרך הזו מובילה לעפר: העקיפה בדרכים היא עקיפת כל החיים.

רפי אליהו, קריית־אתא

● ● ●

לשבות נגד ההסתדרות!

במה עוסק האירגון חיציג של העובדים!

ההסתדרות נזדעזעה מביטול טיסות אל על בשבת, וציוותה

אחרי שפורעים אנטי־שמים ערכו פוגרום ביהודים, כתב ה"נ ביאליק את שירו על השחיטה. למרות שעברו מאז 79 שנים, הוא נשמע כאילו נכתב השבוע.

הרצל שוכרט, תל־אביב

על השחיטה

שמיים, בקשו רחמים עלי!
אם־יש בכם אל ולאל
בכם נתיב —
ואני לא מצאתיו —
התפללו אתם עלי!
אני — לבי מת ואין עוד
תפילה בשפתי,
וכבר אזלת־יד אף־אין
תקווה עוד —
עד־מתי, עד־אנה, עד־מתי!

התליין הא צוואר —
קום שחט!
ערפני ככלב, לך זרוע
עם־קרדום,
וכל הארץ לי גרדום —
ואנחנו — אנחנו המעט!
דמי מותר — הך קודקוד,
ויזנק דם רצח,
דם יונק ושב על כותנתך —
ולא יימח לנצח, לנצח.

ואם יש צדק — יופיע מייד!
אך אם־אחרי השמדי
מתחת רקיע
הצדק יופיע —
ימוגר־נא כסאו לעד!
וברשע עולמים שמיים יימקו:
אף־אתם לכו, זדים,
בחמסכם זה
ובדמכם חיו והינקו.

וארור האומר: נקום!
נקמה כזו, נקמת דם
ילד קטן,
עוד לא ברא השטן —
וייקוב הדם את התהום!
ייקוב הדם עד תהומות
מחשכים,
ואכל בחושך וחתר שם
כל מיטדות הארץ הנמקים.

ח"נ ביאליק, אייר תרס"ג

להשבית כמה מקומות־עבודה חיוניים, לאות הזדהות עם עובדי אל־על — כל זאת בנימוק שלא לפגוע בזכויותיו של ציבור העובדים ב־אקט אנטי־פועלי ואנטי־סוציאלי.

אחרי 28 שנות עבודה בבית־חרושת לביסקוויטים גדול ידוע, פרומין, בבני־ברק, נאלצתי, לפני חצי שנה, להתפטר בגלל הרעה

(המשך בעמוד 26)

תמיד חפשתי אבקת כביסה שתסיר כתמים, תתאים
לאריגי כותנה וגם לאריגים סינתטיים, תגן על המכונה
ותשאיר כביסה רכה וריחנית. עכשיו יש לי בדיוק
מה שרציתי.

ויימר יעקבסון טמיר

מכתבים

(המשך מעמוד 24)
אכזרית ומתמדת בתנאי העבודה שלי

אחרי 28 שנות־ותק, השתכרתי

מצורפת תמונה מישפחתית של אורי, אשתו ובנו. הם מצפים ל־הולדת הבת בשעה טובה.

ידיד, ראשון־לציון

אורי גלר, אשתו ובנו
אין לפנות בתלונות

119.60 שקל ליום ברוטו — זאת אומרת 2,990 שקל ברוטו בחודש, שהם בערך 2,500 שקל נטו. כלו־מר — פחות משכר המינימום של פועל פשוט מתחיל, ופחות מקיצ־בת־זיקנה עם תוספת סוציאלית, שהיתה 3,072 שקל נטו לחודש!

יציאתי אחרי 28 שנות עבודה בגיל 62, ללא פנסיה וללא פיצויי פיטורין (פרומין רצה לתת לי 53,572 שקל עבור 28 שנות עבודה מפרכת — סכום שעובדים רבים משתכרים בחודש אחד).

נשאלת השאלה: האם העניין שלי הוא פחות אנטי־פועלי, אנטי־סוציאלי ופחות מקפח מאשר ה־עניין של עובדי אל על?

אני הייתי מוכן ברצון רב להת־חלף עם עובדי אל על, והייתי מס־כים לקבל עבור חודשיים מה ש־משתכרים עובדי אל על בחודש אחד — ללא עבודה בשבת!

אני סבור שהפגיעה בזכויותיי, פרנסתי, כבודי ובריאותי, חמורה לאין שיעור מאשר הפגיעה בעוב־די אל על, שלא לעבוד בשבת!

אני פונה לוועדים החזקים, תחת לשבות למען עובדי אל על, לע־שות זאת למעני ולשאול את ההס־תדרות לפשר הדברים!

שיבק שמשון, בני־ברק

• • •

אורי גלר חי וקיים

אלמוני מגיב בשמו של הלהטוטן, על השאלה: לאן נעלם אורי גלר („שי־דור" „העולם הזה" 2348).

אורי גלר מודיע שאין לפנות ב־תלונות לגב' מרים רוטשילד או כל אדם אחר בארץ.

עורך־דינו של אורי גלר — לפי הנחיותיו — הוציא מהסרט את הקטע על אורי, וזאת משום ש־השתמשו בקטעים מתוכניות טל־וויזיה ללא רשותו של אורי גלר. שמו נשאר בכותרות הסרט משום מה, וכל זאת אירע לפני כחמש שנים.

• • •

ההתקרנפות משתלמת

רון בן־ישי ביזה את מיק־צוע העיתונות והפך אותו לשיפחה חרופה בשרות פושעי מילחמה.

לאחרונה פורסם בעיתונות, כי הכתב הצבאי של הטלוויזיה רון בן־ישי, הוא מועמדו של שר־הביטחון, אריאל שרון, לתפקיד מפקד גלי צה"ל. לצורך זאת, כך נאמר, יחוייל רון בן־ישי ויוק־פץ מדרגת סרן לדרגת אלוף־מישנה. זוהי הוכחה, כי במציאות הישראלית ההתקרנפות משתלמת, לפחות לטווח קצר, והתעריף המ־שולם עבורה הוא יותר מגבוה.

אין ספק, כי בעבודתו ככתב צבאי של הטלוויזיה במלחמת הרס הלבנון, העלה רון בן־ישי את רמת ההתקרנפות לפסגות חדשות. לפי כל קנה־מידה של עיתונות חופשית, ביזה רון בן־ישי את מיק־צוע העיתונות והפך אותו לשיפחה חרופה בשירותם של פושעי ופיש־עי מילחמה.

רון בן־ישי חייב לדעת, כי גם אם הוא נמנה עתה על הנהנתנים והמכובדים בחברה הישראלית של היום, יש יד רושמת, שלא תשכח את אשר עולל במילחמת הרס הלבנון.

היד הזאת זוכרת, כי הוא לקח חלק בהעלמת מידע, בהולכת שו־לל. הוא היה למעשה אחת הזרועות החשובות בהפצת השקרים בציבור הישראלי בשעת המילחמה. רון בן־ישי הסכים להמשיך בעבודתו ה־עיתונאית בתחנה ציבורית ולא צב־אית, כשהוא מחוייל ומופיע ב־מירקע כשהוא לבוש מדי־צבא וכ־מובן, דרגות־קצונה. זהו ללא ספק חידוש ישראלי מסעיר בשדה העי־תונות החופשית, ואני בטוח, כי אפילו הטלוויזיה הסובייטית ומע־רכת התיקשורת של הצבא האדום יוכלו ללמוד פרק מרון בן־ישי ואדוניו, כיצד שוטפים את הציבור בכזבים, תוך שמירה על מראית־עין של עיתונות חופשית.

גידעון ספירו, ירושלים

„אלן דלון מגיע לישראל"

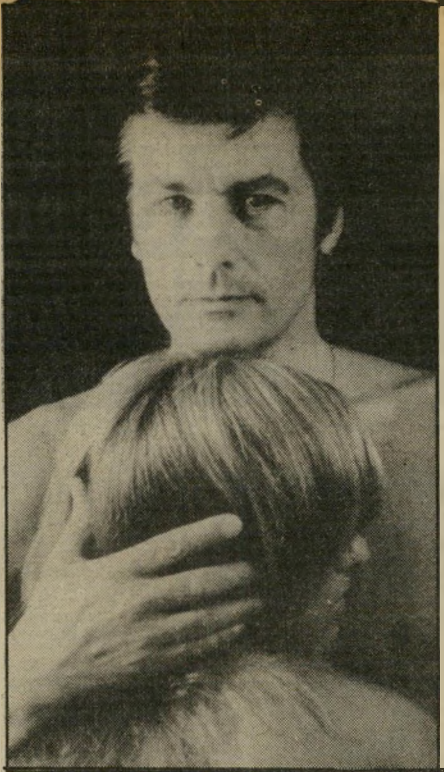

סדרת בשמים ומוצרי טואלט הנושאת את שמו וחתימת־ידו של שחקן הקולנוע הנודע, אלן דילון, מוצגת בימים אלה לראשונה בישראל, לקראת עונת החגים.

מוצרי „אלן דילון" מגיעים לישראל לאחר שנחלו הצלחה רבה בשנתיים שחלפו מאז הוצגו לראשונה. בתחילה הציג דילון סידרה של מוצרים לגברים, הנמכרת כיום בעשרות ארצות. עתה יוצא דילון עם סידרה חדשה — לנשים — שבמרכזה בושם חדש, אלגנטי וקלאסי, הנקרא בשם „עת לאהוב". הניחוחות חמים וחושניים ומורכבים מתערובת נדירה של תבלינים המועשרת על־ידי הארומה ה־דיסקרטית של היסמין והאקלוטיות של „ילאנג־ילאנג".

זהו בושם מקורי וכובש המדגיש את אישיותה של האישה הנושאת אותו.

גישתו של אלן דילון למקצועו החדש — כיוצר בשמים — היא גישה של איש מקצוע, כיאה לשחקן המוכר בשל מקצועיותו מזה עשרים שנה.

ומדוע בחר דווקא בבשמים? הוא מסביר „זה חלק מהוויתו, להתמודד עם אתגר. מי לא חלם על טיול בגן בשמים? סידרת המוצרים שלי היא הגשמתו של חלום זה".

קבלת מודעות
לכל העיתונים
במחירי המערכת

• שרות ת.ד
ללא תשלום
• מכבדים
כרטיסי אשראי

פרסום אידיאל
אבן גבירול 90
טל: 227117

איתן עמיחי
הדברת מזיקים
בע"מ
מומחים להדברת תיקנים (ג'וקים), תולעי עץ, חרקי ספרים ובגדים.
רמת-גן, רח' מודיעין 18, ת.ד. 2272
טל. 780114-5-6 רש' מס' 21 עסק 491/75
שמירה על בריאותך ורכושך

קמרה אובסקורה
לימודי צילום

בתכנית הלימודים
יסודות, פיתוח והדפסה, עבודה מעשית במעבדה, יציאות לצילום, הנחיה וביקורת עבודות שוטפת, תולדות הצילום, תאוריה של הצילום, טכניקות מעבדה, סטודיו, טכניקות מיוחדות, צבע. שימוש חפשי במעבדות.

▮לימודי בוקר, אחה"צ וערב בכל הרמות.
▮מסגרת לימודים גמישה.
▮הסדר מיוחד לחברי קיבוצים.
▮תחילת שנה"ל אוקטובר 82.

פרטים נוספים יום יום בין 10:00–22:00.

▮תל אביב ביאליק 23 (03) 658677
▮ירושלים בצלאל 6 (02) 237269
▮חיפה הנביאים 13 (04) 662773

ההרשמה בימים אלה

בפרנקפורט, גם לעבור לטיסה אחרת זה תענוג.

ברור שתמצא מסעדות, בנקים, מלונות ומכוניות להשכרה בשדה התעופה של פרנקפורט.

אבל תמצא גם בתי־קולנוע, מספרות, בתי מרקחת, סופרמרקט, דיסקוטק מהיפים והגדולים בעולם ועוד 102 חנויות, להנאתך.

ללופטהנזה טיסות מפרנקפורט ל־120 יעדים ב־6 יבשות.
לפעמים הנוסעים שלנו מצטערים שאנחנו בפרנקפורט פועלים כה מהר ואין להם מספיק זמן להינות משדה התעופה.

לכן זו הסיבה שאנשי עסקים בחרו בלופטהנזה כחברת התעופה מס' 1 ואת פרנקפורט כנמל התעופה מס' 1, פעם שניה ברציפות!

מרים בנימיני

מזל החודש: מאזניים

אם אפשר להתייחס לתקופה מסויימת, ולומר שהיא חשובה ומשמעותית במיוחד, ושהיא עתידה להיות חרוטה בזיכרון עוד זמן רב גם אחרי שתחלוף, הרי אפשר לייחס זאת לשנתיים האחרונות שעברו על בני מזל מאזניים. כמעט כל אחד מבני המזל עבר שינויים כאלה או אחרים, כל אחד בתחום שעליו מדברת מפת הלידה שלו.

בשנתיים אלה שהה כוכב סטורן במזל מאזניים, וכפה על בני המזל לעשות חשבון נפש עם עצמם ועם סביבתם. המסקנות שאליהן הגיעו בני המזל הביאו אותם לעשיית שינויים חשובים. עצם ביצוע השינוי והמעבר לצורת חיים אחרת היקשה עליהם את התקופה, ואם מסכמים את כל התקופה ומביטים לאחור, אפשר לומר שלא היה קל.

השנה, לקראת סוף השנה האזרחית — כוכב סטורן מסיים את שהותו הממושכת במזל מאזניים, ועובר למזל הבא — עקרב. הסתלקותו של הכוכב מהמזל תביא להקלה רבה ולתחושה שההגבלות והעיכובים שהיו מנת חלקם של בני מאזניים אינם מהווים יותר בעיה. יש להזכיר שכוכב זה עתיד לחזור למזל מאזניים בין מאי ואוגוסט, אך הוא יהיה במהלך אחורי (נסיגה) ויימצא במעלות האחרונות של מזל מאזניים, כך שהשפעתו לא תהיה חזקה וקובעת כפי שהיתה בשנתיים שחלפו.

מה צופה השנה הבאה לבני מזל מאזניים?

עבודה

בנושא זה עומדים להתחולל שינויים מעניינים. חלק מבני המזל, שתיכננו להמשיך בעיסוקיהם כרגיל, ימצאו את עצמם מבצעים שינויים שאותם כלל לא תיכננו. הסיבות לכך אינן שייכות בהכרח למקום העבודה עצמו, אלא לצורת החיים שלהם, שתשפיע בעקיפין גם על העבודה. חלק מבני המזל ישנו את מקום המגורים והדבר יאלץ אותם לשנות גם את המקום שבו הם עובדים.

אלה מבני מאזניים העוסקים באמנות, ינסו לממש רעיונות שאותם לא העזו להוציא לאור. במרוצת השנה הם יהיו נתונים להתלבטויות רבות, אולם לקראת סוף השנה הם יופתעו מהזינוק המהיר והפיתאומי בקאריירה שלהם. ההשראה וכושר ההמצאה יתחזקו באותה תקופה ויביאו לתוצאות מוצלחות מאוד.

אלה שאינם עוסקים באמנות ועוסקים בעבודות אחרות, עלולים להיתקל בבעיות של אי־הבנה ביניהם ובין הממונים עליהם. להצעות הבאות מהממונים או מעמיתים לעבודה, יש להתייחס בזהירות רבה, ולא למהר להתלהב מכל הצעה. במיוחד כדאי להקפיד על עניין המשכורת, מכיוון שהשנה צפויים קשיים בנושא זה. יהיה צורך להיאבק על השכר וחשוב לא לוותר, כי יש סיכויים להצליח במאבק.

כספים

הכסף לא יזרום לכיסים בקלות, ויהיה צורך להשקיע מאמצים לא מעטים כדי להגיע להישגים כספיים משביעי רצון. אלה מבני מאזניים העוסקים בספקולציות, יוכלו לסמוך על רעיונותיהם. השנה יהיו להם רעיונות מבריקים ומקוריים במיוחד. מה שחשוב הוא לשמור על סודיות ולהימנע מלחלק את המחשבות והרעיונות עם שותפים אחרים.

כל תוכנית תוכל להצליח אם תתבצע בצינעה וללא עצות של אנשים אחרים. אחים, אחיות וידידים יהוו מקור עזרה לאלה שמצבם הכספי אינו יציב. אלה יביעו נכונות לעזור ויוסיפו הרגשת ביטחון ויציבות. חלק מהכספים יוצא השנה על שיפוץ דירה, בניית בית חדש, או מעבר לדירה אחרת. אלה החוששים, יוכלו להסיר דאגה מליבם. למרות הקשיים הם יוכלו לבצע את תוכניותיהם ולהצליח.

אהבה

השנה יחושו בני חמזל שגישתם לנושא זה אינה כפי שהיתה בעבר. התייחסותם לבני המין חשני תהיה יותר רצינית והחלטית. בני מאזניים מגלים בדרך־כלל פחד מיצירת קשרים הדוקים וקרובים מדי לבני המין השני, ומנסים להתחמק מכל התחייבות לטווח ארוך. השנה תשתנה גישתם והם יעדיפו להדק קשרים או להתחיל בקשרים חדשים בעלי אופי רציני ויציב. הרווקים המושבעים ירצו לבנות לעצמם בית קבוע ולהינשא. רומנים קלילים בעלי אופי הרפתקני לא ימשכו אותם, והם ירגישו שהם מעדיפים להתרכז בקשר אחד.

מגורים

בני מאזניים שהתקשו למצוא להם דירה שתשביע את רצונם, יוכלו סוף־סוף למצוא את מבוקשם. אחרים יוכלו להתחיל בבניית בית או בשיפוץ של הקיים. למרות שמבחינה כספית המצב לא יהיה קל, הם ימצאו מקורות מימון כדי לבצע את תוכניותיהם. כל המיכשולים והעיכובים שהיו מנת חלקם בשנתיים האחרונות ייעלמו, והם יופתעו להיווכח שהם מצליחים להגשים את מישאלותיהם. אלה שלא היו מרוצים מהסביבה שבה הם גרים, יוכלו למצוא איזור פתוח יותר, וחברה יותר סובלנית וסבלנית.

נסיעות

כל מה שקשור לתחום זה יבוא בצורה מפתיעה ביותר. מעניין, שרוב הנסיעות שתוכננו מראש לא תוכלנה לצאת לפועל, ואחרות יבואו במפתיע ויתבצעו ביעילות, מהירות וללא מאמץ. חלק מהנסיעות תהיינה קשורות להשתלמויות ולהמשך לימודים. ההצעות לכך יבואו ממקומות בלתי־צפויים. נסיעות אחרות קשורות לקרובי מישפחה, וקרוב לוודאי שהם יהיו המממנים של נסיעות אלה.

ידידים

כאן על בני המזל להיות יותר זהירים, מכיוון שהשנה צפויות להם כמה אכזבות מצד ידידים קרובים. ידידים ינסו להתערב ולחטט בחיים הפרטיים וזה עלול לגרום להתמרמרות ולרוגז. כמו כן כדאי להימנע מלהבטיח הבטחות שאי־אפשר לקיימן, ורצוי לחסוך בדיבורים. החודשים שבהם צפויות אכזבות הם בעיקר ינואר, מאי ואוגוסט 1983.

השבוע דרושה זהירות מיוחדת בכל מה שקשור לנהיגה. טלאים יהיו חסרי סבלנות, והנטיה להגיב במהירות, עוד לפני שמבררים מה בדיוק קרה, עלולה לסבך אתכם. בשטח הרומנטי תחושו התלהבות עצומה אך גם כאן כדאי לבדוק היטב לפני שמחליטים על צעד חשוב, מכיוון שאי־הבנה יכולה להביא בלתי־נעימים. בלימודים עשויות להיות הפתעות. קחו יוזמה וקדמו תוכניותיכם.

* * *

המצב הבריאותי דורש השגחה. כדאי להימנע מלהפריז בעבודה, שכן החודש אינכם חזקים כתמיד ונוטים לחלות במהירות. בנושא העבודה אין ברירה, מוטלת עליכם אחריות רבה, ואין לכם עם מי לחלקה. מיכתבים חשובים עלולים להתעכב, זו לא סיבה לאבד את מצב־הרוח. תוך שבועיים המצב יתבהר. במקום העבודה עשויה להתרחש פגישה מבטיחה. מבחינה כספית צפויה לבני שור הפתעה משמחת.

* * *

הצעות עבודה מפתות עשויות להישמע באוזניכם השבוע. רצוי לא להשיב מייד, ולהמתין כשבועיים לפני מתן תשובה סופית. בזמן הזה תוכלו לברר אם לא הוסתר מכם עניין מאוד חשוב, שקשור לתפקיד המוצע. בשטח הרומנטי תהיו מאוד מבוקשים ותרגישו שההצלחה מאירה לכם פנים. כדי למנוע אכזבה בשלב מאוחר יותר, כדאי לדעת מראש, שהקשרים העכשוויים לא יאריכו ימים.

נסיעה לחו"ל עלולה להתעכב. קחו זאת בקלות, תוך כמה שבועות העניין בכל זאת ייצא לפועל. ידידים או קרובים האמורים להגיע מארצות אחרות, יתעכבו ולא יגיעו בזמן שנקבע מראש. בבית חשים מתיחות ביניכם ובין שאר בני המישפחה, ומה שמרגיז יותר, חפצים שונים מתקלקלים. חפצים בעלי חשיבות וכן תעודות הולכים לאיבוד, וכל התקופה נראית מבולבלת. אך בקרוב המצב ישתפר.

* * *

בימים רביעי וחמישי תרגישו עייפות ומצב הרוח עלול להיות די כבד ומדכא. מיום שישי ואילך תחושו הרבה יותר טוב. תוכניות חדשות מתבשלות כעת, והן קשורות לשינויים חשובים בצורת החיים. אתם מתכוננים לשנות את הסביבה שבה אתם גרים, וזה ישנה לגמרי את צורת החיים הנוכחית. כעת הזמן להתעניין בשטח לימודים או השתלמות. קשרים עם ידידים מחו"ל יוסיפו הנאה.

* * *

עניינים כספיים עדיין מטרידים אתכם. לפתע מתברר שעליכם להוציא כסף רב על כל מיני דברים שכל לא חשבתם עליהם. נסו להימנע מכל הוצאה גדולה שאינה הכרחית. אל תתחילו בהשקעות ובחסכונות חדשים. תוך שבועיים־שלושה המצב ישתפר. במקום העבודה מכירים בהישגיכם המיקצועיים, אולם לא מביאים זאת לידיעתכם. בשטח הרומנטי המצב מביך. אי־הבנות בגלל עניינים פעוטים גורמים לסיכסוכים.

שטח העבודה יעסיק אתכם במיוחד השבוע. הצעות חדשות מוצעות לכם כמעט מדי יום, אך עדיף לא לקבלן בתקופה זו. בנסיעה קצרה שאתם עתידים לבצע השבוע תורגש מתיחות, וזו עלולה להשפיע על היחסים ביניכם ובין בן הזוג. רצוי לדחות את הנסיעה או לוותר עליה. מבחינה כספית המצב אינו קל, אולם אין מה לדאוג, תוך כמה שבועות המצב ישתפר. בשטח הבריאות הרבו במנוחה.

* * *

קשיים לא מעטים מלווים את התקופה הנוכחית. בשטח העבודה עליכם להיזהר מאנשים המעמידים פני ידידים. ביחסים רומנטיים, שהתחילו לא מזמן, מתעוררות בעיות ועליהן להישמר בסודיות. אתם מרגישים עייפות ולאות ואינכם מוצאים די זמן למנוחה. כל ההתחייבויות שבדרך־כלל נעשות כאילו מעצמן, מכבידות עליכם בתקופה זו. יתכן שמישהו מבני המישפחה יזדקק לעזרתכם בגלל מחלתו.

* * *

בתקופה זו אתם פופולאריים בקרב ידידיכם. תוכלו לצפות להזמנות למסיבות וחגיגות. ובכל זאת כדאי להיות זהירים בידידויות חדשות. התמימות שמאפיינת אתכם בדרך־כלל והאמון שאתם נותנים באחרים, עלולים ליצור בעיות מאוחר יותר. אלה מביניכם שתכננו נסיעה בתקופה זו, עדיף שידחו אותה בכמה שבועות. בשטח הרומנטי מתפתחת פרשיית אהבה חדשה. שמרוה בסודיות.

מתיחויות בתחום העבודה עלולות לצוץ השבוע. כדאי לנהוג באיפוק עם הממונים עליכם או עם עמיתים לעבודה. בנסיעה קצרה אתם עשויים לפגוש מכרים חדשים ומעניינים. הפעם תזדקקו לחשדנותכם הטבעית, מכיוון שבתקופה זו מסוכן לתת אמון באנשים חדשים. מחשבות בדבר שינויים בתחום העבודה יש לדחות לתקופה מאוחרת יותר. בני המין השני מעוניינים בקירבתכם ובעזרתכם.

* * *

בעיות מישפחתיות מציקות לכם בתקופה זו. הדרישות הנדרשות מכם לאחרונה מעוררות בכם רוגז. תוכלו להסביר את עצמכם ואת כוונותיכם. בני־המישפחה מעוניינים להגיע להבנה. טוב להרבות בספורט בתקופה הנוכחית ועל־ידי כך לשחרר את כל המתחים המצטברים. השבוע תוכלו להחליט בקשר לתחום לימודים חדש, בו אתם מעוניינים. בענייני כספים יש להיזהר מאיבוד כספים ומגניבות.

* * *

מצב־הרוח כבד ולא קל לאחרונה, אולם השבוע תחושו מעט הקלה. אורחים יבואו להתארח בביתכם, ואם כי דברים רבים לא ימצאו חן בעיניכם, עדיף להבליג ולא לומר דבר. הערות מיותרות עלולות להביא לסיכסוך ביניכם ובין בן הזוג. כעת אתם נוטים להיות יותר עצבנים מתמיד. מכרים ישנים ינסו לחדש קשרים שהופסקו. דבר זה לא יביא תועלת, אך יוסיף עניין לחיים. מיכתב שיגיע יביא להרגשה מהירה.

גישה חדשה בחסכון:

לב חסכון

3 תוכניות בצרור אחד.

תוכנית חדשנית המשלבת שלוש
תוכניות חסכון באחת:
מטמון ברירת ריבית, חוסן רב־תכליתי ומטמון 2000.
אתה נהנה מיתרונותיהן של שלוש תוכניות גם יחד.

- רווחים פטורים ממס.
- הצמדה למדד, ולגבי חלק מכספי החסכון- ברירה בין הצמדה למדד לבין ריבית גבוהה - לפי הגבוה יותר.
- חסכון בעת ובעונה אחת בהפקדה חד פעמית ובהפקדות חודשיות.
- אפשרות למשוך חלקים מכספי החסכון לאחר 3, 4, 4½, 5 או 6 שנים, לפי בחירתך.
- לגבי חלק מכספי החסכון תוכל למשוך בתום תקופת החסכון את כספך במלואו, או להנות מהכנסה חודשית שוטפת, צמודה למדד.
- לגבי הפקדות חודשיות, ביטוח חיים חינם להמשך החסכון החודשי, עד לתום תקופת החסכון.

היום - חסכון זה הדבר הנכון.

בוא לגדול איתנו.

בנק הפועלים

לטפחות יש סניף על יד הבית.
רק צריך להחליט איפה הבית...

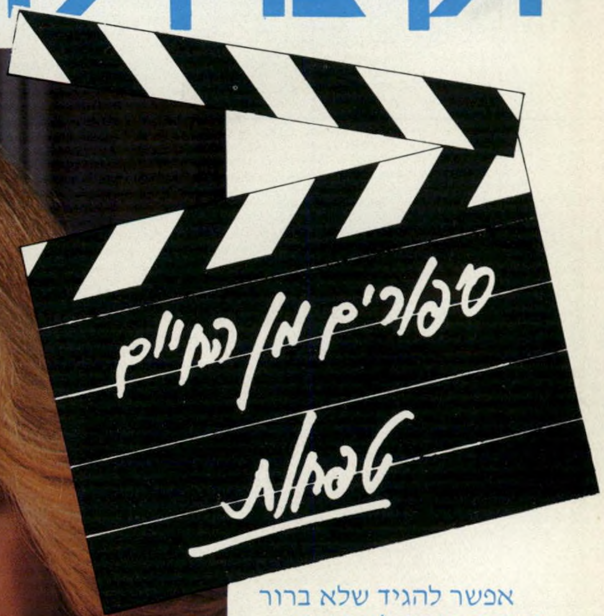

אפשר להגיד שלא ברור איפה הבית שלנו עכשיו. וכשלא ברור איפה הבית — מוציאים הרבה כסף על נסיעות, וזה בדיוק מה שמדאיג אותי.

אנחנו גרים עכשיו בדימונה, בדירה שכורה ע״י המפעל. לפני שבוע חתמנו חוזה לקנית דירה בנצרת עלית. היא תהיה מוכנה בעוד שנה, ועד אז יתפנה לי שם ג׳וב מעניין. ובינתיים — לנסוע פעם בכמה חודשים לנצרת, כדי לראות איך מתקדמת הבניה, צריך? ולנסוע פעם בכמה זמן לעיר הגדולה כדי לסדר את ענייני המשכנתא, צריך? וזה מגיע, בסך הכל, לסכומים רציניים כשכל שקל חשוב עכשיו. כשדיברתי עם ציפי התברר שהשד אינו נורא כל כך.

לא צריך לעשות שום נסיעה מיוחדת בקשר למשכנתא, אמרה ציפי: לטפחות יש סניף בדימונה, וסניף בנצרת עלית, וסניפים ב-21 מקומות במדינה, ובכולם אפשר לעשות כל מה שקשור למשכנתא בסיוע מסופי מחשב משוכללים. בקיצור, אפשר למצוא סניף של טפחות ליד הבית — רק צריך להחליט איפה הבית...

- **קביעת גובה הזכאות (עד 1000 נקודות) בכל סניפי הבנק.**
- **קבלת משכנתא בו ביום**
- **הלוואות משלימות עד 275,000 שקל**
- **מסופי מחשב לשירות הלקוחות**
- **שירות וייעוץ של המומחים למשכנתאות**
- **שעות עבודה נוחות, עד שבע בערב.**

בנק טפחות

זה אומר הרבה

זה היה העולם הזה שהיה

גליון „העולם הזה", שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק, הביא כתבת־שער על הסיבוב החדש במאבק לגילוי האמת על רוצחי ד"ר ישראל קסטנר, כאשר המישטרה מנסה לנקות את חלקם של שירותי־הביטחון ולהאשים במעשה את מחתרות הימין. כתבה מיוחדת תחת הכותרת „הייתי ספסר כרטיסי־קילנינג" הביאה את סיפורו של השוק השחור לכרטיסי הקילנוע, שהיה באותה תקופה נגע חברתי בולט ביותר. במדור מוסיקה הזכאה הכתבה „אולימפיאדה של צלילים", שגוללה

לפני 25 שנה

את סיפור התיזמורת הפילהרמונית והקמת היכל־התרבות ע"ש המיליונר פרדריק מאן.

כשער הגליון: לאימני קיצתי ד"ר ישראל (שייב) אלדד.

חיים דורסניים נוסח בן־גוריון ✶ הסיפור המוזר של המוסיקאים ברנשטיין ושטרן ✶ שמעון פרס והחזה הלאומי

העם

על הראש

„לא רק בן־גוריון עומד על הראש. כל הממשלה עומדת על הראש!" נאנח השבוע עסקן מפא"י מיואש. היה יסוד לאנחה זו.

במשך חודשיים שררה מעין שביתת־נשק כללית. שום מישפט סנסציוני לא העכיר את כותרות העיתונים, מלבד מישפט הגברת שלום. שורה של מאורעות יפים וחיוביים רוממה את רוחו של האזרח — ועידת האטום, תערוכת הבולים, המכביה המוצלחת, ההכנות למאורע המוסיקאלי בתל־אביב.

אילו יצאו כל אויבי המישטר מחורי העולם התחתון כדי להעכיר אידיליה זו, לא היתה בכך פליאה. אולם קרה ההיפך. השבוע עסקה בכך דווקא הממשלה עצמה, בניצוחו האישי של דויד בן־גוריון. עם הגשת התביעה נגד ד"ר אלדד־שייב ורומק גרינברג, נתקעה התרועה הצורמת הראשונה בחצוצרת המילחמה הפנימית המחודשת, ביום־החול הראשון של שנת תשי"ח.

מקל הפוך. לא היה זה מיקרה כי תרועת־חצוצרה זו קראה לקרב, ודווקא בשדה המישפט.

בשנים הראשונות המשיך המישפט הישראלי על כל אביזריו בתלם הישר שנחרש על־ידי המנדט הבריטי. הוא שימש מכשיר לביקורת על השילטון, מחסום מפני נחשול השחיתות הגואה. אולם בהדרגה נתגלו סימנים מדאיגים. אחרי שירדה על השילטון סידרה של מהלומות מישפטיות מזעזעות, החל הוא מבין כי הזניח שטח זה, וכי המישפט העצמאי מהווה סכנה ליציבותו.

גל ההשמצות נגד השופט בנימין הלוי בפרשת קסטנר; האווירה שאפפה את מישפט עמוס בן־גוריון ופסק־דינו ותעלומת העמוד 30; הביזיון הציבורי שנערך על־ידי השילטון לשופטת־השלום מינה שמיר בעניין שטיינברג; הציפצוף הרשמי על מימצאי פסק־הדין על קסטנר ושות', סהר, זינגר וחבריהם — כל אלה סימלו מיפנה קיצוני בתפקיד שהשילטון הועיד למישפט במדינה.

בפרוס השנה החדשה היה ברור כי היועץ המישפטי וקבוצת החצר של בן־גוריון האמינו, כי המצב כשר להפוך את הקערה על פיה. הם קיוו כי המקל המישפטי, שירד פעמים כה רבות על גבם שלהם, יכול להפוך עתה מקל להכות בו את יריביהם. מערכת החוקים הדורסניים, שהוכנה בשנים האחרונות בסבלנות רבה ובהסוואות ביטחוניות שונות ומשונות להרדמת־הקהל, היתה עתה מוכנה.

ביטחון

בדלתיים סגורות

סגן פרקליט המדינה, גבריאל בך*, היה מצוייד היטב כשהגיע השבוע לתל־אביב, כדי לייצג את התביעה הכללית, במישפטו של אברהם („לוקש") גרוסבלאט; הנאשם במכירת רובים לבדווים בסביבות באר־שבע. „עובדות מסויימות", נאמר בדף הנייר שבך קרא ממנו באוזני הנשיא התורן מרדכי קנת, „עלולות לפגוע בביטחון המדינה'. החתום על הדף היה שר־הביטחון, ד"ד בן־גוריון, שביקש להשתמש בסמכותו הביטחונית כדי לשכנע את הנשיא התורן לסגור את דלתות בית־המישפט, בשעת הדיון בתיקו של גרוסבלאט.

סניגורו של גרוסבלאט, עורך־הדין ישראל הייק, מיהר להתנגד: „רק לשם עשיית צדק לנאשם סוגר בית־המישפט את דלתותיו", וציטט פסק־דין, מתוך ספר תקדימים בריטי כרסתני.

הנימוקים לבקשת סגירת הדלתות היו, לדעתו של הייק, אחרים לגמרי מנימוקי ביטחון סתומים. „הדבר נעשה לפי בקשתו של עד־המלך," טען הייק בקול בטוח. „אם הוא רוצה לשקר, שיעשה זאת בדלתיים פתוחות."

נצחון נוסף. אותה שעה הסתובב עד־המלך עצמו במסדרון בית־המישפט, כשהוא מלווה בלש מהמחלקה לתפקידים מיוחדים של מישטרת מחוז המרכז. האיש, ששמו נאסר לפירסום, התנועע בעצבנות, העיף מדי פעם מבט באנשיה הזועפים של חבורת לוקש.

הבירור המישפטי עמד להבהיר את שרשרת הפעולות, שהעבירה שישה רובים ואקדח אחד מרשותו של רב־סרן בצה"ל לידיהם של בדווים מאחד השבטים בנגב, ומשם לבדווים שמעבר לגבול הירדני. בפעולות אלה היה גם לנאשם וגם לעד־המלך חלק פעיל ביותר.

לבסוף פסק השופט לנהל את המישפט כולו בדלתיים סגורות. יותר משהשפיעה עליו תעודתו של בן־גוריון, אשר קנת סירב לקבלה „מחוסר סמכות לשר", עשתה את שלה עדותו של קצין צבא בכיר, שניתנה שלא בנוכחות הקהל.

מגמתה של התביעה הכללית לנהל את מרבית תיקיה בדלתיים סגורות ולהדליף לעיתונים המתאימים את הגירסות הנוחות לה, למרות סודיות הדיון, נחלה נצחון נוסף.

* כיום שופט בית־המישפט העליון.

עיתונות

זה קרה מחר

„אנו מאושרים שנפלה בידינו הזכות לפתוח את היכל התרבות על שם פרידריך ר' מאן בקונצרט חגיגי, שיתקיים ב־2 באוקטובר", אמרו שני האמנים הדגולים, המנצח והפסנתרן ליאונרד ברנשטיין והכנר אייזק שטרן, שהגיעו אמש לנמל־התעופה בלוד, מניו־יורק.

בתיאור שיגרתי זה נפתחה ביום ראשון כתבה שהתפרסמה בארבעה עיתוני־בוקר, במקום בולט בעמודי החדשות. הכתבה, שנשלחה לעיתונים בידי המחלקה ליחסי־ציבור של התיזמורת הפילהרמונית הישראלית, ידעה גם לספר כי „את האמנים קיבלו חברי הנהלת התיזמורת."

באותה שעה שבה קראו אלפי אזרחים ישראלים את הידיעה על בואם, ישבו ליאונרד ברנשטיין ואייזק שטרן באחד מבתי־המלון של אתונה, גמאו במתינות את קפה הבוקר שלהם. לא היה להם מה למהר: המטוס, שבו יצאו ערב קודם לכן מרומא לישראל, חזר אחרי שעת טיסה אחת, כאשר קברניטו הודיע לנוסעים על קילקול באחד המנועים, ונחת באתונה.

אולם כל זה לא היה ידוע לעורכי הלילה של דבר, על המשמר, למרחב והבוקר. הם ערכו את הביוליטין ושלחו אותו לדפוס. סוכנות עתי"ם, שמתפקידה לכסות את הנעשה בנמל־התעופה לוד, מאחר שאף עיתון יומי אינו מחזיק בו כתב קבוע, לא יכלה גם היא לתקן את הטעות. שני כתביה הקבועים בנמל־התעופה נמצאו בחופשה.

נערת השבוע

נערה זו אתם עתידים עוד לראות וגם לשמוע. זוהי גאולה נוני, תגליתו של ברלינסקי מהסימבטיון. אני לא רוצה להשוויץ, אבל היא נתגלתה תודות לי. אחרי שפירסמתי שהוא מחפש נערה להופעה, התייצבו לפניו מועמדות רבות. לגאולה בת ה־16 היה מליץ יושר, או ליתר דיוק, ממליץ: מנהל בית־הספר אלפא, שבו למדה עד לפני שנה. המנהל, שקרא את המודעה, מיהר להתקשר עם ברלינסקי, סיפר לו על כישרונותיה הרב־גוניים של תלמידתו.

ברלינסקי לא התאכזב. גם אני לא. היא נערה בעלת קול מלא ורך כקטיפה. אין בה הביישנות ההססנית, המאפיינת כל נערה בגילה וכל מתחילה בתיאטרון. היא בעלת ביטחון עצמי רב ושלווה נפשית כשל ותיקה ורגילה בעיסקי־שעשועים. ברלינסקי ומרדכי בן־זאב נהנים לשחק איתה בפיגמליון, להדריכה, ללמדה אצל מורים ידועים פיתוח־קול ודיקציה.

„קודם דיברתי שוטפת כמו מכונת־ירייה," מספרת גאולה, „כעת אני מדברת בנחת." לשאלה אם היתה התנגדות בביה להופעתה על בימה, השיבה: „יש לי הורים נפלאים. להיפך, הם מעודדים אותי. זה לא כמו אצל כולם. בעצם," הוסיפה אחרי הירהור, „כתבו המון ספרים כיצד לגדל ילדים, אולם איש לא כתב עדיין ספר כיצד לגדל אבא. אני למשל, אינני זקוקה לזאת. אני בטוחה שנערות רבות תמצאנה ספר כזה שימושי."

היא עדיין בוסר. אולם בכל זאת יש חשק לנגוס בו.

„העולם הזה" 1043
תאריך: 2.10.1957

דת

גשר הנייר

בבוא המשיח, יעברו הרשעים על גשר של ברזל ויפלו לתוך התהום. ואילו הצדיקים יעברו על גשר של נייר ויגיעו בשלום לארץ־ישראל.

לפני חודשיים ביקש הרב יצחק רחמים ניסים* לנסות את גשר הנייר. משנודע לו כי בית־החרושת לנייר בחדרה מעסיק פועלים יהודיים בשבת (בניקוי מכונות), הזהיר את 40 המו"לים של סיפרי־הקודש במדינת־ישראל שלא לרכוש את הנייר בחדרה.

העובדה, שאחד מבעלי המיפעל הוא יהודי דתי באמריקה, לא ריככה את הזעם הרבני.

40 הצדיקים מיהרו למלא אחר ההוראה, מכיוון שהנייר בחוצלארץ זול יותר מנייר־חדרה, עמדו לזכות גם בעולם הזה וגם בעולם הבא.

נס של ניסים. אולם רשע אחד עמד כאבן־נגף בדרך. פנחס ספיר אינו גאון בענייני דת. אך בענייני יבוא ידו נטוייה. אמר הוא: „הרבנים לא יכתיבו לי את מדיניות־הייבוא!" וציווה על עוזריו שלא לתת רשיונות־יבוא למו"לים הדתיים.

גשר־הנייר עמד להתמוטט. ה־40 התכנסו השבוע בביתו של הרב ניסים ותבעו ממנו לחולל נס. הרב הבטיח: בישיבה הבאה של הממשלה יקום משה שפירא, שר־הדתות, יטיח בפני חברו, שר־המיסחר־והתעשייה, את האשמה שהוא מסייע לחבלה בשבת.

* הראשון לציון, אביו של שר־המישפטים בממשלת בגין משה ניסים.

אנשים

● ד"ר **ישראל אלדד (שייב)**, עורך סולם, אחרי שנודע לו על העמדתו לדין באשמת הסתה למרד: „אני אנצל ברצון בימה מצויינת זו, שמספקת לי הממשלה להסברת רעיונות."

● מנכ"ל מישרד־הביטחון **שמעון פרס**, באסיפת מפא"י בכפר־סבא: „עד הקמת המדינה התפתח אצלנו הגב, כדי לשאת רדיפות; אחרי הקמת המדינה התפתח אצלנו החזה המסוגל להשיב מנה נגד מנה."

● פרופסור **ישעיהו לייבוביץ**, בתגובה על דברי הרב הראשי (האשכנזי) **יצחק הלוי הרצוג**, שהכריז כי המדינה היא אתחלתא דגאולה וקמה בחסות ההשגחה העליונה: „אין לנו שום הצדקה לתלות את קיומנו בהשגחה, כי אין לנו קומוניקציה עם מה שמאחורי הפרגוד, ולא קיבלנו משם שום הודעה שזו ראשית צמיחת גאולתנו."

חלום על ארבעה גלגלים

"קדט" ו"אסקונה"
החלומיות של אופל.
דגמי 83'

מכוניות בעיצוב מפואר,
המשופעות באביזרים יוקרתיים.
מכוניות באמינות של אופל, שם
דבר בעולם. מכוניות שהן
השקעה מצויינת כי ערכן נישמר
ונישמר.

12 חודשי אחריות ללא הגבלת קילומטר

אופל "קדט"

המכונית הנימכרת ביותר
בגרמניה ב־1981.
לבחירתך: הילוכים רגילים
ואוטומטיים, בנפח מנוע של
1200 סמ"ק ו־1300 סמ"ק.

אופל "אסקונה"

המכונית שירחון רכב יפני זיכה
אותה בתואר "המכונית הטובה
ביותר בעולם".
לבחירתך: הילוכים רגילים
ואוטומטיים, בנפח מנוע של
1300 סמ"ק ו־1600 סמ"ק.

ליאו גולדברג בע"מ

GM OPEL

משרד ראשי: ת"א, דרך פ"ת 65; דרך פ"ת 86, טל. 251374; חיפה: דרך יפו 132,
טל. 04-528285-7; ירושלים: שלומציון המלכה 15, טל. 02-234536,231798;
סוכנים: חיפה: בית המכוניות, יפו 19, טל. 04-512251 נתניה: מכונית נתניה,
סמילנסקי 24, טל. 053-39423; נצרת: בישארה יוסף סרוגי, רח' פאולוס השישי 56,
טל. 065-54677.

היכן היה אלי גבע

הסבח בביירות הצדיק, במאוחר, בצורה מחרידה וחותכת את צידקתו של אל״מ אלי גבע. גם מי שביקר אותו לפני חודש, שוב אינו יכול אלא להודות בצידקתו המוחלטת.

אילו הסתער צה״ל על מערב־ביירות לפני חודש־חודשיים, כאשר אריאל שרון רצה בכך, היה נערך בעיר האומללה טבח חמור פי מאה. לא זה בילבד שהמוני אזרחים היו נהרגים בקר־בות עצמם, אלא שבעיק־בות לוחמי־צה״ל היו באים התנים והצבועים, אוכלי־הנבלות של הפלאנגות וה־מייג׳ור סעד חדאד, ועור־כים שחיטה כללית.

גבע

ובכל זאת — יש לי ספקות לגבי נכונות מע־שהו של גבע מבחינה מע־שית.

במוחי מנקרת מחשבה: אילו היתה חטיבתו של אלי גבע מקיפה באותם 36 שעות גורליות את מחנה שאתילא, האם היה קורה מה שקרה? גבע היה בלי ספק שומע תוך שעה־שע־תיים כי נערך טבח במח־נה. (וכי איך אפשר היה שלא לשמוע? הרי בכל טבח מצליחים אחדים לברוח, וחיילי צה״ל מסביב למחנה מוכרחים היו לראות!) האם היה ממתין להוראות? האם היה מעביר דו״ח „למעלה", ומחכה בשוויון־נפש שמישהו יגיד לו מה לעשות?

איש כמו גבע חונך באסכולה של צה״ל אחר, צה״ל שסמך לא רק על התושיה של קציניו, אלא גם על חוסנם המוסרי ועל שיקול־דעתם העצמאי. אין לי ספק שמבלי להמתין לפקודה כלשהי היה פורץ גבע בראש חייליו למחנה, ושם קץ להשתוללות המאה השחורה הלבנונית.

אבל גבע לא היה שם. היו אחרים.

אני חוזר ואומר לגבי עצם הסוגיה של הסירוב לשרת במקומות מסויימים: האדם הנכון במקום הנכון ברגע הנכון יכול למנוע זוועות, בעצם נוכחותו. לעיתים (אך, כמובן, לא תמיד) די במילה אחת ברגע הנכון, במבט אחד, כדי לבייש את בני־הבליעל ולבודד אותם. המנהיגות המוסרית של איש אחד — מפקד בכיר, סרן, סמל ואף טוראי — יכולה להוות את ההבדל בין חיים ומוות של חפים־מפשע, אזרחים ושבויים.

אני משוכנע בכך, כי הייתי נוכח בעת שבוצעו מעשי־זוועה, במילחמת־העצמאות, ואני יודע.

הסירוב לשרת בשטחים מסויימים הוא עניין מצפוני. כל אדם חייב להחליט על כך לבדו, כשהוא עומד בודד מול מצפונו. לא אייעץ על כך לאיש. אך אני מציע לכל אדם, במצב כזה, להביא בחשבון גם את השיקול הזה.

גיבורינו. הקבצנים

ישבתי בכיכר דאם במרכז אמסטרדאם, מול ארמון המלכה. בלב הכיכר התקיימה הפגנה משותפת של תורכים וכורדים נגד המימשל הצבאי באנקרה. המוני יונים — יותר מכפי שיש בכל מיפלגת העבודה — עפו ממעל, ותרמו את תרומתן לאירוע בצורה בלתי־נעימה למדי. היה יום חם מאוד — היום החם ביותר במחצית השניה של חודש ספטמבר מזה מאה שנים, כך אומרים — והאווירה היתה עליזה.

קשה היה להאמין כי אמסטרדאם היתה פעם עיר־בירה של אימפריה חובקת־עולם, וכי ההולנדים הנחמדים האלה כבשו פעם אימפריה, אחרי שהשיגו את עצמאותם במילחמת־שיחרור ארוכה ואכזרית מאין כמוה.

כדי למגר את השילטון הספרדי הקאתולי הרסו ההולנ־דים אז את הסכרים, שהגנו על ארצם הנמוכה מפני הים. הם הציפו שטחים נרחבים של מולדתם במי־מלח הרס־ניים. לוחמי־השיחרור הפליגו בסירות־מיפרש רעועות, במעין מילחמת־גרילה ימית, ותקפו את הארמאדות האדי־רות של האימפריה הספרדית.

הספרדים קראו ללוחמי־שיחרור אלה בבוז בשם „חויזן", שפירושו קבצנים. אך במרוצת־הזמן, ככל שרבה תהילתם של לוחמים אלה, הפך שם־הגנאי לתואר־כבוד. כיום, כעבור 400 שנים, שרות כל תנועות־הנוער האירו־פיות שירים הקושרים הילה של גבורה ל„קבצנים" ההם.

משהו דומה קרה ל„סאנסקולוטים". הכל יודעים כיום שהיו אלה לוחמי־החופש של המהפכה הצרפתית של 1789.

לא הכל יודעים שבמקורו היה זה שם של לעג ובוז. אנשים מכובדים בצרפת של אז לבשו מיכני־ברך, „קולוט". האספסוף לבש מכנסיים ארוכים, „פאנטאלון".

אנשי המהפכה הצרפתית, שבאו מן העם הפשוט (או שהעמידו פנים כאילו באו מן העם הפשוט) לבשו מכנסיים ארוכים. האצילים קראו להם, בביטול, „חסרי־מכנסי־הברך". שם־הבוז הפך תואר־כבוד.

נדמה לי שמשהו כזה קורה עכשיו למילה „מחבלים".

בשעתו התעוררה בארץ השאלה איך לקרוא ללוחמי־הגרילה הפלסטיניים. התעמולה הרשמית שלנו לא רצתה לקרוא להם בשם שנתנו לעצמם — „פידאיון", כלומר: המקריבים את עצמם, המוסרים את עצמם. התחילו לקרוא להם „הבלנים". עד שנזכרו כי החבלנים הם חיילים טובים של צה״ל, העוסקים במיקצוע מכובד ומסוכן. אז המציאו את המילה „מחבלים".

היה למילה הזאת חלק רב בשטיפת־המוח של הציבור הישראלי. היא שימשה כיסוי לכל דבר. תחילה דובר על חוליות של „מחבלים", החודרות לארץ, ושיש לחסלן. אחר־כך דובר על „מנהיגי המחבלים", וכך הוצאו כל מנהיגי העם הפלסטיני אל מחוץ לחוק, ולמעשה אל מחוץ למין־האנושי. אחר־כך דובר על „קיני מחבלים" ו„מחנות מחבלים", וכך ניתן ההכשר להפגזת מחנות־פליטים, בתי־חולים וכל בניין אחר שניתן להדביק לו את התואר „מחבלים".

אך במהלך הקרבות בביירות השתנה היחס לפלסטינים, לפחות מצד החיילים הקרביים. הם ראו מולם חיילים פלסטיניים, שלחמו כראוי, והחלו מתייחסים אליהם כפי שכל חייל מתייחס לחייל הקרבי שממול. אולם מחוסר מילה אחרת הם הוסיפו להשתמש במילה „מחבלים". הם

לא היו רגילים לדבר על „לוחמים פלסטיניים" או על „חיילי אש״ף".

בשיחותי הרבות עם חיילים בקו־האש התחלתי לשים לב לעובדה שהמילה „מחבלים" קיבלה, בפיהם, צליל חדש. הם דיברו על „מחבלים", כשם שדיברו על „סורים", „צנחנים", „אנשי קומנדו" וכו׳. המילה איבדה את אופייה כמילת־שינאה או כמילת־גנאי, והפכה ציון ענייני רגיל.

תמהני אם בדורות הבאים יתחילו הפלסטינים עצמם לקרוא ללוחמיהם „מחבלים", כפי שהצרפתים מדברים כיום בגאווה על ה„סאנסקולוטים", וההולנדים על ה־„חויזים".

האיש שהיה אוויר

בצפון תל־אביב יש בית־ספר ישן, שוקק חיים. קל למצוא אותו, כי על הקיר של הבית ממולו מצויירת כתובת גדולה בצבע שחור: „ערבים החוצה". מישהו צייר את הכתובת לפני שנים, ונראה שהעירייה סבורה שכדאי לילדי ישראל לקרוא כתובת זו מדי יום, בהיכנסם לבית־הספר ובצאתם, כי איש לא טרח למחוק אותה.

מיבנה בית־הספר ישן, והוא זקוק לשיפוצים. באו ושיפצו, הבקיעו חורים בקירות והלכו הביתה. בסוף נשאר רק פועל יחידי לסתום את החורים בקירות.

הפועל עובד במקום מזה חודש ימים, והפך חלק מן הנוף. כמו העצים והאבנים. וכשם שאיש לא דיבר אל העצים והאבנים, איש לא דיבר מעולם עם הפועל. הוא בא למקום, עובד, פורש לפינה לאכול פיתה וגבינה, והמורים והילדים עוברים על פניו כאילו היה אוויר.

יש לו חזות מיזרחית, והעברית שלו עילגת. בגדי־העבודה שלו ושערו המתולתל מעורבבים בטיח ובמלט וכך לא עלה על דעת איש מבין המורים, המורות והתלמידים שהוא בן־אדם. וכי איך אפשר לדעת?

אבל יש בבית־הספר מורה אחת מוזרה — אולי יפת־נפש, אולי סתם מטובבת — שניגשה אליו באחד הימים, סתם ככה, כאילו היה בן־אדם, ושאלה אותו לשלומו. האיש נדהם עד כי המילים נעתקו מפיו, והוא לא האמין שמדברים אליו.

„מה שימך?" שאלה המורה.

„עדנאן!" אמר האיש.

„ומניין אתה?"

„מעזה."

המורה המוזרה התעניינה בעבודתו, במישפחתו, בדיעו־תיו על עניינים שונים, ובהדרגה נפתח האיש וסיפר. הוא גר בעזה, שלושה אחים שלו סיימו את חוק־לימודיהם באוניברסיטה של קאהיר, ואילו הוא עובד כפועל, תמורת שכר לא־רע. הוא חוזר מדי יום לעזה, במחיר 80 שקל, כי טוב להיות בבית עם האשה ושלושת הילדים.

הדברים שבפי עדנאן עניינו את המורה, והיא סיפרה על כך למורות האחרות, וכך הסתבר להן, לאפתעתן, כי הדבר הממלא את הקירות אינו עץ או אבן, אלא אדם ממש, אם כי ערבי. אך אף אחת מהן לא דיברה איתו, והוא המשיך להיות אוויר.

כשהתקרב ראש־השנה, ישבו הילדים בכיתתה של המורה המוזרה — כיתה ב׳ — וציירו כרטיסי־ברכה לשנה החדשה. ברכה לאבא ולאמא, וגם לדודים ולדודות, ולחיילי צה״ל.

„למי עוד כדאי לכתוב? אולי למישהו שדואג לנו בבית־הספר?" שאלה המורה.

הילדים החליטו לכתוב גם ברכה למנהלת.

„אולי ראיתם למטה איש אחד, המתקן את קיר בית־הספר והדואג לכך שיהיה לנו בית־ספר יפה?" שאלה המורה.

כן, הילדים ראו את האיש הזה. הם החליטו שמגיעה גם לו ברכה לשנה החדשה.

ישבו וציירו כרטיס יפה, עם פרח גדול, וברכה: „שנה טובה לעדנאן". ילד וילדה נשלחו להביא לו את הכרטיס, יחד עם פרוסה של עוגת־דבש.

כשניגשו הילדים אל עדנאן, הוא נדהם. תחילה לא האמין שהם מתכוונים אליו, ואחר־כך הודה להם במלים נרגשות ופשוטות, בעברית לא הכי טובה, אך מעומק־הלב. מעולם לא קרה לו דבר כזה בתל־אביב.

„הוא לא יודע לקרוא, אז קראנו לו מה שכתוב!" דיווחה הילדה לכיתה.

עדנאן אינו יודע לקרוא עברית. לכן לא ידע לקרוא את הברכה, וגם לא את הסיסמה שהתנוססה על הקיר ממול: „ערבים החוצה!"

כדור אחד

יש היבט אחד לרצח בשיר אל־ג׳מייל, שמן הראוי להזכירו.

מדינאים הכמים עושים בריתות עם עמים. חכמים־בלילה עושים בריתות עם בני־אדם — מנהיגים, מלכים, רודנים.

אריאל שרון, מלך החכמים בכל הלילות, עשה ברית עם איש אחד. על סמך הברית הזאת יזם מילחמה עקובה־מדם, גרם להרג ולהרס, ולבסוף לטבח. אבל מיטען אחד של חומר־נפץ שם קץ לחייו של האיש — ועוד לפני כן החל האיש לסטות מן הדרך שנקבעה לו.

חוסיין

לעומת זאת, הברית עם העם הלבנוני לא תעמוד. אחיו של המנוח, הנשיא החדש אמין אל־ג׳מייל, כבר הולך בדרך שונה ל־גמרי.

הוא הדין לגבי הברית המוצעת עם המלך חוסיין, על אפו ועל חמתו של העם הפלסטיני. אני מעריך את המלך. הוא אדם פיקח, המכלכל את מעשיו בהצ־לחה רבה. אני מאחל לו חיים ארוכים עד 120. אבל המלך הוא בשר־ודם. הוא איש אחד. די בכדור אחד — והברית עימו תמוג עימו. ואילו השינאה של העם הנבגד תישאר.

השלום עם אנוור אל־סאדאת לא היה כזה. סאדאת עמד בראשו של עם, וכל מי שהיה בקאהיר באותם ימים סוערים יודע כי העם ברובו העצום תמך בו. וכך החזיק השלום מעמד אחרי מותו של סאדאת — ורק עתה, אחרי מעשי־הפשע של אריאל שרון ושות׳, הוא מתחיל להתערער, כי העם המצרי זועם.

שלום עושים עם עמים.

השבוע בחברת דרוקר

מתעודה לדירה

בעל תעודת מפעל חסכון לבנין, מח"ל 71-73,

מתעודה לדירה

משרד השיכון

מפעל חסכון לבנין | מפעל חסכון לבנין 71 | מפעל חסכון לבנין 73 | חסכון בר-מצוה

תעודה לדוגמא

הודעת זכאות במפעלי החסכון לבנין

סניף

לכבוד

ת.ז.:

מס' חסכון:

שנת זכאות

הידעת כי אתה יכול לרכוש דירה ולהנות מהתנאים הבאים:

- עם הצגת התעודה תבחר את הדירה וייקבע מחירה-ההרשמה ללא מזומנים.
- תוך שבוע ימים מחתימת החוזה תוכל לקבל במזומנים עד 10% מערך הדירה.
- תהנה מהנחה של עד 17% מערך הדירה.
- עם חתימת החוזה תוסדר לך משכנתא בתנאים הטובים של מפעל חסכון לבנין.
- להשלמת מחירה הסופי של הדירה תוכל לקבל משכנתא נוספת עד 700,000 ש'.
- אם כבר יש לך דירה, תוכל להחליפה לדירה חדשה במסגרת "המסלול החדש".
- זאת ועוד ... (פרטים במשרדי המכירות).

אזורי המכירה:
•רמות (ירושלים) •נוה-יעקב (ירושלים)
•אורן הכרמל (ליד הטכניון) •קרית אתא
•כרמיאל •נוף העמק •נצרת עילית
•פרדס-חנה •אילת

בכל האתרים דירות לדוגמא.

פרטים והרשמה
במשרדי המכירות המרכזים:
חיפה משרד מכירות ראשי רח' נתנזון 28 טל.671860
ירושלים בנין כלל טל.863534
תל אביב רח' דיזנגוף 128, טל.241333

ובאתרי הבניה:
רמות: נוה יעקב טל.851160 ימים א-ה 19 - 16
ובשאר אתרי הבניה ימים א,ג,ה, 19 - 16
בשבת: מדריכים בכל האתרים משעה 16 אחה"צ

ד-ז דרוקר זכריה בע"מ

פרסום שבי

אנשים בעולם

הנסיך צ׳ארלס: ויליאם יוצא לטיול עם אבא

הנסיך צ׳ארלס התגייס בכל הרצינות לתפקיד של אבא. לעומת אביו, **פיליפ,** המעדיף להצטלם בחברת כלבו או כשהוא רוכב על סוס, ומעולם לא נראה דוחף עגלת־תינוק או מנענע עריסה, מסגל לעצמו צ׳ארלס נוהגים של גבר מודרני לחלוטין. ויש האומרים, שהיה זה תנאי בל־יעבור בסדרים החדשים שהכניסה **הליידי די** לארמון באקינגהם.

זה מכבר הודיעה דיאנה, שהיא עומדת לבחור את צעצועי היורש בעצמה, להאכיל אותו ולהשכיבו לישון בכוחות עצמה, בכל זמן שהיא נמצאת בגבולות הממלכה המאוחדת. האומנת, שנבחרה לפי עצת **הנסיכה מארגרט,** אינה לובשת מדים של מטפלת, ואילו על צ׳ארלס מוטלים תפקידים דומים לשל אשתו. כלומר, גם עליו חלה חובת הטיול היומי עם היורש, וכאשר שניהם ביחד מטיילים עם התינוק, צ׳ארלס הוא אשר נושא העריסה, כפי שנראה בתמונה, ולא אומנת או שומר־ראש.

דיאנה סבורה כי תינוקה צריך לגדול באווירה נורמלית לחלוטין, קרוב להוריו הטבעיים ועם כמה שפחות מתווכים וגינוני טקס.

יש הסבורים כי חיי הנישואין המעורערים של **הנסיכה אן** וריחוקו של **מארק פיליפס** מילדיו בחיי היום־יום, רק הגבירו בדיאנה את נחישות ההחלטה לקיים מיסגרת מישפחתית הדוקה וטבעית, ולכופף את הפרוטוקול ולא להיפך.

סבטלנה סביצקיה: חן נשי בחלל

אפשר להתנהג בחלל כפי שנוהגים על רחבת־הריקודים. זאת מוכיחה בחן רב **סבטלנה סביצקיה,** האשה השנייה שיצאה לרחף בחלל החיצון. סבטלנה היא הקוסמונאוטית הרוסית שיצאה בחללית סיוז 7 להתחבר עם מעבדת החלל סאליוט 7. בגיל 34 לא גרם לה הניסיון הזה כל ריגוש, ולא היה בו כל חידוש עבורה. „בסך הכל הצטרפתי לחמש אחרות מבנות ארצי, ולעוד שמונה אמריקאיות, המוכיחות כי החלל החיצון אינו לגברים בלבד.”

פארה דיבה: חיוכים על היאכטה

המלכה סופי קיבלה בנשיקות ובחיוכים את אלמנת השאה האיראני, **פארה דיבה,** על סיפונה של יאכטה מפוארת. השתיים התענגו על מסע־שיט בים־התיכון. שתי המלכות התארחו, בלוויית ילדיהן והמלך **חואן קארלוס,** אצל נאבילה. אין זו מארחת, כי אם שמה של היאכטה השייכת למיליארדר **עדנאן חאשוקג׳י,** שהעמיד אותה לרשותן בחוף פאלמה דה־מאיורקה.

אנשים בעולם

שירלי מקליין: נשיקה שכזאת

השחקנית **שירלי מקליין** אינה בוחלת בשום אמצעי כדי להכ־עיס את המימסד האמריקאי. אין כמעט תוכנית בהופעות היחיד שלה, שאינה כוללת בתוכה חיצי רעל המופנים אל הנשיא ואל הקונגרס.

לאחרונה הגדילה עשות: היא נאותה להנחות תצוגת־כלבים שהיתה חלק מקונגרס של הומוסכסואלים ולסביות, שנערך בבירתם — סן־פרנציסקו. שירלי זכתה לכינוי „האחות בום־בום”, וכאשר עלתה לבימה נציגת הקהיליה כדי להעניק את סיכת הכינוס למנחה, חיבקה אותה שירלי ונישקה אותה לקול תשואות הקהל.

מעניין מה חשבו עליה הכלבים שבתצוגה.

הנסיכה פאולה: שלושה נסיכים לחופה

כשנישאה **הנסיכה פאולה לאלברט**, אחיו של **בודואן** מלך הבלגים, זכתה לאהדה מיידית של בני העם הבלגי. „קרן השמש” כינו אותה בחיבה. היא היתה היפה בנסיכות אירופה, שוקקת חיים, מיטיבה להתלבש ומרעיפה חיוכים לכל עבר. הכל העריצו את סיגנון החיים העליז שהכניסה למישפחת המלוכה ואת שימחת החיים שהביאה לבודואן ולפאביולה, חשוכי הילדים, בהביאה לעולם שלושה ילדים משלה: **פיליפ**, הבכור, היום בן 22, **אסטריד** בת ה־20, ו**לורן** בן ה־18.

מזה 33 שנים היא נשואה לנסיך אלברט, ותמיד העדיפה את האהבה על האמביציות המלוכניות.

היום, בת 45, חלה בה מטמורפוזה רצינית. היא האיטה את קצב נסיעותיה ומקדישה יותר ויותר זמן לבית ופחות ופחות זמן לסיורי־תענוגות. „מח־שבתי היחידה נתונה היום לשלושת ילדיי ולעתידם”. באמרה זאת כוונתה ראשית לפיליפ, שככל הניראה יהיה מלכה הבא של בלגיה, ולאסטריד, שהגיעה לפירקה. פאולה אינה מסתירה את מחשבותיה בדבר שידוך הולם, לפחות לפיליפ ולאסטריד. מועמדים בחצרות אירופה אינם חסרים. ממונאקו, ספרד או מבית האבסבורג? לעת עתה שומרת פאולה על שתיקה וגם זהו שינוי גדול לגבי נסיכה שהיתה פטפטנית למדי.

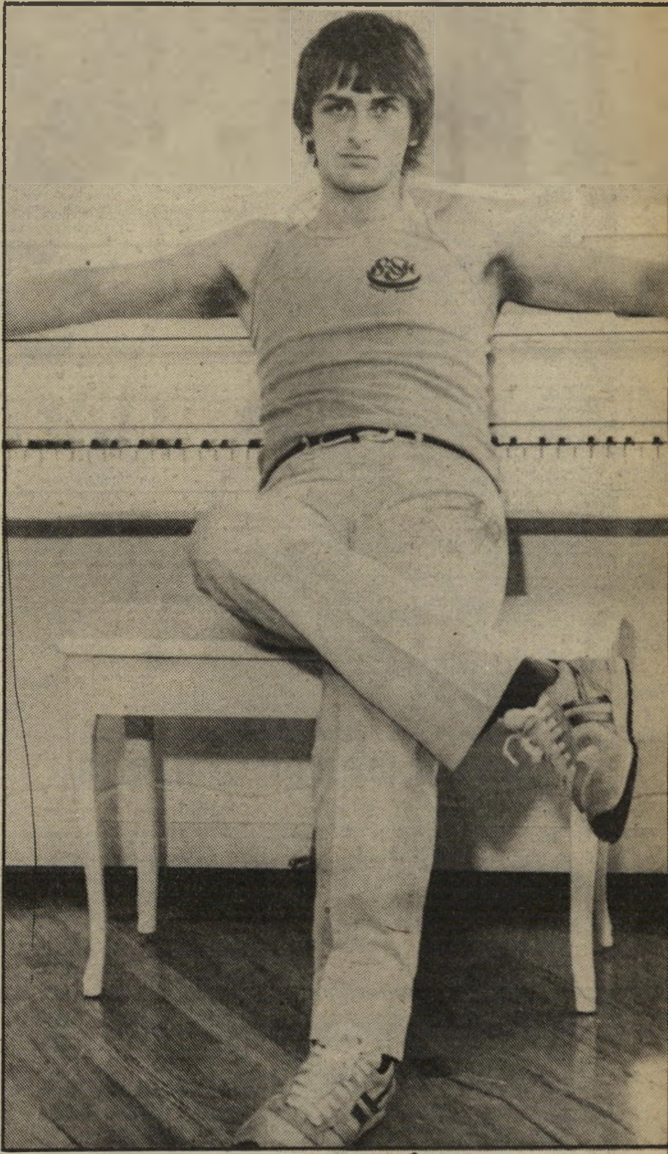

מייק אולדפילד: מגרש השדים

אמריקה כולה היתה כאחוזת כישוף למישמע פעמוניו של **מייק אולדפילד**, צעיר כבן 20, שהלחין את נעימת הסרט מגרש השדים, והיטיב ללוות את סיוטיה של **לינדה בלייר** במוסיקה מוזרה. כולם היו בטוחים כי אולדיפלד, גיטריסט־מלחין־מפיק, יהפוך למלחין־החצר בהוליווד.

אבל לאולדפילד הצעיר היו שדים משלו. כולם הציפו אותו בה־צעות עבודה מפתות ובסכומים אגדיים, והוא ענה בשלילה וברח מן הכותרות. „לא שרציתי להתבודד, אבל היה בי מין פחד מכל דבר. פחדתי מאנשים מאורות, פחדתי אפילו מהרגליים שלי. יש לי הרושם שזו הסיבה שיכולתי לכתוב מוסיקה שכזו בגיל 19. הצלחתי לעשות זאת כי הייתי בלתי מאוזן.”

מאז, טוען אולדפילד, הוא הצליח לגרש את שדיו בעזרת עולם הצלילים שיצר לעצמו, כמיפלט מן החיים. הוא מצליח שם יפה מאוד: מאחוריו כבר תקליט רב־מכר בגרמניה, שעמד בראש רשימת הנמכרים ביותר לשנה שעברה, ותקליט נוסף המאיים להשיג את קודמו. הוא אהוד ביותר באירופה ומצטיין בשילוב של שירים גרגוריאניים עם מוסיקה חדשנית ועם שירי עם אנגליים.

סטיבן שפילברג: מיפגשים מן הסוג הרטוב

האם זהי דמותו של היצור הבא, שיגיע אל האדמה מן החלל החיצון באחד מסרטיו של הבימאי **סטיבן** (מיפגשים מן הסוג השלישי, אקסטרה־טרסטריאל) **שפילברג**?

לא, זהו פשוט שפילברג בעצמו, עטוף במגבת, כשהוא מבלה במרחץ־אדים יחד עם חברה, בת כדור־הארץ, העונה לשם **קתרין קארי**, ושותפתו לעבודה, **מליסה מאתיסון**, שכתבה את התסריט לסירטו האחרון.

סרט זה, הנקרא במקורו אי־טי, שהם ראשי תיבות למונח שפירושו יצורים מן החלל החיצון, הפך בן לילה ללהיט, והוא כבר מאיים לעבור בהכנסותיו את חלף עם הרוח, הנחשב ללהיט כל הזמנים. והכל בזכות אותו יצור קטן, פרי דימיון, הנראה כרכיכה גמדית בעלת עיניים ענקיות וזרועות וצוואר ארו־כים ודקיקים, שהפך לבן דמותו וחברו בנפש של ילד אמריקאי חמוד, שהוריו נפרדו. האם כבר מתכננים אי־טי מיספר 2?

קודם כל, על שפילברג ומאתיסון להחליט אם גיבורם בן 42 האינצ׳ים רוצה בהבר בן או בת.

אחר הפתיחה

לא אחת ולא שתיים

השנה 4 תערוכות מוצגות במקביל!

גני התערוכה תל-אביב, 30.9.82 - 9.10.82

חוה"מ סוכות

- שעות הביקור: בימי חול - משעה 17.00 עד 23.00
- במוצ"ש - מ-18.00 עד חצות · בימי ו' סגור.

•תערוכת "עשה זאת בעצמך" ה-10	•תערוכת "עיצוב פנים ודקורציה"	•תערוכת "חורף חם 82"	•תערוכת "בית מוגן 82"

כלי עבודה, רהיטים להרכבה עצמית, ציוד לצילום ו"חדרי חושך", שיטות אחסון, אריחים, צבעים ואביזרים לצביעה, דבקים, דלתות בטחון, מנעולים, אזעקות, תנורי חימום, קמינים להסקה בעץ, אנרגיה סולרית, מזגנים, חימום מים, אינסטלציה-ציוד ואביזרים, סדיני חימום, מכונות תפירה, משחקי טלויזיה, תכשיטים, ספרים, מחיצות דקורטיביות, ציוד לסטריאו, אביזרי נוי, צמחיה מלאכותית, מסגרות לתמונות, תפירה וריקמה-עבודות יד, אריגת שטיחים, מכשירי עיסוי, דלתות דקורטיביות, שרותי ביטוח, אמצעים לציור לשעות הפנאי, רהיטי במבוק ועוד.

(אפשרות קניה במקום!)

קול הפרסום

1. הספינה מלאה (שווייץ)

2. פאדרה פאדרונה (איטליה)

טוב תשמ״ב ✱ הסרט הטוב

מי שמסוגל להתעסק בימים אלה בסיכום סירטי השנה, אינו שונה כל־כך מנירון קיסר, שניגן על כינור כאשר רומי עלתה בלהבות. מדינת ישראל עוברת את הטראומה הקשה והמבישה ביותר בתולדותיה, ומוטב להן, למוזות, לסתום את פיהן, אם לא הצליחו למנוע חרפה לאומית שכזאת.

אם זאת, החיים חייבים להימשך, ומי יודע, אולי אם ניתן למוזות עוד הזדמנות, נעודד אותן לדחוף קדימה, עוד יגיע היום שבו יתחילו להשפיע, ולו במיקצת, על אומה זאת האחוזה בטירוף של חדוות מילחמה.

הלוואי שמצב המדינה היה כמו מצב הקולנוע שלה. לא שזה מצב אידיאלי, אבל בכל זאת: בתי־קולנוע חדשים, קטנים, משוכללים ונוחים, תופסים את מקומן של חורבות ישנות וחורקות. הורדת מס־השעשועים אימצה את ליבם של כמה מן הסוחרים בענף, להעז ולהביא גם מוצרים שאינם נראים מיסחריים ממבט ראשון — וזה אפילו הצליח. הקולנוע הישראלי עשה כמה צעדים גדולים קדימה, והקהל הישראלי הוכיח את עצמו פחות אטום ומפגר מכפי שהלעיזו עליו במשך כל השנים. מנקודת מבט קולנועית, לפחות,

שחקן השנה

קלאוס מריה בראנדאור

„מפיסטו״

שחקנית השנה

מריל סטריפ

„אהובת הקצין הצרפתי״

יתיזכר תשמ״ב כשנת שפל — גם אם זה כך מהרבה בחינות אחרות.

פיצול קולנוע חן לחמישה בתי־קולנוע, היה לעיסקה של השנה, למרות כל הנבואות השחורות של המומחים, אשר טענו כי כל פרוטה שהושקעה בעבודה, תרד לטמיון. שני בתי־קולנוע נוספים מאותה אסכולה כבר נפתחו בלב דיזנגוף, ולרגל ההצלחות הראשונות יש כבר תוכניות ליוזמות דומות בחיפה וברמת־גן. ואז אפשר יהיה אפילו ליהנות מעצם הביקור בקולנוע, ולא רק מראיית הסרט.

✱ סרטים ישראליים — הפתעה!

מפיצי הסרטים, מוכי תדהמה מההצלחה של פאדרה פאדרונה, שלא מצא גואל במשך ארבע שנים, מתחילים לתור את העולם בחיפוש אחרי להיטים מאותו סוג. הם אמנם נוהגים עדיין בזהירות רבה, אבל העובדה שסרטים כמו הלילה של סאן לורנצו או יול נרכשו להפצה בארץ, כבר מעודדת.

מי שמביט לכיוון כזה, עשוי לפתוח אופקים חדשים לפני הצופה הישראלי.

הרע תשמ״ב ✱ הסרט הרע

1. הבריחה לניצחון (ארצות־הברית)

2. אמא יקרה (ארצות־הברית)

3. האדומים (ארצות־הברית)

4. קבקבי העץ (איטליה)

שמ״ב ✱ הסרט הטוב תשמ״

במיוחד אם יזכה לראות פירות מיוזמתו.

במודע, או שלא במודע, גם הקהל המבקר בסרטים ישראליים הושפע מן ה־סרטים המיובאים שראה לאחרונה. לראיה, השנה, בפעם הראשונה, הוא היה מוכן ללכת בהמוניו ולראות סרטים שאינם שייכים לקטיגוריה של בידור דבילי — סרטים כמו נועה בת 17 או צלילה חוזרת.

נועה בת 17, שהיה ללא ספק הסרט הישראלי הבולט של השנה, שילוב מוצלח ביותר של דראמה אישית ומשבר חברתי עמוק, שבר בדרכו כמה וכמה מוסכמות מקודשות בשוק הישראלי. קודם־כל הוא הוכיח שכאשר יש לסרט מה לומר, והוא אומר זאת בכל הכנות, הכאב ועומק הנשמה, הוא תמיד ימצא אוזן קשבת. חוץ מזה, הסתבר שמיעוט אמצעי־הפקה אינו חייב לפעול בהכרח לרעת הסרט, אם הם מנוצלים נכון. ועוד הסתבר, ששחקנים ישראליים, אפילו כאלה שנראו מגוחכים למדי בסרטים אחרים, מסוגלים בהחלט לשכנע, אם מדריכים אותם נכון. הסרט היווה פיצוי לבימאי יצחק („צפל״) ישורון, אחרי שנים ארוכות של מרורים, והצלחתו כבר הובילה לסרט נוסף, שאותו הוא עושה בימים אלה.

אי־אפשר לעבור לסדר היום מבלי להז־

שחקנית מישנה השנה

מרי סטינבורגן

„רגטיים״

שחקן מישנה השנה

ג׳ון גילגוד

„ארתור״

כיר גם את האותנטיות הרבה של האווירה והדמויות במתחת לאף ואת עבודת העיצוב הקפדנית והמדוקדקת באלף נשיקות קטנות — סרט שהרגיז את המבקרים ואת הקהל בעיקר בשל השפה שבה הוא נקט — ואת המישחק המפתיע באיכותו של שני עולים חדשים מברית־המועצות, פירה קנטר ויצחק קשת, בלנה. מתי היתה הפעם האחרונה שבה אפשר היה להאריך את הדיבור על הסרט הישראלי במידה שכזאת?

האיטלקים ✱ והצרפתים

מאידך גיסא, הקולנוע ששלט על מסכי הארץ גם בשנה הזאת, היה ללא ספק הקולנוע האמריקאי. והפעם, אפשר לומר לא רק ששלט, אלא שהחדיר את הרוח האמריקאית עמוק לתוך תודעת הצופים. כי כמה מן הסרטים המעולים ביותר שהגיעו מן הצד השני של האוק־יאנוס התמודדו עם החוויה האמריקאית, עם השאלה מה זה להיות אמריקאי, איך נולדת רוח אמריקאית ומה פירושה.

את התשובות סיפקו מצד אחד בני

תשמ״ב ✱ הסרט הרע תשמ״

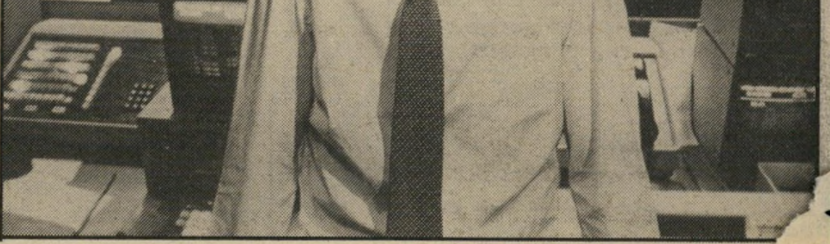

3. במעגל הכסף (ארצות־הברית)

4. במעגל ההונאה (גרמניה)

(המשך מעמוד 39)

אמריקה עצמה, כמו ארתור פן בג'ורג'יה, וורן ביטי בהאדומים, ומצד שני, אירופים כמו מילוש פורמן ברגטיים. לרשימה הזאת אפשר להוסיף את פופיי של רוברט אלטמן ואת נסיך העיר של סידני לומט, את אטלנטיק סיטי של לואי מאל ואת וידויי אנות של אולו גרוסבארד — סרטים שבאיכותם שונים לחלוטין זה מזה, אך הותרים כולם לכיוון דומה.

לצד האמריקאים בלטו השנה האיטלקים. הם הוציאו אמנם מעט סרטים, אבל כולם משובחים. על פאדרה פאדרונה ועל קבקבי העץ עוד ידובר בהמשך, אבל לא פחות משניים אלה, יש לציין את שלושה אחים של פראנצ'סקו רוזי — תמונת מצב פיוטית, מעודנת ומפוכחת מאוד של איטליה היום — ואת הכסף המר של לואיג'י קומנצ'יני, שהוא תיאור סרקאסטי ומריר של מילחמת מעמדות חסרת תיקווה.

מיזרח אירופה גילתה השנה, על מסכי הארץ, העזה פוליטית בלתי־רגילה, אם לשפוט לפי מפיסטו ואיש השיש. הראשון מדבר בצורה בוטה על השתעבדות האמנות למימסד שאותו היא משרתת, והשני חושף, בצורה בוטה לא פחות, את הדרכים שבהן האמנות מזייפת את ההיסטוריה לטובת השילטון.

שני הסרטים שהגיעו השנה מאוסטרליה, מישפטו של סגן מוראנט וגאליפולי, עסקו, באורח מוזר ביותר, באותו הנושא: אדם במילחמה. שניהם הצטיינו ברמה מיקצועית גבוהה מאוד, ואם לראשון היתה עמדה מוסרית שנוייה במחלוקת, השני ביטא בצורה יסודית ביותר את מחאת האדם נגד המילחמה שבה אין לו חלק ואין לו דיעה.

מי שהצליח השנה לעשות רושם אפסי ביותר, הוא הקולנוע הצרפתי, שממשיך לדרוך בתוך מדמנה של בינוניות. אפשר, כמובן, להתנחם בסרט התורן של פרנסואה טריפו, הפעם זה האשה ממול, גם אם לא היה הטוב שבסרטיו, ולהתרשם מן העוצמה הדרמתית של חקירה לילית, אשר עיקר כוחה בביצוע.

סירטי תעודה מרשימים

שני סרטים תעודיים הוצגו הפעם בבתי־הקולנוע המיסחריים — הישג לא מבוטל בהשוואה לעבר — ושניהם, בדרכם הנפרדת, היו מרשימים.

בחור טוב עקב במשך שלוש שנים, ברגישות, בהבנה ובאהבה אין־קץ, אחרי התפתחותו של גבר מפגר בשיכלו, ממצב של תלות מוחלטת בסביבה, ועד למידה מסויימת של עצמאות אישית. אולם הסרט היה הרבה יותר מתעודה. הוא היה דראמה אמיתית של מישפחה שלמה, דראמה שאף כתיבה, וגם המשכנעת ביותר, לא היתה יכולה לשקף במיידיות ואותנטיות כזאת.

ממאו עד מוצארט, תעודה שונה לחלוטין, הוכיחה שבני־אדם מסוגלים למצוא שפה משותפת ביניהם, גם אם הרקע, התרבות, הגזע, השפה והמישטר החברתי שונים לגמרי. כל זאת, בתנאי שיש רצון טוב, מן הסוג המצטייר מול המצלמה, בביקורו של הכנר אייזיק שטרן בסין העממית.

כדאי עוד להזכיר את אופנת המיתולוגיה התופסת מקום משלה על מסכי הקולנוע. סרטים כמו התנגשות הטיטאנים וקונן הברברי, ואת סידרות הלהיטים הנמשכות. אם גריז 2 הוא כושל כל־כך, עד שמותר לקוות כי לא יהיה עוד גריז 3, הרי שהצלחת רוקי 3 רומזת כי בשנה הבאה, או בעוד שנתיים, יש לצפות לרוקי 4.

מאז ומתמיד היה קשה לדרג יצירות־אמנות ולו רק משום שאמות־המידה אינן יכולות להיות מדוייקות וברורות, כמו בספורט או בהנדסה. אם למשל, יש לקבוע את הסרט שהעניק את החוויה המרגינה, העליזה והמשחררת ביותר של השנה, אין ספק שיש להעניק את התואר לשודדי התיבה האבודה — רב־אמן של הבריחה מן המציאות אל עולם בידיונות עליז ומטורף, שבו הצופה נזרק מחוויה מרטיטה אחת לשניה, ולא איכפת לו כלל עד כמה כל העניין הגיוני. סטיבן שפילברג, שהוא היום בשנות השלושים המוקדמות של חייו, יצרן הלהיטים הגדול ביותר של הוליווד בכל הזמנים. הוא מחזיר לקולנוע את מעלתו הראשונית — הפלגה על כנפי הדמיון — וקשה שלא ליהנות מן החוויה, גם אם המשמעות הטמונה בה היא אפסית.

ארבעת הגדולים של השנה

יתכן שסרט זה היה נבחר לאחד מסירטי השנה, לולא נסיבות הימים האחרונים, שבעקבותיהם קשה מאוד להתייחס בקלות ראש, ויהיה זה אפילו סרט. לכן, אם צריך להצביע על הסרט האמריקאי הבולט של השנה, הבחירה חייבת ליפול על האדומים. סירטו של וורן ביטי הוא לא רק היקר ביותר שהפיקה הוליווד עד היום, זהו גם הנסיון הרציני ביותר להתמודד בכובד ראש עם ההיסטוריה האמריקאית, מבלי לגרש את הצופים מאולם הקולנוע.

סיפורם האישי של העיתונאי הקומוניסט ג'ון ריד ושל רעייתו, העיתונאית לואיז בראיינט, משתלב להפליא עם אירועי התקופה שבה חיו — ראשית המאה בארצות־הברית, המהפכה הסובייטית, הזרמים הפוליטיים והאמנותיים באמריקה, האכזבה מן האידיאלים הסובייטיים ופשרה עם המציאות. יתכן מאוד שלא נזכה עוד לראות סרט בקנה־מידה כזה, אחרי שהאדומים, חרף הפרסים וההדים החיוביים שלו זכה, טרם כיסה את הוצאות הפקתו. על כן, צריך להודות לביטי על עקשנותו להוציא מתחת לידיו את הסרט הזה, בדיוק בצורה שבה הוא חפץ.

מבין שאר הסרטים האמריקאיים, בלט במיוחד המיבצע הנדיר של הבימאי סידני לומט, נסיך העיר. בנושא שהוא קרוב מאוד לסרט אחר שעשה, סרפיקו, הצליח לומט הפעם להעמיד בסימן שאלה את כל מערכת החוק והמישפט של ארצות־הברית, תוך כדי תיאור המשבר של שוטר־כוכב, המשתף פעולה, בלי הרבה התלהבות, עם ועדה לחקירת השחיתות במישטרה. הסרט ראוי בהחלט להיחשב לטרגדיה יוונית של אדם, הנתון להשפעת כוחות הגדולים ממנו והרומסים אותו בין גלגליהם.

ג'ורג'יה ורגטיים הם סרטים שלמים פחות, אבל למרות הליקויים, שניהם סרטים מרגשים, ולו רק בזכות כישרונם המיוחד של שני הבימאים — ארתור פן ומילוש פורמן — להפוך סצינות קולנועיות לחוויה. הסרט הראשון הוא סקירה של אמריקה הצעירה בשנות ה־60, הדרך מן החלומות הגדולים אל המציאות האפורה, מנשמה של מהגר לתודעה של אמריקאי, מתיקווה לאכזבה וחזרה לאמונה בחיים.

רגטיים חוזר אל תחילת המאה ועוקב אחרי המרכיבים בכור־ההיתוך האמריקאי במבט חד ונוקב, גם אם אין בסרט זה, ואפילו בתריסר סרטים, מספיק מקום לכל מה שנמצא במקור הספרותי.

אולם, אם נשוב לארבעת סירטי השנה, לרשימה שבה מופיע כבר האדומים, צריך להוסיף שני סרטים איטלקיים. הראשון, פאדרה פאדרונה של פאולו וויטוריו טאוויאני. הוא סרט צנוע, מרוכז ומתוחכם, המשתמש בכל האמצעים החזותיים והקוליים העומדים לרשותו בדמיון מופלג, כדי לעקוב אחרי התנגשות התרבויות, כפי שהיא באה לידי ביטוי כאשר בן איכרים מסרדיניה הופך למרצה לבלשנות.

העימות בין שני העולמות השונים, זה המפגר שבאי הנידח, וזה המתוחכם של היבשת, קפיצת הדרך הבלתי־אפשרית בתוך דור אחד, מעולם אחד לשני, ההתנגשות על רקע זה בין האב, סמל לחברה הפטריארכלית, ובין בנו, הרוצה לצאת אל המרחב, היא דוגמה לקולנוע אינטליגנטי ויחד עם זאת מלא תנופה ורגש.

ועוד סרט איטלקי אחד, קבקבי העץ, להבדיל מסירטם של האחים טאוויאני, הוא לא זכה בארץ להצלחה מיסחרית מסחררת. להיפך, הוא היקשה על הצופים את החיים. ארמנו אולמי, יוצר יוצא־דופן בנוף הקולנוע האיטלקי, הכותב, מצלם, עורך ומביים את סרטיו בעצמו, הכין סרט באורך של שלוש שעות, על איכרים באיזור שכוח־אל בצפון־איטליה, אי־שם בתחילת המאה. זהו אחד הסרטים המעטים שאפשר לדבר עליהם במונחים של פילוסופיה, כי הוא מוקדש כולו לדמות האדם כחלק בלתי־נפרד מהיקום שבו הוא חי, כשאורח חייו, מינהגיו וגורלו, נקבעים על־ידי הטבע הסובב אותו. כל השחקנים בסרט הם חובבים, כל הדראמות מתרחשות מתחת לפני השטח, ואולי משום כך זהו סרט שדורש תשומת לב רבה, ומי שמוכן לכך, יקבל תמורה מלאה.

אשר לסרט הרביעי, אירועי הימים האחרונים הוכיחו עד כמה הוא חשוב, וערכיו נצחיים. הכוונה לסירטו השווייצי של מרכוס אימהוף, הספינה מלאה. סרט העשוי בפשטות מדהימה, ללא שום הברקות קולנועיות וללא שום הצטעצעות סיגנונית, הוא מספר כיצד יכול אדם להיות אכזרי לרעהו בצורה הקיצונית ביותר, תוך כדי שמירה על כל מינהגי הנימוסין והנועם. אזרחים שווייציים הגונים שולחים חזרה לגרמניה פליטי שואה, משום שאי־אפשר לקלוט אותם במיסגרת החוקים הקיימים. הוץ מזה, זרים הם תמיד פגע רע.

אימהוף משתמש במעשייה שקרתה, נותן לה לדבר בעד עצמה, ומי שסבור כי היא נוגעת רק לשווייץ, ורק למילחמת העולם, אינו אלא טועה. באותה המידה אפשר להאשים את כל אלה שרחצו ידיהם באדישות מן הקורה סביבם, וסירבו להושיט יד עוזרת. וזה נכון בכל המיקרים, החל מפונטיוס פילאטוס וכלה בטבח במחנות הפליטים.

אכזבות השנה

כדאי להזכיר בפעם נוספת, כי הסרטים הכלולים במיסגרת זאת אינם בהכרח הגרועים ביותר שהוצגו השנה

ג'ולי אנדריוס
חולצת שד

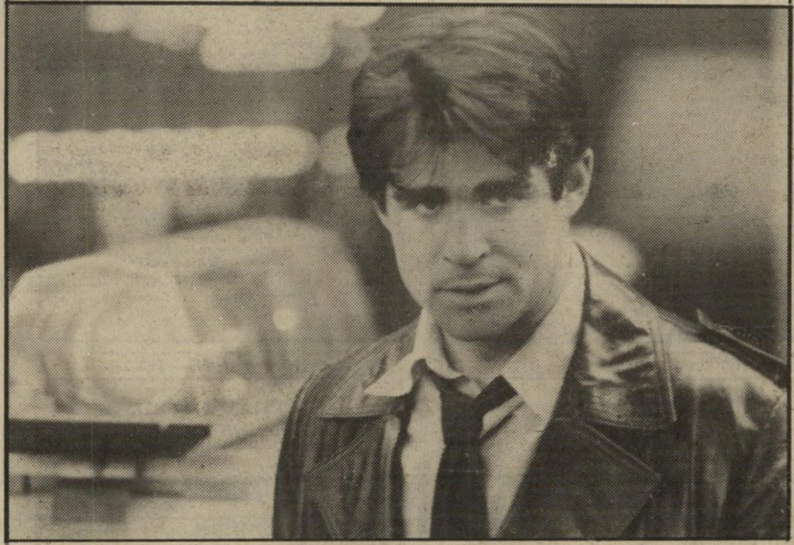

טריט ויליאמס בסירטו של לומט „נסיך העיר"
שחקן מגוון

אליזבת מקגוברן
נערת שעשועים

ג'ודי תילן
חיוניות רבה

דיאן קיטון
צעד קדימה

רומי שניידר וקורט יורגנס (בסרט „קטיה" — 1953)
סופו של הזוהר

נאטלי ווד
במלוא כוחה

אינגריד ברגמן
סמל האומץ

הבימאי ריינר ורנר פאסבינדר עם ברברה סוקובה
הפורה שבכולם

בישראל, אלא המאכזבים ביותר. בסופו של דבר, להצביע על מישאלת מוות 2 או על שחק אותה אצל פורקי כעל בזיר־נות, היא מלאכה מיותרת בהחלט. איש לא ציפה למאומה מן הסרטים האלה, ולכן גם קשה לומר שהפתיעו. מצד שני, רשימת היוצרים החשובים שגרמו השנה למפחי נפש ארוכה.

הסיכוי ששוני ריצ׳ארדסון יוציא מתחת ידיו סירטי מופת חלף מזמן, לכן גם הגבול אינו ראוי להיכלל ברשימת הנב־חרים. שערי הרקיע היה ללא ספק הבלון הנפוח ביותר של השנה, ומייקל צ׳ימינו היה לקורבן של אמצעי־התיקשורת. אבל האמת היא, שקשה לקבוע מתוך השאריות שהוצגו לציבור, מה היתה צורתו המקו־רית של הסרט.

רוברט אלטמן ניסה לשווא להעניק לפופיי ממדים של סאגה אמריקאית. הוא החמיץ את רוח התזזית של המקור, מבלי להעניק לו שום עומק נוסף.

קן ראסל שוב הפליג במעשי־הנפלאות הקולנועיים שלו, כאשר האפשרויות של הפקת תמונות בעזרת המצלמה מרתקות אותו יותר מן המסר שבתמונות. לכן, מצבים משתנים הוא סרט שעוד ידובר בו הרבה, במחלקת האפקטים המיוחדים, אבל הוא יישכח במהרה על־ידי צופי הקולנוע.

בילי ויילדר עשה את טעות חייו, כאשר נגרר אחרי התלהבות חבריו, וולטר מתאו וג׳ק למון, אשר ביקשו ממנו לביים מהר סרט כדי לנצל סכום כסף, לפני שיילך לגובה המיסים. התוצאה היתה חברים חברים אבל... ואכן, זה שם הולם ביותר. כי למרות הכוונות הטובות, השי־מוש בקומדיה הישנה של פראנסיס ובר ואדואר מולינארו, על נודניק הרוצה להתאבד, לא הצחיקה ולא נשכחה, תופעה נדירה ביותר אצל ויילדר.

עוד טעות מצערת היא המיפגש הצורם והחלול בין מארקו פררי וצ׳ארלס בוקוב־סקי בשיגעון של איש פשוט.

ג׳ון בלושי
אבידה אמיתית

עם זאת, הכבוד להימנות עם ארבע אכזבות השנה מגיע במיוחד לארבעה סרטים אחרים. ראשית, אמא יקרה, קאריי־קטורה גרוטסקית, חד־ממדית ונבזית של ג׳ון קרופורד, מבויימת על־ידי פראנק פרי עם פיי דאנאווי המגזימה להחריד בתפקיד הראשי.

אם זה היה פשוט סרט רע, הרי שהבריחה לניצחון היה אכזבה מרה. ג׳ון יוסטון הוא אחד הבימאים הגדולים ביותר שקמו להוליווד, ומי ששכח זאת יכול היה להיזכר השנה, כאשר הטלוויזיה הציגה את האוצר מסיארה מאדרה. והנה אותו יוסטון מביים בדיחה תפלה על בריחה ממחנה־שבויים, בחסות של מישחק כדורגל. מסורבל, כבד־תנועה ומגושם לא פחות מן השחקנים הראשיים בו, סילווסטר סטאלונה ומייקל קיין (המתייחס אל כל העניין כאל מלאכה שצריך לסיימה מהר), הסרט עושה עוול לפרשה האמיתית שעליה הוא מבוסס, פרשה טראגית שפורטה לפני כמה שנים בסרט הונגרי, שלא הוצג בישראל, בשם שתי מחציות בגיהינום.

הנרי פונדה
סוף־סוף אוסקר

ועוד שני סרטים, שהרגיזו במיוחד, בשל היומרות הנשגבות שלהם. במעגל הכסף של אלן פאקולה, בימאי מעולה של סרטים מרתקים כמו המעקב או כל אנשי הנשיא, התכוון להראות את הסכנות הט־מונות בניהול הפינאנסי של העולם. מה שהוא הצליח לעשות, הוא לבלבל את היוצרות לחלוטין, להסתבך בעצמו בתוך ההסברים הכלכליים המובילים להת־מוטטות הבורסות באשמת הערבים, כאשר הכל נפתר על הצד היותר טוב, רק מפני שקריס קריסטופרסון וג׳יין פונדה מצלי־חים להתגבר על החשדות ההדדיים ו־לאהוב זה את זו.

במעגל ההונאה של פולקר (תוף הפח) שלנדורף, הרגיז עוד יותר, ולוּ רק מפני שהוא קלע עוד יותר קרוב אלינו. דובר בו על מילחמת־לבנון של 1976, ללא שום הבנה, פירוט או ניתוח של המצב. שלנ־דורף העמיד את מצלמותיו ברחובות ביירות, צילם את ההרס, אבל השתמש בו בעיקר כרקע לבעיותיו האישיות של כתב גרמני, וזה כבר מוגזם. משל מישהו היה עושה סרט המספל כביכול בשואה, אבל כל תפקידה של השואה בו, הוא להסביר מדוע הבעל מתגרש מאשתו.

שחקן השנה

מועמדים לתואר זה אינם חסרים. יש המופיעים ברשימה כמעט בקבי־עות, כמו רוברט דה־נירו ורוברט דובאל, שעלו בקומתם עשרת מונים על וידויי אמת, הסרט שבו הופיעו יחד כשני אחים, הראשון כומר והשני שוטר.

צמד אחר, לינו ונטורה ומישל סרו, היוו את הבסיס האיתן שבלעדיו קשה היה להבקיע דרך לסרט כמו חקירה לילית.

נוכחותו של שארל ואנל בן ה־90 ב־שלושה אחים, היה כצוק אדיר מלא הוד

(המשך בעמוד 42)

הסרטים ששלטו על המסכים בארץ היו אמריקאים ✱ הסרטים הישראלים עלו על הדרך הנכונה ✱ כמה מענקי הקולנוע השנה הלכו לעולמם

(המשך מעמוד 41)

והדר, שהכל נשענים עליו. ועוד שחקן צרפתי אחד, רוג׳ה האנן, שזכה לתפקיד־חייו בהקשר היהודי, כסנדק רחב־לב וקשוח, המנווט ביד ברזל את מישפחתו בגלים הסוערים של העולם התחתון ה־צרפתי.

שני שחקנים ותיקים אחרים היו השנה בשיאם. הנרי פונדה זכה סוף־סוף בפרס האוסקר, הודשים מעטים לפני שהלך לעולמו, עבור האגם המוזהב, בהופעה מזהירה כישיש המנסה להשלים עם המוות המתקרב, ועם המישפחה שבה הוא תלוי יותר מאי־פעם. ואילו ברט לאנקסטר הוכיח שוב את כישרונו כשחקן מעולה באטלנטיק סיטי, כגאנגסטר ישיש הנאחז עדיין בתהילת עולם תחתון שאינו קיים עוד.

טריט ויליאמס, הלא היא נסיך העיר, אולי אינו תגלית חדשה (הוא הופיע בתפקיד ברגר בשיער), אולם הופעתו בסירטו של סידני לומט מצביעה על

עדי נאמן ודליה שימקו
אירוע ישראלי לשמו

מאגר של כישרון, ורומז שמדובר בשחקן מגוון המסוגל להתמודד בהצלחה עם כל תפקיד.

עם זאת, את שחקן השנה צריך לבחור בין שניים שהופיעו באותו הסרט — קלאוס מאריה בראנדאור ורולף הופה. שתי הדמויות המרכזיות במפיסטו של אישטוואן סאבו. עימות העצקים הזה בין השחקן האכסטרוורטי המנסה לשכנע את עצמו ואת סביבתו במה שכדאי לו להש־תכנע, ובין הרודן הקשוח והערמומי החונק עולם שלם בכפפת־הברזל שלו, היה הדו־קרב המבריק והנמרץ ביותר של השנה. ואם בראנדאור בלט בו קצת יותר מעמיתו המיזרח־גרמני, הרי זה רק משום שתפ־קידו היה קצת יותר זוהר, ציבעוני ו־מגוון, תפקיד שנתפר מראש לקבלת עי־טורים ופרסים. ואכן בראנדאור ניצל את ההזדמנות עד תומה.

שחקנית ✱ השנה

כאן המבחר צנוע יותר. אפשר, כמובן, להצביע על קאתרין הפבורן, שזכתה באוסקר, אבל למען האמת, מה שהיא עושה באגם המוזהב אינו מפתיע ואינו עולה על הישגיה הקודמים.

קריסטינה יאנדה, שהצליחה לעצבן עד אימה באיש השיש, תחת הדרכתו של האיש אשר גילה אותה, אנדז׳יי ואידה, התגלתה מאופקת ומעודנת הרבה יותר במפיסטו, אולם התפקיד היה בהחלט זוטר.

דיאן קיטון עשתה צעד אחד נוסף קדימה בהאדומים, אולם ממדי הסרט כולו פשוט גימדו את כל המרכיבים הבודדים שבתוכו. ג׳ודי תילן הצעירה ניחנה בחיו־ניות רבה ונשאה על כתפיה חלק גדול מג׳ורג׳יה. צריך עתה לראות אם היא מסוגלת להישגים דומים גם אצל בימאי שאינו מומחה לשחקנים, כמו ארתור פן.

ברברה סוקובה הגרמניה היא שם שנפ־גיש בו עוד הרבה. אחרי הופעתה בלולה וסאנדהאל ברגמן עוד עתידה, בהדרכה הנכונה, לאיות ארול פלין ממין נקבה, אחרי קונן הברברי. וצריך להזכיר את ג׳ולי אנדריוס, החולצת שד ומשנה דמות, בהדרכת בעלה, בלייק אדוארדס במהומה בהוליווד.

עם זאת, כפי שמפיסטו הוא תפקיד המבקש תהילה, כך גם תפקיד נשי אחד, שעלה על בדי הארץ בתחילת תשמ״ב. מריל סטריפ, שחקנית שכבשה את עולמה בשורה של תפקידי מישנה, הוכיחה ב־אהובת הקצין הצרפתי שהיא אכן וירטו־אוזית. המעברים בין דמות מודרנית, מעשית ומשוחררת, ובין נערה אליזבתנית הכורעת תחת המוסכמות והחוקים של החברה שבתוכה היא חיה, עד שהיא

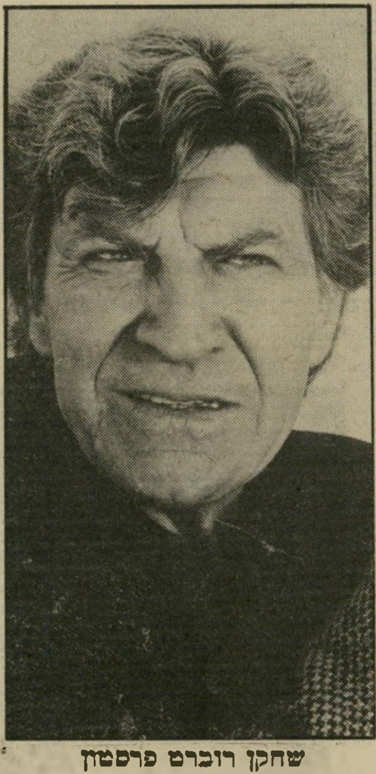

שחקן רוברט פרסטון
סאטירה פראית

מתמרדת כדי להשתחרר מהם, מציגים את סטריפ במיטבה. העיבוד של אקרל רייס והרולד פינטר נתן לסרט מימד שונה מזה של הספר (ולא הכל קיבלו זאת בברכה), אבל ללא פניה של סטריפ, וללא השליטה המוחלטת שלה בתפקיד, לא היה זוכה הסרט להצלחה גדולה כל כך. אין ספק שהיא ראויה לתואר שחקנית השנה.

שחקני ✱ מישנה

לשם שינוי, הפעם צריך להסכים עם האקדמיה בהוליווד. אף לא תפקיד מישנה אחד התקרב, ולו במיקצת, לתפקיד הסדרת בארתור, ואף שחקן לא יכול היה להיות מושלם יותר מג׳ון גילגוד בתפקיד זה. הופעתו שנונה, מלוטשת ומעודנת כל כך, עד שאפשר להשתמש בה כמופת ודוגמה למישחק קולנועי, לקצב תנועה ודיבור, לדיוק בהבעות פנים ומבטים.

אפשר עוד להזכיר את מיקלוש סיימון, השחקן ההונגרי המגלם את האב, הפועל השחור המסרב להאמין כי החיים יכולים להיות יותר מעבודת פרך, בג׳ורג׳יה, או את רוברט פרסטון, כרופא המספק את כל חלומות השחקנים באמצעות המזרק שלו, בסאטירה הפראית והאכזרית של בלייק אדוארדס, מהומה בהוליווד.

אל הרשימה אפשר לצרף כמעט את כל משתתפי רגטיים, סרט שאין בו למעשה תפקידים ראשיים, אבל כל אחד מבריק בתפקיד האפיזודי שלו, בין אם אלה ותי־קים כמו ג׳יימס קאגני ופאט או׳בריין או צעירים כמו בראד דוריף והווארד רולינס הבן.

ואם מדובר ברגטיים, תפקיד־המישנה הנשי המעניין ביותר היה זה של מרי סטינבורגן, כבורגנית ממוסדת ומסודרת, המגלה מתחת למלמלה, למשי ולקטיפה, אופי של ברזל ורצון נחוש. לצידה, צריך לציין גם את אליזבת מק׳גברן, כנערת־שעשועים.

מורין סטייפלטון, כאמה גולדמן ב־האדומים היתה ללא ספק מרשימה, אך שוב, בהשוואה לממדי הסרט, תרומות אישיות הולכות לאיבוד.

צריך להוסיף לרשימה שתי פנים חדשות שעוררו עניין רב. אחת מהן, שחקנית צעירה, נאה ומקסימה בשם דורותי סטראטן, הספיקה להופיע בקושי בסרט אחד ראוי לשמו (הם צחקו על כולם) בטרם נרצחה על־ידי בעלה הקנאי. שחקנית אחרת, בעלת תכונות דומות, שנראה כאילו עתידה עתה לפניה, היא רייצ׳ל וארד, התגלית של ברט ריינולדס בשארקי.

לא יתכן לסיים, מבלי להזכיר את שמותיהם של כמה מענקי הקולנוע שהלכו השנה לעולמם. ראשית, בימאי, שהיה אחת הדמויות הבולטות בקולנוע האירופי הצעיר, ובלי ספק הפורה שבכולם. ריינר ורנר פאסבינדר הלך לעולמו רק ימים מעטים אחרי שסיים את סירטו האחרון, קרל מברסט, לפי ז׳אן ז׳נה, ובכך בא הקץ ליצירה קולנועית מעוררת פולמוס, לנסיון אמיץ לראות מחדש את תולדות גרמניה המודרנית, בעיניים לא־שיגרתיות ולעמוד לצידם של כל הנדכאים והמנודים מן החברה הבורגנית המהוגנת השלטת במישטר קאפיטליסטי.

שניים מן הכוכבים הגדולים של הקול־נוע, שהיו לא סתם שחקנים אלא סמלים, הנרי פונדה ואינגריד ברגמן, הלכו אף הם לעולמם השנה. פונדה, כשהוא נערץ יותר מתמיד, ברגמן, כשהיא נלחמת באר מץ מדהים נגד מחלת הסרטן ומשאירה בתור ירושה אחרונה את הופעתה בתפקיד גולדה מאיר.

כוכבת אמריקאית נוספת, במלוא כוחה ובשיא חיוניותה, נפטרה גם היא — נטלי ווד.

שני שחקני קולנוע גרמניים, שתהילתם עברה מזמן את גבולות ארצם, מצאו את מותם באורח טראגי השנה. רומי שניידר, בשיא הצלחתה, כשחקנית המבוקשת ביותר באירופה, אבל גם בשיא אומללותה, זמן קצר אחרי שבנה נהרג בנסיבות מחרידות, מצאה את מותה כשהיא בת 42 בלבד. ואילו קורט יורגנס, שהיה פעם אחד המאהבים הגדולים של הבד האירופי, נפטר אחרי מחלה ממושכת, כשהוא שבר כלי שאך בקושי מזכיר את זוהר הימים הגדולים שלו.

ועוד נזכורת אחת — אבידה אמיתית להוליווד: ג׳ון בלושי. השחקן הגוץ ו־הזריז בעל ההומור המטורף והמרץ הבלתי־נדלה, מי שהתגלה בתוכנית סאטירית בטלוויזיה והיה לאטרקציה בכל סרטיו, נמצא ספוג סמים, ללא רוח חיים, במלון־פאר הוליוודי. קורבן נוסף לתהילה שבאה מהר מדי וקל מדי.

עדנה ודן פיינרו ■

במדינה

מישפט

רגוח של יום

בגלל פגם טכני שוחרר הנאשם ממעצרו, אך חזר לכלא למחרת.

אברהם נעמתי מת מוות קליני מדקירות הסכין שהונחתו עליו בחודש אפריל השנה. רק מאמציהם של הרופאים בבית־החולים וולפסון החזירו אותו לחיים.

אי לכך לא נאשם יוסף אהרון ברצח אלא רק בנסיון לרצח. הקורבן עצמו לא רצה לספר מי דקר אותו, וטען כי אינו זוכר. אבל המישטרה חשדה כי בגלל סיכסוך הקיים בין השניים ניסה אהרון לרצוח את נעמתי. אהרון נעצר והוגש נגדו כתב־אישום.

סניגורו, עורך־הדין חיים קאזיס, עירער על המעצר לפני בית־המישפט העליון וטען לעילות שונות, אך כאשר עיינו השופטים בחומר, התגלה להם כי הקראת כתב־האישום לאהרון נעשתה שלא כדין. וכיוון שלפי ההוק אין להחזיק נאשם במעצר יותר משישים יום בלי להקריא לו את כתב־האישום, וכאן ההקראה לא היתה כדין והוא ישב כבר יותר מחודשיים במעצר, שיחרר אותו בית־המישפט העליון בו במקום.

שיחרור בערבות. אולם שימחתו של אהרון לא ארכה זמן רב. התובעת היפה, גלית ויגוצקי, זימנה אותו ואת סניגורו מייד למחרת, כדי לתקן את המעוות ולהקריא לו את כתב־האישום לפני הרכב של שלושה. מייד אחרי ההקראה מיהרה התובעת לבקש שנית את מעצרו עד תום ההליכים.

אך מכיוון שאהרון כבר ממילא שוחרר, ומכיוון שבית־המישפט, שעיין מחדש ב־ראיות, התרשם כי אלה אינן חזקות במיוחד, שוהרר אהרון בשנית, הפעם בערבות של מיליון לירות, מהן רבע מיליון בהפקדה.

מי רצח את דודו לביא?

החשוד ברצח טוען כי היה חברו הטוב של הנרצח ועזר להביא את הגופה לבית־החולים.

המישטרה אינה יודעת עדיין מי רצח את דוד („דודו״) לביא. כל מה שהיא יודעת הוא, כי ביום האחרון בחודש אוגוסט השנה, נרצח דודו מיריות, בשיכון ג׳סי כהן בחולון, כאשר הוא יושב במכו־נית. המישטרה גם יודעת כי הוא נורה מטווח קצר מאוד, אך לא ברור אם היריות נורו בתוך המכונית או מחוצה לה.

כאשר נעצר יהודה בן־שושן כחשוד ברצח, טענה המישטרה כי היו בעדותו סתירות, וכי הוא ישב במכונית בזמן היריות. „מכיוון שהרצח בוצע מטווח קצר כל־כך, אנו חושדים בבן־שושן,״ אמרו החוקרים בבית־המישפט, כאשר ביק־שו את הארכת מעצרו של החשוד.

דיבר אמת אך נעצר. סניגורו של בן־שושן, עורך־הדין צבי לידסקי, חקר את השוטרים, ואז התגלה כי לחשוד גירסה אחת עקבית, שאותה סיפר מרגע מעצרו. הוא ישב במכונית יחד עם הנרצח ועם אדם שלישי, יוסף אהרון, שהלך לקנות סיגריות. לפתע הומטרה אש לתוך המכו־נית. בן־שושן התכווץ על המושב הקדמי עד ששככו היריות, ואז התרומם בזהי־רות וראה את חברו מוטל מת מאחור. הוא הזמין מונית והביא את ההרוג לבית־החולים. „לקחתי חבר שמת לי מול הידיים,״ אמר לשוטרים שעצרוהו.

בן־שושן ביקש להיבדק במכונת־אמת ונמצא כי אינו משקר. אך למרות זאת, עצרה אותו השופטת ורדינה סימון למשך שבעה ימים, לשם סיום החקירה.

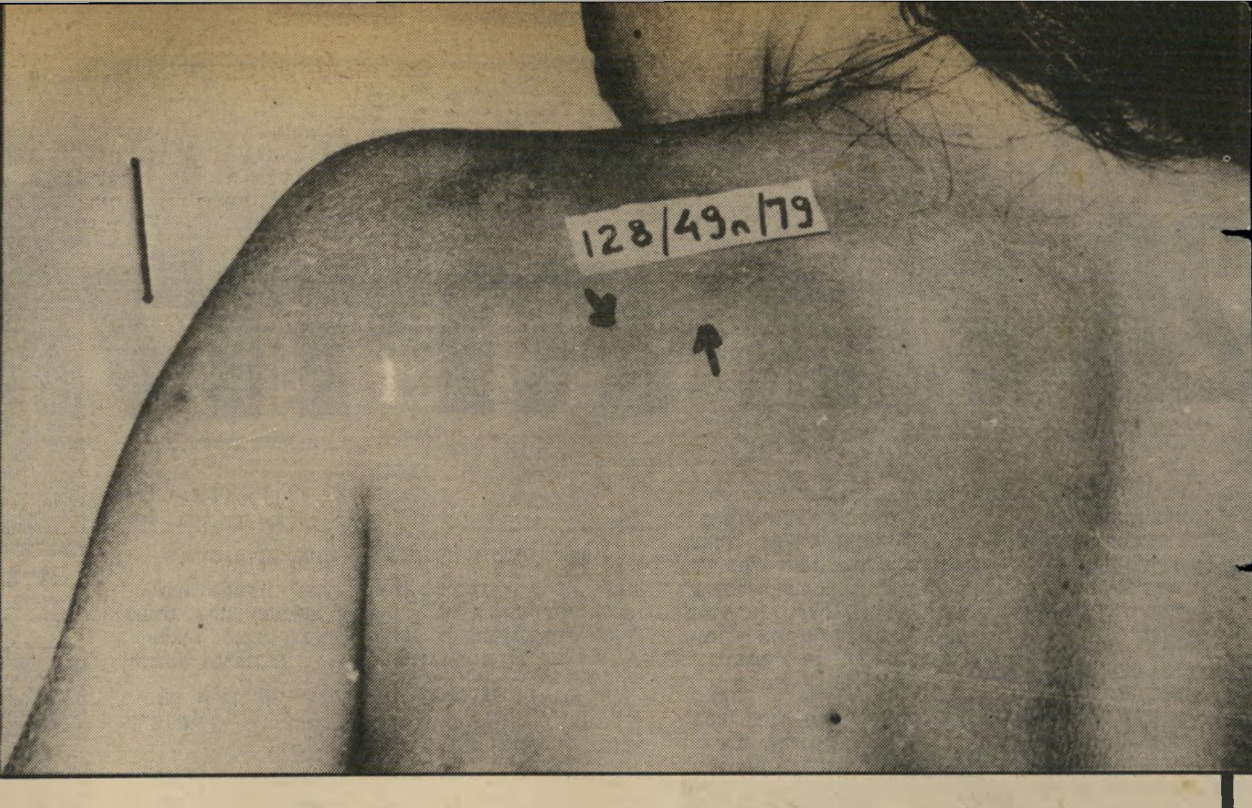

מי גרם לכוויות בגופה של הצעירה - היא עצמה או מאהבה וחברו, כדי לגנוב את תכשיטי-הזהב שלה?

סכין מלובנת

ה **צלקות בגופה** של שולמית יוחיא נראו היטב גם אחרי ארבעה חודשים. הפאתולוג, ד"ר בצלאל בלוך, שבדק אותן, קבע בבירור כי הן נעשו על־ידי צריבה במכשיר מלובן כמה חודשים קודם לכן. שתי צלקות חומות־אדמדמות נחרטו על שיכמה השמאלי מאחור. גם על שתי זרועותיה היו צלקות, ותחת בתי־שחיה נותרו סימנים נוספים.

הד"ר בלוך גילה גם סימנים אחרים על גופה של שולמית. על פרקי ידיה היו צלקות שנחרטו בסכין חדה, ואשר נותרו מנסיונות התאבדות שעשתה הצעירה הבלונדית. על זרועותיה היו סימני דקירות ממחטים, כאלה הנותרים אחרי הזרקת סמים או אינפוזיה רפואית.

„זהו אחד המישפטים הקשים שבאו לפני," כתב השופט דויד ולך בפסק־הדין המעמיק שלו. „העובדות מזכירות את סיפורי רשומון," ציין השופט כאשר עמד להכריע מי הותיר את סימני הסכין המלובנת בגופה של שולמית. היו לפניו שתי גירסות שונות לחלוטין. והוא העדיף את גירסתה של שולמית על אלה של הנאשמים אורי כהן ופנחס („פיני") גולן.

ביולי 1979 התלוננה שולמית במשטרה כי שלושה חודשים קודם לכן, כאשר התגוררה עם אורי כהן בדירתו, כאהובתו, גרם לה מעבידו, פיני גולן, את הכוויות ההמזורות. המעביד, שהוא בעל מיפעל לנקיון בשם המבו־ק, והוא מעסיק כ־500 עובדים, היה בא מדי בוקר להעיר את אורי ולקחתו לעבודה. הוא גם היה מביא לעובדו מיצרכי מזון לביתו, ושכר עבורו את הדירה שבה התגורר עם שולמית.

המעביד הכיר את שולמית וניסה להפריד בינה ובין אהובה. הוא אמר לאורי כי שולמית עבדה בזנות, כי היא נרקומנית ואינו טובה עבורו. אך אורי היה מאוהב בנערה ולא שעה בתחילה לדברי מעבידו. אז החל המעביד לדבר עם שולמית ולומר לה שאורי אינו מתכוון לשאת אותה לאשה, מכיוון שהיא גרושה והוא כהן, והוא רק מנצל אותה.

בבוקר שבו קרה המיקרה, הגיע פיני כמיהנגו להעיר את אורי. בדירה היה אותה שעה גם יצחק, אחיו של אורי, שישן בחדר אחר. אלא שבאותו בוקר, לדברי שולמית, תפס אותה פיני ודרש ממנה שתיתן לו את תכשיטי הזהב שלה. הוא משך מצווארה שרשרת וקרע אותה.

אך היא התנגדה בכוה וסירבה לוותר על תכשיטיה. פיני גרר אותה למיטבח, קרע מעליה את חולצתה, וליבן שתי סכיני מיטבח באש.

המעביד התעלל, המאהב הביט

פ **יני קירב** את הסכין לגופה ודרש את התכשיטים. שולמית סירבה, ופיני צרב את שיכמה. הוא המשיך וצרב גם את זרועותיה ובתי־שחיה. שולמית נכנעה רק כאשר קירב את הסכין לפניה. היא הסכימה למכור את תכשיטיה ולתת לו את התמורה.

משך כל אותו זמן עמד אורי, המאהב, ליד דלת המיטבח ומנע משולמית לברוח. כאשר ביקשה ממנו שולמית שיעזור לה, משך בכתפיו ואמר כי פיני משוגע.

בגלל התנהגותו זו של אורי לא ראתה שולמית כל טעם לצעוק ולהזעיק לעזרה את אחיו, יצחק. „אם אורי, שהוא החבר שלי עושה לי את זה, אז מה היה הטעם לקרוא ליצחק?" סיפרה בבית־המישפט.

גירסתם של הנאשמים היתה קרובה בפרטים רבים לזו של שולמית. גם הם הסכימו כי באותו בוקר היו כולם בדירה, וכי אחרי כמה מילים למדה שולמית שאורי אינו עומד לשאת אותה לאשה, יצאה למיטבח. כאשר לא שבה אחרי כמה דקות ומהמיטבח עלה ריח של בשר חרוך, נכנסו שני הגברים ומצאו את שולמית עומדת ליד התנור כאשר פלג־גופה העליון עירום והיא צורבת את עצמה בסכין מלובנת. „יש לה כוח־סבל בלתי רגיל. היא אפילו לא צעקה," סיפר פיני בבית־המישפט.

לא התלוננה כי פחדה

ה **שופט ראה** לפניו את הנאשמים, שני גברים מן הישוב. האחד בעל עסק מכניס המעסיק אנשים רבים ובא במגע עם קהל, והשני עובד מסור וחרוץ הרחוק מעולם הפשע. האם מסוגלים אנשים כאלה לצאת מגידרם ולעשות את הדברים הנוראים המיוחסים להם על־ידי שולמית?

ההחלטה היתה קשה, מה גם ששולמית עצמה אינה טלית שכולה תכלת. הנאשמים השחירו את אופיה בבית־המישפט ככל יכולתם. הם רמזו על עברה כנערת־רחוב, טענו שהיא משתמשת בסמים, והיא עצמה הודתה כי מפעם לפעם היא נוטלת ואליום. דקירות המחטים בזרועותיה גם הן העידו לכאורה על היותה נרקומנית, וסימני החתכים בפרקי ידיה הוכיחו כי היא נתונה להתקפים של הרס עצמי ומסוגלת לפגוע בעצמה לרעה.

שולמית עוד החמירה את מצבה כאשר לא התלוננה מייד על הצריבה. אחרי המעשה יצאה עם שני הגברים מהבית כשהיא לובשת את חולצתו של אורי על גופה הצרוב, והלכה איתם לצורף בשכונת התיקווה. היא נכנסה לבדה ומכרה לו את כל תכשיטיה תמורת 22 אלף לירות. את הכסף מסרה לפיני וסירבה לקחת ממנו את אלף הלירות שהציע לה.

רק אז הוביל אותה אורי במונית לבית־החולים דונולו ושם טיפלו בפצעיה. מבית־החולים לא חזרה יותר להתגורר עם אורי, היא עברה לדירת אחותה הבכורה. „מאז ניתקתי את קשרי עם אורי," העידה

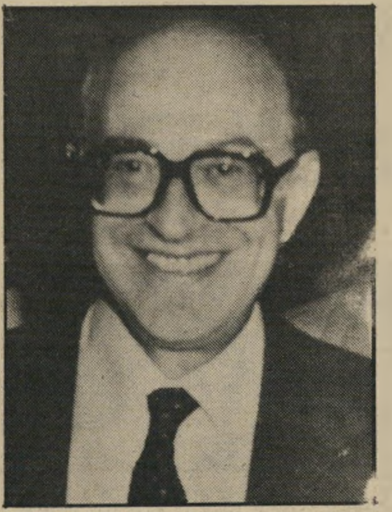

השופט ולך
„מעשה מזוויע!"

שולמית בבית־המישפט. אחותה ראתה את סימני הכוויות הטריות בגופה ושאלה אותה מה קרה, אך שולמית, שאיומיו של פיני שישרוף את מישפחתה ויפוצץ את ביתה עוד הדהדו באוזניה, היתה מפוחדת מכדי לספר את האמת. היא רק אמרה ששני גברים שדדו את תכשיטיה וגרמו לה את החבלות. היא לא גילתה את זהות התוקפים.

איני יכול לקבל אפשרות של צריבה עצמית, אמר השופט, אדם הגורם לעצמו כוויה אחת אינו יכול לשאת בכאבים ולהמשיך ולצרוב עצמו בדעה צלולה

יתכן ששולמית לא היתה פונה כלל למישטרה וכל העניין היה נשכח, אולם בחודש יולי הופיע לפתע אורי בבית אחותה. הוא שתה קפה עם האחות ואחר־כך העיר את שולמית שישנה ודרש ממנה לצאת איתו החוצה. ואז, באיומי סכין, דרש ממנה לתת לו עוד 30 אלף לירות. הדרישה החדשה שברה את שולמית והיא טילפנה למישטרה.

כל אחד מהצדדים במישפט הביא את ראיותיו לחיזוק גירסתו. התביעה הביאה את הצורף שקנה את תכשיטיה של שולמית. ברישומיו נמצא אמנם כי בחודש מרץ מכרה לו שולמית תכשיטי זהב בסכום של 22 אלף לירות. הוא זכר אותה מכיוון שהכירה מקודם. היא היתה לקוחה ותיקה ואת רוב התכשיטים קנתה אצלו. „היא היתה אוספת זהב," סיפר הצורף, „ומעולם לא מכרה תכשיטים קודם לכן. אולם באותו יום באה וסיפרה כי היא זקוקה לכסף ומכרה את כל תכשיטיה."

הנאשמים אישרו כי שולמית אמנם סיפ־

(המשך בעמוד 46)

היא נולדה במעברה - היא היתה חיילת, סטודנטית,

להיות בת 29

1952 : עם אחיה במעברה בטבריה

1980 : הסבא כמוס בנהריה

1980 : הסבתא חוטה בנהריה

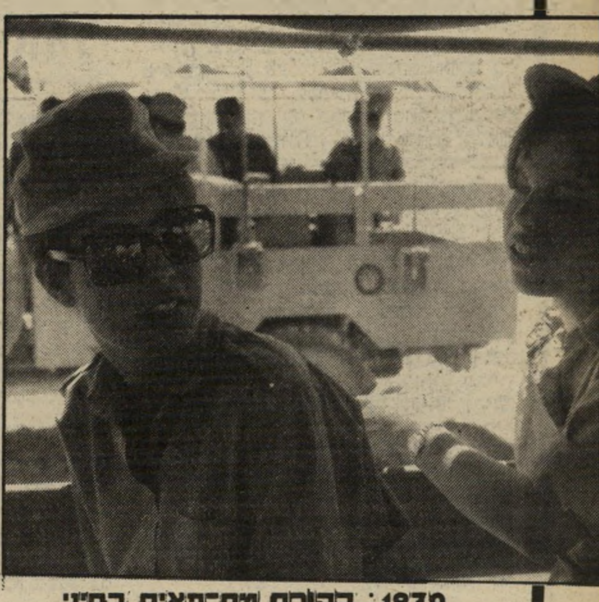

1970 : בקורס מם־פאים בסיני

מי אני?
אשה בת 28. 29 כמעט.

אומרים חזקה. אומרים: עקשנית. אומרים: גאה.

ואת מחפשת. רוצה לגעת בשורשי הדברים. לגעת בפנים, בתוך ההוויה. להקשיב. לשמוע את רחשי הלב. לאן? ואיפה עכשיו? ולמה כל הבלגן הזה בתוך הנשמה ומסביב?

מה הדרך הזו שבחרת לך, שאת נוברת בה ואולי מדשדשת?

* * *

מי אני? מה אני? אשה בת 28. 29 כמעט.
אומרים: ישראלית. אומרים: המבולבלת הזאת מניו־יורק. ואת חולמת: נהריה — ים, עצי ברוש, גינות מטופחות, בתים עם רעפים אדומים, כרכרות מצועצעות, חולות זהובים, הרבה שמש, בנים המרכיבים את הבנות על אופניים.

אומרים: סוררת. אומרים: עצמאית. אומרים: זאת לא צריכה גבר. אומרים: זאת צריכה גבר. ואת חולמת על ארץ אחרת, רחוקה. עם שפה אחרת, ריחות אחרים, מאכלים ותילבושות, תכשיטים ומנגינות אחרים.

ריח של מעקוד וכרוויה, וטעם של נענע בתה.

אמא עם מיטפחת־ראש, מגישה לשולחן ומורידה מ־השולחן, מגישה לשולחן ומורידה מהשולחן, והאיש שיושב שם רוטן ומקטר. ואף אחד אפילו לא אומר תודה לאשה הגדולה, העצובה והשקטה הזו? אבא, שבערב שבת נראה כמו בן מלך והכל סביבו מבהיק: החלות, היין, הנרות. וסבא וסבתא עדיין מתעקשים. אצלם אפשר לשבת על הריצפה, על שטיח ארוג בעבודת־יד, לאכול קוסקוס ובשישה, ומחשי וספתה ועריש׳ה וטביח.

לסבתא יש הרבה צמידי־זהב על הידיים ועגילים כבדים עם שמות, שלא שמעת בשום מקום אחר, באף סביבה אח־רת: חלה, חלחל, טקלילה, סקסק וחיט.

עמוק עמוק אצלה בארגזים כל מיני בדים ותחרות, ולשמות יש צליל וטעם רחוק: אחרם, טוב, חלה, מנשף, אחז׳ם וטרליק.

סבא שיושב לו ב־5 בבוקר ובשעת בין ערביים וקורא קבלה, תהילים, זוהר וחומש. הוא מחכה למשיח בן־דוד, לבית־המיקדש, שייבנה כמו אז, בימי הנביאים. הוא גם עובד לפעמים. כמה שעות ביום. מה שהעירייה סידרה.

* * *

מי את? אשה בת 28. 29 כמעט.
חיילת יפה, חושנית ועליזה, שרצה עם החבר׳ה על ג׳בלאות. את רובם איבדה במילחמה, ונאלמה.

ולפעמים אומרים: יפה, סקסית. ואת תמיד שקועה עד צוואר ברומנים כאובים: עם דראמות, ובכי והרבה פלונ־טרים. אך מלקטת הרבה רגעים יפים־יפים בתמורה.
איך זה שהם לא מבינים, הגברים? ומה יש פה בעצם להבין — הרי הכל פשוט כל־כך. איפה מגע היד, הליטוף, המבט החם?

סטודנטית לתיאטרון, שבגיל 22 מנהלת בעיר הגדולה מישרד שבו עשרים אנשים, הקרויים משום מה אמנים. ואת שואלת, מליאת תימהון: איפה הרגישות? איפה ה־תום?
נוודת בגיל 25, שמשוטטת בדרכים בדרום־אמריקה, מתאהבת באינדיאנים משבט אוטבלו, רוקדת איתם סמבה ושותה צ׳יצ׳ה בפייסטות שלהם. לומדת מהם, מה„פריי־מיטיבים האלה,” שלא תמיד צריך „לעשות משהו,” להיות „יעיל,” „פרודוקטיבי.” הרי אפשר גם לשבת סתם כך, לחלום קצת, לגמוע שקיעות או זריחות. צירופי הצבעים באריגים שלהם, נוגדים את כל מה שלימדו אותך בשיעורי ציור.

פמיניסטית בת 26, שחיה בניו־יורק ורוצה „טו־מק־איט,” „לשחק אותה,” בעברית. חיה לה עם ואסף אמריקאי יפה תואר, מתחלקת איתו בעבודות הבית שווה־בשווה, אך מתגעגעת לאיזו כתף מצ׳ואית גסה ומחוספסת, של לובשי מדים לפעמים שריח זיעה דבק בה.

פיתאום עושה כסף, מרגישה חזקה ועצמאית. מעבירה לרביעי ב„אפ־די־אר דרייב” וצוחקת להם, לגברים, מרוצה מעצמך. את לא זקוקה להם, את אשה עצמאית. חזקה. איזה כיף! האגו נפוח כולו, כמעט מתפוצץ. את מורידה לשלישי ומהמהמת לך את היו לילות של אסתר עופרים, ומשום מה נתקעת בשורה: „והוא ניגש / שימעי אלי קסנ־סונת / אני בניתי בית לשיבתך / את תירקמי בערב לי כותונת / אני אשא ביום את עגלתך.”

ואחר כך, בדירה שהיא כולה שלך — המכונית חונה למטה, הרבה תכשיטים בקופסה, הארון מתפוצץ משמלות וצעיפים, טלפונים שמצלצלים כל רגע — את שלא יכולה לשאת את הבדידות הזאת. הקור הזה בלב דוחף להתקשר

שוש מי״מון, 1976

בפאניקה לכל מי שאת מכירה. אחר כך יורדת לבד לבר שמעבר לרמזור, מנסה להתגנב לעולמות אחרים. זרים, מוזרים ורחוקים.

אשה עצמאית בת 27 כמעט, שאמרה בחדוות ניצחון וביהירות: „אין גבר השווה אפילו דיכאון אחד!” אך שבוע אחר כך הוא נגע לך קצת יותר עמוק, קצת יותר נכון, קצת יותר טוב — ואת קמה פיתאום מוקדם בבוקר והגשת לו קפה למיטה, וקנית לו דברים שהוא אוהב, סיגריות ובירה, כיבסת וניקית, ורצת הביתה בשקיקה כל ערב. וחיכית לו נים־ולא־נים, נושמת־לא־נושמת, בלילות ארוכים, כשהוא זוהל אלייך שיכור־זרוק־מטושטש חלש־לוש־וכנוע מאיזה בר שבפינת הרחוב.

* * *

מי אני? אשה בת 28. 29 כמעט. זרוקה, סהרורית, מטושטשת. דופקת את הראש עם הרבה מריחואנה, חשיש, יין ומוסיקה רעשנית־רעשנית. מסתובבת פיתאום בחברת „אמנים־בוהמיינים” וכל מיני יצורים מוזרים, בעלי שיער ארוך, לבוש מרושל, ואמירות על חופש וחוסר־רצינות כמו „הלאה החמרנות,” „מי צריך כסף?” „הכל שטויות” ו„לא רוצים יותר אחריות.”

את מאוד רוצה לשחק, לפחות פעם אחת בחיים. לשחק כמו ילד קטן ותמים. כי אז, לא שיחקת. כי אמא היתה עצובה תמיד, ואבא היה גוער ורוטן, נאנח, מעיר ונאנק.

את מאוד רוצה לשחק. בתמימות, עד הסוף, מהבוקר ו־עד הלילה, כל הימים. ללכת לים, לעשן גראס בכיף, לשוטט ולהתעלס עד שיגעון, בלי: „אוף, צריך לקום לעבודה מחר בבוקר.”

נוסעת לשארם עם ג׳ינג׳י. מיליונר אמריקאי, נשוי ופוחח, מניו־יורק. פריקים מקומיים, ילדי הטבע שוחרי החירות והחופש, מכרכרים סביבו כי: „הי איז מקינג דולרס, דולרס.” ובכלל, שיהיה איפה לישון כשמגיעים לניו־יורק.

כשאת אומרת להם בחיוך: „אני לא עובדת יותר. יאללה, בואו נשחק,” לא מתייחסים אלא רק אומרים

היפית, זרוקה ואשת־עסקים - זהו וידוייה

בקריצה האחד לשני: „דווקא שווה זיון, לא?" או „ואללה, הייתי שם לה עכשיו." ואת שוב הולכת לך לשחק לבד. כמו פעם. כמו אז, כמו תמיד.

אותם אנשים, „הפריקים של שארם" היו אצלך לפני חודשיים בניו־יורק ואמרו: „בואי לבקר. אנחנו בשארם. כסף זה שטויות, הכל שטויות. מ'פתום אחריות? צריך רק לשחק. כמה שיותר לשחק."

אספתי את תיפזורתי, את עצמותיי, את עצמיותי ובאתי לתל־אביב.

בת 28. אשה. 29 כמעט. שני קמטוטי־מבע כבר מסתמנים במצח.

מי אני? מה אני?

רוצה למות. אין בשביל מה לקום בבוקר.

* * *

חדר על הגג. מקום טוב בתל־אביב. ככה אומרים. התשלום: שנה מראש. יש ברירה? אמרו: תקחי מהר, זאת מציאה.

את פיתאום בישראל, אחרי שלוש שנים שלא. נראה כל־כך הרבה שנים. עדיין יש חיילים ברחוב, אנשים ב־מדים ואווירה של ביטחון. מישהו, שנראה כמו פאנק, הוא ראש־הממשלה כאן.

אנשים כאן בחלם. העיר בצרות קטנות וגדולות. המון סיפורים על ההוא עזב אותה, וההיא ברחה עם ההוא, וזאת הזדיינה עם זה. שכחו שיש ים במרחק חמש דקות, וכל יום שמש, שמים כחולים וגבוהים.

מקטרים על היורדים, בזים להם, וסוגדים לכל סיפור הצלחה מבושם־מתקתק וצבוע פלסטיק שבא משם. אחר־

שוש מיימון, 1982

כך, בצד שואלים: איך אפשר להשיג „גרין־קארד," יש לך שם קשרים?

מהלכת ברחובות המוכרים ומרגישה לא־שייכת. מביטה על האנשים שמדברים בשפה שאת מכירה הכי־טוב, בעיניים של תיירת. „לבוא הביתה" אך לגלות שאין בית. יאללה, איך שהאשכנזים מסודרים כאן טוב! ולהיזכר איך עבדו עלייך פעם עם מילים כמו ערכים, צדק שיוויון.

עם החברים של קודם, לפני הנסיעה, אין לך כמעט על מה לדבר. ראש אחר, עולם אחר. „איך זה שלא התחתנת, מה, אין מספיק גברים בניו־יורק?" זו השאלה הראשונה. אחר כך בא: „כסף, לפחות, עשית שם?" ו„אם את כבר שם, אז מה חזרת, השתגעת?" שוב מתגנבת ללב התחושה של חיים בין שני עולמות — להיות זר בניו־יורק, וגרוע מזה — זר בביתך שלך.

יותר ויותר את פוגשת את שרידי החבר'ה שהיו איתך בצבא ובני גילם. הם היו פעם „מיטב הנוער, התיקוות והחלומות." קצינים וכל מיני כאלה ש„אכלו אותה" במיל־חמה. ראו את החברים שלהם נופלים לידם, הבינו, או החליטו, או הרגישו, שהכל הבל־הבלים והתפזרו מדוכאים לכל עבר. עכשיו הם חוזרים, טיפין־טיפין. מי מאמסטרדאם ומי מלונדון, מי מפרו, ומי מהודו, קנדה וכמובן — מאמריקה. התגעגעו לשמש, לשרון ולנגב, לנופים. כולם חסרי־שקט ונבוכים. עשו קצת כסף, קצת למדו, קצת הסתובבו. כולם עברו מסעות סמים.

1975: בשוק בירושלים

את נפגשת איתם קצת, לפעמים. הם עושים הרבה מסיבות. עלא־כיפק של מסיבות. אמש, במסיבה בשייח־מוניס אצל איקא בחצר, היו הרבה אנשים וילדות יפות, הרבה בירות ומוסיקה סוחפת, מצב־רוח וצחוקים.

הרגשתי רחוקה ולא שייכת. כל־כך שמחה, שלא שייכת. שמים גבוהים של סופאוגוסט. הירח כמעט מלא, צמרת העץ נוגעת־לא־נוגעת בו, מרפרפת. אחר כך כבה האור. הפסקת־חשמל, אני חושבת. דמויות־דמויות הם שוטטו ב־חושך. מישהו הדליק מדורה, והיתה להבה גדולה, והכל דעך לאט־לאט והשתתק. אף אחד לא שר או חילל. רק האש היתה סביב. לוחכת.

פיתאום נשמעה צעקה. נדמה לי שזה היה איקא: „למי נמאס מהחיים?" „לי, לי, וגם לי!" ענו במקהלה ילדים־זקנים בני 28 ו־30 בערב שבת, בישראל של 1980, בשעה 4 לפנות בוקר.

* * *

1977: עם ג"ינג" בארצות־הברית

אשה בת 28. 29 כמעט. ערבים שלמים לבד בחדר. הולכת לישון לבדה במיטה זוגית רחבה, בוהה בתיקרה. כן, יש כמה זיונים מיקריים. רובם נשואים וחרמנים, ש־אפילו את הקלישאה הקלאסית של „אשתי לא מבינה אותי," כבר לא מוכרים לך. רוצים לזיין וללכת.

וכשיש לך 40 מעלות חום, את מטושטשת כמו סהרורית בחדר, נופלת על הכריות, בדרך להכין לך כוס תה, נשארת שם למשך הרבה־הרבה דקות.

הן אומרות לך — מירי, רותי ולאה — החברות שלך מהיסודי, מהתיכון או מהגן, המסודרות עם בית ליד הים, וסדר־יום קבוע, ובעל, ומיסגרת: „מה את חושבת לך? תתפשרי. אני כל־כך אהבתי את בעלי כשהתחתנו? מתרגלים. זה הכל הרגל. צריך חבר בחיים."

ואת שואלת את עצמך: אולי הן צודקות, לעזאזל? ואם כן אז איך אפשר? ונו, מה הלאה?

היום את כבר יודעת גם, שאת הרי יכולה „טו, מאק איט." שהמחיר של דירה לבד, באיזור טוב עם אוטו ותכשיטים וצעיפים, זה לחזור בלילה זרוקה וגנובה, מכל מיני חורים, להתפלש בזוהמה ורפש. עד כמה אפשר לשאת את הבדידות הזו ולהקרא אשה עצמאית?

1978: על גג בניו־יורק

אולי להיות פשוט אשה קטנה ורכה, לא להפגין עצמאות, בילבול וחיפושי־דרך. מה זה הלוקסוס הזה? איך זה שלכולם סביבך ברור כמעט הכול, ויש סדר־יום ואיש וקביעות בעבודה, איך הכל מתוכנן להן, ומאורגן להן כל־כך? יש להן איש פשוט וחזק, שמפרנס אותן ודואג להן. מגיש להן כוס תה למיטה כשיש להן חום. אז כשסתם לא מתחשק להן לקום מן המיטה.

הצורך הזה בילד, הבוער בתוכך, השורף לך בקרביים, כמעט מתפוצץ.

להיתקל במיכתבי־האהבה שלו וגם שלי, המעלים אבק במגירה, מצהיבים. הבטחות כמו: „אם תחשבי שאת נופלת, וכל ה'חברים' ייעלמו מהאופק (ותאמיני לי שזה קורה — ודווקא כשצריכים אותם) תדעי שיש מישהו שלא שוכח חבר בצרה (בעיקר כשיש לו רק חבר אחד.")

אז יום אחד, אחרי שכל 'החברים' נעלמו פיתאום, נפלו אחד־אחד את מתקשרת. את מלעלעת, בקושי זה יוצא לך: „אני צריכה אוזן קשבת."

התשובה שלו, בעברו השני של הקו, מאופקת, קרה, וקורקטית: הוא עסוק עכשיו. אולי בעוד שבועיים או חודש יהיה בתל־אביב. וגם זה בלי הבטחות.

בטח שכולם נפלו. גם אתה, גיבור מתוק וחזק שלי, אות מילחמת יום־כיפורים שלך, איש העיזוז והגבורה והבאטיח, גם אתה יחד עם כולם.

* * *

1980: בציורים של בר־קדמא

אשה בת 28. 29 כמעט. מה הצורך הזה, למה לגלות דברים העלולים לפגוע בשלוות־הנפש, בשפיות השקטה? הנפש בוערת. רצון מתנגש ברצון. מהו העיקר? מהו התפל? היכן התכלית?

ומה עם הרצון הזה שלך, השורף מבפנים: הרצון לעוף, להמשיך בדרך, אולי גם ליפול ולקום אחר כך. הרצון לגעת בשורשי הדברים, בתוך ההוויה, להקשיב, לשמוע את רחשי הלב...

שוש מיימון ■

לי לה לו

צריכים אפשריים

★ **שרירים.** מסאז׳ מיקצועי, מרפה ומהנה, לנשים בלבד. צעיר עם נסיון! ת״א 4135 ראשון־לציון.

★ **פינוקיו.** צעיר נחמד וסימפאטי 33/176 יפנק נחמדה ומבוססת. ת״ד 9296 תל־אביב, מיקוד 61092.

★ **הרפתקן מתבגר.** הרפתקן בן 26 מחפש הרפתקות־אהבה. מומחה לנושא. סודיות מובטחת. ת״ד 3681 פתח־תיקווה.

★ **אין כמוני.** נאה מאוד 25/178, אינטליגנטי, בגבוהה. גיל: 17—21. רצוי בלונדית חטובה, בעלת עיניים ירוקות. טלפון: 03־942840. משה.

בייבי ניידת

דרושה בדחיפות מכונת־כתיבה הרמס בייבי ניידת. טל. 02־718128 ו־02־639884. (להשאיר הודעה).

★ **חוש־הומור.** צעיר נחמד, בן 22, בעל חוש־הומור, חסר־נסיון, מעוניין במורה לאינטימיות בכל גיל. סודיות מובטחת. ת״ד 37041 תל־אביב.

★ **עוד אחד סודי.** סטודנט (24) מעוניין ביחסים אינטימיים עם נשים 45—20 — מכל הסוגים. סודיות מובטחת. נא לציין טלפון. ת״ד 4092, רמת־גן.

★ **התכתבות.** חייל בן 19 רוצה להתכתב עם בנות 17 עד 20 תחביביו: רוק כבד ושחייה. ת״ד 410 בית־שמש. מאיר.

★ **מסורתי בשקטה.** בחור סימפאטי ורגיש, 30/180, מסורתי, מעוניין באשה בודדה בסביבות 30—45, לידידות נעימה ושקטה. ת״ד 474 בני־ברק.

★ **תמיד כדאי לנסות.** מבוקשת: צעירה בנפשה, החיה את תקופתנו המתירנית, בעלת אישיות פתוחה. אינטליגנציה, השכלה ויופי — יתרון. המבקש 32/185 בהליכים, נאה, נעים־שיחה. נסי, וייתכן שתופתעי לטובה. כיתבי לת״ד 9658 חיפה, וצייני טלפון.

★ **הכל!** בן 21 מעוניין לנסות הכל עם נשים. ת״ד 30634 תל־אביב.

כלבלב המון

בגליון 2349 נפלה טעות. צ״ל: נמצא כלבלב לפני כחודש, לבן־שחור (ילא להיפך). טל׳ 02־635067, בשעות 7—8 בערב. גולדמן.

★ **הרמוניה.** רווק 33/172 מעוניין מאוד בהרמוניה עם בחורה לעניין, שאוהבת טבע, מוסיקה, בעלי־חיים וספרים רציניים. כיתבי אליי, לת״ד 2622, רמת־גן.

★ **מיפגשים מן הסוג ה־** שכת (אלמנה, גרושה, בחורה — עד 40). ת״ד 291 תל־אביב.

★ **שרירים הדדיים.** גבר מבוסס ובעל עוצמה (34) מעוניין להכיר מסז׳יסטית לעיסוי הדדי, מרגש וחיוני (אפשר גם לא מיקצועית). ת״ד 44739, חיפה.

★ **מאוד מבוסס.** 25/190, נאה מאוד, קצין (מיל׳) וסטודנט, מאוד מבוסס, מעוניין בך — נשית ושנונה (רצוי לשלוח תמונה). ת״ד 45129, תל־אביב, מיקוד 61451.

★ **דו־מיני.** אמן, 40/185, מעוניין בידיד שקט ותרבותי (רצוי דו־מיני, עם אפשרות לצרף ידידה בת 27) — לידידות יפה, ביתית וממושכת. ת״ד 9010, תל־אביב, מיקוד 61090.

★ **מפי עוללים.** לעקרת־הבית המשועממת, ללא הגבלת גיל — אם ברצונך לשנות את השיגרה, את מוזמנת לחוויות סוערות עם בחור אינטליגנטי בן 19. כיתבי לת״ד 33272 תל־אביב.

★ **כל הארץ.** נשוי 32/180 מעוניין בבחורות או באשה, למטרות אינטימיות, בכל רחבי הארץ. ת״ד 4121 רמת־גן.

★ **עד 50, לא חשוב המין.** לינה, כלכלה ומשכורת גבוהה. המלצות הכרחיות. טל׳ 052־35046.

אם תספר/י לי איך אפשר להשיג קו טלפון מבלי לחכות ארבע שנים, וגם תציע/י איך לספר את זיכרוני, אשמח מאוד. כתוב/י לת״ד 490 תל־אביב, מיקוד 61 004.

זוגי. בן 34 מעוניין להשתתף במיפגשי־זוגות, ומחפש בת־זוג מתאימה. תמיכה אפשרית. ת״ד 48135 תל־אביב, מיקוד 61480.

★ **לא הוא אשם.** גרוש שלא באשמתו, סימפאטי ונחמד, 36/172, אירופי, מעוניין להכיר אשה מגיל 17 ומעלה, שאינה רעה, „כנועה" או „צייתנית". טלפון: 03־490254. ישראל

★ **עין־נון־הא.** אקדמאי נשוי 38/180, שהיסס הרבה עד שכתב, מחפש אחת דומה, שתהסס הרבה עד שתענה ותיענה. סודיות נדרשת ומובטחת. ת״ד 6458 חיפה.

★ **דחוף.** 29/174, רווק חיפאי, מחפש אותך יפה ועדינה, חמה וצעירה (גם ברוחך), כדי ליצור קשר של אהבה אמיתית כיתבי לת״ד 45297, חיפה. אנא, מהרי!

★ **גברי־גברי.** גבר גברי, נאה ורציני, 28/178 שחזר זה עתה מצרפת, מעוניין להכיר בחורות משוחררות ורציניות בנות 18 עד 28, למטרה רצינית. (אפשרי גם נשים גרושות). ת״ד 1833 רמת־גן, מיקוד 52117. ארמונד.

מבוקשת: אדם

אם את אדם (ולא חיה אנושית) ואשה (ולא „סתם נקבה") — כיתבי לגבר שהוא בראש ובראשונה אדם ת״ד 2727, רמת־גן.

★ **דיסקרטי.** נחמד ומשכיל בן 34 מעוניין להכיר נאה, להיכרות אינטימית ודיסקרטית ת״ד 16212, הל־אביב.

★ **מושכת עד 40.** מרצה אינטלקטואל, מתעניין בנגינה, בספורט, במוסיקה קלאסית ובריקודי־עם — מעוניין בצעירה מר

בחור דו־מיני בן 30 מעוניין בזוג או בבודדה דו־מינית, עד גיל 50. ת״ד 5311 רמת־גן.

★ **יש כזו?** אשכנזי, 32/175 רגיש וסימפאטי. מעוניין באשה בסביבות 35—40 (רצוי עם דירה), לידידות מניבת אושר הדדי. ת״ד 669 בני־ברק.

★ **הנה!** מעוניינת להכיר גבר רציני, מבין מתחשב ובעל אפשרויות, למטרות ידידות. המחפשת: אלמנה + 2 38/160. ת״ד 558 כפר־סבא.

★ **דרלינג מאחורי סורג ובריח.** אסיר נדיב ודרלינגי, אבל משועמם, מעוניין להכיר אשה נדיבה ודרלינגית, לידידות דיסקרטית. ת״ד 86 נתניה, מיקוד 42100. אריה מכורש.

★ **ספורטיבית אך יציבה.** E־200־P, ספורטיבית, יפה ויציבה. טלפון 04־528508, בשעות הערב, בלבד. יוסף.

מה הולך

★ **יד שניה.** מבוקש שטיח ושני כיסויים למיטה. יד שניה — במצב טוב. טל׳ 054־76387.

★ **עוזרת.** דרושה עוזרת פעם בשבוע, לדירת שני חדרים בצפון תל־אביב נא להביא המלצות! טל׳ 225259.

★ **הונגרית.** דרושה אשה אמינה ונעימה לניהול משק־בית וטיפול בזוג מבוגרים בבת־ים. דוברת יידיש, הונגרית או צ׳כית.

ברכות

★ **לניצב אברהם תורגמן** — תודה רבה על התערבותך בהפגנה נגד הרצח המתועב והשפל בביירות, שערכנו במוצאי ראש־השנה בדיזנגוף. עשית לנו יחסי־ציבור מצויינים. בזכותך ובזכות הבירויונים שלך הגיעה ההפגנה לידיעת הציבור בעולם כולו.

בנקאי בבנקאית

רווק נאה 29/157 פקיד בנק + דירה, בנאה דומה, לא שמנה, למטרה רצינית. נא לצרף טלפון! ת״ד 5261 תל־אביב, 61052.

שריצים

★ **לנהגי האוטובוסים בתל־אביב** — מה אתם חושבים, שאתם מובילים בהמות? הלוואי שתרגישו פעם איך זה להתמרח על נוסע שעיר ומסריח, בצהרי יום קיץ חם. מה בוער. אי־אפשר לנסוע יותר בעדינות?
חסר־פרייבט.

לראות לך

לאברהם החיפאי (אברמ׳לה בשבילי) בעל הכובארו. לאן נעלמת? שרה׳לה מפתח־תיקווה שואלת מתי רואים לך? ומבקשת שתיצור קשר.

★ **למנהל הסופרמרקט בכיכר דיזנגוף** — מתי תתקן את המעלית שלך? תעשה טובה ותאפשר לאנשים להיכנס לתוכה ולצאת ממנה בלי להימחץ בין הדלתות. קונה מעוך.

★ **לשר לשעבר יצחק ברמן** — ההתפטרות שלך אחרי הרצח ההמוני בביירות אינה מסירה מעליך את האחריות המיניסטריאלית. אילו היית פורש לפני הפוגרום, אולי היית מונע אותו. עכשיו מאוחר מדי!
ניצול שואה

חינם אין כסף!

אז אם יש לך מה להודיע, להציע, לבקש, לברך, לספר בדיחה טובה, ואפילו לקלל — קדימה!

● **כל הודעה יכולה לכלול עד 20 מילים.**

● **מי שרוצה לצרף תמונה — הכלב האבוד, עגלת־הילדים המוצעת, הדירה המוצעת לחילופין, הרווק המציע את עצמו להיכרות — יכול לעשות זאת. במידת היכולת, תפורסם גם התמונה.**

● **ההודעה תיכתב על גבי גלויית־דואר, למערכת „העולם הזה", ת״ד 136, תל־אביב (אלא אם כן מצורפת לה תמונה. במיקרה זה יש להשתמש במעטפה). לא תתקבלנה שום הודעות בעל־פה, בטלפון או בביקור אישי.**

● **הגלוייה תכלול את שמו, כתובתו ומיספר הטלפון של בעל־ההודעה.**

סכין מלובנת

(המשך מעמוד 43)

רה להם כי מכרה את תכשיטיה, אבל הם לא ידעו מתי ובכמה וכמובן שלא קיבלו ממנה מעולם כל כסף. לדבריהם נתקפה שולמית בדחף פיתאומי לקנות מכונית, למרות שלא היה לה רשיון נהיגה, ולכן מכרה את תכשיטיה. את המכונית היא לא קנתה.

„לא מאמין"

עד התביעה השני היה הד״ר בלוך, שבדק את המתלוננת. הוא קבע כי את הכוויות בגב לא יכלה שולמית לגרום לעצמה. יתכן שיכלה לצרוב את זרועותיה ואת בתי־שחיה, אך אפילו היתה מצליחה להגיע בסכין לשכם, היתה צורת הכוויה אחרת מזו שנראית עליה. „אין זה מקום טבעי לאדם לצרוב את עצמו," קבע הרופא.

השופט בדק היטב את תוכן העדויות, לא התעלם מעברה של שולמית ואמר: „עלי להזהיר את עצמי שלא יהיה זה נכון וצודק להכריע את הדין על יסוד עדותה של המתלוננת בלבד, בנסיבותיה המזוויעות של פרשה זו." הוא חזר על התרשמותו מנסיון ההתאבדות שלה: „אמנם נכון כי המתלוננת ביצעה נסיון התאבדות על־ידי חיתוך ורידי ידיה אחרי מיקרה הכוויות, אך ניתן להסביר זאת עקב דיכאון ממה שעבר עליה. אינני מוכן להסיק מכך שגם את הכוויות גרמה לעצמה." השופט אף הרחיק לכת ואמר: „הייתי אולי מקבל אפשרות של צריבה עצמית, לו גרמה לעצמה כווייה אחת בזרוע, אך לאחר כאב התופת של צריבה אחת כזו לא יתכן בשום פנים ואופן שאדם כלשהו ימשיך ויבצע כוויות נוספות בדעה צלולה ובשלווה."

גירסתם של הנאשמים נראתה לשופט בלתי־הגיונית. הוא לא האמין ששולמית, שאספה תכשיטי זהב, מיהרה למכור את כולם רק בשל דחף פיתאומי לקנות מכונית. במיוחד כאשר לא היה לה כלל רשיון נהיגה. המנעותם של הנאשמים מלחקור את שולמית בבית המישפט על עניין המכונית רק חיזק את דעתו של השופט בנדון. גם „השיכחה" להזמין לעדות את יצחק אחיו של אורי, שהיה נוכח בדירה בזמן המיקרה, התפרשה נגדם.

עברה של שולמית, שהיה קו־ההגנה העיקרי של הנאשמים, לא נראה לשופט רלוואנטי כלל ועיקר. „עברה המפוקפק לא הוכח על־ידי הנאשמים למרות כל הרמזים, ובעצם איננו מעניין וגם איננו רלוואנטי," קבע השופט בפסקנות.

האכזריות שגילו שני הגברים כלפי האשה גרמה לשופט, הידוע כבעל לב רחמן, להטיל על השניים עונשים חמורים. פיני, שבמו ידיו גרם לכוויות, נדון לשלוש שנות מאסר בפועל ועוד שנה על תנאי, ואורי, שרק עמד בפתח ומנע משולמית את הבריחה, נידון לשנתיים מאסר בפועל ועוד שנה על תנאי.

ההרשעה בעבירות החמורות של סחיטה באיומים וגרימת חבלות חמורות, נפלה כרעם משמיים על ראשם של שני הגברים שלא ייחסו למישפט חשיבות רבה. העונשים החמורים שהוטלו עליהם זמן רב כל־כך אחרי המיקרה זיעזעו אותם והם מיהרו לפנות לעורכי־דין מן השורה הראשונה כדי שיוציאו אותם מן הבוץ. אבל את הנעשה כבר אי־אפשר היה להשיב.

בית־המישפט העליון, ששמע את טענותיהם של עורכי־הדין נירה לידסקי ודרור מקרין, לא שינה מאומה ממה שקבע בית־המישפט דלמטא. גם ההרשעה וגם העונשים נותרו בעינם.

אילנה אלון

"החתיכה
הכי טובה בעיר"
שים אותה מול כל אחת אחרת ותבין,
אי אפשר לטעות בה,
במגע הרך והמלטף שלה,
בניחוח המיוחד והנפלא,
בהרגשה שהיא נותנת,
בתחושה שאין כמותה.
נקה 7
תענוג אמיתי נקה 7
נקה 7 - מוצר איכות של מפעלי נקה בע"מ. המפיצים: חברת נורית בע"מ

אפשר לקנות מכונית
ואפשר לקנות מכונית עם אופי.

פיאט ריתמו

יש לך אפשרות לקנות מכונית מקורית, עם אישיות משלה: פיאט ריתמו כוללת כל יתרון ותכונת אופי שאתה דורש ממכונית מסוגה - ואף יותר מזה:

- **אופי מעוצב:** לריתמו עיצוב מקורי ומיוחד. מילים אינן מספיקות כדי לתאר אותו. צריך לבוא ולראות.
- **אופי נוח:** קשה להאמין - אך זו עובדה: 82% מנפח הריתמו - מוקדשים לנוסעים ולמטען. יותר מאשר בכל מכונית מסוגה.
- **אופי שקט:** כתוצאה מניסויים וחומרי בידוד מיוחדים, שקטה נסיעתה של ריתמו בהשוואה לכל מכונית בגודלה - בכל מהירות.
- **אופי יציב:** מערכת משוכללת של מתלים ובולמי זעזועים מבטיחה נסיעה "רכה" בכל דרך.
- **אופי חזק:** תא נוסעים מחוזק במסגרת פלדה עם אזורי ספיגה מלפנים ומאחור - מבטיחים הגנה במקרה של תאונה.
- **אופי משפחתי:** שפע מקום ל־5 נוסעים ותא מטען רבגוני עם כושר קיבול גדול יותר מכל מתחרה-עושים את ריתמו למכונית משפחתית אידיאלית.
- **אופי רשמי:** עם עיצוב וגימור קפדניים כאלה - ריתמו מתאימה לשמש כרכב ייצוג למנהלים, ובמיוחד דגם סופר 75.
- **אופי ספורטיבי:** עיצוב אירודינמי ותכנון חכם מביאים לזינוק של 100-0 קמ"ש ב־14.2 שניות בדגם סופר 75.
- **אופי חסכוני:** הילוך קדמי חמישי, מקדם התנגדות נמוך לרוח - מביאים לצריכה של ליטר דלק אחד ל־16.4 ק"מ ב־90 קמ"ש בתנאי ניסוי של ביהח"ר.

בחר לך מכונית עם אופי: ריתמו 1100, 1300 - רגיל או סופר ו־1500 עם הילוכים רגילים או אוטומטיים. קח ריתמו לנסיעת נסיון. לא תרצה אחרת.

Ritmo

ריתמו? - יש לה אופי!

פיאט. כך נוהגים בכל העולם. FIAT

תל אביב: סוכנות מכוניות לים התיכון בע"מ - רח' יצחק שדה 30, טל. 03-330971; **חיפה:** מוסמך בע"מ - דרך יפו 146, טל. 04-522258; **ירושלים:** גולדין בע"מ - רח' שלומציון המלכה 7, טל. 02-222231; **באר שבע:** ש.ח.ן. - רח' הדסה 46, טל. 057-74040; **נתניה:** רכב נתניה - רח' הרצל 44, טל. 053-23453; **פתח תקוה:** אלי שולרוף - רח' בר כוכבא 15, טל. 03-919937; **חדרה:** קריצ'מן - איזור התעשיה, טל. 063-32729; **נהריה:** וינסקוביץ - רח' הרצל 86, טל. 04-925419; **אשקלון:** אוטו אשקלון בע"מ ע"י בנין העיריה, טל. 051-24774; **רחובות:** בוקסר לרנר בע"מ, רח' הרצל 208, טל. 054-76823; **עפולה:** רכב הוד - רח' הרב לוין 17 טל. 065-91480; **קרית שמונה:** מוסך החולה - איזור התעשיה טל. 067-40574; **נצרת:** פריד דאהר - אזור התעשיה, טל. 065-55266; **רמת־גן** רכב רמת גן - רח' ז'בוטינסקי 30, טל. 03-719939; **אילת:** בית הרכב - איזור התעשיה א' טל. 059-73945; **עזה:** מוחמד גזל - רח' עומר אל מוכתר טל. 051-60718.

במדינה

דרכי אדם

ציור כתגובה פוליטית

הגרפיקאי שביצע עבור עובדי „אל־על" את הכרזה שהוגדרה כאנטי־שמית, טוען שקריקטורה אחת מסכמת כל ויכוח.

בשולי פרשת מאבק עובדי אל על בחרדים, הופיעה בעיתונות היומית מודעת ענק של ועדי החברה. בחלקה התחתון נראה בבירור מהי מטרת הדתיים. כבגילְיוטינה, מניף היהודי הדתי את גרזנו על אל על אחר־כך עומדים בתור משחקי הכדורגל, תוכניות הטלוויזיה ואפילו תחנת הכוח רידינג ד' של חברת החשמל — כולם לא יוכלו לפעול בשבת. אחרי פירסומה, טענו חוגים דתיים שיש בה הסתה, ואף התפלאו שקריקטורה מסוג זה פורסמה בעיתונות הישראלית.

צייר הקריקטורה השנוייה במחלוקת הוא צעיר תל־אביבי, ישי אורון (22). למרות שלא סיים את לימודיו הפורמאליים במכון לציור ולגרפיקה, הוא מוכר כמי שיכול לצייר כל דבר שיבקשו ממנו.

סיפר אורון:

אני גרפיקאי עצמאי, נוהג לקבל עבודות הביתה. בדרך־כלל אלה הן העבודות המוכרות של כל גרפיקאי, ואין בהן שום חידוש. לכן איני מקבל כל עבודה מזדמנת. האהבה הגדולה שלי היא הקריקטורות. כאן אני מצליח לומר את כל מה שיש לי על הלב, על דף אחד,

גרפיקאי אורון
לצייר מהדימיון

ולתת דרור למחשבות הכי־הכי פרועות שלי.

לצערי, אין ביקוש רב לסוג כזה של עבודות. אולי משום שהחיים בארץ הם בעצמם אבסורד, אנשים לא מוצאים עניין בעבודות אבסורד מטורפות. זה נראה להם חריג, לא מובן, לא ברור. מה שהם מוכנים להסתפק בו, זה קריקטורה פוליטית, בעלת מסר ברור לחלוטין.

להוציא עבודות בתחום הצר של של פוליטיקאים ואירועים פוליטיים עכשוויים, קשה למצוא בארץ הומור מטורף בעבודות מסוג זה, שעליו אני מדבר. גלריות לא מציגות את זה, אולי משום שהקונים מעדיפים לרכוש תמונות יקרות, לא אחת חסרות־משמעות, ולא להסתכן ברכישת עבודה, שמבט אחד בה מסביר איפה אנחנו חיים.

עד כאן, דיברי אורון.

אורון מסכים בכל לב לתוצאות עבודתו הקצרה עם אנשי אל על. הוא מקווה שבעיקבותיהם יבואו אחרים שיבקשו את שירותיו.

נשיא המדינה עורר סנסציה כאשר סעד במיסעדה סינית שאינה כשרה כל־כך

הנשיא ורעייתו
סטייק סיני ואננס בלהבות

מוצאי שבת, שעות הערב המוקדמות מסעדת טייסט אוף סצ'ואן בכפר שמריהו. המסעדה הומה. מסביב לשולחנות יושבים אורחים הסועדים את ליבם באוכל סיני עשיר. לפתע תכונה בחדר הפנימי. משה צור, בעל המיסעדה, בחברת גבר צעיר ורציני להחריד, סורק את המיסעדה ומעורר את תשומת־לב הסועדים. שעה קלה לאחר מכן, בשעה 8 נהג השומר על המכונית. הזוג נבון יושב לאחר כבוד בשולחן מכובד. משה צור עומד על הזוג הנשיאותי באופן אישי לשרתם. שומר־הראש יושב ליד הבר ומזמין אוכל סיני ומשקה.

הנשיא נבון ואופירה מעיינים בתפריט המפואר של המיסעדה. ה

הנשיא אינו נכנע לכפייה

וחצי, מתחוללת התרגשות גדולה. נשיא המדינה, יצחק נבון, ורעייתו אופירה, מגיעים בחברת שומר־ראשם — האיש שבדק קודם לכן את המיסעדה.

משה צור מורגל באורחים חשובים. אחד הלקוחות הקבועים שלו הוא סעד מורתדא, שגריר מצריים בישראל, המתגורר בקירבת מקום. שומר־הראש של נשיא־המדינה שומר מדי פעם גם על השגריר המצרי. האם הוא האיש שהמליץ לזוג הנשיאותי על המיסעדה?

במגרש החנייה בחוץ נשאר ה-נשיא אומר מראש לבעל המיסעדה כי מאכלי חזיר אינם באים בחשבון בשבילו או בשביל אשתו. אחרי שהשניים מביטים בתפריט הענק, המלווה בתמונות מרהיבות עין, הם מזמינים את המנות:

אג־רולס, מרק חמוץ־מתוק, אטריות, סטייק סיני, עוף באורז, אננס בלהבה וגלידה.

סעודתם של הנשיא נבון ושל רעייתו היתה שיחת היום בכפר שמריהו וסביבתה. אחרי הכל — ידוע כי נשיא המדינה, יהא חילוני או דתי, נדרש לדרוש על דיני כשרות, ומיסעדות סיניות, כידוע, לא קיבלו עדיין הכשר של הרבנות הראשית. אך הנשיא נבון לא נכנע. הוא אמנם לא הזמין מזון לא־כשר, אך במיסעדה לא כשרה הוא אכל גם אכל.

עמוד בתפריט של המיסעדה
איש־הביטחון חתם

בלי תשלום

כאשר סיימו הנשיא ורעייתו לסעוד, ביקש משה צור שיחתמו בספר־האורחים. הנשיא סירב באדיבות. הוא יצא את המיסעדה ולא טרח להתעניין בחשבון. היה זה שומר־הראש שקיבל את החשבון עבור הנשיא, אולם הוא לא שלף פינקס־המחאות וגם לא שילם בכסף מזומן. התשלום, בסך 1,200 שקל, לא נגבה באותו יום. איש־הביטחון חתם עליו, אך החשבון לא התקבל בלישכת הנשיא עד היום.

התשלום, אגב, חל רק על סעודתם של יצחק ואופירה נבון. איש־הביטחון אף לא טרח לבקש חשבון על מזונו, ולא קיבל חשבון כזה. הנהג לא נטל חלק בסעודה. הוא ישב כל אותה עת במכונית הנשיא והמתין.

בעל מיסעדה צור ואשתו (באמצע: שגריר מצריים סעד מורתדא)
הנהג חיכה בחוץ

החתול מיצי
— בסיכסוך שכנים

קרמר נגד מיצי

ראש־אגף קרמר
חיסולי חשבונות —

הפקחים מטעם העיריה הגיעו אל הבית שבשדרות נורדאו עם שקים ורעל, ותוך זמן קצר הרעילו 30 חתולים תחת פיקוחו של השכן שהזמינם

ידידי, דניאל קצר, העובד בחברת־מחשבים, הגיע אלי השבוע כשבידיו חתולה מתה. בגרונה של החתולה היה חור. הרופא־הווטרינר, שניסה להציל את חייה, הוא שנקב חור זה בקנה־הנשימה, אך ללא הועיל. החתולה מתה כתוצאה מהרעלה.

קצר סיפר לי שיצא באותו יום מביתו שברחוב נורדאו 88 בתל־אביב. החתולה הקטנה שבה טיפל ולה דאג מזה שמונה חודשים ליוותה אותו עד לכביש, וחזרה לחצר. היא נהגה לישון שם על מושב ה־אופנוע שלו, ליד הבית. אך כאשר חזר באותו יום אחר־הצהריים לביתו הוא מצא אותה שוכבת מתחת לגלגלים. כאשר הרים אותה, הוא ראה שהיא רועדת ומתפתלת.

הוא לקח את החתולה אל הד״ר דניאל ורסנו, שניסה לשווא להציל את חייה. כאשר חזר דניאל קצר לביתו, הוא ראה בחצר חתולה בוגרת ולידה שישה גורים. החתולה היתה במצב דומה לזה שבו מצא את החתולה שלו. הוא נסע שוב לד״ר ורסנו. הפעם הצליח הד״ר ורסנו להציל את החתולה. דניאל קצר לא ישן כל ה־לילה. היה עליו להחזיק את לשונה של ה־חתולה, כדי שלא תחמוק לתוך גרונה ותחנוק אותה, כי החתולה היתה ללא ה־כרה.

הוא חקר את השכנים, והם סיפרו לו שדיירים ברחוב נורדאו 90 הזעיקו את פקחי העיריה, ושהמפקחים חיסלו 30 חתו־לים, שחלקם היו חתולי־בית שקיבלו חי־סון.

כאשר טילפן דניאל קצר למחלקה הווט־רינרית שברחוב הורקנוס בתל־אביב, סיר־בו להשיב לו. הפקחים לא היו מוכנים לומר מדוע הרגו את החתולה שלו. הם אמרו רק כי השכנים מהבית הסמוך הזי־מינו אותם, ושזהו תפקידם, „להתייחס לתלונות של השכנים.״

אין את מי לשאול

דניאל קצר המשיך בחקירותיו.

הוא ניגש אל דיירי הבית מיספר 90, ומהם נודע לו כי יש בבניין סיכסוך־שכנים. כמה מהשכנים, במיסגרת חיסול חשבונות, מפעילים את המחלקה הווטרי־נרית של העיריה ואת פקחיה כדי לה־רוג את החתולים השייכים לשכנים.

כמה מדיירי הבתים הסמוכים החליטו להתארגן, ולעשות משהו נגד ההרעלות הסיטוניות של החתולים. אך עד־מהרה הוס־בר להם שיש חוק־עזר עירוני, שעל־פיו כל מיכתב שמגיע למחלקה הווטרינרית של עיריית תל־אביב, ושבו מבקשים דיי־רים לחסל חיות באמצעות העיריה, זוכה בתשומת־לב מיידית. הפקחים מקבלים הו־ראה לצאת לשטח עם רעל, לחסל חתולים רבים ככל האפשר. לא נערכת שום בדי־קה אם החתולים הם חתולי בית, או אם יש מניע זר מאחרי הבקשה של הדייר ש־ביקש לחסל את חתולי שכניו.

כך נוצר מצב אבסורדי. יכולות להיות אינספור עילות למריבות בין שכנים, ש־אין להן כלל קשר לבעלי־חיים. ואם מבקש אזרח תל־אביב לנקום בשכניו, הוא יכול לעשות זאת ללא קושי על־ידי חי־סול חיות, בין שאלה חיות־בית, ובין ש־אלה חתולים המסתובבים בחצר, וזוכים לקבל מזון מידי הדיירים. לכל החתולים האלה יש אוייב נורא: פקחי העיריה.

בעיקבות הסיפור של דניאל קצר, פניתי לדובר עיריית תל־אביב, רוני רימון. בי־קשתי תגובה בעניין ההרעלות. זאת ע־שיתי אחרי שהווטרינרית במחלקה שברחוב הורקנוס, הד״ר אסתר לב, סירבה לדבר עימי. נאמר לי שם שעלי לקבל פתק מדוברו של צ׳יץ׳.

רוני רימון טען שאין זה עניינו. הוא היפנה אותי לאריה קרמר, ראש אגף ה־פיקוח. קרמר אמר שהוא אינו מעוניין לדבר עם העולם הזה, בגלל כתבה ש־הופיעה לפני כמה חודשים, ושבה הוא הו־צג, לדבריו, כ„גסטאפו של החתולים״. הוא היפנה אותי שוב לדוברו של צ׳יץ׳. רוני רימון התבקש לתת לאנשי המחלקה הווטרינרית הוראה בכתב, להשיב על ש־אלות בקשר להרעלת החתולים. רימון סי־רב לתת הוראה כזאת. הוא אמר שאינו מעוניין לתת הוראה כזאת, כי אינו רוצה שווטרינרים ישוחחו עם עיתונאים.

הכלב מתחת לשולחן של שפירא
מירדף בחדר

כאן נסגר המעגל. אנשי המחלקה הווט־רינרית אינם מעוניינים להסביר את שי־קוליהם ואת מעשיהם לאזרחים, ודובר ה־עירייה אינו מוכן לאפשר להם לשוחח עם עיתונאים. ראש מחלקת־הפיקוח אינו מוכן לדבר, ודוברו של צ׳יץ׳ אינו משיב.

החתולים ימשיכו למות מהרעלות.

שפירא ושיינין המרעילים

ביקשתי לברר מה מתרחש בבית־המריבה שבשדרות נורדו 90. התברר כי הנפגעת העיקרית ממיבצעי ההרעלות היא מישפחת טריכטר, המתגוררת בקומה השלישית. בדירתם קיבלו את פני הבעל דויד, שהוא עורך־דין, האשה חווה, ושתי הבנות, שירלי ואוסנת. לידן ישב הכלב נרו, קוקר־ספנייל אדמוני.

סיפרה חווה טריכטר:

נכנסנו לגור פה לפני חמש שנים. ביום שבו נכנסנו הגיעה אלינו מישלחת מטעם השכנים, שהודיעה לנו שאנשים שיש להם ילדים וחיות־בית צריכים לגור בראשון־לציון, ולא בתל־אביב. בהתחלה לא הבנתי מה כוונתם, אך לא חלף זמן רב עד שהתחלתי להבין. מאז מתנהל נגדנו מסע הטרדה שכבר הגיע לבתי־המישפט.

יש כאן כל מיני סיכסוכים תפלים, כמו בעניין הדלקת־אור בחדר המדרגות, או שימוש במיקלט ובגג. הם גם התלוננו נגדנו על זה שהילדים שלנו עוברים ב־חדר־המדרגות. בקיצור, שטויות.

כשעברנו לגור כאן, היתה לנו גורת־כלבים מגזע קולי. שמה היה טוטי. אחרי כמה שבועות נעלמה טוטי באופן מיס־תורי, ולא נמצאה עוד. אחר־כך היה לנו כלב מגזע סטר־אירי. הוא יצא את הבית ועיקבותיו נעלמו. הקוקר־ספנייל מחזיק מעמד בינתיים.

כל העניין נראה לנו חשוד, אך לא יכולנו להצביע במפורש על השכנים ש־לנו, ובמיוחד על גבריאל שפירא ואשתו חנה, או על אלכסנדר שיינין, שעימם היו הסיכסוכים העיקריים.

מאז עברו שנתיים, ואז, ביום־העצמאות, הקים שפירא צעקות נוראות בחדר־המדר־גות. הוא טען שהכלב, נרו, עבר במדרגות ליד הדלת שלו, ונגע בדלת עם הזנב. כשלא השבתי לו, כמו שנהגתי לעשות תמיד, הוא המשיך לצעוק, ואמר: כמו ש־הרעלנו את שני הכלבים האחרים נרעיל גם את הכלב הזה!

פניתי למישטרת דיזנגוף. שם היפנו אותי למרחב הירקון. אך משום־מה נגמר כל העניין בלי חקירה, למרות שיש ב־חוק התייחסות למיקרים כאלה. אם יש חוק, מדוע לא מפעילים אותו?

עד כאן דבריה של חווה טריכטר.

החוק שעליו היא מדברת הוא סעיף 451 בחוק העונשין 77, שכותרתו היא „היזק לבעלי חיים״. בחוק נאמר: „ההורג חיה הניתנת להיגנב או חובל בה, פוצעה או מפעיל עליה רעל במזיד ושלא כדין, דינו מאסר שלוש שנים.״

הילדים בוכים, שפירא צוחק

עד לפני שלושה חודשים קיבלו בני מישפחת טריכטר הזמנות קבועות למחלקה לסיכסוכי־שכנים בעיריה, בעניין התלונות שהיפנו נגדם, כאילו הם מחזי־

אזרח תל־אביבי יכול לנקום בשכניו ללא כל קושי, על־ידי חיסול חיות הבית שלהם. הוא צריך רק להזמין את פקחי העיריה, והם אינם משיבים לשאלות האזרחים

קים בבית כלב המסוכן לציבור. גם פקחי העיריה באו לבקר כמה פעמים, עד שהתחיל העניין להצחיק גם אותם, והם חדלו לבוא, והפסיקו להתייחס לתלונות נגד מישפחת טריכטר.

חווה טריכטר ממשיכה בסיפורה:

גבריאל שפירא ממשיך לבעוט בכלב שלנו, וזאת עושה גם אשתו חנה, כאשר הכלב עובר במדרגות. הוא נוהג לעמוד בחדר־המדרגות ולירוק ישר לתוך פני כשאני עוברת. כבר נמאס לי לפנות למישטרה.

לפני זמן־מה היה המיקרה עם החתול. בתי, אוסנת, אוהבת חתולים. היא מצאה גור־חתולים שאמו מתה, והאכילה אותו בעזרת מזלף. השכנים התלוננו, וכאשר הגיע יום אחד פקח מטעם העיריה, ירדה אחת השכנות, והיא יחד עם שפירא אמרו לפקח: „תרעיל. החתולים מפריעים לנו". במיקרה שמעתי צעקות בחדר־המדרגות ולקחתי את הגור. החזקתי אותו בבית, עד שהפקח הלך.

בחצר היה גם חתול ג'ינג'י יפהפה, שהילדה האכילה. יום אחד מצאה אותו אוסנת תלוי, עם חבל על צווארו. היא היתה בהלם במשך כמה ימים. חתולה אחרת שהיתה לנו נרדמה בלילה ליד דלת־הכניסה. בבוקר מצא אותה בעלי ליד המרתף, כשגבה שבור. הד"ר זאב שיינר, שאליו הבאנו את החתולה, הסביר לנו שלפי צורת השברים הועפה החתולה בכוח מן הקומה הרביעית. השקענו הון בטיפול בחתולה הפצועה, אבל ללא הועיל. אי־אפשר היה כבר לאחות את השברים.

ערכתי חקירה משלי, ושכנה סיפרה לי שכאשר היא ליוותה חברים לדלת־הכניסה לבניין, ב־12 וחצי אחרי חצות, היא ראתה את אחד השכנים מסתתר ליד הדלת בקומה שלי. מה הוא חיפש שם בשעה כזאת? הוא גר בקומה אחרת. אבל הוכחה אחרת אין לי.

הילדות שלי פוחדות להסתובב בחדר־המדרגות, ובכל יום, כשהן חוזרות מבית־הספר, הן שואלות אותי אם לא קרה משהו היום, עם השכנים שפירא ושיינין.

בחופש הגדול, השנה, נסענו לכמה שבועות לחו"ל. ביום שישי, יומיים אחרי שחזרנו, הגיעו אנשי העיריה ופיזרו רעל לחתולים. על מיבצע ההרעלה פיקחו גבריאל שפירא ואשתו חנה. יחד איתם היה גם אלכסנדר שיינין הקשיש. אני והשכנים מהחצרות הסמוכות, שהיינו עדים לזוועה הזאת, צעקנו והתרענו, אך פקחי העיריה לא התחשבו בנו כלל. הם חיסלו עשרות חתולים. לא היה להם מספיק מקום בשקים לכל החתולים שהם חיסלו כאן. הם דחפו את החתולים המסכנים לתוך השקים כשהם עוד מפרפרים ומתעוותים, ואת החתולים שלהם לא נמצא מקום הם דחפו לפתי האשפה, וסגרו עליהם את המיכסים עד שנחנקו.

הצלחנו להוציא כמה חתולים מהפחים לפני שהם מתו, ורצנו איתם לרופא הווטרינרי. הצלחנו להציל שתי חתולות שהיו להן גורים.

טילפנתי לרופאה האחראית בשירות הווטרינרי, ואמרתי לה שלא ייתכן שיהרגו חיות סתם כך, רק בגלל שיש לנו כאן שכנים שרוצים לנגח אותנו ולגרום צער לילדים. היא הבטיחה לי שתיקח את המיקרה לתשומת ליבה. היא אמרה שלא ידעה שהפנייה לעיריה היתה על רקע של סיכסוך שכנים.

באותו יום, בשעות אחרי־הצהריים, ראינו חתולים נוספים מסתובבים כשהם כושלים ורועדים בחצר. נזכרתי שכאשר שאלתי את הפקח באיזה רעל הם משתמשים, הוא אמר לי שהם רק מסממים את החתולים ולוקחים אותם ללבנון כדי שיאכלו שם עכברים.

הנורא שבכל העניין הוא, שפקחי העיריה, המקבלים את תלונותיהם של שפירא ושיינין, כבר התפרסו על ארבע חצרות סמוכות. גבריאל שפירא עומד לו בינתיים בחלון ביתו כשחיוך קטן של ניצחון על שפתיו, למראה הבכי של הילדים בסביבה. אבל אנחנו לא יודעים למי אפשר לפנות, ואיך אפשר לעצור את הקטל הזה.

בינתיים ממשיך שפירא להטריד אותנו. מצאנו זבל ליד הדלת שלנו, דבק־מגע שנמרח על המדרגות, וסמרטוטים ספוגי־שתן. פעם אחת הוא העיז לעלות לכאן, וכאשר פתחתי את הדלת, הוא ריסס את פני עם פליט ואמר: תנשמי כמו ג'וק.

אני יודעת שקשה להאמין לכל זה, אבל לצערי זו המציאות שבה אנו חיים בתל־אביב.

עד כאן דבריה של חווה טריכטר.

„חתול הוא חיה מסוכנת"

ירדתי במדרגות, וצלצלתי בדלת דירתו של גבריאל שפירא. הוא פתח את הדלת בחשדנות, אבל הכניס אותי לדירה, והושיב אותי בחדר שתריסיו היו מוגפים. הוא ביקש לקרוא לשני שכנים נוספים, שהם „פעילים" בעניין החתולים, וכעבור כמה דקות הוא שב עם אלכסנדר שיינין בן ה־82, ועם שכנה שלה הוא קרא „גברת קולנשר".

שפירא הוא גבר גבוה בשנות ה־60 לחייו. מזה עשר שנים אינו עובד, ועיסוקו העיקרי, כפי שהסביר לי, הוא לטפל בבית. הוא ראש ועד־הבית, ורוצה שיהיה שם סדר. דקות אחרי שהתחילה השיחה בינינו, הבחנתי פתאום בכלב קטן שחלף בריצה בחדר. שפירא לקח מייד חובט שטיחים והתחיל לרוץ אחרי הכלב בחדר האחר. הוא כנראה הצליח לחבוט בו, והכלב ייבב. כאשר שאלתי אותו לשם מה הוא צריך כלב, השיב שפירא שבתו הביאה את הכלב הביתה, אך הוא איננו מסתדר איתו. הכלב שוכב כל יום עד השעה 7.30 בערב מתחת למיטה, עד שבאה בתו או אשתו הביתה, והן מוציאות את הכלב לטיול.

ביקשתי שיביא את הכלב כדי שאוכל לצלם אותו. שפירא התחיל לרוץ בין החדרים בדירה, כשהכלב בורח מפניו, ומסתתר מתחת לשולחן, או מתחת למיטה. היה עלי לכרוע על הריצפה כדי לצלם את הכלב שהיה מתחת למיטה.

שפירא התלונן על השכנים שגורמים לו נזק ועוול בכך שהם מאכילים חתולים.

סיפר שפירא:

„הבעיות עם החתולים נמשכות זמן רב. המישפחה הזאת, מישפחת טריכטר, חובבת חתולים. זה מתבטא בשני דברים: הם זורקים אוכל לחתולים מהדירה ומהגג, והבת הקטנה שלהם אוספת חתולים מהחצרות בסביבה ומגדלת אותם על הגג. פעמיים־שלוש הגיעו הליכלוך והסירחון למימדים כאלה, שאי־אפשר היה לסבול יותר. החתולים עשו את הצרכים שלהם ממש ליד הדלתות, ואז פניתי למחלקה הווטרינרית ולמשטרה.

הפעולה שלנו ביום שישי היתה בגלל שני חתולים שהתמקמו בחדר־המדרגות ועשו שם את צרכיהם. החתולים התנהגו בצורה תוקפנית והפחידו את דיירי הבית שלנו. חתול הוא חיה מסוכנת כשהיא מסתובבת חופשי. זאת יודעים גם בעיריה, ולכן הם פועלים נגדם.

יש לנו בעיות עם גברת טריכטר. היא שונאת אנשים מעבר לגיל 50, ולכל זה יכול להיות רק פיתרון אחד — שמישפחת טריכטר תסכים לעזוב ולעבור דירה.

עד כאן דבריו של שפירא.

הוא היה הדובר היחידי. השניים האחרים ישבו לידו והינהנו בראשיהם. כשסיים, יצאה הגברת קולנשר מן הדירה והביאה צעירה בלונדית, שנראתה מבוהלת מאוד. זו היתה דבי רן, דיירת בבניין, שהיתה לה דירה בשכירות חודשית. השלושה ניסו לשכנע אותה לספר לי על הזוועות של חדר־המדרגות.

דבי רן הזמינה אותי לדירתה, הסמוכה לדירת טריכטר. היא אמרה: „אין לי עניין עם חתולים. אני אוהבת חיות. אני פוחדת רק להסתבך עם השכנים האלה. הם מבוגרים ונמצאים בפנסיה, וכנראה אין להם מה לעשות. אני בשום אופן לא מסכימה שצריך להרוג חיות בגלל שילדים משחקים איתם במדרגות."

זהו סיפורו של הבית שבשדרות גורדון 90. סיפור זה לא היה אפשרי בלי עזרתה הנוראה של עיריית תל־אביב, המתערבת בסיכסוכי שכנים באמצעות פקחיה, המוכנים מייד לכל משימת חיסול. הם אינם בודקים את הרקע להזמנתם, ושמא מישהו מבקש לחסל חשבונות באמצעותם. הם אפילו לא מוכנים להשיב על שאלות בעניין זה.

נעמי ארדה ■

איש צוות המרעילים
מקום בשק

טריכטר עם בתה והכלב נרו
זנב על הדלת

קצר והחתולה המורעלת
חור בגרון

ראש־ועד שפירא
חיות מסוכנות

לפני 15 שנים היתה בארץ סנסציה: שתי צעירות יהודיות התגלו בעזה כאשר נכבשה ועברו ליפו - עכשיו מספרת בתה של אחת על מה שקרה מאז

החיים הכפולים של יסמין

„כשהתחפשתי לרות המואביה, אמרה לי החברה: את לא צריכה להתחפש. את כמוה, ערבייה"

יסמין אליאן היא צעירה בת 20, גבוהת קומה ובעלת גיזרה חטובה ועיניים עצובות. עד לפני כמה שנים היא חשבה שהיא נולדה בחיפה. כך סיפרו לה הוריה.

ואז, לפתע, נודעה לה האמת. היא נולדה בשנת 1962 בעזה. אמה היתה אחת מן „התאומות מעזה" שהסעירו את מדינת ישראל בשנת 1967 (העולם הזה 1568).

התאומות מעזה היו שתי נשים יפהפיות, בהירות־שיער ותכולות־עיניים, שחיו בעזה, והיו נשואות לבני המקום. ב־22 באוגוסט 1967, כמה חודשים אחרי שנכבשה רצועת עזה על־ידי צה"ל במילחמת ששת־הימים, נתפסו מישפחותיהן של התאומות כשניסו לחצות את הגבול. הן נכלאו בבאר־שבע, ואחרי ארבעה ימים הוחזרו לרצועת עזה. הבעלים הוחזרו אל נשותיהן אחרי שהיו כלואים בישראל במשך שלושה חודשים.

כאשר נתפסו, סיפרו התאומות לחיילי צה"ל שהן יהודיות, אך איש לא האמין להן.

הסבתא ✱ גיורת

היה זה 11 שנים קודם לכן, במילחמה אחרת, כאשר נכבשה רצועת עזה על־ידי צה"ל. אז הועברו כל בני המישפחה — מלבד התאומות — לישראל, והוכרו כיהודים. הם לא יכלו להמשיך ולהישאר ברצועה אחרי ששיתפו פעולה עם צה"ל בעת הכיבוש הקצר שאחרי מיבצע סיני. התאומות נשארו אז בעזה. כאשר נשאלו מדוע, הן סיפרו שבעליהן חטפו אותן והחביאו אותן בסיני בכל עת הכיבוש.

בעלה של אחת התאומות היה אלוף עזה באיגרוף. הוא הסכים שהיא תעבור לישראל ב־1967, ואף הגיש בקשה לגיור, בתיקווה שיינתן לו להתגורר עם אשתו בישראל. הוא רצה לייצג את ישראל באיגרוף.

שתי התאומות עקרו לישראל באותה שנה, ביחד עם 13 ילדיהן. הן שוכנו בצריף, באחת מסימטאות יפו.

יסמין היתה אז בת חמש שנים. היא ידעה שהיא יהודיה שנולדה בחיפה. כך סיפרו לה הוריה. היא ידעה ששם סבתה היה דוסיה פלפה, בת למישפחת סבוטניקים מחראקוב שבברית־המועצות. כאשר פרצה המהפכה ברחה משם המישפחה של הסבתא לתורכיה, שם התגיירה דוסיה פלפה, והגיעה לישראל. כאן היא נישאה לתל־אביבי ששמו היה דויד אברמוביץ, בשנת 1925. היא התגרשה מאברמוביץ, ובשנת 1932 היא נישאה ליוסף עומאר. לבני הזוג נולדו חמישה ילדים, וביניהם התאומות.

בשנת 1946 עברה המישפחה להתגורר בעזה. התאומות למדו שם, ואחר־כך עבדו כאחיות בבית־החולים.

כאשר שבה המישפחה לישראל, ב־1956, ביקשו בניה כי יוכרו שוב כיהודים. ואכן, בשנת 1961 קבע בית הדין הרבני בתל־אביב כי הם יהודים.

יסמין זוכרת שכאשר באה מישפחתה ליפו, הובילה אותם משאית גדולה.

סיפרה יסמין:

סבתא שלי גרה אז בצריף ביפו ליד בית־חולים דונולו. כולנו נדחפנו לאותו צריף. הייתי בגן־ילדים שכל הילדים בו היו יהודים. אני לא ידעתי עברית, רק כמה מילים. אחר־כך העבירו אותנו לבית ליד מעברת בת־ים.

למרות שאמי חינכה אותנו כיהודים, ראיתי כבר בתור ילדה שלא פשוט להיות עם ילדים שבאו מרקע אחר.

היום, כשאני קוראת או שומעת על דו־קיום בשלום בין היהודים והערבים, אני תוהה אם האנשים שמציעים את זה יודעים בכלל על מה הם מדברים. אני יהודיה, אבל סבלתי מאפלייה במשך כל השנים. אבי, שהתגייר, גם הוא נתקל בבעיות בלי סוף, למרות שהדת היהודית דואגת לגר, וכתוב בספר ויקרא: „וכי יגור גר בארצכם ולא תונו אותו. כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך כי גרים הייתם בארץ מצריים."

תיכננו בפורים מסיבת־תחפושות. אמא שלי הכינה לי תחפושת. אני לא יודעת למה רציתי להתחפש לרות המואביה. כנראה שלמדנו אז את מגילת רות, והדמות היתה קרובה ללבי. כשסיפרתי לחברה לכיתה, שמה היה עופרה, למה אני עומדת להתחפש, היא חייכה ואמרה לי: את לא צריכה להתחפש. את כמוה, ערבייה.

בכיתי ורצתי הביתה. בשימחת פורים לא רציתי להשתתף.

הייתי ילדה נחמדה וחייכנית, וכמו לילדות אחרות, היה לי חבר. כשטיילנו פעם אחת על שפת הים, אני הרגשתי על בשרי שכל הפסוקים היפים וכל התיאוריות ההאנושיות טובות רק בשביל ציטוט, ולא לחיי היומיום.

כשהייתי ילדה, למדתי בבית־ספר עממי בבת־ים. אני זוכרת שפעם פגשתי חברות אחרות שלי מהסביבה. החבר שלי, שקבעתי להיפגש איתו למחרת ליד בית־הקולנוע אורנים, לא בא לפגישה. היה לי חשד שזה שוב קשור לרקע שלי. כשפגשתי אותו שוב אחרי כמה

תעלומת תאומות עזה

אמא ודודה אלה תמונותיה של אמה של יסמין אליאן ודודתה, כפי שהתפרסמו לפני 15 שנה, כאשר התפוצצה פרשת „האחיות מעזה" — שתי נשים יהודיות שהיו נשואות לערבים, שהתגוררו בעזה ואחרי מילחמת־ששת־הימים עברו להתגורר ביפו, ואחר־כך בבת־ים.

„לא הבנתי את השינאה ואת הדחייה של האנשים כלפיי"

„הרגשתי על בשרי, שכל הפסוקים והתיאוריות טובים רק לציטוט"

„ברבנות צעק פקיד אחד לשני: תביא את התיק של התאומות מעזה!"

ימים, ביקשתי ממנו לומר לי מהי הסיבה האמיתית. הוא היסס, ובסוף הוא אמר שהוא בעצם אוהב אותי. אבל בגלל מה שהחברות שלי סיפרו להוריו, הם לא הרשו לו להיות איתי בקשר.

הייתי אז ילדה קטנה ורציתי למות. העתיד נראה לי שחור. לא הבנתי את השינאה ואת הדחייה של האנשים כלפי, בגלל המוצא שלי.

כשהייתי בת 15 וחצי עזבתי את בית־הספר. המצב הכלכלי בבית היה קשה ולא היה להורי כסף לקנות לי סיפרי לימוד. האמת היא שלא תמכו בנו בכלל, ואם לומר במילים פשוטות, זרקו אותנו לכלבים.

אמי עבדה במיקצועה כאחות בבית־חולים. אבי עבד כמאמן באיגרוף במכון פרטי של אדם שהוא הכיר. הוא רצה להתנדב ולאמן בחורים צעירים באגודה מסודרת, אבל לא איפשרו לו.

כשהייתי בת 16 התחלתי לעבוד בבית־חרושת לאריזות. את המשכורת הבאתי הביתה כדי לעזור לאחיי הקטנים בלימודים. סיפור חיי הגיע גם לבית־החרושת, ושוב היו המבטים החשדניים והמעליבים שלא יכולתי לסבול.

יום אחד איחרתי לעבודה, ואז אמר לי הבוס שלי: „מה זה האיחור הזה? אני יודע שכל הערבים שעובדים אצלי מדייקים ולא עושים בעיות. אם תאחרי שוב, אפטר אותך!"

כתגובה, זרקתי את כרטיס־העבודה בפניו של המנהל, והלכתי הביתה בהחלטה שאני עוזבת הכל, את הבית, את הסביבה, ואפילו את המישפחה שלי, שאני אוהבת, למרות כל מה שידעתי שהורי עשו למעני.

„ברחתי לערד"

הבית היה ריק, ואני ארזתי את הבגדים שלי במיזוודה ויצאתי לתחנת טרמפים. אפילו לא ידעתי לאן אני הולכת. רציתי רק להתרחק משם ולא לראות אף אחד שמכיר אותי. איכשהו הגעתי לערד. ישבתי שם בכיכר וחיכיתי. הגיע הערב, וזוג צעיר שישב שם והסתכל עלי, הציע לי לבוא איתם. הם רצו לעזור לי. הלכתי איתם ולנתי בביתם. סיפרתי להם שברחתי מהבית. למחרת הם סידרו לי עבודה כמטפלת אצל ידידים שהיו להם שני ילדים.

כעבור חודש עזבתי, ושוב הייתי בתחנת הטרמפים. אדם אחד עצר ושאל אותי לאן אני צריכה. אמרתי לו: לאן שאתה נוסע. התברר לי שזהו קצין־מישטרה שהיה בדרכו לבאר־שבע. הוא לקח אותי אל תחנת־המישטרה בערד. נחקרתי שם, וסיפרתי שברחתי מהבית. הם התקשרו להוריי ואחותי התחננה לפני בטלפון שאחזור הביתה, אבל אני לא רציתי.

השוטרים סידרו לי עבודה במלון ערד. עבדתי שם כחדרנית. הכרתי שם בחור שהתאהב בי. הוא גר עם אמו, ולקח אותי לגור איתו. בחור אחר מהמלון הלך וסיפר למישטרה שאני קטינה. שוב לקחה אותי המישטרה לחקירה, וסידרו לי עובדת סוציאלית שרצתה להחזיר אותי הביתה. לא הסכמתי. היא סידרה לי מקום במוסד אורנים בירושלים. זהו מוסד לנערות שבו הן ישנות, ובשעות היום יוצאות לעבודה. אני עבדתי אצל איזו מישפחה עם ילד מפגר.

הייתי מאושרת באותה תקופה בירושלים, עד שיום אחד הכרתי בחור שזיהה אותי. הוא הכיר את אבי, שאימן אותו באיגרוף. שוב חזרו אלי הסיוטים והיה נדמה לי שכולם יודעים את הסיפור שלי. ביקשתי מהעובדת הסוציאלית שתמצא לי מקום אחר והיא שלחה אותי לקיבוץ מישמר־הנגב. הייתי שם כמה חודשים ועבדתי בלול.

בקיבוץ סיפרתי את תולדות חיי לבחורה אחת. הבנתי שלא אוכל לברוח מהמציאות כל חיי, והחלטתי: מה שיהיה, יהיה.

חזרתי הביתה לשימחתם של הורי. הייתי אז בת 17 וחצי. רציתי להקדים את הגיוס שלי לצה"ל.

כשהגעתי לבסיס קליטה ומיון שאלו אותי פרטי־פרטים. בדקו בתיק האישי, שאלו אותי איזה חברים יש לי, שאלו אותי יותר מדי שאלות על הורי, וגם שאלו אותי אם יש לי דודים בעזה. עניתי בתמימות שיש לי שם דודים, אבל אין לנו קשרים איתם.

הם אמרו לי שם, בצבא, שהכל פחות או יותר בסדר אבל יש כמה בעיות, ולא פירטו.

באותה תקופה פגשתי את בת־דודתי, שכבר הייתה מגוייסת לצה"ל. היא סיפרה לי מה עובר עליה בצבא בגלל מוצאה, ויעצה לי לא להתגייס.

כשבאתי בפעם הבאה לצבא, לשיחה אישית, אמרתי למראיין מה שעבר על בת־דודתי ושאלתי אותו וביקשתי שיענה לי בכנות, אם לאור הנסיבות האלה כדאי לי להתגייס. הוא היסס לרגע, ואמר לי שזה שיקול שלי. לא התגייסתי.

למדתי אז מיקצוע חדש, סידור פרחים אמנותי. עבדתי אצל אנשים נחמדים והכרתי בחור נחמד ממוצא רומני. יצאנו ביחד תקופה והחלטנו להתחתן. הלכנו להירשם ברבנות. כשמסרתי שם את הפרטים שלי, צעק אחד הפקידים לפקיד אחר: תביא לי את התיק של התאומות מעזה! השני חקר אותי שעה שלמה וכשעמדתי לעזוב הוא צעק אחרי: בואי רגע, האם אליאן זה השם של אביך? אין לו עוד שם ערבי? כי השם שמופיע אצלנו הוא שם יהודי!

ברחתי משם. השארתי את החבר שלי ברבנות.

לפעמים אני חושבת לעזוב את הארץ ולחיות במקום אחר, ששם לא אתקל בכל הבושות האלה. אבל יש לי בעייה: אני אוהבת את הארץ, כי זאת הארץ שלי והייתי רוצה שכל האנשים כאן יאהבו אותי בגלל מה שאני ולא חשוב אם נולדתי בעזה או בתל־אביב. אני בן־אדם שרוצה להרגיש כאן בבית.

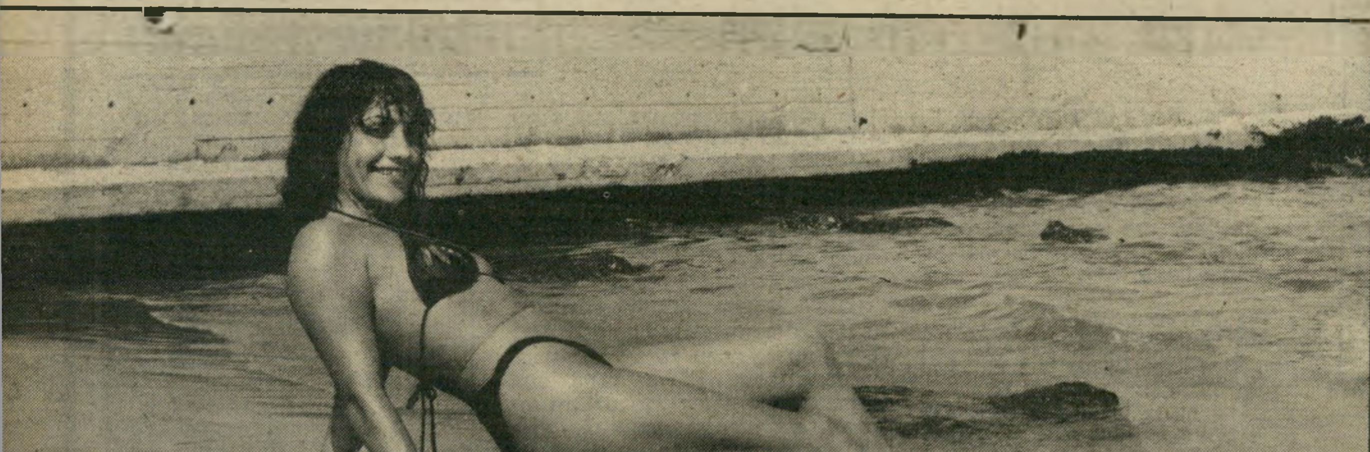

„לפעמים אני חושבת לעזוב, אבל יש לי בעייה: אני אוהבת את הארץ"

נמר של נייר

עופרת סקולה בשדה שבוז"ה ✱ הערומים והמתים

בארץ הארזים ✱ מה יש לך גברת האריס? ✱ מארכסיזם אקדמי

שירה

סחישירה *

בגן התופעות של הספרות הישראלית מהווה עסקן־הספרות והחרזן **יעקב בסר** תופעה יוצאת־דופן. הוא יליד 1937, שעלה ארצה בגיל 20, כאשר שפת־אמו התרבותית היתה פולנית ויידיש. עד מהרה עבר בסר הסבה לשונית והחל להבר שירה בעברית, שירה שתחבירה לקוי ודימוייה שאולים משירת אחרים.

בו זמנית הצליח בסר ללמוד את המיבנה המימסדי של השירה הישראלית ותוך כמה שנים המציא נוסחה תרבותית, לא מציאותית, המהווה תערובת של יבסקציה ישראלית**, המקיפה משוררי יידיש, מבקרים מבני המושבות הוותיקות ומחברים קומוניסטים מבני עדות־המיזרח — נוסחה, שהביאה מאוחר יותר להקמתו של כתב־העת עיתון 77.

בימים אלה פירסם יעקב בסר את מיבחר שיריו מהשנים 1961—1981, תחת הכותרת מאחורי ההריסות, קובץ שראה־אור בהוצאת ספריית פיועלים' והמשמש מראה לי השקפה עולמו, המשוללת בסיס ישראלי של ממש.

כבר בשיר הראשון, הריסות, מאמץ בסר את מילית האינטרנציונל האומרות: „עילב

עסקן־משורר בסר

מניין נחלתי את שירי

ישן שדי היפוד נתריבה / כגן כפוף נבריק הקזל..." והוא מבשר: „לבנות מן היפוד. כלומר / מן ההריסות..." ועד מהרה הוא מפענח לקוראיו על „הנאהבים צנחנים אמיצי לב, האויב ירה בהם עוד כשמים..." וחוזר חלילה.

יעקב בסר מביא בסיפרונו את תיאור חייו בחרוזים מהקומוניזם הרוסי אל הלום הקומוניזם הישראלי שלו. הוא מביא זאת בשורות שירה, המעוררות סימני שאלה, כמו: „יצלב על ראש הכנסיה / ודליתדלוני הפעמון..." או „אני הולך / בתוך מעי־הזיכרונים..." ו„כירכנו בידינו הלוהטות / את גופינו המיוזעים..." ושאר מישגים שיריים, שאינם מביאים כבוד לשירה ה־ישראלית.

מחזור שיריו של בסר, בטבן השורשים, הוא גירסה פרימיטיבית לתיאוריית ה„דו־שורש"" של המשורר הישראלי־הונגרי, **איתמר יעוז־קסט**, בדבר כוחה הגלותי של השירה הישראלית (מעין תיזה אנטי־כנענית בשירה, שלא משוררים נושאים את דיגלה.) במחזור זה שואף בסר להיות יותר ישראלי מהישראלי המצוי וכדי להמחיש זאת, הוא ניזקק לתמונות מהווי הצבא, כמו: „פלד אצבעת האנטנה / אימר־דופק־דמי..." ושאר צבאיזמים, ה־מרפדים את חרוזיו של רודף השלום בסר.

במחזור שירים זה מתגלה לבסר גם אביו השירי המאומץ בסתר, הלא הוא ה־משורר **יהודה עמיחי**, שבסר מאמץ אל לב חרוזיו את שיטתו השירית, בלא מורא או משוא פנים, תוך שהוא פולט חרוזים בנוסח של: „בעצב, רציתי שתדע / כי האבנים שנשרו מטפתיך / לא בצעו את רגלי..." ועוד עמיחאיזמים שמרפדים את חרוזי בסר עד הלום. גם כותרת המחזור עופרת שבירה והכותרת שירים בהליכה הזאת אינם מצריכים סוכנות לחקירות בלשית, כדי להוביל אותם לבית־האולפנה של עמיחי.

בשיר כמו המילחמה הבאה, שבו מבשר בסר על־פי עמיחי: „את המילחמה הבאה / אנחנו מטפחים / בין חדר השינה / לבין / חדר הילדים..." הוא מוליך את קוראיו האנוסים דרך אותה מטוטלת של רדיפה אידיאולוגית אחר שלום, בצד דחפים תת־הכרתיים למילחמה. במחזור ברגעים של נסיגה בלתי נמנעת ממשיך בסר, במיצרפי לשון, שלמרות היותם גזורים במיבנים של שירה, כל קשר בינם לבין שירה הוא מיקרי בהחלט („הירח גלש וישב על ענן כמו מובע / מטוי ממשים...")

מחזור נוסף, שבסר מכנהו שדה סקולה, נקרא כאנתולוגיה מעובדת לעברית של שירים ודימויים שיריים, מתוך שירת משוררים מזרח־אירופאיים, בני התקופה שאחרי מילחמת העולם השניה (ואין טעם להכתים שמותיהם של משוררים אלה ברשימה זו.) כאן כותב בסר על דמויות כ**גיטל־פיגה**, **אוריקה** ואחרים, כאשר לשורות הארוכות, שאינן פרוזה וגם לא שירה, מאמץ בסר את תיצרופת המילים נוסח **דויד אבידן**, תוך שהוא מרבה ב„סופסוף", „אינרוח" ושב עד מהרה בנפילתו הטיבעית אל „קז'ימז' הגדול" מלך הפולנים.

שירתו של יעקב בסר נקראת בעיני ה־קורא, המוכן לעבור חוויה מדכאת זו, כאנ־תולוגיה של כל פגמי השירה הישראלית החדשה. חסרה באנתולוגיה זו אמינות שי־רית. אי־האחידות השירית היא החלק החזק בשירה זו. הדימויים השיריים המשומשים מרצפים שירה זו לאורכה ולרוחבה, כושר התימצות שהוא לב השירה רחוק משירה זו כמרחק ירח מארץ.

אחד משיאי קובץ זה הוא השיר אנטיאו־טופורטרט, כאשר המשורר מצהיר כי „הביט בי מהמראה בלסת זאבית..." תוך שניסה לכסות על כך, כי מי שהביט בו מהמראה, היה בעל לסת שועלית. במילים אחרות, כדי לחבר אנטי־אוטו־פורטרט היה זקוק מר בסר לאוטו־פורטרט. אבל כדי ש־בשירה יהא למישהו אוטו־פורטרט, זקוק אותו אדם גם לשירה, באותה מידה שבעל חשבון שיקים, זקוק גם לכסף בבנק, ובמיקרה הרע ביותר לאשראי. אלא ששירתו של בסר מעידה על כך, שלמרות כל האשראי, הסיבסודים וכל השאר שהעניקה לו התרבות הישראלית, הוא נותר בלא שירה ובלא אשראי שירי.

בפרקים האחרונים של קובץ שיריו, מגלה יעקב בסר אבא חדש. האב הפעם הוא המשורר **מאיר ויזלטיר**, שבסר מתאמץ לחקותו בצורות שיריות, כותרות ו־

* סחיש, ז' (סחיש —, סחישים, סחישי —) שחיס, זרעים שנפלו לארץ בעת קציר הספיח, צמחו והביאו גרגרי תבואה..." (מתוך „אוצר הלשון העברית" — יעקב כנעני.)

** **יבסקציה** — רוסית — קיצור של 'יברסקייה סקציה' — הסקציה, החטיבה היהודית במיפלגה הקומוניסטית בברית־המועצות. היבסקציה היתה פעילה בחיסול הקהילות, בסגירת בתי־הספר בלשון האידיש, בהחרמת בתי־כנסת והפיכתם למועדונים קומוניסטיים. בשם 'יבסקים' רגילים עד היום לכנות את כל העסקנים הקומוניסטיים היהודיים, המתמידים בהתנכרות ללאומיות יהודית, לעם היהודי בעולם ואף לשיוויון זכויותיהם הלאומיות, הדתיות והתרבותיות של היהודים — וכל זאת מתוך נאמנות בלתי־מסוייגת למישטר הקומוניסטי בברית־המועצות... — (מתוך **לקסיקון לתודעה יהודית** מאת שמואל גדון.)

* יעקב בסר — **מאחורי ההריסות**; הוצאת ספריית הפועלים; 249 עמודים (כריכה רכה.)

החוויה הישראלית

השלג יהיה שחור בלבנון

לפני כמה שבועות ישבתי במיסעדה ירושלמית. השעה היתה שעת־לילה מאוחרת. **רפיק חלבי**, מהטלוויזיה סיפר חוויות אישיות שלו ממילחמת־הלבנון, מצור, צידון ובביירות, חוויות שהיה בהן כדי לזעזע גם את הציני שבציניקאים.

סופר סימנון

ממיתים בירייה

באותו שולחן ישב גם ידיד אחר, בימאי הסרטים **אמנון טייטלבאום**. כאשר עלה לדיון נושא הישארות כוחות צה"ל בלבנון, בימי החורף הקרב ובא, פלט אמנון כלאחר יד ואמר: „סיפור 'השלג היה שחור' יית־רחש שם, והפעם על כוחותינו!"

סיפור השלג היה שחור הינו אחד מספריו המעולים של מחבר הבלשים הצרפתיים, **ג'ורג' סימנון**, שכמה מספריו נחשבים למבשרי הרומן החדש הצרפתי. השלג היה שחור* הוא סיפור העולם התחתון של צרפת, בימי הכיבוש הנאצי, סיפור שבמהלכו רוצח גיבורו **פראנק פרידמאייר**, בדם קר סמל גרמני אלמוני במבוי צר, ואפילו לא מתוך מניעים פטריוטיים.

סימנון, מתאר זאת כך:

„אנשים במדים הרי נהרגים היו בכל שבוע, והאתונים הפטריוטיים הם שהיו מסתכבים בצרות, ואת בני־הערובה — חברי מועצת־העיר ונכבדי העדה — היו ממיתים בירייה כשל כך, או שהיו לוקחים את אלוהים־יודע־לאן! על־כל־פנים שוב לא היו שומעים עליהם מעולם..."

השלג היה שחור מתאר הריגה של חייל גרמני בידי איש העולם־התחתון, בלא כל נסיבות אידיאולוגיות. רצח לשמו. אך יחד עם זאת, מתואר בהשלג היה שחור אותו עולם אפל, של כובשים ונכבשים, עולם המביא לכדי עימות של חוסר־ברירה.

לחיילי צה"ל העומדים לחרוף בלבנון ובביירות בירתה, לא ברור מניין יגיע הכדור. אם מידי הפלאנגיסטים, אנשי המיליציות של השמאל, אירגון אל־עמל או כל צבא פרטי אחר מאותם צבאות של לבנון המסוכסכת. או שהכדור יכול להגיע גם מאיש העולם התחתון הלבנוני.

המילחמה בלבנון, מזמן כבר חדלה להיות מילחמה המתנהלת בין צבאות. זוהי מילחמה המבהירה מיום ליום תמונה, שבה צה"ל הופך להיות למטרה הראשית, מילחמה שכדוריה עשויים להגיע מכל כיוון. זו מילחמה, ששר־הביטחון, **אריק שרון**, סיבך בה את צה"ל, מילחמה שספק אם היה בכוחו של **נאפוליאון** לחלץ את צה"ל מתוצאותיה, מילחמה שבה כל חייל ישראלי יכול לקבל, במהלך החורף הקרב ובא, את הכדור במבוי צר זה או אחר. מילחמה שאין ספק שהיא תביא לכך, שהשלג יהיה שחור בביירות.

כיצביא שרון

בגדי שלג וכדורים

אם לצטט את ג'ורג' סימנון, הרי שמתברר כי אחרי שהשלג יהיה שחור מדם החיילים, יהיה גם מי שיאסור וימית את הנכבדים, יכלא אותם, או „אלוהים־יודע־לאן!"

אנשי חיל־האספקה של צה"ל יכולים להציג בטלוויזיה את תשדירי־השירות שלהם על ביגדי החורף והשלג שהם מנפקים לחיילי צה"ל בלבנון הכבושה, מבלי שתהיה להם תשובה, לאותה יריה אלמונית במבוי צר, יריה שתצבע בשחור את השלג בביירות.

* ג'ורג' סימנון — השלג היה שחור; עברית: אהרון אמיר; הוצאת כתר; 196 עמודים (כריכה רכה.)

בהרמזים שיריים, והוא עושה זאת, מבלי שעיניו תמצמצנה. בלא בושה. החרוז ה־אהרון בקובץ של בסר, מספר לקורא ה־אמיץ שזכה להגיע אליו: „מה יש, גם ל־משוררים מותר / להתכסות לבעמים.” נכון שגם למשוררים מותר להתכסות לפעמים — אבל מדוע בדימויים המשומשים של משוררים אחרים?

בשירה הישראלית היו מאז ראשיתה משוררים סוללי דרך ופותחי אופקים חדשים. בעיקבות משוררים אלה הגיעו משוררי הספיח, אלה שליקטו בשדה השירה הקצור את הספיח, ופיארו בו את חרוזיהם. יעקב בסר אינו נמנה אפילו עם משוררי הספיח, וכל שיש ב־249 עמודי מיבחר שיריו, הוא בבחינת סחיש שירי.

השורה החסרה בקובץ של בסר היא: „התרע בגיין נחלתי את שירי...” כאשר התשובה צריכה להיות: „בשירתם של אחרים.” כל שנותר הוא להצטער בדבר אחד, שהסוציולוגיה התרבותית בישראל, סיבסודי משרד־החינוך ואגודת הסופרים, מעניקים את חומרי הזיבול, שעליהם מצמיח בסר את שירתם של האחרים, כדגמים שיריים מתים, שכימעט ואינם מזכירים את אבות שירתם.

הערה אחרונה. יעקב בסר, שהחל בפירסום חרוזיו בראשית שנות ה־60, נראה בראשית דרכו החרוזית כצמח בלתי־מזיק בגן השירה הישראלית. עם השנים גדלה ערוגתו, וחרוליו החלו לספוג סיבסודים למיניהם, עד שהפכו לשדה שיש צורך לסקלו. אלא שאיש לא שם ליבו לכך, ובסר עבה וקשה, וזכה והקים לעצמו כתב־עת, המסובסד מעוניה של התרבות הישראלית, תוך שהוא מבסס לעצמו עמדת־כוח של עורך. עמדת־כוח, שהביאה את הביקורת למורך־לב, כאשר עליה עניינית בשירתו של בסר. אין ספק, שיעקב בסר הינו פרי־ההילולים המובהק ביותר של השיטה ה־קיימת בתרבות הישראלית, וכל שנותר להוסיף הוא, שאכן הכותרת לקובץ שיריו מאחורי ההריסות היא כותרת נכונה, שהרי שירתו וחרוזיו נעשו מאחורי ההריסות של שירת האמת השוכנת בארון ספריו.

תרגום

קינאה

„ביום שני, 10 במארס 1980, נסעה גברת ג׳ין האריס, המנהלת בת החמישים ושש של פנימיית מאדיירה במקלין, וירג׳יניה — אשה בעלת מעמד ללא דופי בחברה ובקהילה החינוכית — לביתו של מאהבה, ד״ר טארנוור, מחבר „דיאטת סקרסדייל” הנודעת, בווסטצ׳סטר. היא נכנסה לתוך הבית ופנתה לעבר הדר־השינה. ביד אחת היא נשאה אקדח האריגטון וריצ׳רדסון בקוטר 32 מילימטר, אותו קנתה בווירג׳יניה שנתיים קודם־לכן. בידה השנייה היא החזיקה זר פרחים. ה־מבחית של טארנוור שמעה יריה והיא הזעיקה את המשטרה. כאשר ניידת המשטרה התקרבה אל הבית, נראתה מנהלת בית־הספר כשהיא עוזבת את כביש־הגישה ל־בית. אבל היא מיד חזרה על עקבותיה. אקדחה הריק נמצא בתוך המכונית. ד״ר טארנוור גסס על הרצפה בין שתי המיטות שבחדר־השינה שלו; הוא לבש פיג׳מה כ־צבע כוי. בגופו היו ארבעה כדורים. גברת האריס הודתה באוזני השוטרים הראשונים שהגיעו למקום כי אקדחה הרג את ה־רופא, אבל היא לא היתה מסוגלת לזכור שלחצה על ההדק. היא נעצרה ונלקחה לתחנת המשטרה בהאריסון...”

תיאור זה מהווה את ציר־העלילה המרכזי של הספר התיעודי־ספרותי גברת האריס* מאת **דיאנה טרילינג**, שתרגומו ראה־אור בעברית. ספר זה מהווה פרק נוסף בסידרת ספרים על מעשי־רצח, שהפכו לפופולאריים ביותר בארצות־הברית בשנים האחרונות, סידרה שעם מהבריה נימנים **טרומן קאפוטה** ו**נורמן מיילר** (שירת התליין שלו, עומד לראות־אור בקרוב בהוצאת זמורה ביתן). סידרה, שמחבריה מודעים לעיבדה, שספרים מסוג זה, עשויים לרתק מיליוני קוראים, המחפשים בעמוד הראשון של עיתון הבוקר שלהם את הדיווח הישיר, ממיקרה הרצח האחרון.

דיאנה טרילינג מביאה בסיפרה — למעט ההקדמה ואחרית הדבר — את סיפור ה־קורות את **הגברת האריס**, מרגע רציחתו של **ד״ר טארנוור**, דרך חקירתה, מישפטה ופסק־הדין שלה. תיאור תיעודי קפדני זה הוא עידכון נוסח שנת 1980 לטרגדיה האמריקאית, החושפת קצות עצבים של ח־

סופרת טרילינג
פחד הסירוס הנשי

ברה־השפע כולה, חברה, שהגברת האריס והד״ר טארנוור ומישטח החיים שביניהם — מייצגים אותה.

ההומור אינו נעדר מסיפרה של טרילינג, הכותבת: „אחרי מותו של הרופא מסקרסדייל הסתובבה הבריחה הבאה: גברת האריס ירתה בו משום שהיא עשתה את דיאטת סקרסדייל ולא הפחיתה ממשקלה...” למרות שהסיבה היתה משולש רומנטי ורגשותיה הפגועים כאשה שנזנחה. טרילינג משרטטת בקפידה את דיוקנה של גברת האריס כמנהלת פנימייה נוקשה, המסלקת תלמידות שנתפסו כשהן שותות בירה. הרקע שלה, אביה, נישואיה, בניה והשקפותיה. סיפור הצלחתו של הד״ר טארנוור וסיפור קשירת הקשר בינו ובין מזכירתו־הרפואית, שהיא הצלע השלישית בסיפור רצח זה.

דיאנה טרילינג, מרצפת את סיפרה בקטעי פרוטוקול מתוך מישפטה של הגברת האריס, כולל תיאורי לבושה, הבעות פניה, ותחושותיה במידה שניתן לקלוט אותן. טרילינג מתארת את מאמציה לבקר בזירת־הפשע, לקלוט תגובות של אלה שנכחו בקירבת מקום, להבין את המירכב הכספי של ירושת הד״ר טארנוור. תיאורו של הפרקליט הממולח ומדיניות ההתגוננות שלו, כמו חושפים עולם דלוח זה של פרקליטי־רצח, שראיית העולם שלהם דמאגוגית וחסרת רגישות כלשהי לגיבורי הדראמה.

כאשר לקראת סוף המישפט, אמרה ה־גברת האריס לאחת מהעיתונאיות כי „תוכל לעמוד בכל דבר חוץ מאשר באהדה: היא תעדיף לשמוע את פסק־הדין כשהיא בגפה ולא בחברת בני־משפחתה וידידיה,” דומה, כי שמץ מאישיותה המסובכת עולה על פני השטח.

אחרי פסק־הדין, מגיע מועד גזר־הדין, וטרילינג מתארת אותו כך: „ב־20 במארס 1981, קצת יותר משנה אחרי מותו של הרמן טארנוור, נדונה ג׳ין האריס לחמש־עשרה שנות מאסר על רציחתו. לא היה זה מסמכותו של השופט לגזור לה עונש קטן יותר...” כאן מתחיל הפרק המרתק ביותר של הספר, כאשר טרילינג בוחנת את ה־עימות שבין הגברת האריס ועולמה החדש, עולם בית־הכלא, לא לפני שמובא דברה של הגברת האריס לפני השופט, המושבעים והעיתונות: „אני רוצה לומר שלא רצחתי את ד״ר הרמן טארנוור, שאהבתי אותו מאוד ושמעולם לא רציתי לפגוע בו...” נאום שמביא את קהל הנוכחים בבית־המישפט להתרגשות ולמחיאות כפיים.

הפרק אחרי פסק־הדין הוא בחינה מרתקת של הפשע הרומנטי:

„אין ספק כי יותר מדי דברים סתומים נותרו אחרי משפט־הרצח הארוך ביותר במדינה — כולל העדויות המוקדמות, בחירת המושבעים והפסקה קצרה בעת חג המולד, המשפט נמשך מה־6 באוקטובר 1980 עד ה־24 בפברואר 1981. אדם עשוי לגלות התנגדות שמשלמי המיסים יחוייבו לשלם זאת. אבל אני עדיין הייתי מסופקת לא רק בשאלה, אם הנאשמת אמרה את האמת באשר למה שהתרחש בחדר־השינה של ד״ר טארנוור בליל־היריות, אלא אף אם היא אמרה את האמת כאשר דיווחה על מה שהיא שכחה...”

טרילינג בוחנת כאן את ההגדרות השונות של החוק שלפיו נשפטה הגברת האריס, אופני ההוכחה, ותהליך הקמילה של האריס במהלך מישפטה. בהמשך מנתחת טרילינג את מהות יחסיה של הגברת האריס ושל קורבנה, ואת תהליך התרוקנותה ה־ריגשי, המוליך את טרילינג להגדרה: „כאשר אני חושבת על גברת האריס, אני מקבלת — בצורה מפותלת ביותר — את העיקרון של פרויד במה שנוגע לפחד ה־סירוס הנשי...”

לקראת סיום הספר מעירה טרילינג, כי „גברת האריס איננה נושא פשוט לספר, לא לספר שאיתנו בדיוני. מחוץ לשריון של הבדיה היא בנקל עלולה ליהפך למחקר קליני. היא שייכת לכתיבה הדמיונית, שם למד פרויד, כפי שגם אנחנו למדנו, על דמות השרויה בקונפליקט או במשבר. גברת האריס לא היתה מסוגלת ליישב את הסתירות הפנימיות שלה כך שתוכל להמשיך לתפקד, אבל העניין שלנו בה נובע בדיוק מן הסתירה חסרת המוצא שבין מצפונה ודחפיה. היא שייכת לרומן כמו אנה קארנינה או כמו אמה בובארי גם אלה הן דמויות במשבר...” ודומה, כי בקביעה זו מעניקה דיאנה טרילינג, את תו הביקורת והערכיות של סיפרה גברת האריס.

וכמו להרגיע את הקוראים, מסיימת טרילינג את סיפרה על האופן שבו התאימה הגברת האריס את עצמה לחיי הכלא: „היא אירגנה קבוצת ג׳וגינג...” והפכה למקובלת שם, למרות שהאסירות היו מוכנות לדחות אותה. טרילינג מוסיפה וכותבת: „אינני אוהבת לחשוב על שום אדם בכלא. אם גברת האריס תזכה בערעור שלה ותשוחרר, אני אהיה צריכה לשמוח. אבל אינני בטוחה כלל, כי החירות לשוב ולחיות את חייה בעולמה הקודם, היא הדבר המתאים ביותר לצרכיה ולאפשרויותיה. מכנה החיים בכלא עשוי להתגלות כמקור של חרות לגברת האריס, מקום בו תמצא יותר חופש מאשר בעולמה הנורמאלי, היפה אך המתנכל...”

תרגומו של **יותם ראובני** לגברת האריס, קריא, מבלי שיפגום באמריקניזמים השונים המאכלסים אותו. ספר זה הוא צוהר המציג לקורא הישראלי ז׳אנר ספרותי חדש, המתפתח בשנים האחרונות בארצות־הברית, ז׳אנר של רומן תיעודי, עם עוצמה ספרותית שאינה נופלת מזו של הספרות לשמה.

* דיאנה טרילינג — גברת האריס; עברית: יותם ראובני; הוצאת שוקן; 363 עמודים (כריכה קשה).

עיון

לוקאץ׳ ושות׳

בשנות ה־30, ה־40 וה־50 הועמסו על מדף הספרים העברי ספרים ותרגומים רבים שהתמקדו באבות המארכסיזם ובבעיות ה־תיאורטיות של המחשבה המארכסיסטית. מזה שנים, דומה כי מדפים אלה כמעט ולא זכו לתיסוף ולריענון כולשהם.

באחרונה ראה־אור סיפרו של הד״ר **אשר סילפן**, תחת הכותרת הוגי המארכסיזם המערבי*, ובו שבע מסות מרתקות על מחדשי הראייה המארכסיסטית, שהשקפותיהם משפיעות השפעה מתסיסה עד עצם היום הזה על השמאל הבינלאומי, הלא־מוּמסד. הוגים אלה הינם: **גיאורג לוקאץ׳, קארל קורש; אנטוניו גראמשי, ארנסט בלוך, הנרי לפבר, רוג׳ר גארודי ולואי אלטהוזר** — שהשקפותיהם פורסות מכלול נוסף של היבטים לתורה המארכסיסטית, שהיא הגורם הרעיוני המתסיס ביותר של 100 השנים האחרונות.

בדיברי הקדמתו מעיר סילפן כי: „היעלגות של המימד הסוציאליסטי מהתרבות הפוליטית בישראל, כמוהו כהתנתקותה של החברה הישראלית מקרקע צמיחתה הטבעית, מהמסורת המכוננת שלה, מההתנהגות, מהנורמות, מהחשיבה — בקיצור מהמסורת של תרבות פוליטית שלמה, שהיתה אופיינית ומרכזית לגבי החברה היישובית מתחילת דרכה...” ואין ספק, כי שבע המסות של סילפן, יש בכוחן להציג לפני הישראלי השואל, בן הדור החדש — מיכלול של דיעות בקשת המארכסיסטית, שכימעט ואינה מוכרת בישראל, קשת שלכל אחד ממרכיביה מצרף סילפן פרק ביוגרפי, תמציתי ומעודכן.

דוגמה אחת ומאלפת נעוצה בדמותו ובמחשבתו של **גיאורג לוקאץ׳** ההונגרי (נולד ב־1885), מי שהיה שר־התרבות בממשלת **בלה קקון** (1918) וחי בגלות ברוסיה עד לכיבוש הונגריה בידי הסובייטים. בשנת 1956, שנת המרד ההונגרי הוא שב ושימש כשר־תרבות והפעם בממשלתו של **אימרה נאג׳**, והוגלה שוב

הוגה לוקאץ׳
הטראומה של הסטאליניזם

מארצו. לוקאץ׳ נחשב כאחד מיוצאי־הדופן האידיאולוגיים של העולם הקומוניסטי, בין בשל כושר הניתוח שלו, מאמריו, וספריו, המהווים עד היום אחד מבסיסי בחינת הספרות העולמית (ספריו הרומאן ההיסטורי; הריאליזם בספרות ראו־אור בתרגום גרוע לעברית ואזלו לפני שנים רבות מהשוק).

בספריו ובמאמריו הפילוסופיים־אידאיים בחן לוקאץ׳, לאור הניסיון הטראומאתי של הסטליניזם, נושאים כמו מקומו של הפרט, עמדתו והכרעותיו המוסריות, דמוקרטיזציה בחיי היומיום — נושאים שכלל לא עניינו את דובריו של המארכסיזם הרשמי.

דוגמה נוספת היא המסה הדנה בפילוסוף **ארנסט בלוך**, בן למישפחה יהודית (1885) שלמד בנעוריו פילוסופיה, מוסיקה ופיסיקה, שהגיע באמצע שנות ה־50 לעימות במיזרח־גרמניה עם המיפלגה הקומוניסטית, נחשב בשנות ה־60 לאיש החכם של אירופה, והיה אחד ממבקריה העניינים ביותר של תנועת מרד הסטודנטים בסוף שנות ה־60. בניגוד ליהודים אחרים, מצא בלוך מקום לציונות כאוטופיה קונקרטית. בלוך, בניגוד למרכסיסטים אחרים, סירב לראות בדת אופיום להמונים, והעדיף למצוא את החוט האדום השזור באמונה הדתית, תוך הטפה לשמירת המימד המוסרי של המארכסיזם.

גם ההוגים האחרים, עליהם הביא סילפן את מסותיו, הינם בעלי חשיבות שאינה נופלת משני אלה, ויש בסיפרו משום מקדם ענייני לפתיחת דיון־חוזר בשמאל הישראלי לבחינת הנושא המעמדי והמוסרי בארצם של היהודים.

לשונו של סילפן קולחת, טיעוניו ענייניים, ומסותיו הן בבחינת עולם ששב לתחייה בשנים האחרונות באירופה, והגיעה העת להחיותו גם בישראל.

* ד״ר אשר סילפן, הוגי המרכסיזם המערבי; הוצאת אלף; 255 עמודים (כריכה רכה).

מאת דן עומר

לפני ארבע שנים היא טענה בלהט: „אינני זונה!" עכשיו היא השלימה עם המיקצוע ואומרת: „אני נהנית מזה!"

יש מעט מאוד מיקרים שבהם ניתן לעקוב אחרי גילגוליו של אדם מפיו שלו. אך בעיקבות הכתבה „נערות הדו־לרים" (העולם הזה 2346) נפתח פתח למעקב כזה אחרי אנט קולינס — אשה אמריקאית יפת־תואר העוסקת בזנות.

בעת הראיון שנתנה אנט („סנשיין") לכתבת העולם הזה נעמי אדווה, היא הודתה כי היא מבלה בבארים ובמועדוני־לילה ומקבלת תשלום של 100 דולר מכל לקוח. „אבל אם זה בחור נחמד, שנגמר לו הכסף, אני יורדת עד חמישים דולר," גילתה.

נלחמה בעצמה

לפני ארבע שנים היתה אנט אשה נשואה, אם לשלושה ילדים קטנים, שבגלל מצוקה כלכלית החלה את ה־קארייה שלה כנערת־רחוב. אז לא עסקה בזנות באופן קבוע, וטרם השלימה עם מיקצועה החדש. היו לה יסורי מצפון קשים והיא נלחמה בעצמה.

אחד מקורבנות מילחמתה הפנימית של אנט באותו זמן היה גבר בשם דויד אור־ריאל.

בסוף יוני 1978 הגיעה אנט לתחנת־המישטרה כשהיא חבולה ובגדיה קרועים, והתלוננה כי גבר שנתן לה טרמפ אנס

נאנסת בתשלום

אותה. היא סיפרה למישטרה כי היתה בדרכה מכיכר־אתרים לביתה, והסכימה לנסוע במכונית עם גבר שלא הכירה. לפתע סטה האיש מהדרך, נסע במהירות מסחררת למקום עזוב ברציף הרברט סמואל, ושם, לאחר מאבק אלים, אנס אותה. היא לא ידעה לנקוב בשמו של הגבר, אך על כף ידה רשמה במהירות, אחרי המעשה, חלק ממיספר מכוניתו. היא הציגה את עצמה כתיירת מארצות־הברית, הנמצאת בישראל עם בעלה וילדיה כבר יותר משנה.

המישטרה פעלה במהירות. תוך שעות ספורות אותר בעל המכונית והמישטרה עצרה אותו לחקירה. בפיו של הגבר, דויד אוריאל, היה סיפור מפתיע. הוא לא הכחיש כי בא במגע מיני עם אנט באותו לילה במכוניתו, אך הסביר למיש־טרה כי הם מכרים ותיקים, וכי לפני כארבעה חודשים כבר קיימו מגע מיני במכונית באותו מקום תמורת אתנן בסך של כאלף לירות.

גם הפעם היה, לדברי אוריאל, הסכם דומה ביניהם. אולם שלא כמו בפעם הקודמת, רצתה אנט להסתלק מייד מן המכונית אחרי שבא על סיפוקו. הוא לא הסכים, והזכיר לה כי בפעם שעברה בילו יחדיו כשעתיים, ותמורת כספו ביקש שתישאר איתו יותר. אז התפרצה האשה, לדברי אוריאל, בהיסטריה והחלה מכה ומשתוללת. כדי להתגונן, סטר לה על לחיה, ובמהלך תיגרה זו נקרעה שימלתה והיא נחבלה.

כאשר הציגה המישטרה את הגירסה הזאת לפני אנט, היא החווירה, אבל הודתה כי חלק גדול מהדברים אמת. היא אכן קיימה איתו בעבר יחסי־מין תמורת תשלום, בגלל מצוקתה הכלכלית הנוראה. היא אם לשלושה ילדים קטנים ובעלה, מוסיקאי העוסק ביוגה, אינו מרוויח כסף לפרנסת המישפחה, ולכן יצאה לרחוב.

„אני לא סיפרתי לכם זאת בהתחלה כי פחדתי שאם תשמעו כי קיבלתי ממנו כסף בפעם הקודמת, אתם לא תתייחסו אלי ברצינות ותחשבו שאני זונה. אני לא זונה!" טענה בלהט. „אני יודעת שאני מעמידה את עצמי במצב עדיין מאוד כשאני מודה שקיבלתי ממנו כסף בפעם הראשונה. אבל אני מבקשת שתאמינו לי בגירסה הזאת, שאני מוסרת עכשיו. אני לא משקרת. הוא אנס אותי ואני רוצה שהוא ייענש על המעשה שעשה, וכדי שלא יעשה זאת לבחורות צעירות יותר ממני, שיכולות להיפגע מכך."

להסתיר מהבעל?

אנט דיברה בכנות כה רבה, שהשוטרים השתכנעו והתיק הועבר לפרקליטות. נגד אוריאל הוגש כתב־אישום על אונס וחבלה חמורה, והתובעת, פנינה דבורין, העלתה את גירסת התביעה שהתבססה כולה על דבריה של אנט. בבית־המישפט העידה המתלוננת על מה שעבר עליה כאשר עלתה למכוניתו של אוריאל על מנת להגיע לביתה, והוא הציע לה שוב אתנן וביקש ממנה לקיים איתו יחסי־מין כבעבר.

„הוא הוציא כסף ושם לי ביד. אני לא יודעת כמה כסף הוא שם לי ביד, אבל נבהלתי והרגשתי כמו זונה ואמרתי לו זאת. אמרתי לו שאני לא רוצה את הכסף שלו, שיקח אותו ושאני מתחרטת."

השופטים, ששמעו את עדותה של אנט ואת עדותו של הנאשם, היו בדילמה קשה. לכאורה הגיע הגבר לבית־המישפט כשבידו אשראי גדול. הוא דיבר אמת מלכתחילה והתמיד בעדותו בעקביות. ואילו אנט התחילה בשקר ורק טיפין טיפין גילתה למישטרה את גירסתה האמיתית. היא גם הודתה לבסוף כי היא עוסקת בזנות מפעם לפעם, והיה קשה להבין מדוע דווקא בפעם הזו, עם אדם שכבר קיים איתה יחסי־מין בעבר, ואשר שילם לה כסף רב, סירבה לקיים יחסי־מין והיתה מוכנה להילחם בחירוף נפש כדי למנוע זאת.

בפיו של הסניגור, יהודה עצמון, היה הסבר להתנהגותה. הוא טען כי בעלה של המתלוננת אינו יודע כלל על עיסוקה כזונה. ולכן הפעם, כאשר היתה חבולה וקרועת בגדים, חששה שבעלה יגלה כי המיקרה קרה בעת מריבה עם לקוח, ולשם כך המציאה את כל סיפור האונס.

אולם התובעת מיהרה להפריך גירסה זו. לו היתה אנט מעוניינת להסתיר מבעלה את עיסוקה, היתה משתדלת מאוד שהמישטרה לא תמצא את הלקוח. שכן כאשר יימצא, הרי יספר את כל סיפור המעשה ועיסוקה יתגלה לבעלה. אולם היתה זו היא שכתבה על כף־ידה את מיספר המכונית, ובכך גילתה למישטרה את זהותו של הנאשם. ולכן לא יתכן שמניעיה בתלונה היו להסתיר מבעלה את עיסוקה.

מחפשת אהבה

השופט בנימין כהן, היום נשיא בית־המישפט המחוזי בתל־אביב, ניסה לרדת לעומק נישמתה של האשה. הוא ניתח את התנהגותה כפי שעלתה מעובדות המיקרה, וראה כי היא נהגה להתחיל עם גברים לא כזונה, אלא כאשה המחפשת גברים לאהבה. רק במהלך הערב היתה מספרת על מצבה הכלכלי הקשה ועל ילדיה הקטנים כדי שהגבר יציע לה תמיכה.

„היא נהגה להלביש לעצמה דמות של אשה המשחרת לאהבה. למה? בעיקר כדי לא לעורר את השילטון לסוגה אצלו כזונה, אבל לפי הערכתי יש סיבה נוספת. לפי הערכתי גדלה המתלוננת במישפחה אשר בשבילה עיסוק בזנות על־ידי אחת מבנותיה, הוא השפלה אשר לא תתואר. לפי הערכתי, הרי גם אצל המתלוננת גופה מופנמת תחושה כזו, חרף חיי הנוודות שלה עם בעל יוצא־דופן.

„עם אמונה בשיחרור האשה ובנישואין שאינם בלתי־מתיישבים עם חופש מיני לשמו, היא עדיין מצליחה לחיות בשלום. לא כן עם הזנות, המוקצה מחמת מיאוס, שאת עיסוקה בה (בכורח מצוקת העיתים) היא כביכול מנסה להסתיר גם מעצמה. אני סבור שלחיפושיה אחרי גברים נהגה לשאת דמות של אשה שוחרת אהבה, מפני שאת עיסוקה בזנות היא כביכול מנסה להסתיר גם מעצמה." כך כתב השופט בפסק־דינו, כאשר בחר להאמין לגירסתה של המתלוננת ולהרשיע את הנאשם.

אוריאל הורשע ונדון לשנה וחצי מאסר בפועל. הוא מיהר לערער בבית־המישפט העליון. למרות שבדרך־כלל אין בית־המישפט העליון מתערב במימצאים עוב־דתיים, שינה הפעם ממינהגו. בית־המישפט בדק שנית את כל הפרשה המוזרה ומצא שנותר בליבו ספק, וזה חייב לפעול לטובת הנאשם.

„על נכונותה של המתלוננת להסתיר עובדות שאינן נוחות לה, גם כאשר ההגינות כלפי אדם שעליו היא מתלוננת מחייבת את גילויין, מלמדת תלונתה, שאותה מסרה למישטרה שעות ספורות בלבד אחרי האירוע. למיקרא דבריה מת־קבל הרושם כי מדובר באשה הגונה, אשת־איש ואם־לילדים, שכבודה חולל בידי אדם שהיכרותה איתו היתה שטחית ביותר, ואשר ניצל בצורה אכזרית את נסיעתה התמימה במכוניתו.

„אין בעדותה כל זכר לעובדה כי כאר־בעה חודשים קודם לכן התייחדה עם המערער באותו מקום עצמו אחרי פגישה קצרה ושיחה מיקרית בכיכר־אתרים. יתירה מזו, עתה אין היא מכחישה כי נאותה לקבל ממנו כמה מאות לירות כאתנן."

בית־המישפט העליון ביטל את הרשעתו של אוריאל באונס וזיכה אותו.

כיום, ארבע שנים אחרי אותו מיקרה, שוב אין אנט קולינס מתביישת במיק־צועה. בעלה התמהוני עזב אותה ונעלם מן הארץ, והיא נותרה עם שלושת ילדיה. היא עדיין אשה יפה ומושכת ומתלבשת יפה. אחרי שנפטרה מהעכבות הנפשיות שהפריעו לה בעבר, מרוויחה אנט סכומי כסף גדולים מאוד והיא שכרה וילה מפוארת ברמת־חן ומגדלת את ילדיה ברווחה כלכלית.

„אני חושבת שבן־אדם יכול לעשות עם הגוף שלו מה שהוא רוצה, ואף לא אחד יכול למנוע ממני לעשות כסף עם הגוף שלי. הרי זה דבר אידיאלי לשלב עבודה עם תענוג, ואני בוחרת בדרך־כלל גברים צעירים וחזקים מאנשי כוח האו"ם ואני גם נהנית מזה," היא אומרת היום בגילוי־לב.

על עברה היא מספרת: „הגעתי לארץ לפני כמה שנים עם בעלי שהיה מוסיקאי. היו לנו שלושה ילדים והוא לא מצא כאן פרנסה. הוא היה מנגן לפעמים בכל מיני מקומות, עד שנמאס לו והוא התיישב בבית. לילדים לא היה אוכל, אני ובעלי עישנו חשיש וגם זה עלה הרבה כסף.

„בעלי הציע לי ללכת ולחפש גברים. הרעיון לא מצא חן בעיני, אבל הלכתי לרחוב הירקון ותפסתי טרמפים. בכל ערב חזרתי עם חבילת כסף. בעלי טיפל בילדים ואני הייתי המפרנסת. בעלי ברח מהארץ לפני שנתיים, והשאיר אותי עם הילדים."

אנט חזרה לעבוד גם במקום עבודתה הראשון בכיכר־אתרים. לדבריה היא מר־וויחה כחמש מאות דולר ליום, שהם כ־15 אלף דולר להודש. היא חסרת מנוחה ומתרוצצת משולחן לשולחן, קובעת פגי־שות עם כמה גברים בערב אחד, ולפעמים קובעת גם פגישות לשעות היום כאשר הילדים לומדים. אין לה זמן לבזבז ולרוב היא מחזיקה מונית צמודה במשך הלילה. קשה לי להאמין כי זוהי אותה אשה שטענה בלהט כזה לפני ארבע שנים: „אני לא זונה!"

אילנה אלון

KENT

מפעם לפעם מגיע לי...

קנט. הנאה אמיתית. השילוב
הנפלא של רעננות וטעם עדין, נקי ורך.
הטעם המיוחד של תערובת הטבק
האמריקאית ופילטר המיקרונייט המפורסם.

הקניה הטובה ביותר 1982

KENT
שווה כל מחיר.

קשר גואלר&שות'

דפנה
כמה טוב
לחזור הביתה
לנעלי הבית הטובות
והחמות של "דפנה"
אין חוכמות. הרגליים שלך
יודעות."דפנה". נעלי הבית
של "דפנה" מפנקות לך את
הרגליים בבדים יפים
ורכים, בצבעים נעימים
ובמבנה גמיש ונוח.
ועכשיו "דפנה"
בקו החדש לנשים,
גברים וילדים.
כאן ובכל העולם.
"דפנה" נעלי הבית
הפופולריות ביותר
של יצואן הנעליים
מספר 1 בישראל.
איך הולך? הולך "דפנה".
דפנה
"דפנה" — בחנויות המובחרות בכל הארץ.
תשלובת מפעלי "דפנה"! הקיבוצים דפנה וחולתא.
מרכז השיווק לסיטונאים: רחוב פרי מגדים 5,
תל־אביב, טלפון: 03־268081.

המחזאי יהושע סובול, שמחזהו „נפש יהודי" עוכב על־ידי הצנזורה, טוען במחזהו כי היהדות תשמיד את הציונות, מדבר על המצב המוסרי החמור במדינת־ישראל וקורא להחליף מייד את השילטון

כל יהודי, הרגיש לגטו וילנה או לודג', חייב להיות רגיש למה שקרה ביירות. השטן בעצמו ביים את הסצנה הזאת

זוהי נקודת־מיבחן למדינת ישראל. אם העם בישראל יבלע את הטבח הזה, אנחנו לפני השלמה עם השמדה

לעזוב את הארץ כאיש שמאל, הוא השירות הכי טוב לאריק שרון. הוא היה רוצה שהחבורה הזאת תעזוב את הארץ

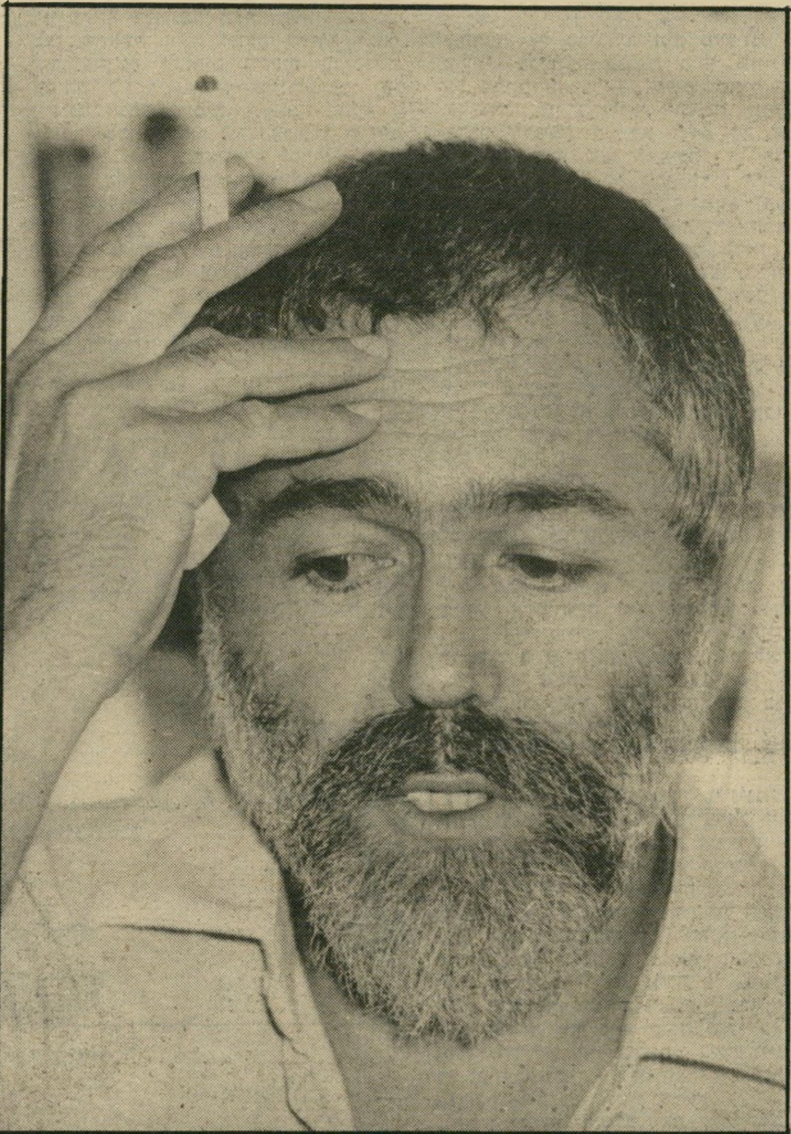

ברגע שהשילטון הזה ירגיש שהוא מאבד שליטה, לא יהיו לו מעצורים. ולכן, צריך לשחק איתם עד הסוף

הטעם של הקיום שלי הוא רק במאבק נגד המגמה של שרון ומתוך תיקווה, שעדיין אפשר להפיל את השילטון

לאה גולדברג אומרת שכשאין מה להסתיר אין מה לגלות. בגין בשוט מפחד

ראיינה שרית ישי

„השטן ביים את הסצנה הזאת!"

יהושע סובול הוא מחזאי, העוסק בתולדות עם ישראל. הוא מעלה מהעבר דמויות נשכחות, שנבלעו אי־שם בדיברי הימים שלמדנו בבתי־הספר היסודיים והתיכוניים. דמויות נשכחות כמו זו של א"ד גורדון, דמויות מתולדות הישוב כמו חברי קבוצת ביתנייה, שעליהם כתב את מחזהו „ליל העשרים" — מחזה על גיבורים שחלקם עדיין חיים עימנו.

כעת הוא לוקח אותנו לסוף המאה שעברה, ותחילת המאה הזו בווינה ה־עליזה והחוגגת. הוא מחזיר אותנו אל ימיה הראשונים של הציונות. הוא מנסה לשתף אותנו בוויכוח בין שוללי הציונות ומחייביה, וכל זאת באמצעות דמותו של אוטו וייניגר, דמות שנוייה במחלוקת של צעיר יהודי בן 23, שבחר להתאבד בחדרו של בטהובן. עד גיל 23 הספיק וייניגר לכתוב ספר בשם „מין ואופי", ובו הוא מעלה את התיאוריה שלו על הקשר בין מינו של האדם ואופיו. הספר הזה היכה גלים ועורר סערת רוחות ומחלוקות.

ההיסטוריה היהודית אינה אוהבת את דמותו של אוטו וייניגר, מי שהמיר דתו לנצרות וטען כי הציונות והיהדות אינם הולכים ביחד.

כעת כתב יהושע סובול מחזה בשם „נפש יהודי". הצנזורה פסלה קטעים מהמחזה ועיכבה אותו. הקטעים שנפסלו על־ידי הצנזורה הם דווקא קטעים העוסקים בעירום ובסכס, נושאים מש־ניים. סובול מתנער מהצנזורה, אך כאזרח המכבד את החוק, נשמע לה. הצנזורה תוזמן השבוע לחזות בקטעים מתוך המחזה. אם לא תאשר, ייצא תיאטרון חיפה למאבק ממושך.

יהושע סובול הוא איש של מאבקים. מעולם לא ניסה להסתיר את דיעותיו הפוליטיות, הנוטות שמאלה. בדירתו היפה, שבאחד מרחובותיה השקטים של תל־אביב הקטנה, אנחנו יושבים מסביב לשולחן הזכוכית, בחברתה של עדנה, אשתו, שהיא מתכננת תפאורות ותל־בושות. בחדר הסמוך ישנים שני הילדים, בני 10 ו־12. מישפחת סובול מעורה היטב בחיים הפוליטיים. עדנה, כך נדמה, איבדה את סבלנותה. היא רוצה לעזוב

(המשך מעמוד 59)

את הארץ. מחמת הבושה, היא אומרת.

סובול טוען, כי יש להתגבר על מחסום הבושה, להישאר פה ולהיאבק על מנת להחזיר את השפיות. שניהם מביעים דעתם בהפגנות ובמחאות. הוא עצמו מנסה לפעול במיסגרת התיאטרון. לדבריו תיאטרון טוב הוא תיאטרון פוליטי, והוא מביא לדוגמה את אריסטופאנס, ברכט ואפילו את שייקספיר. קשה להתעלם מכך שהוא מהמחזאים המעטים שאמנם עוסקים בבעיות פוליטיות, החל מ„סטטוס קוו ואדיס", שעסק בכפייה הדתית, ועד ל„סטריפטיז אחרון" — סאטירה פוליטית המועלית בהצלחה עד עצם היום הזה.

סובול גם היה האיש שהצליח להביא לקרשי התיאטרון בצורה בוטה את הבעייה העדתית, כשכתב את „קריזה" ואת „עצבים". ב„קריזה" התגלה לעם ישראל זמר־המחאה שלמה בר. לא מזמן העלה בחאן הירושלמי מחזה־ענק בשם „מילחמות היהודים". כעת, אחרי „נפש יהודי", שיש בו לדבריו מסר פוליטי חד־משמעי, הוא עומד להעלות בתיאטרון חיפה, בשותפות עם הילל מיטלפונקט, את המחזה „כיבוש". „אם לא יסגרו לעומרי ניצן את התיאטרון," מחייכת עדנה בכאב.

המחזה ידמה למחזהו של פיטר ברוק

יהושע ועדנה סובול
בושה

האנגלי. ברוק יצא מתוך הנחה כי אם האמריקאים טוענים כי במילחמת ויטנאם הם מגינים על הערכים של העולם החופשי. „אנחנו," אמר ברוק לשחקניו, „העולם החופשי. חובתנו להביע את הסתייגותנו מכך שהאמריקאים פועלים בשמנו." ברוק לא ביקש משחקניו להציג עצמם כמינהג הנזירים בוויאט־נאם, אולם בתום ההצגה עלה לבימה שחקן לבוש שחורים, עם תיבה שחורה גדולה. הוא הוציא פרפר מתוך התיבה, והפרפר עף לו בחלל התיאטרון. הוציא עוד פרפר שעף, ואת הפרפר השלישי הצית. הפרפר נפל שרוף.

המעשה עורר סקנדאל נורא. אגודת צער בעלי־חיים ואגודות אחרות יצאו בצעקה. על כך השיב להם ברוק: „על מה אתם מזדעזעים? בוויאט־נאם נשרפים אלפים מהנפלם, וזה לא מזיז לכם. אבל פרפר אחד שנשרף בתיאטרון בלונדון מצית אתכם."

המחזה הזה השפיע על סובול. כעת הוא רוצה לצעוק את צעקת ה־כיבוש, „אנחנו הכובשים ובשמנו נעשים מעשים איומים ונוראים. זה התחיל עם יריות באוויר בגדה, כשנהרג ילד ועוד ילד, וזה הגיע לטבח בביירות." אם אמנם יצליח יהושע סובול להעלות את המחזה „כיבוש" יהיה זה ניצחון גדול לשפיות הישראלית. אך אם לא יאפשרו לו להעלות את המחזה — נדמה לי שאיש לא יתפלא.

■ ■ ■

● כיצד הגעת לדמותו של אוטו וייניגר?

כשהתעסקתי עם החומר של ליל העשרים, נתקלתי באוטו וייניגר בפעם הראשונה, כמי שהשפיע על אנשי הקבוצה שהגיעה לביתנייה. נשות ביתנייה היו רגישות לאידיאולוגיה שלו, ואחת השאלות הקשות שהוטחו שם בוויכוחים, היתה אם אמנם יכולה האשה להיות שווה לגבר.

● אנשים קראו את וייניגר? הוא היה בסרט־סלר בין הצעירים?

הוא התאבד ב־1903. מייד אחרי מותו הפך הספר לבסט־סלר, ויצא בגרמניה בעשרים מהדורות. הספר תורגם לכל שפות מרכז־אירופה. ברשימות וביומנים של אנשי ביתנייה, שבהם עיינתי, מצאתי פעמים רבות שאנשים דנו בשאלה אם צודק וייניגר בתיזה שלו או לא. במיוחד דנו בתיזה שלו לגבי האופי הנשי. וייניגר טען שהאשה אינה יכולה לשוות לגבר. היה על זה ויכוחים נוקבים בביתנייה. במחזה ליל העשרים מוזכר שמו של וייניגר כמה פעמים.

אחרי שכתבתי את ליל העשרים, שכחתי את האיש. ואז, כשהתחילה לפרוח האנטישמיות החדשה במערב־אירופה, היה לי צורך לעסוק בזה. קראתי חומר על הנושא ושוב נתקלתי בשמו של אוטו וייניגר, כאחד מאבות האוטו־אנטי־שמיות, וכאחד ממפרי האנטי־שמיות שפרחה בגרמניה.

זה תפס אותי כמו פצצה. קראתי עליו המון חומר. הישגתי את ספרו מהספריה הלאומית. הקוריוז הוא, שהספר יצא בעברית בשנת 1952 בהוצאת כתבים, שהיתה בבעלותו של מתי שמואלביץ', שהוא כיום מנכ"ל מישרד ראש־הממשלה.

● מה היתה התרשמותך מסיפרו של וייניגר?

הספר היה בשבילי כמו פיצוץ. הפרק על היהדות האיר לי נקודה מסויימת. וייניגר רואה בציונות וביהדות שני כוחות שלא יכולים להסתדר יחד. הוא טוען שאו שהציונות תרצח את היהדות או שהיהדות תהרוס את הציונות מבפנים. תמצית היהדות, טוען וייניגר, הוא משיכה אל הגולה. אפילו אם תיצור הציונות מדינה, הרי שאם היהדות תגבר על הציונות, היא תוליך לאסון ולחורבן, כדי ליצור מצב שבו תחזור הכמיהה אל הגולה. וייניגר התחיל לאסוף את החומר לסיפרו בגיל 17. הוא השלים את הספר לפני מותו, והוא בן 23.

● מה גילית על וייניגר? איזה איש הוא היה? מניין שאבת עליו פרטים אישיים?

היו לו שלושה חברים: פרבר, רפפורט, וסבובודה. סמוך למותו הם הוציאו מעין „חברים מספרים". על וייניגר יצאו גם כמה מחקרים, בין השאר של פסיכיאטר יהודי־דני בשם אברמסן, שעסקו בניתוח אופיו של האיש. רוב החומר כתוב גרמנית. שברתי את השיניים עליו. הצלחתי ללמוד על וייניגר לא מעט.

● באיזה שלב של האיש, שהיה רק בן 23, עוסק המחזה שכתבת?

בלילה האחרון לחייו. מה שגירה אותי לכתוב על הלילה האחרון בחייו, היתה העובדה שוויינינגר ירה לעצמו כדור ליד הלב וגסס כל הלילה. הוא שלח בדואר־הערב מיכתב לאביו, שבו הודיע על כוונתו להתאבד, ועשה חשבון שהמיכתב יגיע ב־9 בבוקר, ואז ימצאו אותו לאחר מעשה. כשהגיעו הוריו, מצאו אותו עדיין גוסס. הוא מת כעבור שעתיים בבית־החולים.

מוזר — לתקוע כדור ליד הלב ולא בראש, לגסוס כל הלילה מבלי לנסות לירות כדור נוסף. אני מניח שהוא רצה לגסוס, ולעבור את יסורי הגסיסה, לעבור את המעבר מהחיים למוות. זה הדליק אותי. כתבתי תערובת של עובדות ומצבים שיכלו להיות. בלילה האחרון אני מפגיש את וייניגר הגוסס עם אביו, עם אמו ועם פרויד.

● היה לו קשר עם פרויד?

החבר של סבובודה היה פאציינט של פרויד. סבובודה כנראה סיפר לוויינינגר על התיאוריה של דל פליס, שהיה רופא אף־אוזן־גרון ברלינאי, ופיתח תיאוריה בדבר הדו־מיניות. לא ידוע מה אמרו זה לזה, אבל אצל וייניגר זה הדליק אור גדול, ואת כל התיאוריה שלו על הומוסכסואליות הוא פיתח מזה, והעביר את התיזה לפרויד, שהיה הקורא הראשון של התיזה. אחר־כך האשים פרויד את וייניגר בגניבת התיאוריה מפליס. חושבים שבין פרויד ופליס היה קשר חצי הומוסכסואלי. כנראה שבאותה פגישה בין וייניגר ופרויד הטיח בו פרויד דברים קשים. שלוש שנים אחרי התאבדותו כתב פרויד מיכתב לפליס, שבו טען שגניבתו של וייניגר לא הזיקה לפליס. בכתביו מתייחס פרויד לוויינינגר.

■ ■ ■

● במחזה יש דמות של אשה הנקראת קלארה. האם היתה לוויינינגר פרשת־אהבים עם אשה בשם זה?

לא, במציאות אין עדות לקיומה, אבל באחד המיכתבים של וייניגר לידידו גרבר, הוא כותב: „לא מעניין אותי עם מי העלמה ק' משחקת טניס. אני לא עד כדי כך אשה." חשתי במישפט הזה נימה חזקה מאוד של קינאה, ולכן בניתי את דמותה של קלארה.

● במחזה ישנה דמותו של טיק. מיהו טיק?

הוא כאילו הפרופסור של וייניגר באוניברסיטה. בניתי אותו כליבראל וינאי, המאמין בסובלנות ובפשרה אפשרית בין יהדות ונצרות. הוא נציג הליבראליזם, שפשט במילחמת העולם הראשונה. מה קורה עם טיק? באחת ההזיות של וייניגר הוא מופיע בדמותו של המחזאי השבדי סטרינדברג, שאגב קרא את סיפרו של וייניגר וכתב לידידו גרבר כי „בשבילי אוטו פתר את בעיית האשה." מכך דמיינתי לעצמי מה היה קורה אילו באמת נפגשו השניים. הרי כל ימיו ביקש וייניגר להתקבל לתוך העולם הארי של השבדי הגאון — הגבר, לפי מושגיו.

אותו טיק, המגלם את סטרינדברג, משתנה אחרי שהוא מגיע עם וייניגר לסצינה הומוסכסואלית שבה הם מתנשקים בנשיקה אירוטית, וסטרינדברג משכיב את וייניגר והולך לעשות בו מעשה. פתאום הוא הופך לעקום, צולע, מכוער, בן דמותו של מוביוס — מבקר שכתב אז בעיתוני וינה ושטען כי וייניעגר גנב ממנו את התיאוריה. וכך, כמו שסטרינדברג מעלה את אוטו לשמיים, מוביוס מוריד אותו אל עברי פי פחת. ואז טיק אומר לוויינינגר: „קבל את עצמך כמו שעתה: פילגש יהודית מוחלטת בתוך עולם נוצרי אנטי־שמי־לאומני מתפורר."

אנחנו מונהגים על־ידי פושעים. צריך איכשהו לנטרל אותם

● מדוע התאבד וייניגר?

יש תיאוריות שלא מעניינות אותי. בעיני הוא התאבד כי הוא הגיע ליאוש מוחלט גם מהיהדות וגם מסיכויי כלשהו להיחלץ ממנה. הוא עצמו התנצר זמן קצר לפני מותו, וזה לא עזר לו.

● מדוע בחר דווקא בחדרו של בטהובן כדי להתאבד?

הוא העריץ מאוד את בטהובן. וינה היתה עיר מאוד תיאטרלית. טענו כי היה לו אופי מיוחד תיאטרלי, והוא רצה לתת למותו משמעות אדירה. ביתו של בטהובן שכן ברחוב הצוענים השחורים. זה היה בית־דירות עלוב להשכרה. וייניגר שכר את החדר בליל מותו.

● הדמויות במחזה שלך מרתקת, התקופה מרתקת, אך מה טעם מצאת לכתוב את המחזה דווקא עכשיו? איזה מסר אתה מנסה להעביר?

התגובה המיידית שלי על הטבח בביירות היתה שצריך לעבור לפעולה ישירה. אלא שאני פוחד מטרור

אני מנסה במחזה הזה בעצם להבין את נפש היהודי שעליה צמחה הציונות. וייניגר לא נעשה ציוני, וכפסע היה בינו ובין הציונות. הרצל היה קרוב לעמדותיו ולדיעותיו של וייניגר, אלא שהוא היה הרבה פחות רציני. היה שלב שבו הרצל קרא להתנצרות של כל העם היהודי.

● כלומר, אתה מנסה להגיד שהציונות קמה על נפשם המעורערת של יהודי וינה? שהציונות היא תולדה של מחלת־רוח?

בדיוק. לא רק נפש מעורערת, אלא נפש חולה מאוד.

■ ■ ■

● מה זה אומר מבחינתנו?

לי היה חשוב להגיד שהציונות אינה צמח בריא שצמח על קרקע בריאה, אלא צמח חולה שצמח על קרקע חולה. להבין את זה, זה כבר משהו. אם רוצים להבין את מהות הציונות ולהבין למה היא כל־כך חולה ומטורפת, חייבים להבין את זה.

● למה אתה מתכוון?

אני מנסה להיות מאוד־מאוד ספציפי לגבי אותה תקופה. לא לגבינו.

● בוא נהיה ספציפיים לגבינו.

עוד נגיע לזה. אך בואי נדבר על וינה של אז, שהיא עיר כמעט יהודית מבחינת חיי התרבות והרוח. אני מדבר על מאהלר ועל סטפן צווייג ועל הרצל ועל סיפורי הופמן ועל קראוס, אבי הסאטירה. וינה היא עיר שהיהודים בה הם מלכי חיי הרוח והיצירה. והנה, בתוך המצב הזה, הם פתאום הזרים שבזרים, משום שאוסטרי ארי מלידה אומר להם שהם טפילים. זוהי דילמה נוראה: אני הכי טוב ויחד עם זאת אני הכי זר. הם צריכים לקבל הכרעה: ללכת למקום שהם לא שייכים אליו, שהוא אנטי־תיזה לוינה היפה והסוערת, לארץ־ישראל.

● אף לא אחד חשב ללכת לארץ־ישראל עד שהרצל הציע את ההצעה הזאת.

נכון, אלא שוויינינגר הרחיק ראות. הוא הבין שהציונות תוליך לארץ־ישראל ושהציונות לא תשחרר אותו מהמחלה הזאת, הקרוייה יהדות, ושהיהדות תוליך שוב אל הגולה, למצב שבו אתה טפיל על אחרים.

● כך הוא ראה את היהדות?

הוא ראה אותה עוד יותר חמור מהנוצרים, שהחליטו שיהודים צלבו את ישו.

● ואיך כל זה מתקשר עם הטירוף של הציונות בימינו?

התחזית של וייניגר מתגשמת. היהדות ניצחה את הציונות, והשתלטה מבפנים. היא מובילה את הציונות לקראת השמדה עצמית. הציונות, שרצתה להחזיר את עם ישראל להיסטוריה, להפכו לעם ככל העמים, לא עם שיש לו טריטוריות אלא עם שחי את חייו עם יחסי כוחות, עם אינטרסים, מפקיעה כעת את הקיום הלאומי מתוך ההיסטוריה. לא להכיר בקיום הפלסטינים, לקרוא לגדה המערבית יהודה ושומרון — הציונות מתכחשת למציאות. היא לא רוצה להכיר בה.

בינתיים ישנו הכוח. זה עובד, אבל זה הטירוף שעליו מדבר וייניגר. הוא טוען

כי היהדות לא מכבדת את הזולת, את קיום של רשות הפרט. יש לו מושג שנקרא טרנסגרסיה — פריצת גבול. הוא טוען כי היהודי הוא פורץ גבול נצחי. היום הוא ברוסיה, מחר בקנדה, מחרתיים באמריקה, ואם לא טוב באמריקה אז הוא באוסטרליה. אין גבול. לאן שנוח לו, לשם הוא רץ.

אני חושב שמה שקורה אצלנו הוא, שמרגע שהיהדות השתלטה על הציונות, זו התגשמות התיאוריה של וויינינגר. מרגע שאנחנו לא מכירים בכך שחברון היא עיר ערבית, ויש גבול שאין לנו מה לעבור אותו ולתקוע יתד בבית־הדסה, ברגע שאנחנו לא מבינים שאין לנו מה לעשות בשכם ולהקים שם ישוב, הרי שהיהדות השתלטה עלינו ואנחנו הופכים ליהודי הנצחי, שהיכן שהוא נמצא אין גבול.

הכוח העצום המניע את העם הזה שלא להכיר בגבולות, הוא היהדות. אין היסטוריה, יש מיתוס. ועל זה וויינינגר מדבר. על זה שהיהדות תוליך את הציונות אל האבדון.

● **את זה הבנת מתוך קריאה בסיפרו של וויינינגר, או שזה מה שהביא אותך לקרוא את וויינינגר?**

היו לי מחשבות קודמות, אלא שפתאום מצאתי הבהרות למחשבות שלי.

● **זוהי תיזה מעניינת מאוד: אנחנו יושבים בגדה המערבית בגלל אופיינו היהודי, שהוא חסר גבולות, ולא בגלל הזכות ההיסטורית, כפי שנהוג לטעון.**

זו לא זכות היסטורית. זו זכות מיתולוגית, אם כבר. הרי מדברים פה על מיתוס. העובדה ההיסטורית היא, שלא היינו בגדה שנים רבות, ויש שם כעת אנשים אחרים. בכלל, חילוניים הם שהמציאו את המושג הזה „זכות היסטורית". הדתיים מדברים על זכות נצחית.

■ ■ ■

● **כיצד הגבת כאשר קראת את מיכתב הצנזורה, שהודיע כי הצנזורה אינה מאשרת כמה קטעים במחזה?**

בנורמות הקיימות היום נדהמתי. אם הם דמיינו לעצמם שיהיה שם לייף־שואו של סכס על הבימה, אז הם חולים. אין שם שום עניין עם זיונים על הבימה. יש סצינה שבה וויינינגר ואביו נפגשים בבית־זונות וינאי. בית־הזונות היה מוסד בווינה: סטפן צווייג כותב בהומור שכל הצעירים התוססים והאינטלקטואלים של וינה נפגשו בבית־הזונות וגילגלו שם אידיאות.

וויינינגר במחזה פוגש שם את אביו, ובית־הזונות הוא המקום שבו הוא מנהל עם אביו שיחה רצינית. תוך כדי מישגל עם הזונות הם מנהלים ביניהם באותה

> **בזמולד ברכט ותומאס מאן ברחו מגרמניה רק כשחייהם היו בסכנה. אתה לא תועיל בכלום אם יהרגו אותך**

הזדמנות שיחה על ואגנר ועל הגניוס הגרמני. ויש שם זונה טירונית, המביטה נדהמת בוויינינגר המתפשט לפניה ושואלת את הזונה המבוגרת יותר בתדהמה: מה זו? והזונה אומרת לה: הוא יהודי. והזונה הטירונית שואלת: זה מלידה? והוותיקה עונה לה: לא, חותכים להם.

וכל זה קורה על רקע הוויכוח על ואגנר. בקטע הזה ניסיתי להראות באיזה ניכור נמצא היהודי הווינאי, שבבית־הזונות מגלים את יהדותו.

● **איך מתבצעת הסצינה הזאת על הבימה?**

הסצינה מתרחשת כולה מאחרי פרגוד חצי שקוף, כשרק ראשים של הזונות, של וויינינגר ושל אביו יוצאים מדי פעם. הכל מתרחש על רקע צלליות, כפעולת סכס־משין. אז אם הצנזורה נתפסה לעניין הזה, אני חושד בה שלא עשתה זאת בתום לב. המחזה אמנם פרובוקטיבי, אך לא במישור של סכס, כי אם במישור של ציונות ויהדות, ואת זה לדעתי הם ניסו לצנזר, לא את סצינות הסכס.

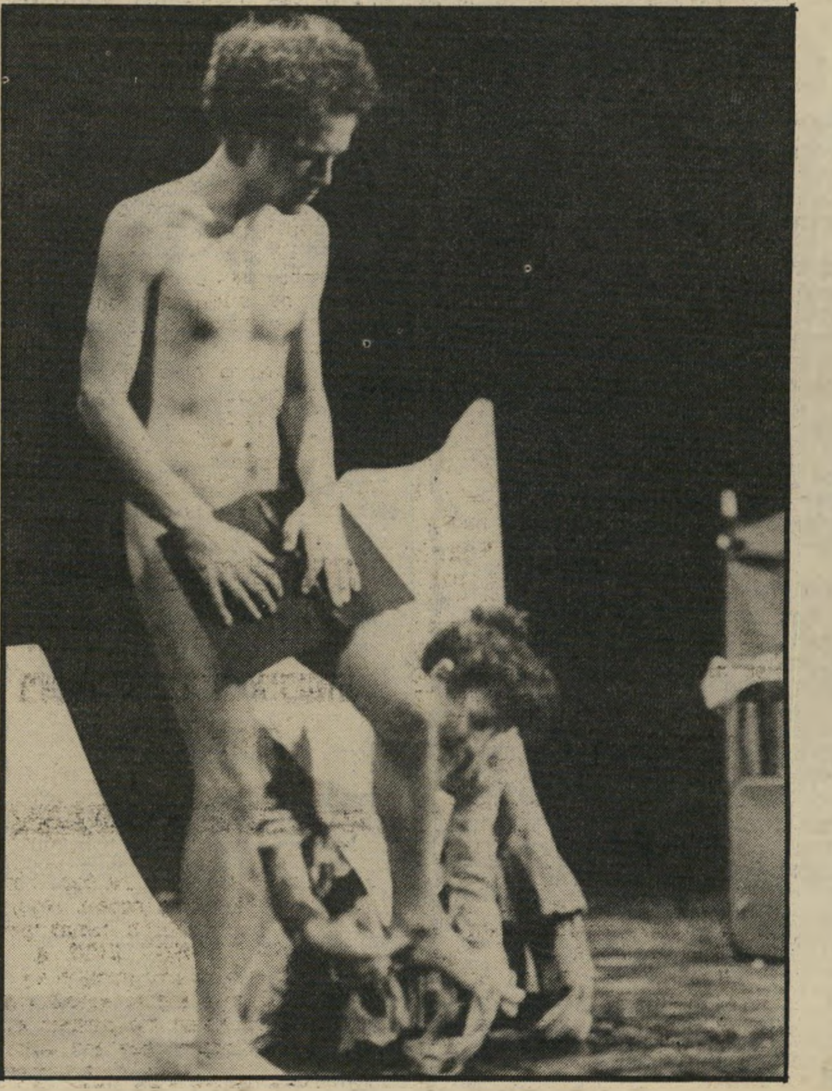

סצינת העירום הגברי
לא סכס־שואו

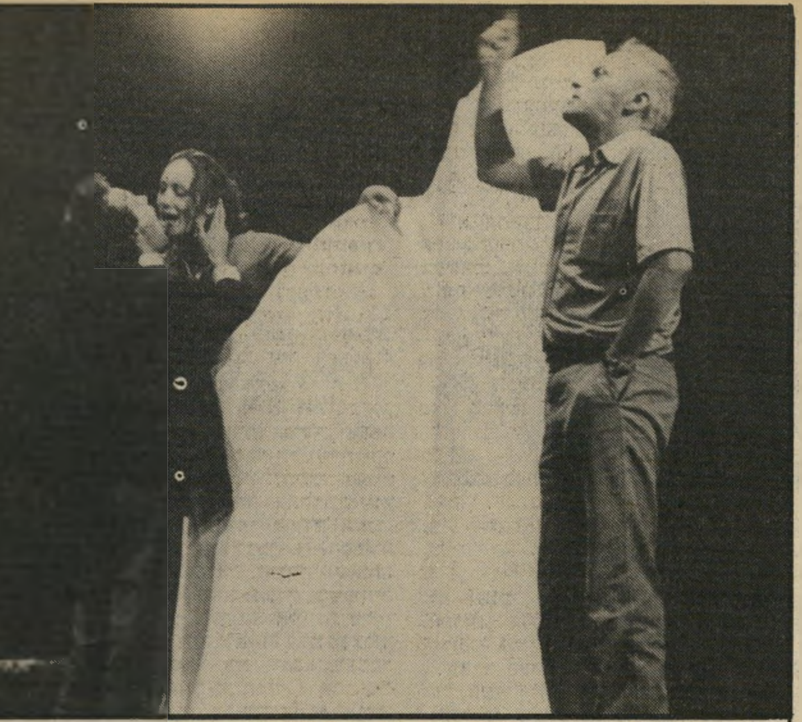

סצינת המישגל בבית־הזונות
דיונים אידיאולוגיים

● **מה אתה מתכוון לעשות?**

זה עניין של התיאטרון, התיאטרון הזמין את הצנזורה לראות חזרה. אני מציע להם שלא יתלו תיקוות בסצינות שאותן פסלו. אין בהן שום דבר מטיף ריר.

● **ואם יחליטו שלא לאשר?**

יש בכוונתנו ללכת לבג"ץ.

● **אתה תסכים לקיצוצים?**

לא אסכים. בכלל לא! יש שם סצינת עירום מלא של קלארה וויינינגר. היא רוצה לעלות לארץ־ישראל והוא רוצה להתנצר. הם פוחדים אחד מהשני, מגיעים לקטטה, ובשיא הקטטה מתפשטים ועומדים עירומים אחד מול השני. ואז, כשנופלים המסוות, יוצאת הבעיה: שוויינינגר אינו מסוגל לאהוב את מי שאוהב אותו. האימפוטנציה העצמית יוצאת, ואז הוא מתלבש. זוהי סצינה תמימה. שני אנשים עירומים עומדים במרחק של ארבעה מטרים אחד מהשני.

● **מה יחסך לצנזורה?**

זוהי פונקציה לגמרי מיותרת בחברה שאנחנו חיים בה, שמקורה בתפיסה פיאודלית. האם הצנזור יוסטמן הוא סמכות יותר מוסרית מעומרי ניצן, מגדליה בסר או ממני? אני לא מכיר בזכותו להורות לי מה מותר ומה אסור.

■ ■ ■

● **מהו תיאטרון פוליטי?**

כל תיאטרון טוב הוא בדרך־כלל פוליטי. אריסטופאנס כתב את מחזותיו על המילחמות הפלופונזיות שהרסו את אתונה. שייקספיר, הנחשב לאוניברסלי, מתייחס למושג של מונרכיה אבסולוטית. ברכט עסק בכל מה שקרה בגרמניה בשנות ה־20 וה־30.

● **מחזאי כמוך, המעורה היטב בחיי הארץ, ניתן היה לצפות שיעסוק בתיאטרון פוליטי אקטואלי ולא יברח אל וינה של תחילת המאה.**

אני חושב שעסקתי בתיאטרון פוליטי. כתבתי את סטטוס קוו ואדיס ב־1972, שהיה נגד הכפייה הדתית. כתבתי את סילבסטר 72', שעסק בישראל שלפני מילחמת יום־הכיפורים בצורה הכי ישירה. המחזה עוכב בגלל המילחמה, ואחד המבקרים כתב שהוא ועדת אגרנט תרבותית. אלא שאני האדם היחידי בארץ שזוכר את זה. גם ג'וקר ניסה לגעת במציאות.

זה לא נכון להאשים אותי שאני לא עוסק בתיאטרון פוליטי. המחזה על וויינינגר הוא נסיון ללכת לשורשים של הבעיה. לא הייתי כותב אותו אם לא הייתי חש שזה נוגע בבעיה המהותית. יתכן שאני טועה, אבל פה צריך לתת ליוצר את רשות הטעות, וייתכן שהקהל לא יבין, אבל אם ייווצר הקשר, והקהל ייצא עם איזו תובנה מהמחזה הזה, תובנה על המציאות שהוא חי אותה היום, הרי שאני את שלי עשיתי. יכול להיות שזה נאיבי. אולי אני טועה.

● **איך משפיעים האירועים במציאות על היצירה שלך?**

המועקה, החרדות, הזעם, המיאוס — זה מה שמדרבן אותי ליצור ולהתבטא.

אני יכול להגיד לך דבר מוזר: ממש לפני ההתאבדות של וויינינגר, יש עימות חריף בינו ובין חבריו הציונים, ההולכים ונעשים מיליטאנטים. אחד מהם אומר: „בחרת לך להתאבד בחדר שבו מת בטהובן. מחר יהיה אסור לנו לנגן אותו." אחד מחבריו אומר לו: „אני יהודי גאה. מי שיכה בי אשיב לו מכות רצחניות, מי שירצח את בשרי ישלם לי בבשרו ובבשר אשתו ובבשר ילדיו." וויינינגר משיב: „היהדות ניצחה אתכם מבפנים. אתם אבודים לגמרי."

ואז קרה מה שקרה בלבנון, ופתאום היום, בחזרה, הרגשנו כולנו שהרפליקה של וויינינגר צריכה להחריף באיזושהי תוספת. פתאום מישפטו של החבר שלו האומר שמי שירצח את בשרו ישלם לו בבשרו ובבשר אשתו ובבשר ילדיו — מישפט שכתבתי לפני שנה — הפך למציאות איומה של קאניבליזם חוגג, שעוד מרגיש עצמו צודק. פתאום, בעשייה, הבנו שחברו של וויינינגר צריך לצאת חיה רעה, ממש מיפלצת. המחזה נכתב מתוך תחושה לגבי המתרחש, הצורך להגיב על המתרחש. זה קיים בתוך ההצגה.

■ ■ ■

● **אנשים רבים שאיתם שוחחתי לאחרונה, העזו את האפשרות לעזוב את הארץ בגלל האווירה התת־מוסרית. האם גם בראשך עברה מחשבה כזו?**

יש לי ולעדנה ויכוחים גדולים בנושא

> **אנחנו חיים במציאות איומה של קאניבליזם חוגג, ועוד מרגישים את עצמנו צודקים**

הזה. אני אומר שלעזוב את הארץ כאיש שמאל זה השרות הכי טוב לאריק שרון. כמה אנשי שמאל יש פה? כמה הצביעו שלי? 6000 איש? שרון היה רוצה שהחבורה הזאת תרד מהארץ. זה היה משרת אותו. ולכן, למרות שגם אני שומע סביבי דיבורים מן הסוג הזה, אני אומר: הדבר האחרון זה לעזוב.

(עדנה סובול מצטרפת לשיחה ואומרת:) הרצון שלי ללכת מפה נובע מתוך כעס. כעס על האנשים העושים את הזוועות האלה. לא מתוך רצון לברוח, אלא מתוך כעס. למה לי להרגיש מיעוט שחושב אחרת? למה לי לגדל את ילדיי בארץ שבה הרוב חושב אחרת ממני, שבה הרוב

(המשך בעמוד 72)

חופשי זה בכלל לא לבד

שחקן הכדורסל של מכבי תל־אביב, **אולסי פרי**, אינו מבזבז זמן. רק נפרד מחברתו, הדוגמנית **תמי בן־עמי**, וכבר פתח במסע כיבושים רחב־יריעה.

אולסי ותמי היו חברים במשך תקופה ארוכה ופרשת אהבתם זכתה לכותרות. הם נפרדו ושבו האחת לזרועות השני פעמים אין ספור. ואולם הפרידה האחרונה של שני הגבוהים זכתה בתואר פרידת השנה, שכן הפעם היתה זו, לדבריהם הפרידה הסופית. תמי עזבה את הדירה, שאותה חילקה עם אולסי. והיא מבלה בשעותיה הפנויות עם מחזרים שונים. אין לה עדיין חבר קבוע, אבל אני לא חושבת שצריך לדאוג לה. אם היא לא תמצא לעצמה אהבה חדשה, אז מי כן תמצא? אך הסיפור שלי הפעם אינו מתמקד בתמי. אולסי הוא כוכב הסיפור.

כדי לחגוג את השנה החדשה בשימחה אמיתית, ירד אולסי לאילת. הוא אומנם לא מאלה שיורדים דרומה כדי לתפוס שמש, אבל חתיכות הוא בהחלט אוהב, ובאילת לא חסרות כאלה. מדי לילה ירד אולסי לדיסקוטק במלון. אחרי סיבוב בין ההוללים, הוא תפס פינה וממנה השקיף על הנעשה במקום. הוא ירד לאילת ללא ליווי צמוד, אבל הוא לא היה לבד אף לא לשניה. כל ערב נצמדו אליו יפהפיות אחרות. אולסי ניסה אמנם לשמור על פרופיל נמוך, אבל מעיני לא נסתר דבר.

באחד הערבים אף נערכה תחרות גלויה על השחקן השחור. שתי נערות חינניות נעצו בו עיניים וערכו לו הופעה פרטית כימעט. השתיים לבושות בבגדים מיני־מליים, רקדו על רחבת הדיסקוטק כאילו רק אולסי נמצא שם. מדי כמה רגעים התיישבה אחת מהשתיים לצידו, בשעה שחברתה המשיכה לפזז על הרחבה. בסופו של הערב יצא אולסי מן המועדון כששתי השזופות הצעירות צמודות אליו חזק חזק. אולי בגלל זה, כשחיפשתי את אולסי למחרת היום, כדי לברר מה מצבן, אי־אפשר היה למצוא אותו.

אולסי פרי
חיפושים בדרום

גל של הצלחה

האופנאית **שרה** („שרהל'ה") **מילר**, היתה עד לא מזמן קניינית של בית־אופנה מסויים. אחרי הצלחת הסוודרים שלה, שנמכרו כלחמניות טריות, החליטה שרה לפתוח עסק משלה והיא מאוד מצליחה. יחד עם הצלחתה בעסקים היא מצליחה גם עם גברים.

שרה היא גרושה ואם לבן, שאותו היא מגדלת לבדה. הרומן הארוך ביותר שלה והמפורסם מכולם היה עם עורך־הדין **צבי לידסקי**. הרומן נמשך במשך תקופה ארוכה, אבל לא ברציפות.

שרה, שתמיד מתלבשת בבגדים נועזים וידועה כבחורה ללא מעצורים, טורחת בימים אלה להציג את החבר החדש שלה. **זמי ברמן** הוא קבלן בשנות ה־30 לחייו והוא המחזר הטריי־טרי של שרה.

עד לא מזמן ישבה שרה בשקט וחיכתה ללידסקי. האופנאית המצליחה אהבה את עורך־הדין על באמת. היא רצתה להינשא לו ולמסד את אהבתם. אולם, לידסקי, הידוע בחולשתו לנערות צעירות, סירב ליהכנע. הגא המשיך לשמור את האופנאית, ששלחה ידה גם בשירה, על אש קטנה, והיא אף הודתה בפה מלא שהיא נענית לכל קריאה שלו. בזמנו אף הגדילה שרה לעשות וכדי להוכיח שבאהבה אין גבולות וכשאוהבים מוכנים לעשות הכל, הודיעה שרה ללידסקי שהיא מוכנה להעלים עין מבגידותיו, בתנאי שלא יבייש אותה ולא ייצא עם אחרות בפומבי.

הפעם נשבר לה. היא החליטה שלא לשבת בבית ולחכות לטלפונים של עורך־הדין, שנחשב לאחד המבלים הגדולים של תל־אביב. בכל הפעמים הרבות שראיתי אותה מבלה לא היה צמוד אליה כל ליווי גברי. הפעם היא שינתה את מעמדה החברתי. זמי הממושקף ושרה העליזה נראים ממש מאוהבים. מאז שהכירו הם לא נפרדים אף לא לרגע ומכריזים על הקשרים ביניהם בפה מלא, בחיוך רחב ובעיניים זורהות. אולי סוף־סוף תמצא שרה'לה את השלווה?

שרה מילר וזמי ברמן
אהבה בוערת

מי רוצה אותו?

סגן שר־החקלאות, **מיכאל דקל**, סיפר שיש לו שתי מטרות בחיים. האחת היא להביא מאה אלף מתנחלים לגדה המערבית. והשניה, לחתן את **קלוד מלכה**. רבים שאלו אותי. „מי זה קלוד מלכה הזה?" ולכן אני חייבת לכם סיפור.

קלוד הוא עוזרו של סגן השר דקל. ברור לכן שהוא איש חרות. הוא אפילו היה יושב־ראש אגודת הסטודנטים באוניברסיטת תל־אביב, מטעם הליכוד לפני שלוש שנים. בימים אלה, כך גונב לאוזניי, הוא עומד להתמנות לתפקיד יועץ מיוחד לענייני תיקשורת לשר־החוץ **יצחק שמיר**. בקיצור, הוא מטפס מהר בסולם הדרגות המיפלגתי. רק שלא יגמור בחוץ.

קלוד הוא תושב קריית־גת במקור. פעם פגשתי אותו ברחוב עם שכנה שלי, שהיתה מזכירתו באוניברסיטה. כשניסיתי לבדוק אם הם עדיין ביחד, לא קיבלתי תשובה חד־משמעית. קלוד, המתקרב לגיל שלושים, יאלץ להתחתן במהרה, כי כך רוצים הבוסים שלו. והוא מאוד לויאלי לתנועה.

אז מי שרוצה לבדוק אם הוא עדיין עם החברה שלי או לא, כדאי שתדע שהיום הוא נע בין מישרד־החקלאות בתל־אביב, מישרד־החוץ בירושלים, ודירתו השכורה בתל־אביב. מי שלא תמצא אותו שם, יכולה לארוב לו בכניסה למצודה, ברחוב המלך ג'ורג' בתל־אביב. גם לשם הוא מגיע.

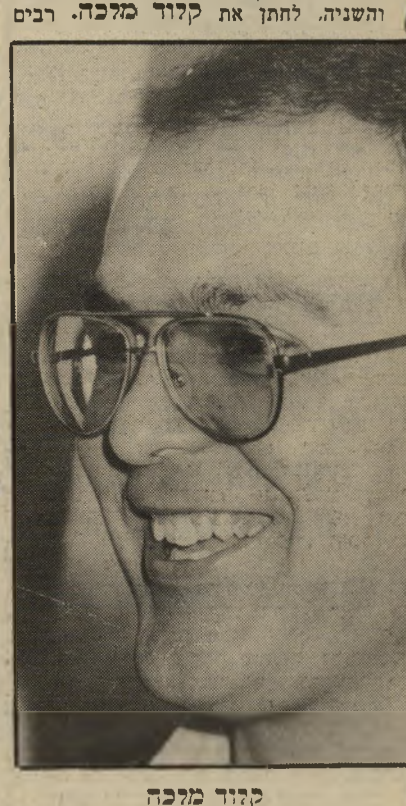

קלוד מלכה
שלא יגמור בחוץ

ינוקא משה לא עובד קשה

משה ינוקא, קצין־צנחנים לשעבר, נער־שעשועים, איש העולם הגדול, מלך החתיכות ומגדולי המבלים שידעה הארץ מעודה, עזב את אילת סופית ועלה צפונה לתל־אביב. ינוקא בן ה־51, בן למישפחה גרוזינית, הוא יליד ירושלים. ב־1957 נשא ינוקא לאשה את **חנה'לה**, שלה היה נשוי במשך חמש שנים. מאז ועד היום לא התחתן בשנית ולא הוליד ילדים. ב־1962 אחרי גירושיו, עזב את ירושלים, וניהל רומן סוער עם המשוררת **רינה שני**, ולדבריו היא היתה האהבה הגדולה של חייו.

ינוקא חי אז בתל־אביב והשתלב היטב באווירה המקומית. אחר־כך הוא פתח דיסקוטק במלון באילת, והתגורר שבועיים באילת ושבועיים בתל־אביב. אחרי שחיסל את הדיסקוטק, החליט ינוקא להפוך את מלון הסלע האדום ממלון רגיל למלון נופש.

תקופת הסלע נגמרה והתחדשה בשנית אחרי שהחלים מהתקף־לב, שגרם לו לשהות תקופה ארוכה בתל־אביב.

הסיסמה שלו: „ינוקא משה עובד קשה." היתה חייבת להשתנות. ינוקא הבין שהוא מוכרח לקחת את החיים יותר בקלות ולנהל אותם על מי־מנוחות. בתקופה זו הוא ישב בדירתו שברחוב הירקון ולא עשה כלום. יום אחד, אחרי תקופת יובש ארוכה, התחיל ינוקא לצייר. מעולם לא השלים עם תדמית הפלייבוי שהודבקה לו, אבל תמיד נראה בחברת חתיכות אמיתיות, שהיו צעירות ממנו בשנים רבות. אחרי שירד שוב לאילת, חזר גם לתקופת הבילויים הסוערת. הוא חזר לעבודתו במלון הסלע האדום. מפעם לפעם, כשעלה לתל־אביב, היו צמודות אליו נערות חייכניות שלא עזבוהו לרגע, וינוקא, ששרשראות כבדות מקשטות תדיר את צווארו, עשה רושם של נהנה מכל העסק.

השבוע, עם תחילת השנה החדשה, הודיע ינוקא על פרישתו מהעיר הדרומית. במלון נערכה מסיבה ענקית, בנוכחות מאות מוזמנים ונופשים, שבאו להיפרד ממנו.

המסיבה נמשכה עד השעות הקטנות של הלילה, והאלכוהול נשפך שם כמו מים. ינוקא ארז את חפציו, שהכילו מלאי עצום של גלאביות, והוא עולה לתל־אביב, להמשיך ולנהל את חייו, והפעם בצורה הרבה יותר רגועה ושלווה.

משה ינוקא
שלוש לך אילת

עלילות רימון בדרום

כאשר הודיע **שימעון** („כושי") **רימון** שהוא הולך לגור בפונדק־דרכים מבודד, צפונית לאילת, הייתי בטוחה שלא יהיה לי מה לכתוב עליו. אך מסתבר, שהבחור מפתיע גם כשהוא מתגורר הרחק מהעיר הגדולה.

כושי השזוף וגבה הקומה הפך למוקד עלייה־לרגל. סיפרו לי שנשים נהגו לבוא אליו בדרכן לאילת או ממנה, להזמין פחית בירה, לתפוס ראש על הבירה ועל הנוף, ובדרך־כלל להתאהב בפונדקאי. חלק עזבו בסוף היום, וחלק נשארו לרומן קצר עם המקום ועם בעל־הבית.

גם הסיפור הנוכחי התחיל כך, אך ההמשך היה קצת שונה.

לפונדק הגיעה צעירה אילתית בת 20. גם היא ביקשה לשתות משהו כדי לרוות את צימאונה בחום הכבד השורר במידבר. אחר־כך התפתחה שיחה בינה ובין כושי ובעיקבותיה היא החליטה להישאר.

אך לנערה יש חבר באילת. כאשר הוא ראה שהיא לא חוזרת אליו הוא התחיל לדאוג. הוא חיפש אותה בעיר, ומשנואש החליט לבדוק בצפון. בעוברו בפונדק ביקש לברר אם מישהו ראה את חברתו והנה היא עומדת לפניו.

הגבר דרש שהיא תשוב איתו מייד לאילת. היא התנגדה בתוקף והסבירה שהיא מאוהבת בפונדקאי. האווירה התחממה, לאו דווקא בגלל חום המידבר, ולא היה חסר הרבה שיעופו בקבוקים מצד לצד. כושי ניצל את ההזדמנות, ובעוד החבר מחכה שחברתו תחזור איתו לאילת, יצאו כושי והיא לתל־אביב.

בעיר הגדולה הם עושים חיים משוגעים. כושי מבסוט מעל לראש וחברתו הצעירה מאוהבת מעל לראש. החבר נשאר בדרום הרחוק.

השאלה המעניינת את כולם היא מה יקרה כשכושי ירצה לחזור לפונדק, כי הוא מעולם לא אהב במיוחד את העיר הגדולה.

איך אומרים? נחכה ונראה.

רחל מרחלת על כל העולם

רוליק מתחתן

ראש־השנה הוא הזמן להודיע על התח־לות חדשות, ולא רק אני חושבת כך. זהו גם הזמן של **ענת גותן**, בת ה־25, העומ־דת להינשא לבחיר ליבה, הד״ר **ישראל** („רוליק״) **פלג**, המבוגר ממנה בשמונה שנים.

ענת עובדת כרכזת־המחקר בתוכנית ה־טלוויזיה זה הזמן, אותה מנחה **רם עברון**, ועורכת תוכניות בקול־ישראל. רוליק, למי שאינו יודע, הוא דוקטור טרי לתיקשורת שקיבל את תוארו בימיה הראשונים של ה־מילחמה. הוא מרכז ודובר סיעת המערך בכנסת, ומועמד המערך לוועד־המנהל של רשות־השידור; בחור כלבבי, עם ראש על הכתפיים ומומחיות של ממש בעולם התיק־שורת.

ישראל (רוליק) פלג
נישואי תיקשורת

ערב ראש־השנה, כאשר השניים ברכו את ידידיהם בברכת שנה טובה, הם גם ביש־רו לחבריהם הקרובים על תוכניתם להי־נשא.

וגם אני ראיתי אותם בערב ראש־השנה. היה זה כאשר רוליק התלווה לענת למסי־בת ראש־השנה שערכו אנשי גלי־צה״ל ביפו. „איני נוכח כאן כמיועד לתפקיד ב־וועד־המנהל של רשות־השידור,״ אמר לי רוליק, „אלא כחברה של ענת.״ ענת שיר־תה בגלי־צה״ל כעורכת תוכניות דוקומנט־ריות והוזמנה למסיבה בזכות התחקיר ש־ערכה עבור זה הזמן על **אבשלום קור** שאותו ראיין עברון.

השניים הכירו כאשר ענת ביקרה בכנסת לצורך תחקיר עם אחד מחברי הבית. היא הגיעה ללישכתו של דובר המערך, רוליק, ומאז פרחה האהבה ביניהם.

כל מי שמכיר את השניים, חש שהם מת־אימים זה לזו. נדמה לי שאני אפילו יכולה להבטיח סיפור הצלחה.

אז עוד רווק הולך מאיתנו. מיפלגת־הע־בודה מאבדת עוד אחד מצעיריה המבטיחים הנופל ברשת הנישואין. אני רק מקווה ש־רוליק לא ינטוש את הפוליטיקה כי בסופו של דבר כמה בחורים כמוהו מסתובבים במישכן?

הרומן של ענת סבידור

בשבועות האחרונים מספרים לי כל מיני חברים שיש חדש במיפלגה הליברלית. **ענת**, בתו של יושב־ראש הכנסת, **מנחם סבידור**, שהוא ח״כ מכובד מטעם הליברלים, נראית צמודה בכל מיני מקומות לספן־השלום ואיש־השלום **אייבי נתן**. חשבתי שיש לי כאן סיפור על **אנט דולצ׳ין** חדשה, שתזעזע את המיפלגה שיש בה הכל חוץ מליברליזם, אך מסתבר שטעיתי.

כשבדקתי את העניין, הסבירו לי שהשניים הם ידידים ותיקים. הם באמת נראים ביחד, לא רק בשעות הצהריים אלא גם בערבים, אך לא צריך להסיק מזה שהם זוג לכל דבר.

החבר הנוכחי של ענת הוא עורך־דין צעיר, **יצחק** („איציק״) **גולדנצווייג**, בעל מישרד בכיכר־המדינה שבתל־אביב. הוא ידוע ברווקותו, הייתי מעזה לומר העקרונית, והדבר האחרון שעליו הוא חושב הם נישואין. הוא אינו פעיל בליברלים אלא בשטח הטניס.

השניים יוצאים כבר מזה תקופה ארוכה, ואין סכנה שענת תתחיל לשדר בקרוב מקול השלום.

ענת סבידור וידיד
לא קול השלום

קו הונג־קונג, תל־אביב

לא הייתי מספרת לכם את הסיפור ה־בא, אלמלא דאגתי לשלומם של כמה גב־רים המתחזים לגברתנים ועושים הרבה רוח בעיר הגדולה.

ישנו זוג בתל־אביב שהאהבה ביניהם פורחת. הוא שותף במועדון תל־אביבי, **מוטי סטרוקובסקי** בן ה־26, גבה־קומה, חתיך ואחד שמבין עניין. מזה חודשים ש־הוא חי ביחד עם **זמירה** („זמי״) **אדם** בדירתה.

זמי היא טיפוס מיוחד, שהספיקה המון בשנותיה הכמעט זהות למוטי. היא מורה לספורט, זמרת, עוזרת־הפקה בטלוויזיה, ושחקנית טניס מעולה, ובאחרונה היא סיי־מה קורס מצילים. חבריה הטובים ביותר הם מהשמאל, אם כי נדמה לי שבדיעותיה היא קצת בימין. בסוגריים אני חייבת לומר שמוטי הוא זה שמושך אותם לשם.

השניים הכירו במועדונו של מוטי, הלכו לגור ביחד, וזמי, שבעבר היו לה הרפתקות קצרות בארץ ומעבר לים, הפכה לאשת־בית ולאשת־איש.

כיאה לזוג צעיר הם החליטו לשפץ ול־הרחיב את דירתם הצנועה. החלו בשיפו־צים ונפלו על המילחמה. הפועלים לא הגי־עו בזמן. העיכוב הראשון גרם לתקלות ב־המשך. הצבעים לא יכלו לעבוד כי ההרי־סה לא הסתיימה, והנגר לא יכול היה להר־כיב את ארונות־המיטבח כי לא היה מיט־

מוטי סטרוקובסקי
אידיאולוגיה ימנית

בח. מוטי נאלץ להפשיל שרוולים, ויחד עם זמי התלבש על עבודות השיפוץ.

אחרי שהם סיימו, בעזרת הפועלים ש־נמצאו איכשהו, הוא החליט שהוא חייב לצאת לחופש. מכיוון שלא הסתדר להם לצאת ביחד, הם סיכמו שהוא ייצא ראשון והיא אחר־כך.

הלך הבחור וקנה כרטיס להונג־קונג כדי לראות את פלאי המיזרח הרחוק במשך שבועיים. וכך קרה שזמי נשארה לבד גם בראש־השנה וגם ביום־כיפור.

מי שאינו מכיר אותם היטב, היה בטוח

זמירה (זמי) אדם
חברים בשמאל

שהם נפרדו. כי איזה חבר יעזוב את זמי, ועוד בחגים, כשאפשר להיות ביחד 24 שעות ביממה? אך מה שלא כולם ידעו, הוא, שמוטי אינו עוזב את שפופרת הטל־פון אי־שם במזרח הרחוק, ומדבר עם זמי בכל יום וגם היא נורא נורא מתגעגעת.

וכאן אני נכנסת לתמונה. מבין אלה ש־היא עזבה אותו היו כאלה שאזרו עוז והושיטו יד. היא דחתה את היד המושטת בעדינות אך בהחלטיות. היו כאלה שחשבו שהיא לא מתכוונת. שהיא רוצה שיתאמצו עד שישיגו אותה, והתחילו להטריד.

מה שלא אמרתי על מוטי בהתחלה הוא, שיש לבחור הזה עוד כמה כוונות. חוץ מזה שהוא מסית אותה לימין, הוא מאוהב בה עד לשיגעון והוא קנאי וגם קצת אלים כשמרגיזים אותו.

אחרי כל הדם שאני רואה היום בארץ, אין לי כוח לראות טיפה נוספת. אז עזבו את זמי, אם אתם רוצים שמוטי יעזוב אתכם.

המעוז הבעייתי

לפני חודשיים נערכה חתונה שהיתה יכו־לה לזכות בתואר החתונה הבעייתית של השנה. **איתן גולדמן**, בנם של אחד ה־יהלומנים הגדולים בארץ, **יחזקאל גולד־מן**, ושל רעייתו אשת־החברה **ברוריה** („טוצ׳י״) **גולדמן**, נשא לאשה את **אלי־נור מעוז**, בתם של איש־העסקים **דני מעוז** ושל גרושתו, אשת־החברה אף היא, **ניצה מעוז**. לטקס הקצר, שנערך בבניין הרבנות בשדרות דויד המלך בתל־אביב, לא הגיעו הוריו של החתן ואף לא אמה של הכלה. היו שם רק אבי הכלה, אחותה הצעירה **לורן**, וחמישה זוגות חברים.

לכאורה היתה יכולה להיות החתונה אי־רוע רב־רושם, שהיה צריך להתקים במקום מפואר בנוכחות מאות אורחים מפורסמים, אולם ייחוסה של הכלה לא מצא־חן ב־עיני הורי החתן. הם ניסו לשכנע את איתן לחזור בו מהחלטתו, והדברים הגיעו לידי כך, שאיתן בן ה־24 סולק מהעסק המישפחתי בניו־יורק ומישפחתו אף איי־מה עליו שתנדה אותו.

להורי החתן היו טענות כלפי מישפחת הכלה וגם כלפי הכלה עצמה, שהיא בת 18 בלבד, וכבר ניהלה אורח חיים סוער מעבר לים.

בשל החרם שהטילו בני המישפחה על איתן, הוא נשאר מובטל מעבודה. השניים נקלעו למצוקה כלכלית קשה ביותר. ל־עזרתם נחלץ אבי הכלה, שהתנדב לממן את בני הזוג. הוא שכר להם דירה בשיכון בבלי, והציע לאיתן לעבוד יחד איתו. איתן לא שש לחזור לעבודה. שני הצעירים בילו בכל האירועים הנוצצים של העיר, ואף נראו אוכלים במסעדות־יוקרה, והכל על חשבון החותן.

אך לא עברו חודשיים ואיתן התגעגע למישפחתו. הוריו שהו בחו״ל ובשל ה־חרם עליו נלקח ממנו המפתח לדירתם.

איתן המתין בחוסר סבלנות וביום שבו שבו הוריו ארצה, ארז את עצמו וחזר ל־התגורר עימם. השניים עדיין לא התגר־שו רשמית, אולם הם חיים בנפרד ומנ־סים לשקם את חייהם. אביה של אלינור, חש גם הפעם לעזרת בתו, והוא משמש משענת וכתף לכל דמעותיה.

(המשך מעמוד 21)
מאיתנו את אחרוני ידידינו וגרמו נזק חמור לתדמיתנו, אשר ספק אם ניתן יהיה ל־תקנו.

● המילחמה השיקרית ו־הנעדרת כל יסוד של הגנה עצמית, פילגה את העם פילוג חמור, והציבה לפני צה"ל סטנדרטים מוסריים נמוכים אשר עד כה זרים היו לו לחלוטין.

המסורת המפוארת של קרב־מגן והישמרות קפדנית מפני כל פגיעה באזרחים, מסורת אשר הונחלה כנכס חינוכי יקר מן ההגנה והפל־מ"ח אל חיילי צה"ל לדורו־תיהם, נרמסה, עתה ברגל גסה בהפצצות ובהפגזות ה־מאסיביות, כשבמקומה הוע־מד העיקרון: „גם תספה צדיק עם רשע."

● המילחמה זרעה מבוכה ועלבון בקרב יהדות התפוצות ופגעה פגיעה חמורה ברגש הזדהותם של היהודים עם ישראל.

● התיאום וההבנה עם המימשל האמריקאי, שהיו ב־עבר מאבני־היסוד במדיניות הישראלית, פינו מקום למש־בר קשה וקרע אשר תוצאתו מי ישורנו.

● הארוכה במילחמותינו דילדלה את הקופה הלאו־מית, וכרגיל, מוטל מירב ה־עול על שכם השכבות החל־שות בעם.

● והחטא הכבד מכולם: מילחמה אומללה זו רצחת מאות ישראלים צעירים והפ־כה לנכים אלפים רבים, אימ־ללה לכל ימי חייהם אלפי משפחות, זרעה הרס, חורבן ומוות, שכול ויתמות משני צידי הגבול. כחמישים אלף איש — הרוגים, נכים, פצו־עים.

■ ■ ■

טיבעה של הלאומנות לסמא ולטוח עיניים, ליטול מן האדם כל אפשרות של שיקול־דעת הג־יוני והומני.

מדורבנת על־ידי רצונה הלוהט לספח את הגדה — „אדמת הקו־דש", יצאה הממשלה למרחץ־ה־דמים בלבנון, מילחמה נפשעת ורצחנית, היא סיבכה את מדינת־ישראל ואת עמה, כפי שאף ממ־שלה לא סיבכה אותנו מעולם.

ועתה היא ניצבת לפני שוקת שבורה.

המילחמה, כפי שהיה צפוי מ־ראש, מלבד ההרג והחורבן אשר היא זרעה ביד נדיבה, לא פתרה דבר. היא אך הבליטה ביתר שאת את הדבר העיקרי והחשוב שזעק לפיתרון גם זמן רב לפני פרוץ הקרבות: בעיית המולדת לעם הפלסטיני, היא שורש הסיכסוך, בעיה שהממשלה באיוולתה וב־קוצר־ראותה ההיסטורית התעל־מה ממנה ואף מנסה להתעלם ממנה גם עתה, אחר האסון ש־המיטה עלינו.

עד שיאנסוה לומר: „רוצה אני."

מה נלעג ומשפיל, מה רחוק מן „ההוד וההדר" מראה חזמנתו העצמית של שרון לוושינגטון ב־נסיונו הנואש והכושל להציג לפני העם בישראל ולוא הישג מיזערי אחד מן המילחמה האומללה!

כרוכל בשוק הוא מציע לאמ־ריקאים את „הישגיו": הרחקת ההשפעה הסובייטית מאזורנו; קירובה של ארה"ב למדינות ערב, ומתחנן לגמול של חסד. לשווא. הכושי עשה את שלו וגם המרצע יצא מן השק:

לא „מבצע שלום הגליל", אלא מילחמה מקוללת על סדר חדש במיזרח התיכון, למען סיפוח ה־גדה ובשירות האינטרסים של מעצמה זרה.

מה שידענו מזמן, הוכח עתה בכל הבהירות האכזרית. על כך נפלו בנינו.

ועל פשע מחריד זה לעולם לא נמחל!

■ ■ ■

בלילות, בהם חוגג ראש־הממ־שלה עם „מישפחתו הלוחמת", שר שירי־מולדת ומשיק כוסיות, בלילות, בהם בודה שר־ביטחוננו שיחות־שבח בדויות מניו־יורק, מתהפך אני על משכבי. אני, אב שכול בישראל, מכווץ כולי מ־עוצמת הכאב והיסורים ועיני כלות בחשכה אל חיוכיו של בני אהובי...

ילד שלי... נער... חייל...

אני מטפס ועולה אחריו מת־נשם במעלה הבופור בחשכה, מול לועי המקלעים האורבים, פורץ עימו אל תוך התעלות, הכדורים פולחים את גופי, אני מתאמץ להביט בעיניו שכה אהבתי את עומקן המהורהר...

אני מתאמץ באימה וביסורים רבים לקרוא בהן כל שביקשו לומר ברגעים המשולים לנצח, בין הצרור והלמות־הרימון...

„המישפחה הלוחמת" סועדת, שותה ושרה, ולב האבות ביש־ראל שותת דם...

מדי יום בפוקדי את קבר בני, אני אנוס לקרוא מבעד לערפל של דמעות את המילים ששיקרן הציני זועק עד לב השמיים — „נפל במבצע שלום הגליל".

על אפי וחמתי נחרתו מילים שיקריות אלה באבן הקשה — ולא ניתן לי לשנותן.

מתחתית הגיהינום, מימי יל־דותי בשואה, טוויתי את חוט חלום־מולדתי, חלום תקומתנו כעם, והחוט נקטע כאן.

תחת האבן הדוממת.

הלאומנות החשוכה, אם כל חטאת, אשר צמחה כעשב־פרא בקרקע הצחיחה של מכורתנו ה־קשה והאהובה, גזלה את בני התמים, ובשם השקר הגדול של־חה אותו בתואנות־שקר אל ה־שיקרית במילחמות, אל מול הכ־דורים והרימונים.

בכל אתר ובכל עת קיפדה הלאומנות חיי מיליונים. עתה היא רוצחת את בנינו.

מנחם בגין, ראש־ממשלת ישר־אל, אני קורא לך מתוך כל עומק זכותי המוסרית ומתוך כל עומק הבנתי את תולדותינו, אשר פר־קיהם הקשים ביותר חוויתי על בשרי: לך אל המידבר!

ראה השכול והייסורים אשר זרעת במו ידי תורתך ההרסנית. ראה החטאה והעוולה אשר עשית בישראל.

ראה מאות הקברים חרעננים, ראה האמהות הזועקות לשמיים, ראה האבות המובסים, שידם חס־רת־האונים פולחת האוויר בבק־שם לפרוע בלורית יקירם...

ראה כל מה שעוללת לנו, ולך אל המידבר!

על החטאה הגדולה בה חטאת כלפינו, מודרך בתורתך הלא־הו־מאנית, על „רק כך", על ההרג התפל וחסר־הטעם — קום ולך אל המידבר!

לא „בדם ואש יהודה תקום," בדם ואש נהרגים בנינו.

ולמען שמור על חייהם של הנותרים, כדי שיוותרו לשמוח בחייהם, לרחוץ בים, לשזוף גופם בשימשה המיטיבה של הארץ ה־זאת, לחבק מותני נערותיהם, ל־הוליד ילדים חדשים בישראל — למען כל אלה אני קורא לך: לך אל המידבר!

■ ■ ■

אם באמת ובתמים יקר לך קיומנו כעם על אדמתנו, קום ועשה מעשה:

עטה שק־אבלים על ראשך, כ־דרך אבותינו, ולך, לך אל המיד־בר ואל הצייה, הרחק מיישוב אדם, וייטב לילדים הנותרים ו־ייטב לארצם!

יעקב גוטרמן, תל־אביב

במדינה

תל־אביב

הקרב בנווה־צדק

קשישה תל־אביבית טוענת, כי התמלידנית מבקשת לסלקה מביתה. בעלת־הבית אומרת: „היא לא גרה שם!"

הלהבות פשטו תוך דקות החו־צה, דרך חלונות הבית שברח' יחי־אל 6 בנווה־צדק בתל־אביב והז־עיקו את השכנים. לכבאים לא נש־אר אלא לשטוף במים את העריי־מות השרופות שהיו פעם רהיטים, בגדים, וכלי מטבח.

דיירת הבית לא היתה, למזלה, במקום. שרה אלטמן (66) וקרוב מישפחה שלה, אריה אוורץ, מצאו בשעות הערב המאוחרות ליד בי־תם, מכוניות־כיבוי שכבר סיימו את עבודתן.

בראותה את ההרס, זעקה האשה ביידיש, שהיא יודעת כי זה ניס־יון נוסף לאלץ אותה לעזוב את ביתה.

שרה אלטמן נכנסה בבכי לבית השרוף, בין ערימות אפר וקירות שחורים, נפלה ארצה. היא סירבה לעזוב את המקום, למרות שהוא לא התאים עוד אפילו למגורי בהמה.

שרה ובעלה המנוח, אברהם, סנ־דלר במיקצועו, היגרו לישראל ב־1948 מברית־המועצות. אברהם יצא ממחנה־ריכוז ועבר לברית־המוע־צות אחרי נסיגת הגרמנים. שם הוא הכיר את שרה, והשניים החליטו מייד לעזוב את רוסיה. הם עברו לפולין, ומשם לישראל. מקיבוץ נען הגיעו לרמלה, ומשם לנווה־צדק.

אברהם מת לפני 19 שנה. שרה נשארה בבית בנווה־צדק, שבו התגוררה בשכר חודשי.

לפני מותו של הבעל פקד את האשה אסון אחר: בנה, אליעזר, נפטר בגיל 12, אחרי שנותח ב־רגלו.

לפני חצי שנה מכר בעל הבית שבו גרה שרה אלטמן את השטח לשימרית אור — התמלילנית וב־עלת בוטיק לבגדי נשים. הבעלים החדשים של השטח, כבר הצליחו להרוס את המיבנים הישנים סביב ביתה של שרה אלטמן, כדי ל־הכשיר את הקרקע לבניה חדשה. שרה סירבה לעזוב.

גנבו את הגג. לפני שבועיים בערך גנבו אלמונים את חלונות הבית, פשוט הורידו אותם. הקשי־שה טוענת כי גם זה נסיון לאלץ אותה לעזוב.

אחד השכנים, דוד הרן (31), סי־פר להעולם הזה: „ראיתי גבר ו־אשה מסירים חלונות מהבית של שרה אלטמן."

זה היה כבר אחרי נסיון אחר, שבוצע לדבריה של שרה אלטמן. באחד הימים גילתה אלטמן שאל־מונים גנבו לה את כל הגג. יד נע־למה הסירה את מאות הרעפים של הגג. מתוך הבית אפשר כעת לראות את השמיים.

הגיבה בעלת־הבית, התמלילנית שימרית אור: קניתי את השטח הזה כדי לבנות בית. קיים צו הריסה לגבי הבית, שבו כאילו מתגוררת שרה אלטמן.

האשה הזו בכלל אינה גרה ב־בית הזה. יש לה דירה ברח' שטאנד מס' 8 בתל־אביב. היא היתה ידועה בציבור של בעל דירה זו, ואחרי שהאיש נפטר בתחילת השנה, נש־ארה שרה אלטמן בדירה. אך היא השאירה סמרטוטים בבית שברחוב יחיאל 6, כדי ליצור את הרושם שזה הבית שלה, בו היא נמצאת. בעצם, היא מבקרת שם רק מפעם לפעם.

לא אני ולא בעלי הורדנו את ה־חלונות של הבית. לגבי הרעפים, פשוט גנבו אותם, מי יודע מי.

עד כאן, דבר התמלילנית.

הקרב על הבית ברחוב יחיאל 6 ממשיך.

הבית ברחוב יחיאלי
מגורי בהמה

דיירת שרה אלטמן
אלמונים גנבו

בעלי־בית שימרית אור ויוסי ורזינסקי
„יש לה דירה אחרת!"

דרכי חיים

מעשים מגונים

האם הסתובב החשוד ללא מיכנסיים בגלל מחלת־נפש?

השופטת הדתית ורדינה סימון הציצה בחומר שהגישה לה נצי־גת המישטרה, זהבה אהרונוביץ, והסמיקה קלות. לפי הכתוב שם הסתובב מוריס שייפר, גבר צעיר בעל שיער אדמוני, בחוצות קיראון כשהוא ללא מיכנסיים ואיבר־מינו חשוף.

לא נגע באשה. המישטרה ביקשה לשלוח את החשוד להסתכ־לות והשופטת שאלה את שייפר לתגובתו. הוא סיפר בעברית מגומ־גמת, כי ביום שבו נעצר סבל מ־כאב־שיניים נורא, והלך למרפאה. מכיוון שהורו לו להמתין לתורו, יצא לרחוב וחיכה שם. לפתע הגיע שוטר שהיכה אותו מכה חזקה ב־פניו והכניסו למרפאה. גם שם התנפל עליו אחד הפקידים והי־כה אותו. החשוד לא אמר מילה על מצב לבושו בעת המיקרה, ורק ציין כי עד עכשיו לא היה לו קשר עם בחורות והוא לא נגע באשה.

השופטת שאלה אם הוא מסכים ללכת להסתכלות בבית־חולים ל־חולי־נפש, שאם לא כן תיאלץ ל־שלוח אותו למעצר. החשוד ניסה להסביר לשופטת, כי לא עשה את המעשה המיוחס לו ואין כל עדים שראו אותו במצב כזה. הוא גם ני־סה להסביר שאין זה הגיוני שיע־שה זאת רק לפני אשה אחת, כפי שנאמר בבקשת המישטרה — אילו היה בלתי־נורמלי, היה מתפשט ל־עיני הכל.

אבל בסופו של דבר הסכים ל־בדיקה נפשית.

כאשר עמד ושמע את החלטת השופטת לשלוח אותו להסתכלות, מישש החשוד את חזית מכנסיו כדי לוודא שהם סגורים.

כדאי לך

אבל אתה לא צריך
לקרוא את כל הדברים
הטובים שכתבו עלינו
כדי לדעת שה"טיילת"
היא המקום הנחמד
ביותר בעולם.

נ.ב. אם לא בעולם אז בארץ
נ.ב. אם לא בארץ אז בת"א
נ.ב. אם לא בת"א אז בטיילת
נ.ב. אם לא ב"טיילת" אז איפה?

הטיילת
THE PROMENADE
רח' הרברט סמואל 80. טל. 656992 ת"א

הטיילת והדיילת
"טיילת", הרברט סמואל 80 ת"א

אבילה

PUB 101
בירה מהחבית
אוירה אינטימית
מאכלים מיוחדים

דיזנגוף 101
ת"א (פסג'הוד)
פתוח ערב ערב מ-17.00

בלונדון
מלון
Arosfa

מלון מודרני ונעים בבעלות יהודית.
חדרים יפים,
ארוחת בוקר עשירה.
מיקום מצוין במרחק־הליכה
מהמרכז התוסס של לונדון.

AROSFA HOTEL
83, GOWER ST. WC1
TEL. 636—2115

לחוטאים בכתיבה

לכל המעוניינים שפרי עטם יופיע
בספר פרטי או בקובץ...

„ספר" תשמח לקבל מכם:
א. שירים.
ב. חומר לספרי ילדים, ספרי מדע בדיוני, רומאנים, ספרי בישול וכו'.

מהרו ושלחו החומר שברשותכם ל:

„ספר" — הוצאה לאור — שדרות עמנואל 15,
ת.ד. 26243 תל־אביב ● המתאימים יוזמנו למערכת

כן, אתה יכול להרשות לעצמך Nikon

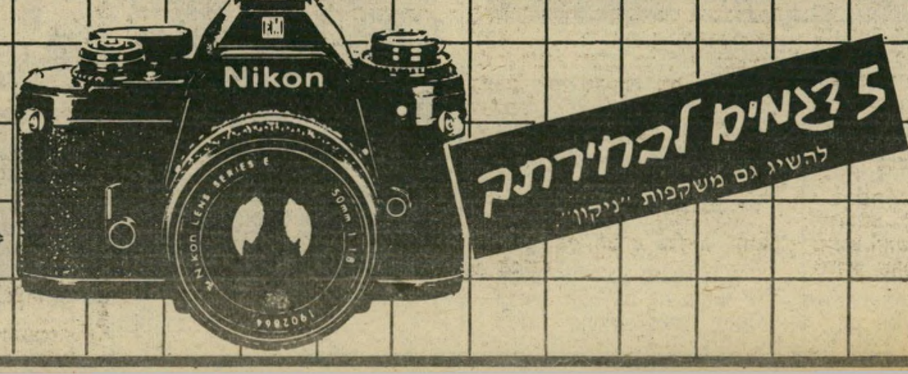

5 דגמים לבחירתך
להשיג גם משקפות "ניקון"

יבואן:
"הדר" אחד העם 36 ת"א

תוכניות מועדפות

בטלוויזיה הישראלית

יום רביעי

29. 9

● סרט ילדים: עש־רים אלף מיל מתוזות לביב (6.00 — שידור בצבע, מדבר אנגלית). פרק עשירי, בצבע ובהנפשה בסידרה המבוססת על סיפורי הקלסיקה לילדים.

● סידרה: ועד ההו־רים של הרפר ואלי (6.32 — שידור בצבע, מדבר אנגלית). הפרק יום מסעיר בהרפר ואלי, שבו עוד מעלי־לותיהם של אלמנה ובתה ה־בוגרת בעיירה שמרנית.

● סידרה: הדוכסית מרחוב דיוק (8.03 — שידור בצבע, מדבר אנג־לית). הפרק משני עברי ה־חומה מספר כיצד רוכשת לו־איזה מעון־קיץ באזור יוקרתי, ומסתכסכת עם בעלי מועדון־השייט במקום.

● סרט קולנוע: אדמה חרוכה (10.05 — שידור בצבע, מדבר צרפתית). שופט־חוקר מגיע לעיירה מרו־חקת ומושלגת, כדי לחקור מוות — שהוא ספק תאונה ספק רצח. העיקבות מוליכים אל מישפחת איכרים. הדמות הבו־לטת במישפחה היא האם, בעלת אופי קשוח ונחוש. הסרט מפ־גיש שניים מן השחקנים המ־פורסמים ביותר של הבד ה־צרפתי: סימון סיניורה ואל דלון. הבימאי: ז'אן שאפו.

יום חמישי

30. 9

● בידור: פסטיבל שי־רי ילדים (5.30 — שידור בצבע, שידור חוזר, מדבר ומזמר עברית). חלק שני

ברגמן: פרח הקקטוס
יום שישי, שעה 10.15

של המופע, שבו מופיעים זמ־רים בני 5 עד 7.

● תעודה: הסרט על דויד ציון בן־שמחון ובנו גבריאל (9.30 — שחור לבן, מדבר עברית). סרט המספר על קשר עמוק בין אב ובנו. האב נגר ופייטן, הבן דו־קטור ועסקן תרבות — שניהם נולדו במרוקו, וסיפור חייהם טומן בחובו את בעיותיה של קהילה זו ומשבר הזהות שלה. את הסרט ערכה עליזה שגריר ז"ל.

● סידרה: הנוכל (11.20 — שידור בצבע, מדבר אנגלית). הפרק ש־לטווח קצר נפתח כאשר הווארד יורד לארוחת־בוקר שמח וטוב לב, אך גיסו אינו שותף לשימ־חתו. הווארד, אינו יכול ל־האמין שהמירמה שלו בעניין השיר העבירה את יחסיו עם האלמנה, שבעצם מוכנה לסלוח לו ולתת לו הזדמנות נוספת. הוא מודיע על כוונתו לקנות לה מתנה, ואכן שב הביתה עם צמיד שעלה 7000 לי"ש.

יום שישי

1. 10

● בידור: שעה טובה עם מני פאר ואורחיו (9.15 — שידור בצבע, מדבר עברית). תוכנית ה־אירוח הייצוגית של הטלוויזיה הישראלית בהנחייתו של מני פאר.

● סרט קולנוע: פרח הקקטוס (10.15 — שי־דור בצבע, מדבר אנג־לית). הרופא ג'וליאן וינס־טון (וולטר מתאו) חושב שה־חיים יוצאים מן הכלל. סטפני (אינגריד ברגמן), האחות והמ־זכירה העובדת אצלו, אשה מ־עמלנת וחמורת־סבר, מנהלת את מירפאת השיניים ואת חיי הרווקות שלו. טוני (גולדי הון) היא ידידתו היפית מגריניץ'־וילג', המאמינה שהוא נשוי ו־אב. סטפני מנסה להתאבד, אך ניצלת בידי שכנה. ג'וליאן ה־מזועזע מבטיח לשאתה, אך טו־ני מסרבת להרוס את מישפחתו ומתעקשת לפגוש קודם את אש־תו. ג'וליאן פונה ברוב יאושו לסטפני והיא מסכימה להתחזות לאשתו הבוגדנית.

שבת

2. 10

● בידור: עוד להיט (8.30 — שידור בצבע, מזמר לועזית). מיבחר להי־טים לועזיים.

● מותחן: הייגן (10.30 — שידור בצבע, מדבר אנגלית). בפרק העכברושים מנסה הייגן לעזור לידידו ה־צעיר, הרב מרטין (לאנס קאר־ווין), שאחיו הגדול ג'ס משכנע אותו להודות בירי שהוא לא ירה, אלא ג'ס עצמו. כאשר האשמה הופכת לרצח, מתחיל הייגן לגלגל את גלגלי טחנת הצדק ומחלץ את ידידו ממאסר־עולם.

● סידרה קומית: שלי (11.20 — שידור בצבע, מדבר אנגלית). הפרק תה וסימפטיה נפתח כאשר שלי נת־קל במצב־חרום ומגלה שכנה שהתעלפה בחדר־המדרגות ו־זקוקה בדחיפות לאמבולנס.

יום ראשון

3. 10

● בידור: שרתי לך ארצי (8.03 — שחור לבן, מדבר ומזמר עב־רית). לציון מלאת 100 שנה להתיישבות היהודית בארץ. עורך ומנחה: דן אלמגור.

● בידור: הלילה הוא שלכם (10.20 — שידור בצבע, מדבר ומזמר אנג־לית). החלק השני של מופע הרוק בכיכובו של רוד סטיו־ארט.

● סידרה: גבר במע־רכת (11.00 — שידור בצבע, מדבר אנגלית). הפרק אנדריאה מאוהבת ממשיך את סיפור הסידרה האינפנטי־לית שעלילתה נסבה מסביב ל־מערכת שבועון־נשים.

יום שני

4. 10

● סידרה: הדוכסית מרחוב דיוק (8.03 — שי־דור בצבע, מדבר אנג־לית). פרק אחרון בסידרה ש־הביאה את חייה של המאהבת של אדוארד השמיני.

● סידרה ישראלית: אחרי הצילצול (9.30 — שידור בצבע, מדבר עב־רית). סידרה ישראלית בת שישה פרקים, שגיבוריה מו־רים בבית־ספר תיכון. הפרק הראשון, רעיה, מספר על רעיה אטלס (אלישבע מיכאלי), מורה בכירה, הממלאת את מקומו של המנהל החולה, כאשר נרמזת האפשרות על פרישתו הקרו־בה ועל סיכויי מינויה במקומו. נושא זה מביא למחלוקת בינה ובין בעלה (מישה אשרוב), כ־אשר במהלך הפרק פוקד אסון את מישפחתם.

משתתפי „אחרי הצילצול"
יום שני, שעה 9.30

יום שלישי

5. 10

● סידרה: זוהי הו־ליווד (8.03 — שידור בצבע, מדבר אנגלית). פרק בסיפורי עיר־החלומות.

● דרמה: הקצפת ש־בקפה (10.20 — שידור בצבע, מדבר אנגלית). דרמת טלוויזיה בריטית מאת דניס פוטר בכיכובם של לאיונל ג'פריס ופגי אשקרופט המשחז־רים את סיפור 46 שנות חיי־הם המשותפות.

ג'פריס ואשקרופט: הקצפת שבקפה
יום שלישי, שעה 10.20

תוכניות מומלצות בטלוויזיה הירדנית

יום רביעי 29. 9

● סידרת אנימציה: אי המטמון (6.10 — ערוץ 3 — שידור בצבע — 25 דקות, מדבר ערבית). ספר הילדים הקלאסי בהפקת יוקרה יפאנית. המחשה ויזואלית מעניינת של דמויות שעליהן קראנו בילדותנו.

● סידרה עלילתית: הוואי הגדולה (10.15 — שידור בצבע — ערוץ 6 — 50 דקות, מדבר אנגלית). סידרה המתרחשת בהוותם של מתיישבים אמריקאים לבנים בהוואי. בכל פרק עלילה הנוגעת לאחד מבני המישפחה על רקע נופיה הקסומים של הוואי. בתפקידים הראשיים: ג'ון דנר, קליף פוטס, ביל לקינג.

יום חמישי 30. 9

● סידרה לילדים: הרפתקות סינבד (5.15 — שני הערוצים — שידור בצבע — 25 דקות, מדבר אנגלית). אחד הסיפורים הקלאסיים מאגדות אלף לילה ולילה, כפי שעובד כסידרת אנימציה על־ידי היפאנים. סינבד, נער עני וטוב־לב מבגדאד, זוכה להגשמת מישאלת חייו: מרבד־קסמים הנושא אותו לכל מקום. הנער עוזר לחלשים ונאבק נגד נוכלים ועושקים.
אנגלית).,מדבר25דקות—

● קולנוע: סרט קולנוע אמריקאי (10.15 — ערוץ 6 — שידור בצבא, מדבר אנלדית). כמדי שבוע בשעה זו, מגישה הטלוויזיה הירדנית, בערוץ הלועזי, סרט־קולנוע חדש יחסית, שפרטיו נשמרים בסוד עד סמוך למועד הקרנתו.

יום שישי 1. 10

● מדע בדיוני: בק רוג'רס (6.20 — ערוץ 3 — שידור בצבע — 50 דקות, מדבר אנגלית). הרפתקות בחלל של אסטרו־נאוט בשם בק רוג'רס, הנשלח למסע בחלל בשנת 1984, אך בשל סיבות מיסתוריות נמשך מסעו בחלל במשך 500 שנה, והוא מגיע אל כוכבי־לכת אחרים בשנת 2484, ומגלה כי תכונותיהם, יצריהם ומאווייהם של שוכני כוכבי־הלכת האחרים, אינם שונים בהרבה מאלה של תושבי כדור־הארץ.

יום שבת 2. 10

● בידור: המופע הבידורי של מוצאי־שבת (9.30 — ערוץ 6 — שידור בצבע — 30 דקות, מדבר ומזמר אנגלית). מופע הבידור המרכזי של הטלוויזיה הירדנית. שירים וריקודים בהשתתפות אמנים ידועי־שם.

● ספורט: היאבקות (9.40 — ערוץ 3 — שידור בצבע — 40 דקות, מדבר אנגלית וערבית). תחרויות היאבקות בזוגות ורביעיות לפני קהל נלהב, בהשתתפות אלופי היאבקות מאירופה וארצות־הברית.

יום ראשון 3. 10

● סידרה עלילתית: סיפורי שילינג־ברי (10.15 — ערוץ 6 — שידור בצבע — 50 דקות, מדבר אנגלית). סידרה שבמרכזה שני זוגות המייצגים שני דורות: דור האבות ודור הבנים. היא מתרחשת בסביבה כפרית באיים הבריטיים. הסידרה מתארת היבטים שונים של היחסים בין הדור המבוגר והדור הצעיר. בתפקידים הראשיים: רובין נדוויל, דיאן קין וג'ק דאגלס.

יום שני 4. 10

● סידרת אנימציה: שיבעת הענקים (5.50 — ערוץ 3 — שידור בצבע — 20 דקות, מדבר אנגלית). פרק נוסף בסידרת האנימציה המוכרת גם לצופי הטלוויזיה היש־ראלית.

● סידרה פיפורדית: ספינת האהבה (10.15 — ערוץ 6 — שידור בצבע — 50 דקות, מדבר אנגלית). בילוי על ספינת־השעשועים, עלילות אהבה — קינאה — בגידה של נופשים עם הצוות המסור בפיקודו של קפטן סטוביננ.

יום שלישי 5. 10

● בידור: שירים צרפתיים (6.30 — ערוץ 6 — שידור בצבע — 30 דקות, מדבר ומזמר צרפתית). מחצית השעה בחב־רתם של גדולי זמרי השנסון הצרפתי.

שידור

צל"ש

"עדיין קול ישראל"

● למערכת־החדשות של קול־ישראל, על שהיתה כלי־התיקשורת האלקטרוני ה־יחיד בישראל, שדיווח על טבח הפלסטי־נים ועל הקשר הבלתי־סמוי בין מיפקדת צה"ל בביירות ובין הפלאנגיסטים בעניין הכניסה למחנות־הפליטים. קול־ישראל שי־דר, בימים הראשונים אחרי־הטבח, תמ־צית מדויקת של מידע, אשר שודר בת־חנות־השידור בעולם.

אחד הסקופים של קול ישראל היה די־ווחו של **מיכה פרידמן**, שסיפר כי ראה במו עיניו קצינים ישראליים במיפק־דת צה"ל בביירות, המוסרים תצלומי־אוויר צה"ליים לידי קציני הפלאנגות. סיקורי קול ישראל, שעליהם ניצח בן־אחותו של מנחם בגין, **עימנואל הלפרין**, הוכיחו בימים הראשונים אחרי הטבח, כי אין ה־תחנה משמשת "קול ממשלת ישראל."

מאחרי הקלעים,

הר־איון של שרון

מייד אחרי שנודע דבר הטבח בביירות, פנו כתבי־הטלוויזיה אל שרי־הממשלה ב־בקשה להתראיין בטלוויזיה. השרים סירבו להתראיין, מלבד השר־ללא־תיק **יצחק מודעי**. אחת הפניות היתה לשר־הביטחון, **אריאל** ("אריק") **שרון**, שסירב. אחרי הסירוב, הוסיף אחד מאנשי לישכתו של שרון: "השר יתראיין הערב בטלוויזיה הלימודית בתוכנית ערב חדש ואם אתם רוצים — אז תשתמשו בראיון הזה!"

הצעה זו גרמה למחלוקת בקרב עורכי מבט שחלקם נטו לקבל את הצעת ליש־כתו של שרון. אך **יוסף לפיד**, המשמש כמנהל הטלוויזיה וכמנהל חטיבת החדשות במקומו של **טוביה סער**, שבילה חופשה בארצות־הברית, הגיב בשלילה תקיפה.

בין השאר אמר לפיד: "אנחנו לא נרגיל אישי־ציבור להופיע בטלוויזיה הלימודית ולבחור שם את מראייניהם, כאשר הם יוד־עים שמאוחר יותר הם יקבלו 'שידור חו־זר' במבט. מי שרוצה להופיע בטלוויזיה הישראלית — שיופיע בה באופן ישיר!"

מבט בלי סער

מהדורת מבט של מוצאי ראש־השנה, שאותה ערך הכתב **מיכאל קרפין**, היתה ביזיון לתפקיד הדיווחי של הטלוויזיה. אך מייד אחריה חל שיפור ברמת הדיווח בענ־יין הרצח ההמוני בביירות ובעניין התביעה להקמת ועדת־חקירה משפטית לאירועי ה־טבח.

האחראי העיקרי לשינוי זה היה מנכ"ל רשות־השידור **יוסף לפיד**.

החלטות העריכה של לפיד הצליחו ל־הביא למירקע את עוצמת ההפגנות והלחץ הציבורי להקמת ועדת־חקירה. עובדי מח־לקת החדשות חשו שיש עורך המייחס ח־שיבות לדיווח, כי ניתן לדווח על התרח־שויות וכי אין עוד צורך להתחמק מדיו־חים כאלה, כמקובל בימים שבהם משגיח מנהל־הטלוויזיה, **טוביה סער**, על דילול החדשות.

מדוע שיקרת, רון?

בליל־שבת הופיע **רון בן־ישי**, הכתב הצבאי של הטלוויזיה, לפני המצלמה והר־שיע את עצמו.

הוא סיפר כי ביום השישי, ערב ראש־השנה, שמע על הטבח במחנות־הפליטים, התקשר עם אריאל שרון והודיע לו על כך. הוא גם סיפר כי שמע במו אוזניו מפי אנשי הפלאנגות, שכונסו למיסדר חגיגי בנמל־התעופה לפני כניסתם למחנות (בגל השני), שהם מתכוונים לערוך שם שחיטה.

בכך הודה למעשה כי כל כתבותיו במשך השבוע היו דיווחי־שקר, שכללו שקרים פשוטים, חצאי־אמיתות והעלמת־אמת. אך הוא לא הסביר מדוע שיקר, לא התנצל ולא היכה על חטא.

האיש, שהוא מועמדם של אריאל שרון ורפאל איתן לתפקיד מפקד גלי־צה"ל, הופיע לפני אותה המצלמה יום אחרי הטבח וגיבב סיפור ארוך, שהתיימר להיות הסיפור המלא והאמיתי של השתלשלות המאורעות. הקריינית אף הקדימה אותו והודיעה כי בן־ישי ערך בעצמו תחקיר מעמיק, גבה עדויות מפי חיילי צה"ל, אנשי הפלאנגות ועדי־ראייה, וכי הדיווח הוא פרי המחקר העצמאי הזה.

עתה ברור — על פי הודאתו של בן־ישי עצמו — שכל זה היה שקר מוחלט.

אין זו אמת, כפי שטען רון בן־ישי אז, שאנשי הפלאנגות נכנסו למחנות ממיזרח, בשטח שלא היו בו מחסומי צה"ל. ברור עתה כי הרוצחים באו מנמל־התעופה, שהיה בשליטת צה"ל, ושהוכנסו למחנות על פי החלטה מפורשת של מנחם בגין, שרון ואיתן.

בהעלימו את העובדה שהוא עצמו מסר על הטבח לשרון כבר ביום השישי, שעות רבות לפני שהטבח הסתיים, יצר בן־ישי תמונה שיקרית. בהעלימו את העובדה ששמע בעצמו — ושקציני צה"ל שמעו במו אוזניהם — את אנשי־הפלאנגות מכריזים על כוונתם לערוך טבח, הוסיף חטא על חטא.

ברור כי הדיווח המקורי של בן־ישי לא היה אלא גירסה שיקרית שנתפרה בחיפזון בחוטים גסים — כפי שטען העולם הזה (2351) כבר למחרת היום. הצגת גירסה שיקרית זו כאילו היתה פרי

כתב בן־ישי
גירסה שיקרית

מחקרו העצמאי של בן־ישי — היתה שקר על גבי שקר.

אחרי פרשה זו, לא יתכן לתת עוד אמון כלשהו לדיווחים צבאיים של רון בן־ישי, ואין מנוס מהרחקתו מתפקיד זה ומכל תפקיד אחר שבו הוא עלול לשמש נושא־דברים ונושא־כלים של ראשי מע־רכת־הביטחון.

"לא ידענו!"

ההודאה המאוחרת בחצי־פה, ימים ארו־כים אחרי שכתבים צבאיים אחרים (זאב שיף בהארץ, איתן הבר בידיעות אחרונות ואחרים) כבר העזו להופיע בגלוי ולגלות חלקים חשובים של האמת, ובכלל זה חלקם שלהם בהשתלשלות המאורעות, אינה מכפרת על דבר.

דיווחו הבעייתי של רון בן־ישי היה רק אחד המרכיבים של מהדורת השבוע — יומן אירועים, שהיתה כולה מרתקת. היא הראתה את הטלוויזיה במיטבה, אחרי תקופה ארוכה של שקיעה.

אהוד יערי אינו סובל מן הבעיות של רון בן־ישי, אך גם הכתבה שלו מעוררת ספקות חמורים. יערי הוא בדרך־כלל איש־אמת, המצליח להגניב — לפחות במרומז — אמיתות רבות שאינן לרוחם של הקומיסארים. אך מדי פעם הוא נכשל מחולשת־הדעת, וכך קרה גם הפעם.

הוא ריאיין את חיילי צבא־לבנון, אנשי־צה"ל והשכנים בסביבה, ושמע מפיהם את הפיזמון האחיד: "לא ידענו, לא שמענו, לא ראינו."

אילו ערך יערי מישאל דומה אצל השכנים של מחנה ברגן־בלזן וחיילי הצבא הגרמני, בוודאי היה מקבל תשובות דו־מות. אך הוא לא היה מוסר אותן מבלי לרמוז לפחות מה טיבן.

ואילו בכתבה זו לא הסתפק יערי במסירת הדברים, אלא הבהיר בצורה חד־משמעית שהוא מאמין להם — וכך סיפק חיפוי למי שהיה מעוניין בחיפוי.

עד כמה שהדברים מופרכים, הוכיח מייד לאחר מכן **אורי גולדשטיין** בכת־בה מצויינת ואמיצה, שבה ריאיין כמה חיילי צה"ל שהיו במקום. אלה הרכינו ראש, היו מבויישים והמומים. אך הם לא הסתירו כי ידעו מה מתרחש, ואחד אף הסביר זאת בכנות ב"קהות החושים" המשתלטת על החיילים. השני הוסיף כי "תשעים אחוז של החיילים כאן" הם נגד המילחמה.

אחרי כל אלה הופיע שר־הביטחון. **יורם רונן**, שבדרך כלל אינו מראיין נוקב, שאל באדיבות רבה את השאלות הנכונות, ואריאל שרון התפתל ברשת ש־פרש לעצמו, סתר את עצמו על כל צעד ושעל, שיקר בגלוי ולבסוף גילה את אחד הסודות השמורים ביותר במדינה, שנמחק על־ידי הצנזורה כאשר ניסה העולם הזה לרמוז עליו: סירובה של חטיבה מובחרת של צה"ל לצאת למילחמה בלבנון, אחרי שמהותה התגלה לעיני כל.

במסגרת מדיניות דיווח זו הביא מבט את הראיון עם נשיא־המדינה, **יצחק נבון**, ראיון עם פרופסור **א"א אורבך**, דיווחי הפגנות סופרים ושלום עכשיו, סי־קור השביתה ברחוב הערבי בישראל במח־אה על הפוגרום בביירות ועוד.

הגיב על מיפנה זה אחד מבכירי העוב־דים בטלוויזיה ואמר: "בקצב עניינים ש־כזה, מוטב שטוביה סער יאריך את חופ־שתו. שהרי בהיעדרו של המנהל אנחנו שוב חשים כטלוויזיה ציבורית, העוסקת בחדשות, ולא בהשתלות של חדשות."

אגב: עם שובו של סער מחופשתו ב־ארצות־הברית, הוא עומד לצאת לשבוע נוסף, לכנס מנהלי חטיבות־חדשות של איגוד השידור האירופי.

חיים שכאלה (ג')

כתוצאה מבדיקת העולם הזה, אותר ב־מחסני־הטלוויזיה סרט התוכנית חיים שכאלה, אשר נערך עם הד"ר **נחום גולד־מן** לפני כמה שנים.

אחרי בדיקת הסרט, החליטו מנהלי ה־טלוויזיה לשדר קטעים מתוכו, מעט אחרי מלאת 30 למותו של המנהיג הציוני הבלתי אהוד בישראל, בשל דיעותיו המקוריות ו־המפוכחות.

האחראים לתיעוד בטלוויזיה גילו, כי התוכנית שנערכה בהנחייתו של האמרגן **יעקב אגמון** היא כבדה, מאוד לא חזו־תית ומסורבלת מבחינה טלוויזיונית (התו־כנית היא אחת מסידרת תוכניות חיים שכאלה, שנערכו עבור הטלוויזיה ולא שו־דרו, בשל הוראה של מנהל הטלוויזיה באותם ימים, **ארנון צוקרמן**, שלא לש־דרם, בשל איכותם המיקצועית). מרבית המשתתפים בתוכנית היו בגיל־מתקדם ו־חלקם אף קראו את דיבריהם מתוך הנייר. התוצאה: תוכנית שקשה לשדרה במלואה.

בימים אלה עוברת התוכנית "עריכה אלקטרונית" ולא "עריכה צנזורלית," ש־מטרתה למצות את הקטעים הנוגעים ל־אישיותו של הד"ר גולדמן המנוח, שניתן יהיה לשדרם בטלוויזיה. בין המשתתפים שיוותרו בתוכנית: **ג'ו גולן, אורי אב־נרי**, פרופסור **סימון** ועוד כמה אישים ממחנה־השלום בישראל.

פסקול

סטאלין כפסבדונים

נסיון של מנהל מחלקת הבידור בטלווי־זיה **חנוך חסון** לערוך מיבחני־בד לכמה עיתונאיות רכילאיות, לקבלת תפקיד הנ־חייה של אחת מתוכניות־הבידור של ה־טלוויזיה, הסתיימה בכישלון. אף אחת מן הרכילאיות לא נמצאה ראוייה להנחיית תוכנית הטלוויזיה האמורה ●● מהדורת מבט במוצאי ראש־השנה בעריכת **מיכאל קרפין** גרמה לתרעומת רבה בקרב עוב־די מחלקת־החדשות. לטענתם, אסור היה לקרפין, שהיה עורך־תורן בחג, לערוך תוכנית זו, וכי היה צורך להזעיק לערי־כת תוכנית זו את עורך מבט, **יאיר שטרן**, או את אחד מעורכי החדשות הוותיקים, אחד שידע כיצד להתמודד עם החומר הדיווחי על טבח־ביירות. עובדי מחלקת החדשות טוענים, כי עריכתו ה־פזיזה והלא־מיקצועית של קרפין באותו ערב פגמה באמינותם המיקצועית של אנ־שי החדשות בטלוויזיה ●● חקירה סודית מתנהלת בימים אלה כנגד אחד מבכירי המפיקים בטלוויזיה, שנעשו במיסגרת עבו־דתו. את החקירה מנהלת מבקרת הרשות, **רומיה אבישי**. מימצאי חקירה זו עשו־יים להרעיש את הטלוויזיה ●● בהכנת סידרת הטלוויזיה המקורית, אחרי הצילצול, שבהקרנתה הוחל בימים אלה, השתתפו בין השאר התסריטאים הבאים: **יונתן ארור, אבי כוהן, עירן בניאל** ו**מרים קיני** — כולם שמות ידועים. אליהם הצטרף **יוסף פלד**, שהוא שם אלמוני בתעשיית הסרטים הישראלית. אלא שמאחרי השם 'יוסף פלד', מסתתר הבימאי והתסריטאי הוותיק **אברהם** ("אברמל'ה") **הפנר**. הפסבדונים שאותו בחר הפנר לעצמו, יש בו משום הבעת־דיעה על הטלוויזיה ה־ישראלית. יוסף פלד הוא התרגום לעב־רית של יוסף סטאלין, וכך גם כונה סטא־לין בעברית בשנות ה־50 בארץ (סטאלין — פלדה ברוסית).

חזיר בחגים

הפחד של עובדי הטלוויזיה מפני זעמו של הנציג הדתי בוועד־המנהל, עורך־הדין **מיכה ינון**, גובר והולך.

ערב ראש־השנה הגיע פחד זה לשיא חדש, שדוגמתו לא היתה בתולדות הטלוויזיה הישראלית.

בתוכנית־ילדים שהוכנה לקראת ערב ראש־השנה, נשאלה ילדה מקיבוץ מעלה־החמישה, מה היא מאחלת לעצמה בשנה החדשה. הילדה אמרה: "אני רוצה שיהיה שלום, ושיהיו במשק־החי שלנו בעלי־חיים שונים, פרות, סוסים, עגלים, כבשים וחזירים..."

משאלותיה של הילדה גרמו מחלוקת קשה בין שני מפיקים בטלוויזיה, מחלוקת שפשטה עד מהרה גם בקרב המנהלים. צד אחד הציע להשאיר בגוף התוכנית את מישאלותיה הבלתי־כשרות של הילדה, בעוד הצד האחר תבע למחוק מתוך התוכנית את המילה "חזיר", באמצעים אלקטרוניים.

שני המנהלים לא הגיעו לכלל הסכמה, והעניין הובא להכרעתו של **יוסף לפיד**. אחרי צפייה בתוכנית, הצטרף לפיד לעמדת אחד המנהלים והציע למחוק את החזירים. התוצאה: אחד ממאווייה של הילדה ממעלה־החמישה צונזר, כדי שלא לעורר את זעם האלים ונציגם בוועד־המנהל.

לילדה, בינתיים, שלום.

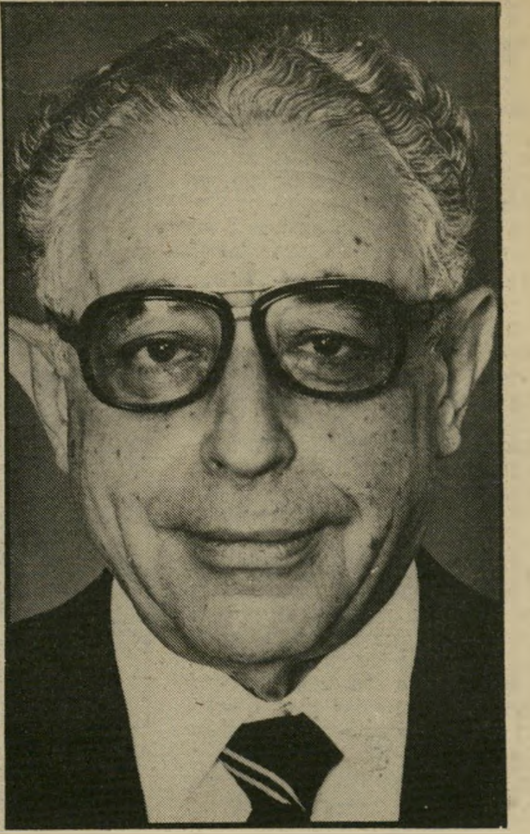

יצחק ברמן:

„בגין יודע שאני עקשן!"

השר, או נכון יותר לומר, השר־לשעבר יצחק ברמן, עשה את מה שציפו שיעשה לפני זמן רב. הוא התפטר מהממשלה. הוא היה היחידי. מישהו בממשלה טרח להדליף לעיתונות כי היה זה מעשה לא חשוב של שר לא חשוב.

● **ביצד נודע לך על הטבח?**

הייתי בפאריס, בבית ידידים, וראיתי את זה בטלוויזיה.

● **מה היתה תגובתך?**

זה היה מדהים. פשוט לא האמנתי למראה עיני.

● **מהן תוכניותיך?**

זה תלוי לא רק בי. מדובר במיספר ניכר של חברים. העמדות צריכות להיות מתואמות. צריך להחליט ולשקול.

● **האם תצטרף, יחד עם זייגרמן ותיכון לשינוי?**

לא נצטרף לשינוי ולאף מיפלגה אחרת. או שנשאר כחטיבה בליכוד, או שנקים מיפלגה אחרת. אבל אני מבטיח לך: לא נצטרף לא לאגודת־ישראל ולא לשל"י.

● **איך אתה מרגיש?**

איני יוצא מראש מנקודת השקפה שאנחנו אשמים. השאלה היא אם היתה טעות, ואם כן מדוע. מדוע, למשל, עזבו הכוחות האמריקאים והצרפתים לפני המועד, למרות שהשגרירויות שלהם דיווחו להם את העתיד להתרחש. יש הרבה נקודות הדורשות בדיקה ויש ערך רק לבדיקה עם שופט עליון, שיזמין עדים, שייאלץ עדים להעיד בשבועה. אחרת לא יהיה הד ולא תהיה תועלת בחקירה. האינטרס של המדינה הוא להקים ועדה־כזאת.

● **מדוע בגין מתנגד:**

זה לא מובן.

● **הוא לא הסביר לך?**

הוא רק אמר לי שהוא שוקל איזה סוג של ועדת־חקירה למנות.

● **הוא לא ניסה להניא אותך מלהתפטר?**

הוא מכיר אותי. הוא יודע שאני עקשן.

● **האם נכון שווייצמן שיכנע אותך להתפטר?**

אין לזה שום יסוד. הודעתי לכמה אנשים — לוויצמן, לזייגרמן, לאברמוב. לרימלט לא הודעתי כי ישב שיבעה, ולא תפסתי את קלינגהופר.

● **מדוע וייצמן יושב בשקט?**

יתכן שאיננו רואה שדה־פעולה. אילו היו בחירות, אולי היה מדבר.

רוני מילוא:

„יכול להיות שצה"ל פישל!"

באחד מימי השבוע טילפן אלי איש ימין ידוע, דרש ממני במפגיע לראיין אותו במדור שלי. הוא טען, שכל ששת האנשים שראיינתי בשבוע שעבר, הביעו דיעה אחידה. לו יש דיעה שונה. היפנית אותו לעיתון שלו, „יומן השבוע" — שיפרסם שם את דיעותיו. הבדיחה התפלה, ששמה „איזון קדוש", אין לה מקום כשמדובר ברצח המוני, במעסים לחפות על הטבח הנפשע בביירות.

אחר־כך פגשתי את רוני מילוא וחשבתי לעצמי: אולי בכל זאת כדאי לראיין אנשי ימין, ולוא כשירות לציבור, למען יידעו כולם מה פרצופם המוסרי של תומכי ממשלת הזדון. שאלתי את מילוא:

● **איך אתה מרגיש לגבי הטבח בביירות?**

רע מאוד. איך אפשר אחרת? זה דבר מזוויע, מזעזע.

● **אני כבר מבינה שאתה מתנער מכל אחריות לטבח?**

מישהו מטיל ספק בעובדה שהרצח לא בוצע על־ידי ישראלים? כל הנסיונות לטפול על ממשלת ישראל אשמה בנושא זה, הם מרושעים ונובעים משיקולים פוליטיים.

● **אתה טוען שלכל מי שמבקש ועדת־חקירה יש שיקולים פוליטיים?**

חוץ ממיעוט מבוטל ושולי, אין אף אחד שמעלה בדעתו שיש לנו חלק או יד בפשע הנתעב. אני בעד חקירה, שתיעשה על־ידי מישהו שהממשלה תקבע, כדי לבדוק אם נעשתה פה טעות בהגנה על הפלסטינים שנשארו במחנות.

● **איך אתה מסביר את זה שצה"ל, שהוא צבא מעולה — ועל זה יש קונסנזוס — לא צפה את שהתרחש?**

אני מעריך מאוד את צה"ל, אבל עם כל הכבוד, היו גם בעבר טעויות בשיקול. הטעות האחרונה עלתה לנו בשלושת אלפים צעירים. אז יש טעויות אנוש. יכול להיות שצה"ל פישל הפעם.

רעיה הרניק:

„רוחו של גוני נרצחה שנית בביירות!"

רעיה הרניק, אמו השכולה של גוני הרניק, שנהרג בכיבוש הבופור, עורכת תוכניות ברדיו. היא מעוררת כבוד. היא מתגברת על כאבה ויוצאת להפגין את שאט הנפש שלה מהמצב שאליו נקלענו. היא הוזמנה לתוכנית טלוויזיה בריטית, ובשקט ובאיפוק אמרה את אשר על ליבה. שאלתי את רעיה הרניק:

● **מהי הרגשתך?**

אני חושבת שזה כתם לא רק על מדינת ישראל, אלא על העם היהודי כולו. זהו כתם שהכתים את החיילים שנהרגו במילחמה הזאת. בפרשת עגלה אדומה, בספר דברים, כתוב שאם ימצא אדם מת מחוץ למחנה, ייצאו זקני העדה ויכריזו כי ידיהם לא שפכו את הדם הזה, למרות שברור שידם לא היתה במעשה. אך במקום זאת, ראש־הממשלה אומר שזו עלילת דם. כל מה שחינכתי עליו את ילדיי, כל הערכים שהם חיו — ובמיקרה של גוני מתו — עליהם, התמוטטו. זוהי סטירת־לחי בפניהם. העמדות מוקצנות והולכות. הגיע הזמן שכל אדם ינקוט עמדה. אי־אפשר יותר להישאר באמצע הבטוח.

● **מה היה אומר גוני לו היה בחיים?**

רוחו של גוני נרצחה בשנית במערב־ביירות.

ריאד נאצר:

„טרמפיסטים של השלטונות ליבו יצרים!"

ביקשתי לדבר עם ערבי ישראלי, שאינו מזוהה פוליטית עם אף מיפלגה. עם סתם ערבי ישראלי, העוסק במיקצוע שאינו נוגע לפוליטיקה, המעורה בחברה הישראלית. פגשתי את ריאד נאצר, מפיק טלוויזיה שהפיק את התוכנית „סאלם ותעלם", שבה ניסה לתת כלי לקיום דיאלוג בין יהודים וערבים. דיאלוג שהוא, לדבריו, הכרח בארץ. שאלתי אותו:

● **כערבי ישראלי, איך הרגשת כשנודע לך על הטבח?**

פליאה עצומה על שטבח כזה יכול להתרחש במאה שלנו. במיוחד לאור מה שהעם היהודי עבר בשואה. פליאה גדולה והזדהות עמוקה עם בני עמי הטבוחים. דווקא בגלל מה שעבר על העם היהודי, הוא צריך להיות זהיר פי עשרה, כדי שלא לתת אפילו שמץ של רמז שמעשה כזה קרה כשהוא היה בסביבה.

● **אתה חושב שהצבא הישראלי היה מעורב במעשה?**

מכל הנתונים בשטח, מדיווחי העיתונות, אני מבין שישראל או הצבא נתנו יד חופשית לכניסת חיילי הפלאנגות למחנות. האחריות נופלת לא רק על הממשלה אלא גם על אותם קצינים בשטח, שאיפשרו לפלאנגות להיכנס.

● **מה יקרה עתה, לדעתך, בקרב ערביי ישראל?**

אני, באופן אישי, חסר־אונים מול טרגדיה אנושית פלסטינית. המילחמה דחפה את ערביי ישראל לקיצוניות ולא התירה למתונים לתמוך בקו המדיני.

● **אתה צופה שההתנגדות תגבר?**

מה שקורה זה לא גל של שינאה נגד המדינה ונגד היהודים. לזה אין ביסוס. מה שקורה זה גל של שינאה נגד הממשלה, שהביאה את מדינת ישראל לאן שהביאה. להוציא טרמפיסטים מצד השילטונות, שהושתלו כדי ללבות יצרים, הרי שהדברים שנאמרו בהפגנות הערבים זהות לסימטאות שהועלו ברחוב היהודי — הבעת הזדעזעות עמוקה מהטבח. כל ימי אני מנסה למצוא במה לשיתוף פעולה ישראלי־ערבי על בסיס של כבוד הדדי. את מתארת לעצמך לאיזו פינה המילחמה הזאת דחפה אותי?

מגי ברתנא:

„נראה לשרון את הדרך הביתה!"

חברי הקיבוצים לא ישבו מנגד. מרביתם פרסמו גילויי דעת ומחאות בעיתונים. חלקם יצאו להפגנות. בקיבוץ הזורע התקיים כינוס מחאה. מגי ברתנא, עובדת מיטבח מקיבוץ חולדה, אמריקאית במוצאה, מצאה ביחד עם חבריה דרך להראות לאריק שרון את מה שהיא מרגישה כלפיו.

● **מגי, כל חברי חולדה מרגישים כמוך?**

לא כולם, אבל חלק גדול מהקיבוץ.

● **איך הבעתם את מחאתכם?**

עד עכשיו ישבנו בשקט, אבל זה הגיע לנו כבר מעל לראש. אז החלטנו, כל קיבוצי פרוזדור ירושלים, עד באר שבע, להראות לאריק שרון את הדרך הביתה. החלטנו שהאיש חייב לקחת על עצמו אחריות פרלמנטרית ולהתפטר, לפני שיהרוס את מדינת ישראל.

● **באיזו דרך הבעתם את מחאתכם?**

בחיצים ובלפידים לכל אורך הדרך מירושלים ועד לחווה שלו, כדי שאם הוא במיקרה אינו מוצא את דרכו הביתה, אנחנו היינו שם כדי להראות לו את הדרך.

ג'וליאן מאניהון:

„ניסיתי לעשות תוכנית אובייקטיבית!"

ביום החמישי שעבר התקיימה באולפני הטלוויזיה בהרצליה תוכנית הטלוויזיה הבריטית „עין על ישראל". התוכנית, ששודרה בבריטניה כעבור כמה שעות, הונחתה על־ידי ג'וליאן מאניהון, מנחה צעיר, הדור בלבושו ומהוקצע. מפיק התוכנית, שהופקה על־ידי תחנת ה־שידור הבריטית „תמז", הזמין לאולפן את המסביר הלאומי יצחק מודעי, שישב על בימה מוגבהת לצד המנחה, כשבשורה הראשונה יושבים בין היתר אורי אבנרי, אמנון רובינשטיין, חיים הרצוג, השר־לשעבר יצחק ברמן, חבר־הכנסת רוני מילוא, רעיה הרניק, אמו של גוני ז"ל שהוזמנה לתוכנית כאם שכולה, חייל מילואים שסירב לשרת בלבנון, אבי עוז מהוועד נגד המילחמה, קיבוצניקית, הפרופסור כרמון מתנועת שלום וביטחון, צעיר שאיבד את שתי רגליו באחת מהתקפות הפלסטינים, ראש התנחלות עופרה ואחרים.

לדעתי נהג המנחה בחוסר אובייקטיביות, ונתן לימין להשמיע את קולו ברמה.

● **מדוע נתת להתבטא יותר לאנשי ה־ימין מאשר לשמאל?**

אני לא חושב שאת צודקת. את לגמרי לא צודקת. ניסיתי להשמיע את שני הצדדים במידה שווה.

● **איך זה שלא היה במקום אף לא נציג אחד של „שלום עכשיו"?**

היו נציגים אחרים של מחנה השלום הישראלי. היה אורי אבנרי. אני לא יכול לתת לכולם לדבר.

● **אתה רואה את המתרחש כעת באול־פן, את הויכוחים הסוערים בין האנשים. זה מה שקורה כעת בישראל. את זה צריך היית להראות.**

אני לא אוהב עיתונאים בתוכניות שלי. אילו הראיתי את מה שמתרחש עכשיו, זה היה תוהו ובוהו. זוהי תוכנית של שיחה, לא תוכנית דוקומנטרית. חוץ מזה, זו התוכנית הראשונה שלי כמנחה. אז אל תהיי עיתונאית. תפרגני לי, טוב?

שרית ישי

הרקדנים נאלצו לחזור לצבא אחרי הפרמיירה ✶ תצוגות אופנה בבתים פרטיים

אופירה מגלה: „רקדתי בלהקת כרמון!"

„גדלתי ביפו, מסביבי חיו מישפחות כ־אלה, שעליהן כתבתי את המחזה הזה," סיפר המחזאי הצעיר **הלל מיטלפונקט**, שמחזהו המכולת חגג השבוע את בכורתו בתיאטרון הבימה. אם לשפוט לפי התו־צאה על הבמה הצבר הצעיר תפס היטב את התפוררות חייה של מישפחה ניצולת־שואה, שכל חייה העלובים מסתובבים סביב מכולת עלובה וחלומה לצאת מהסבך בעזרת פיצויים מגרמניה מתנפץ לרסיסים ומביא לשיאה של הטרגדיה המישפחתית.

שני הבעלים השחקנית ליה קניג, זוכה בנשיקה משני בעליה. נחום בוכמן מימין המגלם את בעלה בהצגה המכולת, ובעלה בחיים צבי שטולפר, משחק גם הוא בהצגה. מישחקם של השלושה ראוי לכל השבחים.

חיבוק בימתי מעניק שח־קן **הבימה** גדעון זינגר לשחקנית דליה פרידלנד. השניים משחקים יחד בהצגה **יתוש בראש**.

חגיגה במכולת

כבר מזמן לא ראיתי מישחק מרשים כל־כך על הבימה, כמו זה של השחקנית **ליה קניג**, בתפקיד האם החנוונית.

באחת הסצינות של המחזה חייבת ליה לירוק בפניו של בעלה בחיים, **צבי שטו־לפר**, המגלם את מר שטוך, הקונה ממנה את המכולת. „לאשתי היה קשה לירוק עלי, ובהצגות הראשונות היא עשתה את זה באופן סימלי. עד שאמרתי לה: ליה, תירקי חזק, אין דבר, אני מקבל זאת באהבה!" התמוגג צבי שטולפר.

על כך סיפרה ליה בחיוך: „מאז שהוא ביקש ממני באופן רשמי אני מרביצה עליו כל ערב יריקה והוא לא מתלונן."

השחקן השמנמן **אבי אוריה**, יוצא להקת חיל־הים, משכנע מאוד בתפקיד בנם השמן של המכולתניקים. המאמץ להיות משכנע עלה לו במיספר נוסף של קילוגר־מים שהוסיף למישקלו. בסצינה שלמה ב־מחזה הוא פשוט אינו מפסיק לאכול ובולע כמויות מבהילות של דיברי־מזון.

„שלום בוכמן, לא הכרתי אותך בלי ה־פיאה והמשקפיים," התנצל המחזאי מיטל־פונקט לפני השחקן **נחום בוכמן**, כשפגש בו במסיבה אחרי הבכורה. „מה לעשות, אני רגיל לראות אותו מחופש ומרוב חז־רות, שכחתי כבר איך הם נראים בחיים," צחק מיטלפונקט.

היה מרנין לב, לראות את **שמעון פינ־קל**, אחד מעמודי־התווך של התיאטרון העברי, קורן מאושר במסיבה, כשכולם מברכים אותו על חזרתו המרשימה לבימה, אחרי שנעדר ממנה שבע שנים.

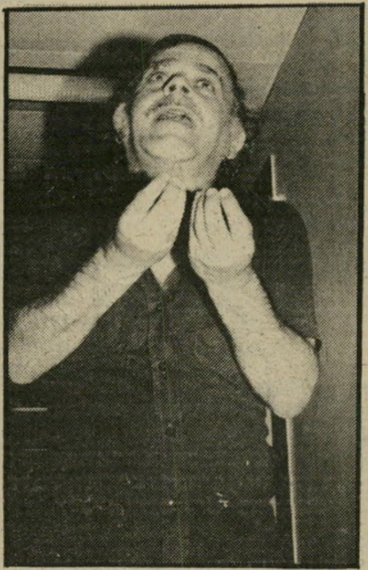

היתוש השחקן ניסים עזיקרי, כוכב ההצגה **יתוש בראש**, מנסה להסביר את עצמו בפוזה ההומוריסטית.

המחזאי הלל מיטפונקט, שכתב את המחזה המוצלח המכולת, בחברת אשתו עירית. הלל הנרגש העדיף להסתובב בזמן הצגת הבכורה בפואייה ובמיסדרונות של התיאטרון ולא באולם עצמו. לאחר מכן בא לברך את השחקנים.

מלמטה! הזמרת אילנית ישבה הפעם כצופה, והאזינה לשיריה שהושמעו על הבימה בפי אחרים.

„רקדתי בלהקת כרמון לפני 25 שנים," גילתה רעיית נשיא המדינה, **אופירה נבון**, בבכורה הנוצצת שנערכה ללהקה בהיכל־התרבות בתל־אביב.

נבון גילתה כי אהבתה למחולות־עם הביאה אותה להקמת להקת־מחולות־עם ב־אילת, שתיקרא איכפת לי, על שם קרן איכפת לי בראשותה, שאת תממן את ה־להקה.

הרעיון עלה בליבה של אופירה, אחרי שבילתה עם בעלה, הנשיא, באילת, הת־אהבה בה והחליטה לתרום לה.

אופירה אף הביאה עימה את **גד כץ**, ראש עיריית אילת, שבא במיוחד לתל־אביב כדי לחזות בלהקת כרמון. **יונתן כרמון** ישמש בלהקה הכוח המניע, כדב־ריו.

קפה 5

„הגברים מתבקשים לעבור מקום” נאמר לאורחים ממין זכר, שהעדיפו לצפות ב־יפהפיות קרוב מאוד לחדר ההלבשה, שבו החליפו בגדים
„הדוגמניות מתביישות?” שאלו הגברים המאוכזבים, אך נאלצו לעבור לצד אחר, כשהאכזבה ניכרת על פניהם.
כשהזמין אותי מעצב־האופנה **רפי יעקובזון** לתצוגת־אופנה בביתו, לא תיארתי לעצמי שהתצוגה הזאת של דגמיו ה־חדשים תהפוך למסיבת־קוקטייל של אחר־הצהריים. אינני יודעת ממה נהנו האורחים יותר, מהדגמים המרהיבים של החורף, שלבשו מיטב הדוגמניות, או מהקפה, ה־עוגות והפירות שניתנו באירוח מושלם, שהזכיר מסיבת־אצילים באנגליה. מעצבי־האופנה **שוקי לוי, עודד גרא, ניצה שוחט** ונשות החברה התיישבו להם מסביב לשולחנות, שסודרו על גג ביתו המקסים של רפי, קינחו בקפה ועוגות מכל הסו־גים.
בין השולחנות נפרש שטיח, שעליו טר־פפו הדוגמניות בתאורה יפה ולקול מוסי־קה שבקעה מתוך מכשיר ההקלטה. התצו־גה הצליחה דווקא בגלל האווירה הבלתי־רשמית ששררה בה.

נירה גל

מהמאדים חגית לשם לבושה בשימלת ערב מר־שימה מטאפט אדום, המסתיימת בסרט.

המלביש והמתכנן רפי יעקב־זון עוזר בהתרגשות לדוגמנית פינצ׳י מור ללבוש את דגמיו.

שתי המלכות אופירה נבון, רעיית נשיא המדינה, באה לברך את הכוריאוגרף יונתן כרמון (באמצע), המחבק את מלכת הזמר העברי, שושנה דמארי, שבאה אף היא לברכו. אופירה, חובבת ריקודי־עמים, הגיעה במיוחד מירושלים כדי להיות אורחת הכבוד בבכורת להקת **כרמון**. שושנה דמארי הופיעה בעבר עם להקתו של כרמון באולם **אולימפיה**.

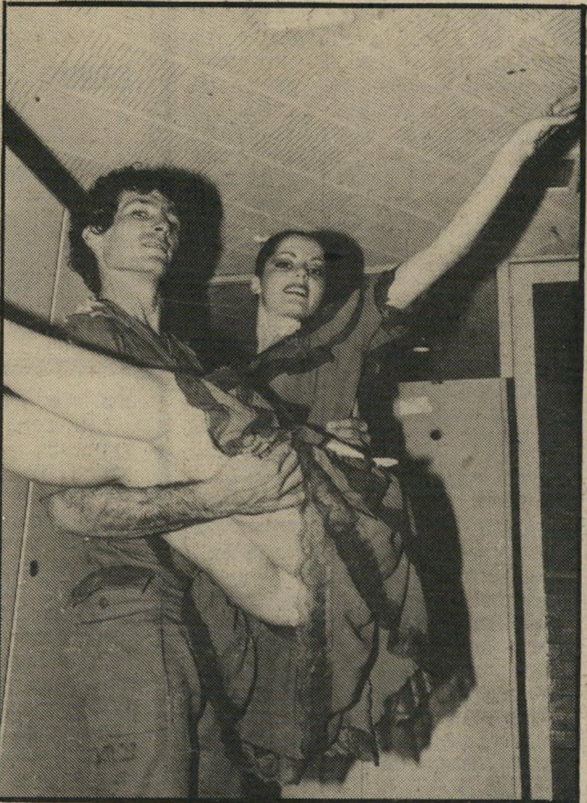

ישר לצבא הרקדן הראשי של הלהקה, איציק טפירו, מניף את הרקדנית רונית רונן. משמאל: טלי פיקן בזרועותיו של הרקדן שי גוטסמן, שלבש מדים וחזר מייד לצבא אחרי הבכורה. למטה: אופירה נבון בשיחה מישפחתית עם הזמר יזהר כהן. אחותה של אופירה, ורדינה ארז, שעובדת בטלוויזיה, היתה נשואה לדודו של יזהר, איתמר כהן.

הצגת הבכורה היתה אמורה להתקיים יומיים אחרי שפרצה המילחמה בלבנון. „כל הרקדנים שלי היו מגוייסים, וסוף־סוף מצאתי אולם פנוי, אחרי שלהקות רבות שאמורות היו להופיע בפסטיבל הישראלי ביטלו את השתתפותן בגלל המילחמה,” גילה כרמון.

בקבלת הפנים שנערכה אחרי ההופעה מאחורי הקלעים, ראיתי רקדנים שעד לפני רגע רקדו על הבימה, לבושים במדי צה״ל כשרובה על שכמם, וחוזרים לבסיסיהם ב־צפון. בין הקהל המריע ללהקה המרשימה שהביאה לבימה את ישראל היפה, נכחו, הזמרת **שושנה דמארי**, שישבה ליד **יפה ירקוני**, הזמרת **אילנית**, ששיריה הושמעו על הבימה מפי חבורת הזמר, ה־זמר **רן אלירן**, השחקן הישראלי שעושה קאריירה בהוליווד **אהרון איפלה**.

אליעזר שמואלי, מנכ״ל מישרד ה־חינוך־והתרבות, אמר: „זוהי ישראל היפה,” והבטיח תקציבים.

תת־אלוף עמרם מיצנע, מפקד פו״ם, שהתפטר השבוע כדי
להביע אי־אימון בשר־הביטחון, הוא לוחם מהולל ואיש־רוח

אלי גבע, מח״ט שיריון, הודח מתפקידו. חטיבת צנחנים לא גוייסה. מפקד עוצבה מאיים בהתפטרות. תת־אלוף עמרם מיצנע, מפקד המיכללה לפיקוד ומטה, בית־הספר הגבוה ביותר בצה״ל, שבו מכשירים קצינים לתפקידי מח״סים ומעלה, ביקש לצאת לחופשה.

אפקט „כדור השלג" הולך וגובר.

הסאה כבר הוגדשה: אריק שרון משתולל, יש לעצור אותו כל עוד לא מאוחר מדי.

אלי גבע היה הראשון שהשליך את הכפפה, שאזר אומץ לעמוד מול פני האמת. הרבה אמרו: „מיקרה בודד. חריג. תופעה יוצאת דופן." היום, פחות מחודשיים אחרי הסערה, מתברר שהוא היה רק סנונית ראשונה. כמו אלי גבע, גם עמרם מיצנע מבשר תופעה. שניהם מבטאים תהליכים המבצבצים מתחת לפני השטח.

המפקדים שאמרו לחייליהם בשדה־הקרב: „אחרי!" אומרים זאת גם עכשיו, בשקט. מקווים שהרמז ייקלט.

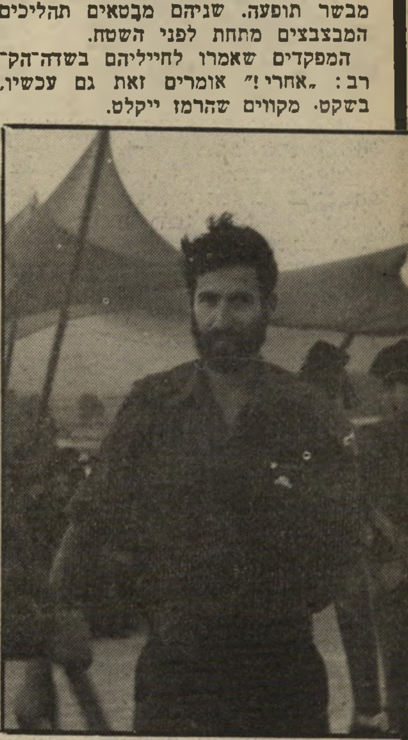

תת־אלוף מיצנע

מפולת בצה״ל

אלי גבע אינו „עוד מח״ט", ועמרם מיצנע אינו „עוד תת־אלוף" הם בין הקצינים המבריקים ביותר שיש לצה״ל. שניהם גם חברים טובים.

המורה בעיקבות תלמידו

גבע היה מ״פ בגדוד, שעליו פיקד מיצנע. כשנצטווה גבע לעזוב את הצבא, כעס עליו עמרם מיצנע. הוא הבין אותו, אך שלל את הצעד הדראסטי שלו. מיצנע הגיב, כפי שהגיבו קצינים רבים אחרים. בליבם הם העריצו את גבע, אך טענו שאין לנטוש חיילים בעת קרב — בשום מיקרה. זהו מעשה חמור ובלתי־נסבל, שיש לשלול אותו מכל וכל.

היום הולך המורה בעיקבות תלמידו.

צעדו של מיצנע הוא בעל מישקל רב פי כמה. אם את אלי גבע אפשר היה להציג כ„צעיר מדי," „בלתי־בשל," הרי שתדמיתו של מיצנע היא שונה לחלוטין: אדם שקול, רציני, בוגר ואחראי.

מיצנע הוא איש מרשים בהופעתו, מזוקן, שחום, גבוה ושקט, בן 37. הוא נשוי ואב לשלושה, מתגורר כיום בקיבוץ עין־גב. יליד קריית־חיים. בוגר הפנימיה הצבאית שליד בית־הספר הריאלי בחיפה. הוא סיים אותה ב־1963, ובתקופה שבה היתה הפנימיה הצבאית מעין אקדמיה פרוסית — רק התלמידים המבריקים ביותר נתקבלו אליה.

במילחמת ששת הימים היה עמרם מיצנע קמב״ץ בגדודו של סא״ל אהוד אלעד ז״ל. כשנהרג אלעד, תפס מיצנע את מקומו בטנק ופיקד על הגדוד. הוא נפצע, עוטר אחר־כך באות גבורה. מספרים, שבגלל כוויותיו בששת הימים, מעטר את פניו זקן שחור, עבות. מה שמקנה לו חזות מרשימה.

הפיקוד הבכיר עודד את הקצין המבריק, קידם אותו במסלולי־פיקוד, שאותם עובר כל מי שנועד לדרגת אלוף. מיצנע מילא תפקיד מח״ט, מפקד אוגדה, והיה הקצין המבריק ביותר במיכללה הצבאית באר־

מלבד מיקרים מעטים (כמו זה של תא״ל דב תמרי), מישרת מפקד פו״ם צות־הברית Army war school.

שימשה תמיד עמדת־זינוק לסגל הפיקוד העליון בצה״ל. כשהחליט מיצנע שהוא רוצה לצאת לחופשה, כי אין לו אמון בשר־הביטחון הוא ויתר על קריירה מזהירה. רבים צפו לו עתיד כרמטכ״ל. מיצנע החליט לבעוט, ללכת לפי צו מצפונו.

לחיילים ששירתו עימו קשה לספר אודותיו. הם יודעים עליו פרטים מעטים. „הוא איש סגור ומופנם מאוד," סיפרה חיילת שלו לשעבר, המעריצה אותו עד היום. „כל מי ששירת עימו, מעריץ אותו. הוא משיכמו ומעלה, מיוחד במינו. איש בעל רמת־מוסר ויושר פנימי גבוהים מאוד.

„מיצנע שייך לסוג המפקדים ההולכים ונעלמים בצה״ל: לוחמים ואנשי־רוח, האנשים היפים של הצבא. הוא איש העט והחרב, הרוח והרובה. מיצנע אוהב את

„אחרי־ החוצה!"

הצבא — במיוחד את השיריון — אהבת נפש. הוא נמצא שם בגלל שהוא רואה בזאת שליחות וייעוד. ב־6 בבוקר הוא היה יוצא לשטח, מקיים ישיבת מס־פאים ב־2 אחרי חצות, והולך לישון ב־3. ככה זה היה כל יום. ובתיך כל הלחץ הזה תמיד מצא זמן לקרוא ספר, ללמוד, לחקור."

„ידענו שיש אבא"

שנה לפני מילחמת יום הכיפורים, היתה „חטיבה שבע" חטיבה מפוארת. יאנוש („אביגדור") בן־גל היה המח״ט שבזכותו הפכה לחטיבה לוחמת מעולה. יאנוש ידע לרכז סביבו קצינים מעולים. מיצנע וקהלני היו אז מג״דים, והתחרות ביניהם היתה ידועה.

בכל אחד מן הגדודים שירתו מיטב הקצינים. אלי גבע היה אחד מהם. מיצנע, שעבד ללא ליאות, הכשיר את הגדוד שלו להיות לחוד־החנית של „חטיבה שבע". שבועיים לפני מילחמת יום־הכיפורים, עזב מיצנע את הגדוד ונתמנה מפקד קורס קציני־שיריון.

„הוא בחור לתפארת." ממשיכה אותה חיילת, „איש מרשים ביותר. שקול, רציני וצנוע מאוד. היינו גאים לומר שמיצנע הוא המג״ד שלנו. בגדוד היתה אווירה יפה ובריאה מאוד, בזכות אישיותו. היתה אחדות. ידענו שיש על מי לסמוך. הגדוד היה הבית שלו. הרגשנו כמו מישפחה אחת. הוא נתן חום וביטחון, ידענו שיש מי שדואג לנו. יש אבא.

„פעם", היא נזכרת, „רציתי שייקח אותי איתו לרמת־הגולן. הוא סירב. כשהתחלתי לבכות הוא התרכך ולקח אותי איתו. ביום הראשון שלי בגדוד באתי אליו לראיון. הוא אמר לי: „את פקידה וצריכה לעבוד. אבל את תשכחי שאת גם פרח בין החיילים. זה בנאלי לחזור על אותם דברים אבל הוא שיגעון של איש. גבר סוג א״א. מפקד אחראי עם כריזמה. אנשים יכלו ללכת אחריו בעיניים עצומות. יש לו ראייה מקורית ויוצאת־דופן, ומחשבה מאוד לא קונבנציונאלית.

„יוחנן זורע ז״ל," היא ממשיכה, „היה מפקד־מחלקה אצלנו בגדוד. מיצנע זיהה מייד את תכונותיו וכישוריו והפך אותו לקמב״ץ. יוחנן היה אז ילד בן עשרים. צעיר מאוד בשביל התפקיד. מיצנע לא התחשב בהיראכיה וקידם אותו. והסתבר שהוא לא טעה בשיקוליו. זורע היה קמב״ץ מעולה."

נעשה כמוהו

אחד מקציניו של מיצנע אז מספר: „כשעבר מיצנע לפקד על קורס קציני שיריון (קק״ש) הגיע מג״ד חדש לגדוד. יאנוש אהב את מיצנע אהבת נפש ועדיין לא הכיר מספיק את המג״ד החדש. לכן, בימי הכוננות שלפני המילחמה, הוא שלח את הגדוד של קהלני לצפון רמת־הגולן ואת הגדוד שלנו לדרום הרמה, כשאנחנו מסופחים לחטיבה של בן שוהם ז״ל. יאנוש העדיף את הגדוד של קהלני. כשפרצה המילחמה, החטיבה של בן שוהם נשחטה וגם הגדוד שלנו בתוכו. הוכינו מכה קשה מאוד. אומרים שאם מיצנע היה ממשיך לפקד עלינו זה לא היה קורה. עמרם מיצנע נלחם בסיני ואכל את עצמו כששמע מה קרה לגדוד שלו. הוא אכל את עצמו על זה שלא היה איתנו."

קצין בכיר שעבר יחד עם מיצנע כיברת דרך מוסיף: „יש לו מחשבה צבאית מקצועית ותפיסת עולם רחבה. בניגוד לאחרים, שהם בני טיפוחים, מיצנע הוא לא בן טיפוחים. אישיותו עצמאית, מקורית, פורצת בזכות עצמה. הוא לא טיפוס שמעריצים אותו כמו כוכב. אין אצלו פופולריות זולה. הוא לא יודע לעשות את זה. מיצנע הוא איש מעורר כבוד."

אותו קצין גם חיווה את דעתו על צעדו של מיצנע: „זהו צעד אמיץ מאוד. צריך לזה הרבה אומץ. במיוחד במעמדו, כשלפניו קריירה מזהירה, או לפחות בטוחה מאוד. בזמנו כעסנו מאוד על אלי גבע, אך היום, בדיעבד, אנו מודים שזו היתה החלטה אמיצה. אולם," הוא מוסיף, „לדעתי, העיתוי של מיצנע הוא הרבה יותר אמיץ, בוגר, אחראי ושקול מזה של אלי גבע. ההחלטה של גבע היתה אמיצה מאוד, אך מבחינות רבות אולי גם לא צודקת. כי אם אעמיד את כל השיקולים הנכונים והצודקים מול הצורך לנטוש את החיילים בעת מילחמה, אשאר עם החיילים.

„מיצנע מתפטר כשהמצב קצת יותר שקט, פחות מתוח, וכשהסאה כבר הוגדשה. ולכן בעיני קצינים רבים, ואני בתוכם, שחושבים גם כן כמותו,

לנו קל יותר

להזדהות עם צעדו של מיצנע וגם ללכת אחריו. כי בלי שום קשר להקמתה של ועדת־חקירה,

כולנו גם מודעים לעובדה שמה שקורה כעת מסוכן מאוד לצבא. אבל אם לא תהיה ברירה וזה מה שיביא אותו לפרוש, אני, ובטח גם אחרים, נעשה את אותו הדבר.

„וחוץ מזה," הוסיף, „זה מגיע לשרון. הרי הוא המציא את זה. הוא זה שהכניס את הפוליטיקה לצבא, כשהיה מפקד־אוגדה במילחמת יום־הכיפורים, והיה מזוהה פוליטית עם הליכוד.

„מה גם," הוא מסיים, „שלהיות אמיץ בשדה הקרב זו לא חוכמה גדולה. החוכמה היא להיות אמיץ גם בחיים. ביום־יום."

שוש מיימן

השטן ביים

(המשך מעמוד 61)

מתדרדר מבחינה מוסרית. למה לי לחיות בארץ המביישת אותי?

● **אתה אינך מרגיש כמו עדנה?**

אני מרגיש כמו עדנה כל הזמן. אלא שהטעם של הקיום שלי הוא רק במאבק נגד המגמה של שרון, ומתוך תיקווה שעדיין אפשר לשנות את השילטון ולהפיל את הממשלה.

● **מה היתה תגובתך על הטבח בביירות?**

תגובתי המיידית היתה, ואני מפחד כמעט לומר, שצריך לעבור לפעולה ישירה. אני פוחד נורא מעניין של טרור. זו לא דרך. זה מושך להקצנה משני הצדדים. זה יביא אותנו למה שקורה בארגנטינה. אבל אני לא יכול להימנע מלחשוב, שאם אנחנו מונהגים על־ידי פושעים, צריך איכשהו לנטרל אותם. אנחנו מאוד קרובים אל השילטון בארגנטינה, ויש לי הרגשה שברגע שבגין ושרון ירגישו כי הם מאבדים שליטה והם נופלים, לא יהיו להם מעצורים. אבל כל עוד הם משחקים את המישחק הדמוקרטי, צריך לשחק אותו עד הסוף. אני רק חושש שלאט־לאט זה מפסיק להיות מישחק.

לגופו של עניין: באותו לילה שבו נודע על הטבח, כתבתי מאמר בעל המישמר, וניסיתי להוכיח בכלים העומדים לרשותי שממשלת־ישראל אחראית לטבח. לבנון היא ארץ שבה כל מיעוט אתני יכול להתקיים רק הודות לכוחו המזויין. מי שנכנס כדי לפרק מיעוט אחד מכוח־המגן שלו, חושף אותו מייד לרצח. כוחות צה״ל סגרו על המחנות שהיו בטווח של שמיעה וראייה. הרי כתבנו רון בן־ישי צילם את כוחות הפלאנגות שהתארגנו כדי להיכנס למחנות. היה גלוי וידוע לצה״ל שהם עומדים להיכנס. הם נכנסו למחנה ואני מדמיין לי ששמענו יריות. ממרחק של 400 מטרים שומעים יריות. ספרו לסבתא שלא שמעו את היריות! הם פשוט קיבלו פקודה: לא מתערבים חבר'ה! הפקודה היתה ברורה. אולי לא היתה כוונה שירצחו נשים וילדים.

הממשלה אשמה, וכעת זה הולך ומתאשר. כי אילו היה בגין חף מפשע, ממה הוא פוחד? לצה גולדברג אמרה כשאין מה להסתיר ואין מה לגלות. בגין פשוט מפחד. היום, בדרך חזרה מחיפה, עברנו ליד קיבוץ שפיים. היתה שם הפגנה של קיבוצניקים, שהבעירו קש וצמיגים. הם עמדו דום ונשאו שלטים „צאו מביירות". זה היה מרשים. היה איתי באוטו השחקן הערבי יוסוף אבו־ורדה. הבטתי על פניו. היה חשוב לי שיידע שלא כולנו חיות, שיש בינינו עדיין בני אדם.

● **מה דעתך על ההפגנה המשותפת של „שלום עכשיו" והמערך במוצאי־שבת?**

על הנושא הזה של הטבח צריך ללכד את כל הכוחות. זוהי שאלה מוסרית מהותית. הסיטואציה דומה לסיטואציה בגטו. כל יהודי, הרגיש לגטו וילנה ולודג', חייב להיות רגיש למה שקרה בביירות. השטן ביים את הסצינה הזאת. הרי בעיר ההריגה היו רק 47 קורבנות. כמה היו בביירות? זוהי נקודת מיבחן. אם יבלעו את זה, אז המצב באמת חמור. אנחנו לפני השלמה עם השמדה וחיסול.

● **מה דעתך על ההשוואה שעושה בגין כל הזמן עם השואה?**

הם הפכו את השואה לנייר־טואלט. הם מנגבים עם השואה את החרא של עצמם. אני לא מבין איך הם לא מתביישים להפוך את עלילת־הדם ולעשות בה שימוש לצורך הריגעי שלהם. הם מלוכלכים, ואת הליכלוך הם מנקים במה שהכי שמיש: פה שואה, שם עלילת־דם. הם הופכים את ההיסטוריה היהודית לבית־שימוש.

עדנה סובול: לכן אני אומרת לך שהגיע הזמן ללכת מכאן. איך אפשר לחיות באווירה הזאת? יוצרים גדולים, ענקי־רוח, עזבו את גרמניה לפני שהסתאבה לחלוטין.

סובול: ברטולד ברכט ותומאס מאן ברחו מגרמניה כשהחיים שלהם היו בסכנה. אתה לא מועיל בכלום אם הורגים אותך.

● **איך אתה מתגבר על הבושה שאתה חש נוכח המעשים האלה של ראשי השילטון?**

צריך לעבור את מחסום הבושה. הרי הצרפתים בזמן מילחמת אלג'יריה הפציצו ערים מוסלמיות וחיסלו 800 אלף מוסלמים, אבל השמאל הצרפתי המשיך להיאבק. וגם כשהטמינו פצצות בפתח ביתו של סארטר, הוא לא ויתר. לכן אני מאמין שצריך להיאבק, להקשות עליהם את החיים. ואני מאמין שהניצחון יהיה לצידנו.

בשאתילה היה טבח. בנצרת היה סתם פוגרום קטן

פוגרומצ'יק בנצרת

צופי **„מבט"** ראו בבירור את התמונה. שוטרי מישמר־הגבול, שפיזרו ביום רביעי לפני שבוע, בכוח, את המפגינים ברחוב הראשי של נצרת, עצרו רכב שנע באיטיות בכביש. אחד החיילים פתח את הדלת שלצד הנהג, היכה את הנוסע בקת־הרובה ובאלה, ואחר־כך גרר אותו לקיר. גורל דומה פקד את הנהג.

צופי מהדורת החדשות לא ידעו שדאהר פריד, שישב ליד הנהג, כבר היה פצוע כאשר הוצא מהרכב. פריד בן ה־23 נפצע בשעה 11 בבוקר מיריות שוטרים ברחוב הראשי. אחיו הוביל אותו לבית־החולים נצרת. בדרך הוא עוכב על־ידי השוטרים, הועמד אל הקיר ובמשך כעשרים דקות הצטווה לעמוד ליד הקיר כשדם שותת מגופו. רק בהתערבות קצין בכיר, שהגיע למקום, ניתן לפצוע ולאחיו להמשיך לבית־החולים.

יריות ופצועים

כאשר **התכנסו** כ־15 אלף מתושבי נצרת ברחבת הכנסיה שליד המעיין לעצרת־אבל לזכר קורבנות הטבח במחנות הפליטים בביירות, איש לא העלה על דעתו שבסוף אותו יום יובלו לבתי־החולים 42 פצועים. אחד מהם, מנצור אבו־שקרה בן ה־14 נפצע קשה מיריות בבטן. הוא הובהל לבית־החולים בעפולה.

על מה שאירע בשעה 10 בבוקר סיפר זיאד פאהום, העובד במחלקת־ההסברה של עיריית נצרת. „אחרי הנאומים התחיל הקהל להתפזר, רובו לכיוון הרחוב הראשי. אחת הצעירות עשתה סימן ,וי' לשוטר שהיה בניידת, סמוך למעיין. הוא כנראה קפץ מהרכב ונתן לה סטירה, ואז ילדים התחילו להשליך על הרכב אבנים."

זה היה האות. למקום הגיע אוטובוס אגד מלא בשוטרי מישמר־הגבול, מצויידים באלות ובנשק. ואז החלו היריות.

בשעה 10 וחצי התחילו להגיע ראשוני הפצועים לבתי־החולים המישפחה הקדושה ונצרת. סאלם עבד אל־חאלד נורה ברגליו ובגבו. „עמדתי ליד הבית, וראיתי את הילדים זורקים אבנים ואת המישטרה יורה. הילדים ברחו מהשוטרים ואז ירו. נפלתי והביאו אותי לפה."

ראעד זועבי בן ה־16 מכפר סולם בא לברר מה קורה לאחותו העובדת בעיר. ליד מלון נצרת תפסו אותו שוטרים ואנשי מישמר־הגבול, חבטו בו ועצרו אותו. הוא נפצע בפניו וטופל בגסות על־ידי רופא מישטרתי. לא עזרה לו העובדה שאביו הוא מזכיר המפד"ל בכפר.

זירת הקרב העיקרית היתה, כתמיד, ביתו של ראש עיריית נצרת, תופיק זיאד, ששהה באותו זמן בדיון בכנסת. שוטרים עמדו על גג בית הסמוך לביתו, ומשם ירו מנשק אוטומטי לעבר הפתח והטילו רימוני גאז מדמיע לחצר. מכיוון אחר זרקו שוטרים חפצים קהים, שאותם מצאו במסגריה קרובה, לעבר חדר־הילדים של משפחת זיאד. בנו, אמין בן ה־13, נפצע ברגלו.

בשעה 2 וחצי הופיע הליקופטר מעל לשכונה המיזרחית, שבו שוכנת דירתו של זיאד, והטיל פצצות גאז מדמיע, שהתפזרו לחלקים שונים בעיר.

זיאד בדרה בן ה־21 ניצל את יום השבתון מעבודה ויצא עם חברים לטיול בטיבעון. כאשר הם חזרו לעיר בסביבות השעה 4 וחצי, עצרו אותם שוטרים בכניסה לעיר, והתחילו להכות בנוסעים. הנהג איבד את השליטה על ההגה, ואנשי מישמר־הגבול, שחשבו שהוא רוצה לפרוץ דרכם, ירו לעבר הרכב. בדרה נפגע בחזהו משני כדורים ואושפז. הרופא טוען שאילו פגע הכדור מעט שמאלה, הוא היה פוגע בליבו.

עזבי זועבי בן ה־17 יצא לרחוב הראשי לראות מה מתרחש שם. היה זה בשעה 12. רכב אזרחי, רנו לבן, עבר במהירות בכביש. נהגו שלף אקדח וירה. זועבי נפצע ברגלו והובהל לבית־החולים.

במשך כל אותן שעות צרו שוטרים רבים על בית הידידות הנמצא בסמוך למעיין. במקום ישבו, כלואים מאונס, מרבית עסקני העיר. בעוד שמהעסקנים נמנעה האפשרות להרגיע את הרוחות, עסקה המישטרה בהשגת צו־חיפוש שיאפשר לה לפרוץ לבניין.

כדורים חלק מכלי־הנשק שבהם השתמשו השוטרים, שתקפו את ביתו של ראש עיריית נצרת. הם הטילו לדירה פצצות של גאז מדמיע.

המישטרה התכוננה היטב

בנצרת **היו** בטוחים שמשהו עומד להתחולל. כבר בערב השביתה הסתובבה ניידת בכביש הראשי. חיזוק לסברה שמעשי־המישטרה היו מתוכננים, מוצאים בנצרת בעובדה שמייד אחרי שהניידת הותקפה באבנים, הגיעה למקום תיגבורת גדולה מאוד של שוטרים ואנשי מישמר־הגבול.

אין זו הפעם הראשונה שנצרת, העיר הערבית הגדולה בארץ, שובתת. בנצרת בטוחים שאילו נמנעה המישטרה להיכנס לעיר, לא היה מתחולל עימות הדמים.

בכתף עלי ג'מיל חנני נפצע בכתפו מיריית שוטר, כשעמד ליד מיסעדת אבו־נימר ברחוב הראשי. חנני, המגובס בידו מתאונת־עבודה, נשאל על־ידי חוקרי־המישטרה אם לא יתכן ששכנים הגרים בבית סמוך ירו בו.

אך השערוריה החייבת להיבדק, ולא על־ידי מפקד המחוז הצפוני של המישטרה, היא השימוש המסיבי בנשק חם נגד המפגינים, רובם ילדים.

המישטרה השתמשה בכדורי־גומי ובגאז מדמיע, אך גם בנשק חם מאקדחים, רובים ונשק אוטומטי. בין שאר הטענות שהעלתה המישטרה, היתה אחת שחייבת להיבדק ביסודיות: נרמז שמחסור ברימוני־גאז מדמיע אילץ את השוטרים לירות בנשק חם.

טענה אחרת שהושמעה, היתה שתושבי נצרת איימו לתקוף את תחנת־המישטרה המקומית. עובדה היא שאיש מאלה שנפצעו לא נפגע ליד התחנה, המרוחקת עשרות מטרים מהרחוב הראשי, בגלל העובדה הפשוטה: התחנה כלל לא הותקפה. טענה נוספת היתה, שצעירי העיר הקימו מתרסים בכביש הראשי, והשוטרים נאלצו לפרקם. בנצרת טוענים שהמתרסים הוקמו כדי להקשות על השוטרים להתקרב להמונים ולירות בהם.

ועדת־החקירה המישטרתית, שהוקמה כבר, יצאה לשטח. היא מחפשת תושבים מקומיים המחזיקים בנשק ללא רשיון, כדי להוכיח שהם אלה שהשתמשו בו ביום הרביעי.

בן־ציון ציטרין ■

במותן דאהר פריד מצביע על הפגיעה במותנו. הוא נורה ברחוב הראשי והמכונית שהובילה אותו לבית־החולים עוכבה על־ידי שוטרים.

בירך זיאד אבו־ראש בן ה־15 נסע על אופניו החדשים לקרוא לאחיו, שהשתתף בעצרת. כשבא לכיכר, פגע רימון גאז מדמיע בגבו. אחר־כך הוא נורה בירכו.

בברך עבד סעדי מתייסר בכאבים, אחרי שנורה בבירכו. הוא מתקשה בדיבור, אינו מסוגל להניע את רגלו, ואמו מטפלת בו.

חשבון עובר ושב

מאת שלמה פרנקל

הידועה בציבור כשואה

המאורעות במחנות המחבלים בביירות הטילו צל כבד על החודש המדיני. כתבנו יפחת מריר שוחח עם מקורות בכירים ביותר, המקורבים ביותר לסמכות הבכירה ביותר, כדי לברר את הילכי־הרוח השוררים בקרב הסמכות הנ״ל.

על פי הדיווחים המגיעים, סבורה הסמכות הנ״ל, אין זכות לאומות העולם (הסמכות מכנה אותה: הגויים) להטיף מוסר לישראל, כל עוד רובצים על מצפונן שישה מיליון קורבנות יהודיים שנטבחו ביד רשעים. כתבנו מוסיף כי הסמכות שבה מדובר מוכנה לקבל אפילו את הקביעה כי בהתרחשות הידועה בציבור כשואה, נטבחו רק 5,854,653 יהודים, זקנים נשים וטף, כפי שטוענים מדענים מסויימים, ביניהם גם יהודים.

מיספר זה, טוענת הסמכות ההיא, צריך להיות לנגד עיניהם של הגויים (הסמכות מתכוונת לאומות העולם) כאשר הם מטיחים דבר כנגד המדינה היהודית (הסמכות מתכוונת למדינת ישראל). זהו מיספר עצום, טוענת הסמכות, שלאדם ממוצע, בעל יכולת דיבור תקינה, יש צורך בלא פחות משלושה ימים ושלושים ושש שעות וארבעים ואחת דקות כדי למנותו בלבד, כלומר: אחד, שניים, שלוש, ארבע, וכו׳. בין הנטבחים היהודיים הנ״ל מבקשת הסמכות הבכירה להזכיר, היו זקנים, כלומר, אנשים שגילם 70 ומעלה (הגיל שבו היה בדעת הסמכות לפרוש, אם מבינים הקוראים למה הכוונה), וכן היו נשים וגם טף היו (כלומר, אותם ילודי־אנוש המצליחים לחבוק בעמידה את ברכיה של הסמכות, אם מבינים הקוראים באיזה סוג של יצורים המדובר). אין להכחיש כי בין הנטבחים היהודיים היו גם גברים בגיל גיוס, אך הסמכות שבה מדובר לא היתה ביניהם למרבית המזל (הסמכות הצליחה להימלט במסלול הבא: תחילה מיזרחה לרוסיה הרשעה, ואחר־כך דרומה, לארץ־ישראל).

כתבנו יפחת מריר טוען, כי הסמכות מאוד־מאוד בוטה כאשר היא מתייחסת לאותה שלשלת אירועים הידועה בציבור כשואה. „שער בנפשך,” אומרת הסמכות, „שקלגסים נאציים, חמושים מכף רגל ועד ראש, במיטב כלי־הנשק הנאציים שהעמידה לרשותם החיה הנאצית, ירו בלי הבחנה בילדינו, נשינו וטפנו. האם נוכל לשכוח? האם נוכל למחול? האם נוכל לסלוח? ילדים! ילדים קטנים שעוד לא יבש חלב אימותיהם על דל־שיפתיהם! אימהות! אימהות שעוד לא ניתקו שיפתי ילדיהן משדיהן! את כל אלה טבחו החיות הללו, ולא הם בלבד: גם שותפיהם, הה־אוקראינים, הפולנים, הלטבים, ההונגרים! וכל אומות העולם שמו מחסום לפיהן! אותה אמריקה הגדולה, הסבורה שאנחנו ואסאלים שלה (אם מבינים הקוראים במה המדובר), לא פצתה פה וציפצפה! ובריטניה הגדולה, אותה אלביון צבועה, האם הפציצו מפציציה המפוארים את מחנות ההשמד? לא ולא! והינוקא הבולשביקאי, היכן היה הוא?

● מירווח מוסרי

כתבנו יפחת מריר מוסר שבנקודה זו מתלחלחות עיניה של הסמכות המדינית הבכירה ביותר, וכל־כולה אומרת ענות־נפש יהודית לגמרי. כתבנו, המקורב מאוד לסמכות, אומר שגם הוא, רק לעתים רחוקות, הבחין בנפש נסערת כל־כך אצל הסמכות המדינית הבכירה.

טענתה של הסמכות, אם כן, היא שכל עוד המאזן הוא כפי שהוזכר, כלומר, שישה מיליון או מעט למטה מזה יהודים טבוחים על כף אחת של המאזניים, אין לאומות העולם כל זכות מוסרית להטיף לעם היהודי היושב במולדתו, הלא היא ציון (וכדי למנוע כל ספקות, משרטטת הסמכות הבכירה את גבולות המולדת, אך מפאת אריכות הדברים נבצר מאיתנו להביאם במלואם).

לזכות העם הנ״ל יש איפוא מירווח מוסרי עצום, אומרת הסמכות הבכירה, ובשלב זה הוא מרשה לעצמו הלצה: „איך אומרים הסאברעס? אנחנו מופסדים שישה מיליון, כמו שבית״ר ירושלים יצא פעם מופסדת 6:1 נגד מכבי נתניה, אבל לא נורא, הבחורים של בית״ר התגברו.”

הקוראים כבר הבינו מן הסתם למי הכוונה, כשאנו מדברים על הסמכות המדינית הבכירה, ולכן אפשר להמשיך ולדבר בה באותו נוסח, שכבר הורגלנו אליו. ובכן, כתבנו יפחת מריר מוסר שיותר מכל זועמת הסמכות כשהיא משוחחת עימו בניחותא על „משתפי־הפעולה”. הסמכות אינה מכנה אותה „בוגדים”, מפני שהסמכות סבורה שיהודים אינם יכולים להיות בוגדים, אלא „משתפי־פעולה” לכל־היותר. היהודים, סבורה הסמכות, יכולים להיות „בוגדים” רק כשיש הוכחה גמורה שהם מומרים, או שאמם אינה יהודיה.

„כיצד יכולים משתפי־הפעולה היהודיים הללו לשכוח את מאזן־הדמים הנורא הזה?” שואלת הסמכות הבכירה. „שישה מיליון או קצת פחות מזה על כף אחד של המאזניים — והם מעזים לדבר?” הסמכות בזה, פשוטו כמשמעו, למשתפי הפעולה, המוציאים את דיבת הארץ רעה, ואפילו רעה מאוד. הסמכות אומרת שבלילה, על מישכבה, עולים בראשה הירהורים מרים מאוד על טיבם של „היהודים הללו”, אבל, מוסיפה הסמכות בשמץ של בדיחות־הדעת, „לא אוסיף עוד לדווח על מה שעולה אצלי באישון לילה.”

מאזן־הדם הנ״ל, כפי שכבר הבחינו הקוראים, הוא אבן־פינה במחשבה המדינית של הסמכות המדינית.

כדי לא לטעות, נביא להלן את דבריה של הסמכות הבכירה כלשונם: „הם טבחו בם כהנה וכהנה, שישה מיליון ואולי אחד־שניים פחות, על אחד־שניים לא נבוא עימם חשבון. אז אין להם זכות לדבר, בינתיים. מילה אחרונה זו, „בינתיים”, העלתה שאלות אצל כתבנו המדיני יפחת מריר, והסמכות העליונה הואילה לפרש למה כוונתה. כלל ידוע הוא בתורת המוסר, אמרה הסמכות העליונה, שכדי להטיף מוסר למישהו, עליך להימצא באותה רמה מוסרית, לפחות, שבה מצוי מוטף־המוסר. למשל: לא יעלה על הדעת שמי שרצח עשרה אנשים, יטיף מוסר למי שרצח אדם אחד. זהו הרי כלל יסודי בתורת המוסר. מי שגנב מכונית, אל־נא יטיף מוסר למי שגנב קורקינט.

כתבנו יפחת מריר ביקש כי הסמכות המדינית תרחיב ותפרש בנקודה זו, ואף מעלה את השאלה, מתי, לדעת הסמכות הבכירה, יוכלו אומות העולם (הגויים, כפי שהוסבר כבר לקוראים) להטיף מוסר ליהודים. הסמכות נאותה למסור לכתבנו את עמדתה הנחרצת בעניין זה.

ושוב, אנו מבקשים להביא כאן את הדברים כלשונם, כפי שרשם אותם כתבנו יפחת מריר. וכך אמרה הסמכות המדינית: „רק כאשר יהיה שיוויון, כלומר: כל עוד נרצחו לנו שישה מיליון, ואנחנו רצחנו הרבה פחות מזה, הרבה־הרבה פחות מזה, אין להם זכות להטיף לנו מוסר. הם יוכלו להתחיל לדבר רק כשיהיה שיוויון!”

● בדרך הנכונה

האם נגיע אי־פעם למצב זה, שבו נהיה ככל האומות, אומה שווה בין שוות, שמאזנה שווה לזה של שאר האומות? כתבנו יפחת מריר טוען, שאצל הסמכות הבכירה מסתמנת אופטימיות זהירה בימים אלה. „הצבועים הללו, שעכשיו הם משתפי־פעולה,” אומרת הסמכות המדינית הבכירה, „כבר היו בדרך הנכונה. אנחנו, למשל, אף פעם לא תבענו ועדת־חקירה כשהם הסילו פצצות על ערי התעלה. לא תבענו שום ועדת־חקירה כשהם איפשרו למלך ההאשמי לטבוח את ערביי יהודה ושומרון שישבו בכראמה, ולא תבענו שום ועדת־חקירה בהזדמנויות אחרות, שבהן נעשה משהו לתיקון המאזן.

„האמת היא,” אומרת הסמכות הבכירה, „שהקצב לא נראה לנו, ולפעמים גם לא הכיוון. אל־צבאות־ישראל מסר לנו את השילטון כדי להחיש במיקצת את התהליך. ואם אינני טועה,” המשיכה האישיות הבכירה, „עלינו על הדרך הנכונה, ומכאן הסיסמה: הליכוד בדרך הנכונה.”

הסמכות המדינית העליונה אומרת, שבחודשים האחרונים מסתמנת, סוף־סוף, תפנית ממשית, „כמו שאמר היהודי המומר ההוא, קארל מארכס, כמות הופכת לאיכות.” הסמכות מפרשת את כוונתה: „זה כבר לא טיפין־טיפין, כמו שהיה בעבר. המיספר שישה מיליון כבר אינו נראה חלום רחוק. אהה יודע, כשיש לך מיספר, נניח כמו 5,000, ואתה מוסיף לו רק 0 קטן אחד, זה כבר 50,000. זה לא סתם 0, זה משהו אחר לגמרי,” אומרת הסמכות המדינית.

כתבנו יפחת מריר אומר שהסמכות המדינית העליונה אינה מגלה שימחה יתרה על כך שאותם 5,000 או 50,000 הם ערבים דווקא. „וכי יש לנו ברירה?” שואלת הסמכות העליונה. „וכי אנחנו יכולים לבחור את שכנינו? גם בגרמניה ובפולין לא אנחנו בחרנו את שכנינו. אבל, עליך לזכור, שיש 200 מיליוני ערבים ומוסלמים. מהבחינה הזאת, הם כמעט לא ירגישו. מה זה עוד שישה מיליון או פחות שישה מיליון בשביל 200 מיליון? ושר־הכלכלה שלי אומר שמבחינה כלכלית, זה יכול רק להביא להם תועלת,” אומרת הסמכות המדינית הבכירה.

הסמכות המדינית הבכירה מגלה לכתבנו, כי החלטתה לפרוש מהמלאכה בעוד שנתיים היא נחושה, אך הסמכות בטוחה כי המשך המלאכה יופקד בידיים נאמנות. „אני התוויתי את המסלול,” אומרת הסמכות המדינית הבכירה, „ואני בטוח שמי שיבוא אחריי — יהיה מי שיהיה, וזה יקבע בהכרעה דמוקרטית — ימשיך להשוות את המאזן. אל תשכח שעוד הדרך ארוכה, ארוכה מאוד. שישה מיליון, זה לא כל־כך פשוט.”

מסכם כתבנו יפחת מריר: עם ישראל, לדעת הסמכות הבכירה, הוא חסין מפני כל ביקורת מצד הגויים או משתפי־הפעולה שלהם בקרב היהודים, כל עוד לא רצחנו שישה מיליון גויים, או קצת פחות מזה, לפי המניין המדוייק שיקבעו ההיסטוריונים. רק אז — ולא נראה שהמיכסה תתמלא בשנה־שנתיים הקרובות — נתחיל להאזין למה שיש לגויים לומר.

מה שעשו הנאצים
זוועה

הליכוד בדרך הנכונה
אסון

סיגריה מעולה.
הרעננות באה כתוספת.
MENTHOL
Montana
filter
SUPER KING SIZE
Montana
מונטנה תשנה את דעתך על סיגרית מנטול.

י"א תשרי תשמ"ג 29.9.1982 מספר: 2352
76 עמודים
שנה 47 המחיר: 40 שקלים (כולל מ.ע.מ)

העולם הזה